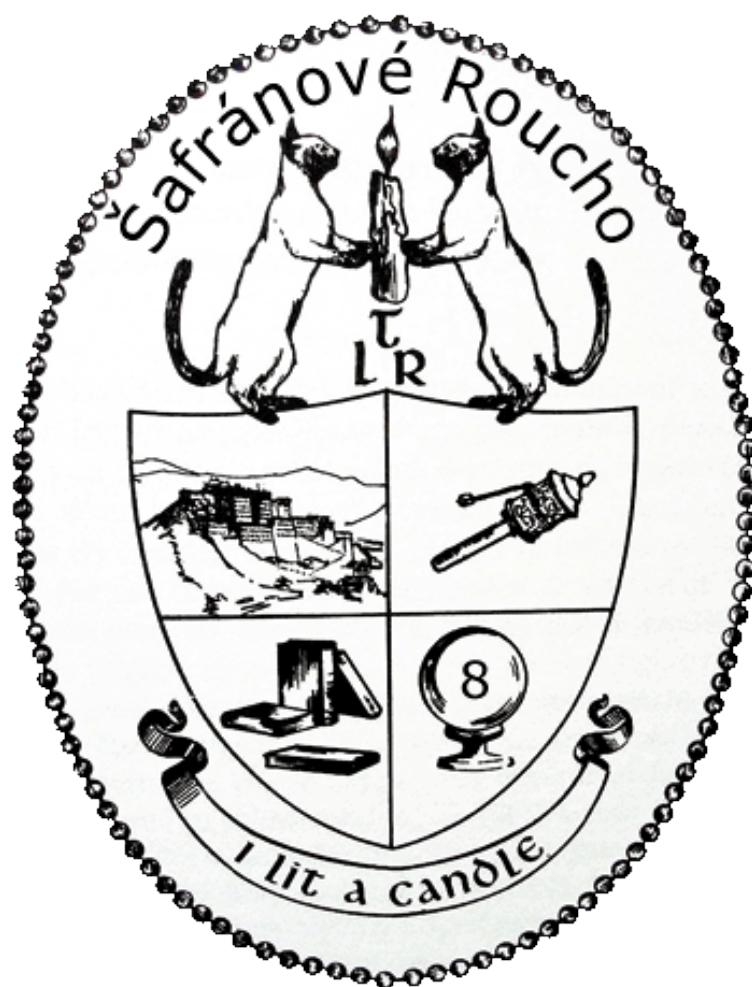
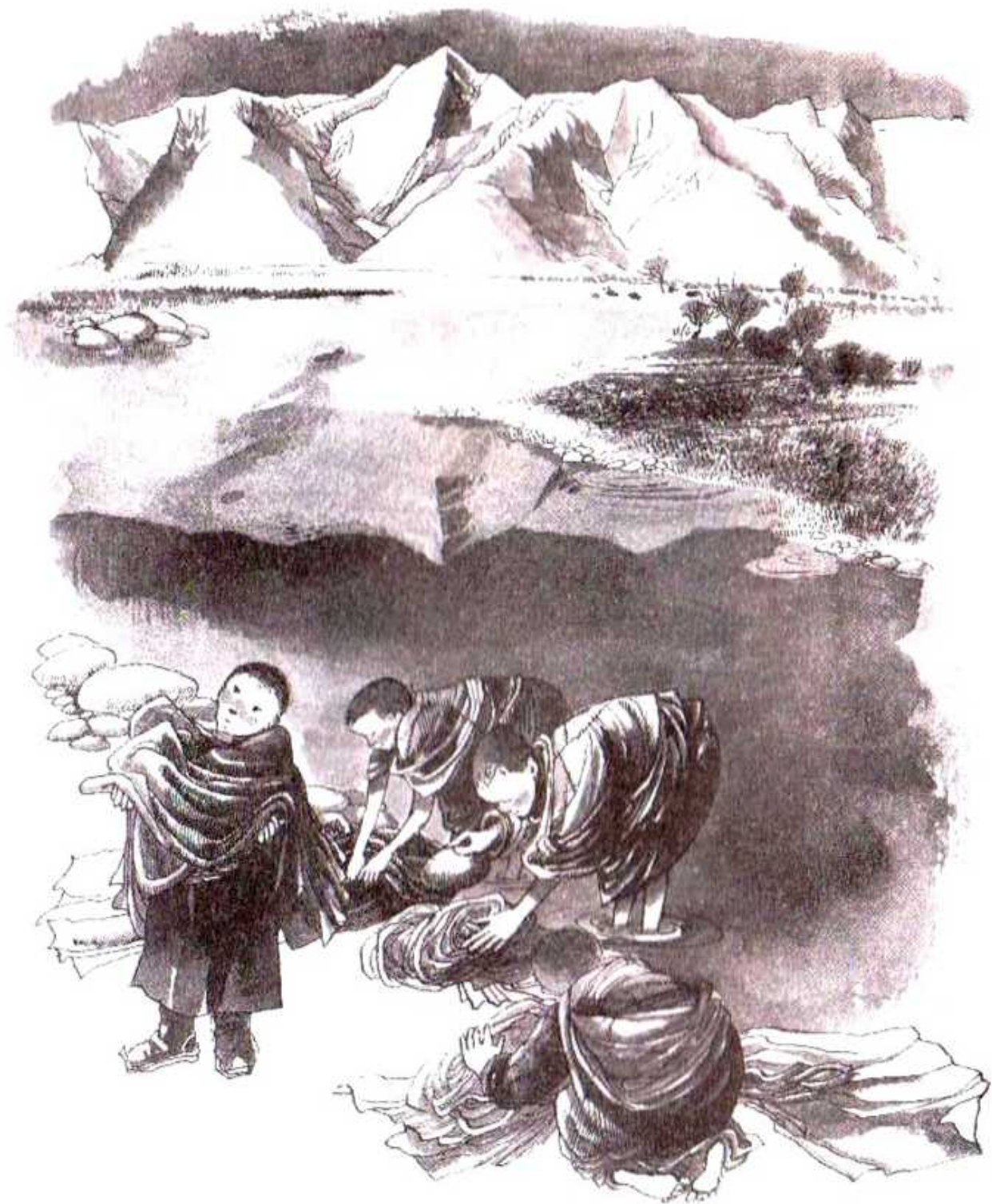

T. Lobsang Rampa

Zapálil jsem svíčku

1. KAPITOLA

Před mýma roztěkanýma očima se čeřily a vlnily podivné stíny jako nějaké pestrobarevné přízraky pocházející z kdovíjakého příjemného a vzdáleného světa. Kousíček pod mojí tváří se rozprostírala vodní hladina prozářená sluncem. Pozvolna jsem do vody vnořil paži a sledoval drobné lenivé vlnky tímto pohybem vyvolané. Okosem jsem se zahleděl do hlubiny pod sebou. Ano, ten pravěký veliký balvan, to je to místo, kde žije. A vida! Vyplouvá ven mě pozdravit! Letmo jsem prsty přešel po bocích ryby, která teď nehnuté stála, až na lehoučký pohyb ploutví, jak „postávala“ pod mýma rukama.

My dva jsme byli staří kamarádi a já jsem té rybě často chodíval do vody házet jídlo a potom ji hladil. Vládlo mezi námi hluboké pochopení, jakého lze dosáhnout jen mezi těmi, kdo se sebe navzájem ani trochu nebojí. V té době jsem ostatně ani nevěděl, že ryby jsou požitelné. Buddhisté totiž nepřipravují ostatní o život, ani jim nepůsobí utrpení.

Zhluboka jsem se nadechl a ponořil obličej pod hladinu, dychtivý nahlédnout blíže do tohoto jiného světa. Cítil jsem se přitom jako nějaký bůh shlížející na velice odlišnou podobu života. V nějakém nepostřehnutelném proudu se ochable kývaly vysoké trávy, zatímco statné vodní rostlinstvo stálo zpřímá jako obrovské stromy v lese. Kolem se vinul pruh písku, jako kdyby se bezmyšlenkovitě klikatil had, lemovaný světlounkou zelení, o níž by kdokoliv na světě uznal, že je dobře udržovaným trávníkem.

Maličké pestrobarevné rybičky s velkými hlavami se střelbitě míhaly mezi vodními rostlinami ve věčné shánce po potravě a po zábavě. Ohromný vodní šnek pracně slézal s boku veliké šedivé skály, aby se mohl dál věnovat svému úkolu čištění písku.

Isc mi ale skoro začínaly trhat plíce, horké polední slunce mě ještě ke všemu páliło do zátylku a do masa se mi zarývalo ostré kamení břehu. Naposled jsem se rozhlédl kolem a vztyčil se na kolena. S úlevou jsem se zhluboka nadechl voňavého vzduchu. Tady v MÉM světě to vypadalo o hodně jinak nežli v tom poklidném prostředí, které jsem zkoumal pod hladinou. Zde vládla vřava a shon a pořád někdo pobíhal sem tam. Trochu jsem vrávoral v důsledku teprve se hojící rány na mé levé noze, a proto jsem se zastavil, opřel se zády o svůj oblíbený starý strom a rozhlížel se kolem.

Norbu Linga hýřila barvami: svěží zeleň vrb, šarlat a zlato ostrovního chrámu i hluboká modř nebe ještě zdůrazněná průzračnou bělostí oblačných beránek hrnoucích se sem přes hory z Indie. Poklidné jezerní vody tyto barvy odrážely a ještě zvýrazňovaly, čímž propůjčovaly prostředí nádech neskutečna, zvláště když hladinu rozčeřil poletující vánek, pod jehož dotekem se vodní obraz rozkolísal, až vypadal celý rozmazaný. Všude tu vládl klid a mír, ale stačilo jenom nahlédnout přes přilehlou zed a všechno bylo úplně jiné.

Mniši v červenohnědých rouchách tu dlouhými kroky snášeli hromady šatstva k vyprání. Další seděli na bobku u břehu třpytícího se potoka a oděvy obraceli a kroutili, aby dobře nasákly vodou. Ve slunečním svitu se leskly oholené hlavy, které - jak den ubíhal - postupně rudly. Malí akolytové, žijící v lámaserii teprve krátce, poskakovali vzrušeně kolem a velkými hladkými kameny bušili do svých rouch, aby vypadala starší a obnošenější a jejich uživatel tím pádem budil dojem, že tady žije už déle!

Co chvíli se ve slunci odrazil jasný paprsek světla od zlatého roucha nějakého vznešeného lámy cestujícího mezi Potalou a Pargo Kalingem. Většina z nich vypadala náramně důstojně - muži zestárlí ve službě chrámu. Jiní - bylo jich ale opravdu málo, byli naopak velice mladí. Někteří z nich byli Uznaná převtelení, zatímco jiní se vypracovali a dostali nahoru jenom vlastními zásluhami.

Dozorci pověření udržováním kázně - urostlí muži z Kchamu, vykračovali rázně kolem a tvářili se náramně ostražitě a přísné. Pohybovali se vzpřímeně a byli velice rozložití. V rukou drželi ohromné hole na znamení svého poslání. Nešlo o žádné intelektuály, nýbrž o bezúhonné svalovce, a výhradně proto byli k tomuto úkolu vybráni. Jeden z nich přistoupil až

těsně ke mně a zamračené a pátravě se na mě podíval. Teprve když mě dodatečně poznal, odkráčel hledat skutečné provinilce, kteří by si jeho pozornost zasloužili.

Za mnou se do výšky tyčila obrovská stavba Potaly - příbytek bohů a jeden z největkolepějších skvostů člověkem vytvořených. Barevná skála příjemně zářila a na klidné vodní hladině se odrážely její pestré odlesky. Hrou měnicího se světla jako by barevné tesané sochy na úpatí ožívaly, pohupovaly se a hýbaly, jako když hlouček lidí živě diskutuje. Bohaté spršky zlatistého světla, odrážejícího se od zlatých hrobů na střeše Potaly, vystřelovaly stříkance jasné záře na tmavší plochy hory.

Vtom se ozvalo křachnutí a zaskřípění ohýbaného dřeva, až jsem se otočil za tímto novým zdrojem dění, které upoutalo mou pozornost. Staříčkový pták, šedivý a opelichaný, starší než nejstarší z akolytů, dosedl na větev za mnou. Podíval se na mě pozoruhodnými korálkovými očima, řekl „krák“ a náhle se otočil tak, že se ocitl zády ke mně. Natáhl se co mohl nejvíce a divoce zamával křídly, přičemž mým směrem vyslal nežádoucí „pozornost“, a to s udivující silou a přesností. Jen tím, že jsem zoufale uskočil stranou, se mi podařilo, že minul cíl. Pták se znovu obrátil ke mně a prohlásil: „krák, krák“, načež ode mne odvrátil pozornost ve prospěch čehosi, co ho zaujalo víc.

V lehounkém vánku ke mně dolehly první vzdálené zvuky karavany kupců cestujících sem až z Indie. Bučení jaků protestujících proti pokusům honáků o rychlejší postup, astmatický skřípot a posouvání starých kožených postrojů, těžká chůze a dupot mnoha nohou, jakož i zvonivý chřestot drobných oblázků, které odlétávaly do stran, kudy karavana procházela. Brzy nato jsem už zahlédl hřmotně se blížící dobytčata, naložená až do výšky cizokrajným nákladem. Nad chundelatým obočím jim vyčnívaly veliké rohy zvedající se a opět poklesávající, jak ta obrovská zvířata ztěžka našlapovala pomalým neúnavným krokem. Objevili se i kupci, někteří v turbanu, jiní ve starých kožešinových kloboucích nebo otřepaných plstěných čapkách.

„Almužnu, almužnu, pro boží smilování,“ úpěli žebráci. „Fuj!“ začali povykovat, když shledali, že kupci je míjejí bez povšimnutí. „Vaše matka je kráva, která se spářila s kancem, a vaše semeno pochází od Šejtana a vaše sestry jsou na prodej na tržišti!“

Do chřípí mě udeřily podivné vůně, až jsem se musel zhluboka nadechnout a hned nato pořádně kýchnout. Voňavky pocházející z indického vnitrozemí, čajové cihly z Číny, starý prach vanoucí z žoků naložených na jacích, to všechno ke mně vzduch nesl. Zvuk jačích zvonců, hlasitý hovor kupců i spílání žebráků - všechny ty zvuky se postupně ztrácely v dálce. Brzy už lhaské hospodyně budou mít u svých prahů bohatou nabídku /boží. A majitelé krámků se už brzy začnou handrkovat o ceny požadované kupci, se zdviženým obočím a hlasy zdviženými ještě výš nad nevysvětlitelně zvýšenými cenami. A já se zas brzy budu muset vydat na zpáteční cestu do Potaly.

Pozornost mě opustila. Letmo jsem pohlédl na umývající se mnichy. Dva z nich se už už do sebe chtěli pustit, protože jeden druhému vyhrožoval, že ho polije. Na scéně se střelbitě objevili dozorcí a následovala menší vřava, načež byli oba dopadení mniši odvedeni, každý v železném sevření „opatrovníků míru“.

Co však zas bylo tohle? Pohledem jsem zapátral v křoví. Od země na mě znepokojeně hleděla dvě malilinkatá lesklá očička. Dvě malá šedá ouška se ke mně pozorně nakláněla. Drobnouké příkrčené tělíčko bylo připravené vyrazit, pokud bych udělal jediný falešný pohyb. Mrňavá šedivá myška zvažovala možnost proběhnout po cestě domů mezi jezerem a mnou. Jak jsem ji pozoroval, vyrazila vpřed, ale stále mě ještě nespouštěla z očí. Její obezřetnost byla však nemístná. Jelikož se nedívala, kam běží, vrazila hlavou do spadlé větve a s pronikavým zapištěním hrůzou povyskočila do vzduchu. Skočila ale špatně, a sice příliš daleko do strany. Proto když dopadla, chybila zem pod sebou a octla se v jezeře. Ten chudák drobeček se nemohl dostat ven a hrozilo mu, že ho uchvátí nějaká ryba. Vešel jsem tedy až po kolena do vody a vytáhl myšičku ven.

Opatrně jsem ji osušil cípem roucha, dobrodil se zpátky na břeh a položil jsem ten roztržený chumáček na zem. Proletěla kolem jak pouhý rozmazaný flíček - zmizela v maličkém doupátku, bezpochyby vděčná za záchranu. Staříčkový pták nade mnou pronesl výsměšné „krák“ a těžce se vznesl do vzduchu, mávaje přitom hlasitě křídly směrem ke Lhase.

Směřem ke Lhase? To mi připomnělo, že já se mám ubírat k Potale. Za zdí Norbu Lingy ohnutí mniši prohlíželi prádlo, které se na zemi sušilo. Každý kus dřív, než se sebral, musel být pečlivě prohlédnut. Mohl by se po něm totiž zrovna procházet nějaký bratříček Brouček a svinout takový kus oděvu by znamenalo bratříčka Broučka rozmačkat - a před takovým činem se buddhistický mnich oťrese hrůzou a zbledne.

Třeba si nějaký maličký červíček našel útočiště před sluncem v prádle vysokého lámy, a tudíž takový červíček musí být přemístěn do bezpečí, aby do jeho osudu člověk nezasahoval. Proto se mniši v předklonu pohybovali mezi prádlem, bedlivě ho zkoumali a vydechovali úlevou, jak jedna maličká bytůstka za druhou byla před jistou smrtí přenesena do bezpečí.

Hromady prádla se postupně rozrůstaly, jak se oděvy na sebe vršily k přenesení do Potaly. Malí akolytové vrávorali pod břemenem čerstvě vypraného prádla. Někteří ani neviděli přes hromadu, kterou nesli. Nečekaně se rozlehl výkřik, jak jeden malý chlapec zakopl a veškeré prádlo se mu rozletělo po prašné zemi a dokonce i do bláta na břehu řeky.

Z výšky na střeše se ozvalo chvějivé dunění, hukot mušlí a vřeštění velkých trub. Tyto zvuky se ozvěnou opakovaně vracely, jak se odrážely od vzdálených hor, takže za příhodných podmínek se stávalo, že vibrace těchto zvuků pulsovaly kolem a zněly člověku v hrudi po celé minuty. Pak naráz všechno zmlklo a utichlo — a ticho bylo natolik silné, že člověk slyšel bušit vlastní srdce.

Vyšel jsem ze stínu přátelského stromu a kulhavě se protáhl dírou v plotě. Nohy jsem měl vratké, protože nedávno předtím jsem utrpěl vážnou popáleninu levé nohy. Ještě se ani pořádně nezahojila, a polámal jsem si nohy obě, když mě strašlivý závan větru zvedl na střeše Potaly do vzduchu a smetl s boku hory. A tak jsem pokulhával a na krátký čas jsem byl osvobozen od domácích prací. Má radost však byla vyvážena přídavkem učení, aby - jak jsem byl poučen - „dluh byl zaplacen hned“. Dnes v den velkého prádla jsem měl volno a mohl si v Norbu Linze odpočinout.

Dnes pro mě nebyl žádný návrat hlavní branou, kudy chodili všichni ti velcí lámové a v patách za nimi opatové. Nebyly pro mě ani ty přetvrdé schody, kde jsem si odříkával: „devadesát osm, devadesát devět, sto, sto jedna, ...“ Stál jsem u kraje cesty, zatímco lámové, mniši a poutníci procházeli kolem. Jakmile se cesta na okamžik vylidnila, překloupýtal jsem přes ni na druhou stranu a vnořil se do křovin. Vlekl jsem se dál po příkrém svahu hory, až jsem se dostal nad vesnici Šo a stanul na postranní cestě mezi soudním dvorem a Potalou.

Cesta byla neschůdná, ale malebná díky drobné květeně rozrostlé hojně po skalách. Vzduch už povolna vychládal a zubožené nohy mě začínaly nesnesitelné bolet. Přitáhl jsem si staré a potrhané roucho víc k tělu a sedl si na příhodnou skálu, abych zas nabral sílu a dech. Na protější straně směrem ke Lhase jsem spatřil malé jiskřící ohýnky - to kupci tábořili na otevřeném prostranství, jak už to Indové dělávají, než aby se uchýlili do některého z hostinců. O něco více vpravo jsem viděl lesklou řeku, jak se vydává na velkolepou pouť až do samotného Bengálského zálivu.

„Ur-rorr, ur-rorr!“ ozval se hluboký basový hlas a o kolena mi zavadila tvrdil chlupatá hlava. „Ur-rorr, ur-rorr,“ odpověděl jsem přívětivě. Změť pohybů - a na nohou mi stanula velká černá kočka tisknoucí se tváří k mojí. „Ctihodná Mňouko!“ promluvil jsem skrz hustý kožich. „Vždyť mě těmi projevy přízně dusíš!“ Jemně jsem položil kožce ruku na hřbet a trochu ji od sebe oddálil, abych na ni vůbec viděl. Upřeně na mě hleděly veliké modré, malinko šilhavé oči. Zuby měla sněhobílé jako oblaka nad hlavou a nastražené uši vnímaly i ten nejjemnější šelest.

Ctihodná Mňouká byla mou starou a váženou kamarádkou. Často jsme se k sobě přitulili v ústraní nějakého hustého křoví a jeden druhému jsme se svěřovali se svými strachy, zklamáními a všemi strážněmi svého přetěžkého života. Nyní mi dávala najevo svou přízeň tím, že na mě seděla a předla stále hlasitěji a vytahovala a zase zatahovala veliké drápy. Chvilí jsme tak pobyli spolu a pak jsme se svorně rozhodli, že už je čas zase jít.

Mezitím, co jsem se s námahou zvedal na nohy a vrávoral bolestí v pošramocených nohách, ctihodná Mňouká vyrazila kupředu s ocasem vztyčeným do výšky. Zmizela v podrostu, a když jsem se přiblížil, vyrazila ven a rozverně mě chytla za vlající roucho. „Ale jdi!“ zvolal jsem při jedné z těchto příležitostí, „takhle se přece nechová vedoucí Kočičí strážce pokladů!“ V odpověď stáhla uši dozadu, rozeběhla se proti mně a po přední straně roucha mi vyšplhala až na rameno, načež skočila stranou do křoví.

Naše kočky mě bavilo pozorovat. Používali jsme je jako strážce, protože řádné vycvičená siamská kočka je v boji lítější než jakýkoliv pes. Polehávají, jako by spaly, vedle posvátných předmětů. Kdyby se ale na ně některý poutník pokusil sáhnout nebo je chtěl odcizit, pak by se na něj tyto kočky, zasahující vždy v páru, vrhly a šly mu po krku. Přestože byly útočné, mohl jsem si s nimi dělat, co jsem chtěl, a jelikož ovládaly telepatii, mohli jsme spolu snadno rozmlouvat

Došel jsem k bočnímu vchodu. Ctihodná Mňouká tam už na mě čekala a rázné odskrabávala veliké třísky ze dřevěného sloupu po straně dveří. Jakmile jsem zvedl závoru, opřela se velikou hlavou do dveří, protáhla se dovnitř a zmizela v příšeří plném dýmu. Šel jsem za ní, ale mnohem pomaleji.

Dočasné jsem tu nyní měl domov. Zranění nohy bylo tak vážné, že jsem byl přemístěn z Čokpori do Potaly. Když jsem teď vešel do chodby, důvěrné známé pachy zavoněly „domovem“: všudypřítomné aroma kadidla, jehož jednotlivé vůně se lišily podle doby a účelu, za jakým byly zapalovány, nakyslý, zažluklý a štiplavý zápach jačího másla, používaného do lamp, k zahřátí malých nádob, jako například kotlíků, a v chladnějších dnech i k výrobě máslových soch. Byli jsme těmito vůněmi pročpělí. Ať jsme se drhli sebevíc (ve skutečnosti jsme to moc nepřeháněli) všude nás tyto vůně provázely a všechno prosycovaly. Hůř ale zapáchal jačí hnůj! Vysušený se používal k vytápění místností obývaných starci a nemocnými. Klopýtavě jsem postupoval chodbou kolem blikavých máslových lamp, které příšeří chodeb ještě zvýrazňovaly.

Ve všech lámaseriích trvale sídlila ještě i další „vůně“, a sice natolik běžná, že si ji člověk už ani neuvědomoval, pokud mu hlad vnímání nezbystrčil. Campa! Vůně praženého ječmene, cihel čínského čaje a horkého másla. Smíchejte je a dostanete nevyhnutelnou a věčnou campu. Jsou Tibetané, kteří v životě neokusili nikdy nic jiného kromě campy. Do její chutě se rodí a je jim i pokrmem posledním. Je jídlem, nápojem i útěchou. Dodá člověku energii i při té nejtěžší dřině a dokáže potřebnými látkami zásobit mozek. Vždy jsem byl ale přesvědčen, že zároveň i potlačuje pohlavní pud, a proto v Tibetu není obtížné žít v celibátu. Z tohoto důvodu je Tibet zemí mnichů, zemí s klesající porodností.

Hlad mi nyní už opravdu přiostrčil vnímání, takže jsem aroma praženého ječmene, horkého másla a čínského čaje dokázal vychutnat! Unaveně jsem se vlekl chodbou a zahrnul doleva, odkud se nesla ta nejsilnější vůně. Mniši kuchaři tu právě do čaje bublajícího ve velkých měděných kotlích po sběračkách přihazovali opražený a rozemletý ječmen. Jeden z nich nasekal pár kil jačího másla a přidal ho dovnitř, další tam vyprázdnil kožený pytlík soli, kterou dodaly kmene obývací náhorní plošinu oblasti jezer. Čtvrtý mnich třímetrovou měchačkou všechno obracel a hnětl. V kotli to bublalo a kouřilo se z něj. Na povrch vystupovaly větvičky přimíchané do čajové cihly a mnich je sběračkou, připomínající pádlo, vytahoval.

Jačí hnůj, kterým se pod kotlem topilo, štiplavě zapáchal a valila se z něj celá oblaka černých sazí. Všechno vúkol od nich bylo začazené a černé tváře mnichů kuchařů s proužky

po stékajícím potu mohly klidně patřit bytostem pocházejícím z hlubin pekla. Co chvíli mnich s měchačkou sebral z povrchu kotle máslovou pěnu a hodil ji do ohně. Zasyčelo to, zaplápolal oslňující plamen a přidal se další zápach!

„Tak co, Lobsangu,“ zařval na mě mnich ve snaze přehlušit všechn ten povyk a hluk. „Že už si zase jdeš pro jídlo, víc? Jen si, mládenče, vezmi, vezmi si.“ Ze vnitřku roucha jsem si vytáhl malý kožený váček, v němž my mniši přechováváme denní příděl ječmene. Vysypal jsem z něj prach a naplnil ho čerstvě opraženým a namletým ječmenem, kolik jen se do něj vešlo. Pak jsem si z přední strany roucha vytáhl i misku a pečlivě si ji prohlédl. Byla *poněkud*, umouněná, trošinku upadaná. Z veliké bedny stojící u vzdálené zdi jsem nabral hrst velice jemného písku a důkladně jím misku vydrhl. Zároveň jsem si tak i očistil ruce. Nakonec jsem byl s miskou spokojen, ale tím to nekončilo. Měl jsem sáček na čaj už prázdný, přesněji řečeno zbývaly v něm už jenom drobounké větvičky, zrníčka písku a další smetí, kterým tento čaj vždycky oplývá. Obrátil jsem sáček naruby a nečistoty vyklepal. Pak jsem ho znovu otočil lícem navrch, chopil se kladiva a odlomil přiměřený kus z nejbližší ležící čajové cihly.

Už jsem byl na řadě. Znovu jsem uchopil svou právě vyčištěnou misku a napráhl ruku. Mnich popadl měchačku a pleskl mi campy do misky takovou porci, že se naplnila až po okraj. S povděkem jsem se odklidil do rohu, sedl si na pytel a do sytosti se najedl. Při jídle jsem se rozhlížel po kuchyni. Překypovala obvyklými povaleči, kteří se flákali kolem, šířili klevety, vykládali si nejnovější skandály a ještě si k pomluvám, jež právě vyslechli, přidávali: „Ano, láma Tenčing odchází do serské lámaserie. Tis říkal, že se pohádal s opatem. Můj kamarád to všechno slyšel a pověděl mi, že...“

Lidé mají o lámaseriích a kláštorech spoustu zkreslených představ. Často se domnívají, že mniši tráví celý den pohroužení v modlitbách, díkůvzdáních a rozjímání, přívětivě se tváří a mluví jen v dobrém. Ano, lámaserie je místem, kde se oficiálně jedinci s náboženskými cíli shromažďují za účelem očisty ducha cestou uctívání boha a rozjímání. Oficiálně! Ve skutečnosti ale roucho kněze nedělá. Ve skupině několika tisíc lidí musí být i ti, kdo se starají o chod takového společenství, o údržbu a opravy budov. Další musí vést účetnictví, bdít nad nižšími vrstvami, vyučovat a kázat. Zkrátka a dobře, lámaserie může mít podobu velkého města, obývaného výhradně muži. Dělníci v ní tvoří tu nejnižší mnišskou třídu a nezajímá je náboženská stránka života, jíž se věnují pouze okrajově. Někteří mniši nevstrojí do chrámu, pokud tam nejdou umývat podlahu!

Velká lámaserie má chrám pro bohoslužby, školy, nemocnice, obchody, kuchyně, ubytovny, vězení a téměř všechno další, co tvoří města světská. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že v lámaserii žijí jen muži, všechno je tomu přizpůsobeno a zdánlivě jsou tu všichni oddáni náboženskému vzdělávání a počínání. Lámaserie ale mají své pracovité dřiče i věčně se flákající povaleče, kteří bohubíbe úmysly pouze předstírají. Větší lámaserie jsou v podstatě města s mnoha budovami a parky rozkládajícími se na rozlehlé ploše. Někdy takové společenství bývá i obehnáno vysokou zdí.

Jiné lámaserie jsou zas naopak malé a jejich osazenstvem je méně než stovka mnichů, žijících v jedné jediné budově. Ale v odlehlých oblastech se vyskytují i lámaserie čítající méně než deset členů. Početnost obyvatel lámaserie se tudíž pohybuje v rozpětí od deseti do deseti tisíc jedinců. Někdo je urostlý, jiný nevysoký, jeden při těle, druhý zas hubený, někdo je hodný a někdo naopak zlý, tenhle je líný a tamten zas pilný. Je to totéž jako u kteréhokoliv jiného otevřeného společenství, ani horší a často ani moc lepší - s výjimkou téměř vojenské kázně, která v některých lámaseriích vládne. Záleží to na opatovi, který ji řídí. Může to být laskavý a ohleduplný člověk, a nebo také tyran.

Potlačil jsem zívnutí a nahlédl do chodby. Moji pozornost upoutal šelest v jednom z přístěnků skladu. Sotva jsem stačil zahlédnout černý ocas, jak mizí mezi koženými pytli zrní. Střežily ho kočky a zároveň si tím obstarávaly svou myší večeři. Na vrchu pytle se uvelebila

spokojené se tvářící kočka, olizovala si licousy a blaženě se *usmívala*.

Rozezněly se trouby, jejich zvuk se ozvěnou rozlehl chodbami a pak se ozvaly ještě jednou. Otočil jsem se a vykročil k vnitřnímu chrámu za zvuku šoupání mnoha sandálů a pleskání bosých nohou.

Uvnitř houstnoucí podvečerní šero s nachovými stíny kradoucími se po podlaze jako by zdobilo ebenem pilíře chrámu. Kraje oken byly lemovány zlatém, jak se na něj kladly prsty slunce, aby naposledy polaskaly náš domov. Vířící oblaka kadidla se vznášela prostorem, a když je prozářil sluneční paprsek, rozsvítla se do myriády drobných částíček prachu všemožných barev, které dělaly dojem, jako by byly obdařeny životem.

Mniši a lámové i prostí akolytové ukázně vcházeli a rozesazovali se po podlaze, přičemž každý z nich přidal podle zbarvení svého oděvu další skvrnu do pestrobarevné změti zrcadlící se v pulsujícím vzduchu. Byla tu zlatá roucha potalských lámů, šafránová a červená roucha lámů dalších, tmavohnědá roucha mnichů, jakož i sluncem vybledlý oděv těch, kdo se ponejvíc zdržují venku. Všichni seděli v řadách na svém obvyklém místě. Já, vzhledem k vážnému zranění nohy, které mi bránilo sedět podle předpisů, jsem byl odsunut do zadních pozic, do skrytu sloupu zahaleného dýmem, abych svou přítomností „nenarušoval vzorec“.

Rozhlížel jsem se kolem po chlapcích, mužích i staříčkových mudrcích, kteří se obraceli k bohu, každý dle míry vlastního porozumění. Pomyslel jsem i na svoji matku, která mi ani nedala sbohem, když jsem odcházel z domova a vstupoval do čokporské lámaserie (bože, jak se to zdálo být dávno...). Muži, jen sami muži. Vyznal jsem se jen v mužích. A jaké jsou asi

ŽENY? Věděl jsem, že někde v Tibetu existují kláštery, kde mniši a jeptišky žijí pospolu, berou se mezi sebou a pečují o svoje rodiny.

Kadidlo vířilo vzduchem, bohoslužba se vlekla a příšeří houstlo do úplné tmy, jen tak tak prosvětlené blikajícími máslovými lampičkami a tlumeným světlem žhnoucího kadidla. Muži! *Bylo* to ale správné, aby muži žili tak osamocené a vůbec se s ženami nesdružovali? A jaké vůbec ženy jsou? Uvažují jako my? Pokud jsem věděl, tak pouze klábosí o módě, účesech a podobných hloupostech. Také vypadaly hrozně škaredě s tím vším svinstvem, které si plácají na obličej.

Bohoslužba byla u konce. Bolestně jsem se vyškrábal na roztřesené nohy a zády opřený o sloup jsem posečkal, aby mě někdo z těch, co se první hrnuli ven, nesrazil k zemi. Konečně jsem i já vykročil chodbou k ložnicím.

Otevřenými okny dovnitř profukoval studený vítr vanoucí přímo shora z Himálaje. Hvězdy zářily jasným ledovým světlem v průzračném nočním vzduchu. Z okna pode mnou ke mně doléhal třaslavý hlas odříkávající: „Nuže, toto je vznešená pravda o původu utrpení. Je to žízeň dychtění, jež způsobuje opakování událostí...“

Vzpomněl jsem si, že od zítřka, zřejmě po několik dalších dní, budeme mít zvláštní hodiny buddhismu, které nám bude přednášet jeden významný indický učitel. Náš buddhismus - tedy lámaismus - se poněkud odchytil od přísně pravověrných linií buddhismu indického, podobně jako i křesťanství má několik forem, jako je třeba kvakerská nebo katolická. Nyní už byla noc opravdu pokročilá, a tak jsem se odvrátil od ledového okna.

Akolytové kolem mě spali. Někteří chrápali a pár se jich neklidně obracelo ze strany na stranu. Snad že i oni mysleli na „domov“, jako jsem si před chvílí na něj vzpomněl i já. Pár velice statečných duší se pokoušelo o správnou lámaistickou polohu spánku - to znamená spát v sedě v lotosové pozici. Postele jsme neměli pochopitelně žádné, ani matrace. Podlaha nám byla stolem i lůžkem.

Svlékl jsem roucho, až jsem se nahý v ledovém nočním vzduchu roztrásl zimou. Pak jsem se zachumlal do deky, kterou každý tibetský mnich nosí stočenou přes rameno a upevněnou v pase. Opatrně jsem se sehnul k zemi pro případ, že by mě vratké nohy zradily, roucho jsem si složil pod hlavu namísto polštáře a usnul.

2. KAPITOLA

„Ty, kluku, no přece TY, sedni si pořádně. A koukej sedět předepsaným způsobem!“ Ten hlas zazněl jako dunící hrom, načež mě dvě pádné ruce daly ránu přes uši, zleva i zprava. Na okamžik mi připadlo, že se všechny chrámové gongy srazily dohromady, a před očima se mi udělalo hvězdiček víc, než jich je vidět i za té nejjasnější noci. Ta ruka mě popadla za límec roucha, vyzdvihla na nohy a zatřásla mnou, jako když se z okna vytřepává prachovka.

„No tak mi, kluku, odpověz! ODPOVĚZ MI!“ vykřikl rozezlený hlas. Nedával mi ale vůbec možnost odpovědět. Bez přestání mnou jenom třásl, až se mi rozdrkotaly zuby a vypadla mi jídelní miska, která se odkutálela po podlaze. Upustil jsem i sáček s ječmenem, který se otevřel, a vzduchem proletěla sprška zrní. Konečně spokojen mě ten divoký muž odhodil ke straně jako hadrovou panenku.

Náhle se rozhostilo ticho a ve vzduchu bylo cítit napjaté očekávání. Opatrně jsem prsty přešel po rouchu zezadu levé nohy. Z protržené jizvy vytékal tenoučký pramínek krve. Ticho... Vzhlédl jsem. Ve dveřích stál opat a hleděl na divokého muže. „Ten chlapec utrpěl vážné zranění a má zvláštní svolení Nejvyššího sedět co nejpohodlněji. Smí rovněž odpovídat na otázky, aniž by vstával.“ Opat ke mně přistoupil, pohlédl na moje zakrvácené prsty a pravil: „Krvácení se ti za chvíli zastaví. Kdyby ne, tak jdi na ošetřovnu.“ Při těch slovech pokynul divokému muži a vyšel ze třídy.

„Já,“ ozval se zuřivý muž, „jsem přijel až z matky Indie, abych vám vysvětlil pravdu buddhismu. Vy v této zemi jste se odchýlili od naší doktríny a vytvořili si svoji vlastní - zvanou lámajismus. Já jsem vám přišel povědět o původních pravdách.“ Podíval se na mě, jako kdybych byl jeho úhlavní nepřítel, načež vybídl jednoho chlapce, aby mi podal misku a sáček na ječmen - nyní už prázdný. Mezitím, co mi ten spolužák sbíral rozsypaný ječmen, divoký učitel procházel po místnosti, jako by hledal nějakou další oběť. Byl to vysoký a štíhlý muž velice snědé pleti, s velikým zahnutým nosem. Byl oděn do roucha jednoho staroindického řádu a tvářil se, jako by námi pohrdal.

Indický učitel došel ráznými kroky až na konec učebny a vkročil na nízký stupínek. Opatrně si srovnal čtecí pultík, načež se začal přehrabovat v kožené brašně s tuhými stěnami a pravouhlymi hranami, až nakonec vytáhl pozoruhodné listy papíru. Ten papír byl tenký, o rozměru dvě dlaně ku jedné a vůbec se nepodobal silným listům, jaké se užívají u nás. Byly nejenom tenké, ale i lesklé a ohebné téměř jako oděv. Ta jeho divná taška mě fascinovala. Vysoce se leskla a uprostřed jedné z užších stran byl blyštivý kus kovu, který se s cvaknutím otevřel, když se stiskl tam umístěný knoflík. Další kus kůže vytvářel velice pohodlné držadlo, a já jsem si předsevzal, že jednoho dne i já budu právě takovou koženou aktovku mít.

Ind se prohrabal v papírech, přísně si nás změřil pohledem a začal nám vyprávět příběh, který jsme dávno znali. S hlubokým zájmem jsem pozoroval, jak se mu při řeči rozechvívá špička nosu a na čele se mu tvoří ostrá vráska, když očima přejíždí po stránkách. A cože nám pověděl? Starou a známou věc!

Před dvěma a půl tisíci let zavládlo v Indii zklamání nad tamním náboženstvím. Hinduistické kněžstvo bylo v úpadku, soustředěné jenom na pozemské radovánky a osobní zisk. Lidé, kterým měli být ku pomoci, se od své prastaré víry odvraceli ve prospěch čehokoliv, co skýtalo alespoň špetku naděje. Zemí se hemžili proroci a věštcí a zvěstovali záhubu a utrpení. Milovníci zvířat usoudili, že zvířata jsou lepší než člověk, a začali je uctívat jako bohy.

Vzdělanější Indové, hluboce uvažující lidé, kteří se o svou zem báli, se odklonili od náboženství předků a ponořili se do hlubokých úvah o žalostném stavu lidské duše. Jedním z těch mužů byl vysoký hinduistický rádža neobyčejně zámožný král a válečník. Pomyšlení na to, jaká asi budoucnost čeká v tomto rozbouřeném světě jeho jediného, právě narozeného syna Gautamu, mu působilo starost a znepokojení.

Otec i celá rodina si toužebně přáli, aby z Gautamy vyrostl princ válečník a později aby zdědil otcovo království. Starý věstec, který byl povolán, aby se v tomto smyslu vyjádřil, však dítěti předpověděl budoucnost proroka významné obrody. Pro zdrceného otce to představovalo „úděl horší než smrt“. Viděl kolem sebe mnoho mladých mužů z těch nejvyšších společenských tříd, kteří se zřekli pohodlného života a putovali sem tam bosí a oděni do hadrů ve snaze objevit nový styl duchovního života. Otec se rozhodl učinit cokoliv na světě, jen aby prorokovu věštbu zhatil, a zosnoval tomu odpovídající plány...

Z Gautamy vyrostl citlivý mladý muž s uměleckými sklony a pronikavě bystrým intelektem, schopným prokouknout vytáčky a proniknout až k jádru věci. Samovládny jak rodem, tak i výchovou měl přesto ohled na poddané. Byl natolik vnímavý, že si uvědomil, jak opatrně je veden a střežen, a že se smí stýkat pouze se svými osobními sluhou anebo s těmi, kdo mu jsou rovni kastou.

Jak se blížil čas prorokem předpovězený pro vyplnění věštby, vydal otec ty nejpřísnější rozkazy, aby byl jeho syn za všech okolností chráněn před veškerým zlem a žalem sužujícími ty, kdož žili za hranicemi paláce. Chlapci nebylo dovoleno z něj vycházet bez doprovodu, jeho cesty byly pod dohledem a nesměl se setkat s nikým, kdo byl chudý či trpěl. Jeho údělem měl být jen přepych a zase jen přepych. Všechno, co se dalo získat /a peníze, bylo jeho. Všechno nepřijemné bylo bez okolků z jeho života vyloučeno.

Jak to ale nemohlo jít dál donekonečna. Gautama byl mladík nadmíru bystrý a oplýval notnou dávkou rozhodnosti. Jednoho dne, na zapřenou rodičům i vychovatelům, vyklouzl z paláce s pečlivě vybraným sluhou, i vydal se za hranice državy obklopující palác. Poprvé v životě spatřil, jak žijí jiné kasty. Čtyři události, kterých se stal svědkem, v něm vyvolaly ty nejhlubší úvahy, a tak došlo ve vývoji světového náboženství k obratu.

Na samém začátku své projížďky spatřil zchátralého starce, roztrášeného věkem a nemocí, který se ztěžka opíral o hole, jak se bolestně vlekl. Bezzubý, osleplý šedým zákalem a senilní - obrátil stařec k mladému princovi prázdnou tvář. Gautama si poprvé v životě uvědomil, že stáří nemíjí nikoho a že s přibývajícím věkem člověk přestává být činný a ohebný.

Hluboce otřesen se mladý princ opět rozjel a hlavou mu vířily podivné a znepokojující myšlenky. Už na něj ale čekala další rána: jak jeho koně v ostré zatáčce zpomalili, Gautamův vyděšený pohled náhodou spočinul na ubohé postavě, která seděla u kraje cesty, klátila se a naříkala. Byl to muž s tělem zachváceným hnisavými strupy, vyzáblý a chorobou sešlý. Nešťastník sténal a seškraboval si nažloutlé strupy s těla.

Tedy už byl Gautama v naprostém šoku. Se srdcem celým rozbolavělým (možná mu bylo nevolno i z té podívané) jel dál a cestou zvažoval otázku: MUSÍ člověk trpět? Potkává utrpení každého? Je nevyhnutelné? Pohlédl na sluhu, jenž řídil spřežení. Jak to, že je tak klidný, ptal se mladý princ v duchu sám sebe. Vozka byl lhostejný, jako by takové věci byly běžné. Tohle tedy musí být důvod, proč ho otec chránil v ústraní.

Jeli dál, protože Gautama byl přesprávně omráčen, než aby vydal nějaký jiný rozkaz. Ale úděl, neboli osud, pro tentokrát ještě nedovršil své dílo. Gautama náhle vykřikl a spřežení na jeho zvolání zpomalilo, až se zastavilo docela. U silnice ležela nahá mrtvola, groteskně vyhlížející a odulá nemilosrdným slunečním žářem. Vozka zamával bičem a do vzduchu se vznesl hustý mrak much, které se na těle přižívovaly. Bezkrevné a páchnoucí tělo se před mladíkovými očima obnažilo naplno. Jak na něj hleděl, z mrtvých úst vylétla moucha, zabzučela a opět usedla.

Gautama poprvé v životě uviděl smrt a pochopil, že na konci života smrt neodvratně JE. Princ oněměle pokynul vozkovi k návratu. Seděl a hloubal o nestálosti života a o kráse těla, které je navzdory všemu předurčeno k rozkladu. Je krása natolik pomíjivá? - tázal se v duchu.

Kola se otáčela a za nimi se zvedala oblaka prachu. Mladý princ zadumaně seděl, zaražený a schoulený do sebe. Dílem náhody či prozíravosti vzhledl právě v okamžiku, kdy

vůz míjel kolemjdoucího pěkně oblečeného mnicha, který se tvářil naprosto klidně. Tichý a vyrovnaný, mnich vyzařoval auru vnitřního míru, pohody a lásky k bližnímu. Zhloubaný Gautama stále ještě hluboce otřesen z toho, co právě viděl, dostal další šok. Byl vnitřní mír, spokojenost, klid a veškeré ctnosti výsadou těch, kdo se zřekli každodenního života a stali se mnichy? Stát se mnichem? Členem nějakého mystického řádu? Ach ano, rozhodl se. Stane se tedy takovým jako ten mnich. Opustí život, jaký se vede v paláci, vzdá se jediného způsobu života, jaký doposud znal.

Jeho otec láteřil a běsnil, matka plakala a prosila. Sluha byl vyhnán z království. Gautama seděl o samotě ve své komnatě a přemýšlel a přemýšlel. Donekonečna si lámal hlavu nad scénami, které shlédl. Říkal si, že když toho uviděl tolik za jediný krátký výlet - svůj JEDINÝ výlet - o kolik asi víc utrpení a žalu musí na světě být. Začal odmítat jídlo, trápil se a chřádl. Jen seděl a přemýšlel, co dál, jak uprchnout z paláce a jak se stát mnichem.

Jeho otec se snažil, jak jen nejlépe dovedl, nadlehčit břemeno žalu a deprese, které se mladého prince zmocnily. Nejlepším hudebníkům bylo nařízeno bez přestání hrát tak, aby mladík neměl na přemýšlení klid. Zkusilo se to i s žongléry, akrobaty a kejklíři všech druhů. Bylo prohledáno celé království ve snaze najít ty nejkrásnější dívky zběhlé v těch nejexotičtějších formách milostných dovedností, aby se Gautama zmocnila vášeň a přešla ho sklíčenost. A tak hudebníci hráli, dokud nepadli únavou. Děvčata tančila a všemožně se snažila předvést co nejpoutavější erotické cviky, až se nakonec i ona zhroutila umdlená vyčerpáním. Teprve v tu chvíli si jich Gautama všiml. S hrůzou zíral na nevzhledné výrazy padlých hudebníků. Otřesen si prohlížel nahé dívky bledé vysílením. Jejich nalíčení nyní křiklavě a škaredě vystupovalo do popředí poté, co z nich vyprchal ruměncem zdraví.

Opět se pozastavil nad nestálostí krásy, nad její pomíjivostí, nad tím, jak rychle se ztrácí. Jak smutný a jak ošklivý je život. Jak z těch naparáděných žen čišší okázalost a ladnost, která se prozradí hned, jak ustanou v činnosti. Rozhodl se odejít, zřící se všeho, co doposud znal, a hledat klid, kdekoliv bude k nalezení.

Otec ho začal střežit a nejprve zdvojnásobil, a pak i ztrojnásobil ostrahu paláce. Jeho matka křičela a propadala hysterii. Jeho ubohá manželka se zhroutila a všechny dvorní dámy sborově plakaly. Gautamův synáček, přespříliš malý na to, aby rozuměl, co se děje, vriskal a ječel v souladu se vším tím povykem kolem. Palácovní rádci bezmocně krčili rameny a chrlili ze sebe přívaly zbytečných slov.

Celé dny Gautama uvažoval, jak by se dostal ven. Královské strážce ho znaly velice dobře. Obyvatelé království ho zas naopak neznali vůbec, protože se za brány paláce dostal jen velice zřídkakdy. Nakonec, když už si skoro zoufal, ho napadlo, že stačí v převleku projít kolem strážů hlídajících v jeho bezprostřední blízkosti. Jeden sluha, který mu byl přátelsky nakloněn, jenž s bohatou odměnou okamžitě opustil království, opatřil Gautamovi starý a otrhaný oděv, jaký nosívají žebráci. Jednou v podvečer, dřív než zavřeli brány paláce, na sebe ty odrané hadry navlékl, rozčuchal si vlasy, pořádně si zašpinil ruce a tvář a odšoural se vmíšen mezi žebráky, které vždy na noc vyhnali.

Uchýlil se do lesa, stranou od hlavních cest a od lidí, v obavách, že jeho neznalost běžně užívaných cest ho prozradí. Probloudil celou noc ve snaze dostat se za hranice území svého otce. Vůbec se nebál tygrů ani jiné divoké /věře lovcí v noci, protože byl dosud po celý život natolik ochraňován, že o nebezpečí *neměl ani tušení*.

V královském paláci byl zatím odhalen jeho útěk. Palác byl prohledán celý včetně přílehlých budov a parků. Král pobíhal sem tam a vykřikoval rozkazy, zatímco ozbrojencům byl vyhlášen poplach. Noc je přinutila rozejít se na lůžka v očekávání úsvitu, kdy se mělo v pátrání pokračovat na koních. V ženských komnatách vládl nářek a bědování nad královou zběsilostí.

Gautama se opatrně prodíral lesem a, jak jen to šlo, vyhýbal se lidem. Kde se jim vyhnout nešlo, tam na jakékoliv otázky odpovídal mlčením. Živil se dozrávající úrodou, zrním,

bobulemi a ovocem a pil z chladných a průzračných pramenů. Nakonec se ale zvěst o divném tulákovi, který se jako tulák nechová, přece jen donesla až do paláce. Královi muži vyrazil s plným nasazením do terénu, ale chytit uprchlíka se jim nepodařilo, neboť se stále skrýval v neproniknutelném houští, kam se koně neodvážili.

Král nakonec nařídil dopravit všechny tanečnice do lesa, kde měly za úkol Gautamu najít a pokusit se ho přilákat zpátky. Celé dny tančily a na lesních mýtinách se jejich kroky křížily s Gautamovými, jemuž se pohybovaly stále na dohled, a pořád se na něj pokoušely působit těmi nejsvůdnějšími tanci. Posléze se Gautama zastavil na hranici otcova panství a prohlásil, že odchází do světa hledat duchovnost a že už se nevrátí.

Jeho žena se k němu vrhla s miminkem v náručí, ale Gautama se ani jejími prosbami nenechal oblomit. Otočil se a šel.

Indický učitel poté, co nám tak obsírně dovyprávěl příběh, který jsme dávno znali stejně tak dobře jako on, pravil: „Z hinduistického náboženství, v té době upadajícího, se od té chvíle začala vytvářet víra nová, a byla to víra, která měla přinést útěchu a naději mnohým. To bude pro dnešní dopoledne stačit. Budeme pokračovat odpoledne. Můžete jít.“ Žáci vstali, uctivě se učiteli uklonili a rozešli se. Já jsem se ale ocitl v nesnázích. Zjistil jsem, že se mi zasychající krví přilepilo roucho na jizvu na noze. Učitel se vzdálil, aniž by mi byl věnoval jediný pohled. Seděl jsem, cítil velikou bolest a přemýšlel, co dělat. Vtom se dovnitř přišoural starý mnich pověřený úklidem a překvapeně se na mě podíval. „Copak?“ zeptal se. „Viděl jsem učitele odcházet, a tak jsem vešel, abych uklidil. Co je ti?“ Řekl jsem mu to tedy a ukázal mu, jak se mi veliká jizva roztrhla, až z ní vytryskla krev, a jak jsem tu trhlinu »zacpal« rouchem. Stařec zasykl: „Tsss, tsss,“ a odpěchal, jak nejrychleji to na vlastních deformovaných nohou dokázal. Brzy se vrátil s ošetřovatelem.

Bolelo to, jako když sálá oheň, a měl jsem pocit, jako by mi odtrhávali maso od kostí. „Ach, ty můj synáčku,“ povzdechl ošetřovatel. „Ty jsi jako ten, kdo se narodí pro utrpení, tím jsem si jist, jakože jiskry létají vzhůru!“¹¹ Povzdechl si podruhé a zamumlal: „PROČ jen jsou někteří tihle význační učitelé tak necitelní a hrubí přesto, že právě oni by měli být uvědomělejší? Tak,“ utrousil, když mi k noze připevnil bylinný obklad a pomohl mi znovu se zvednout na roztřesené nohy. „Tak, a teď už budeš v pořádku. Pojď, dám ti nové roucho a to staré zahodím.“ „To ne, ctihodný pane,“ zvolal jsem poněkud polekaně a kolena se mi znovu začala třást. „Nové roucho mi nemůžete dát, nebo si bude kdekdo myslet, že jsem nějaký nové příchozí kluk, který sem právě nastoupil. Raději bych si ponechal tohle!“ Starý ošetřovatel se smál jako blázen a potom řekl: „Jen pojď, můj chlapče, pojď se mnou a podíváme se společně, co by se dalo udělat v této tak závažné věci.“

Společně jsme prošli chodbou až k ošetřovatelově kanceláři. Uvnitř po stolech, v přihrádkách a na policích byly rozloženy nádoby s bylinami, pár nerostů v prášku a několik dalších věcí, které jsem tehdy ještě neuměl rozpoznat.

Tibetánek totiž vyhledávají lékařskou pomoc pouze v případech skutečné naléhavosti. Kufříček s náčiním první pomoci, jaké se užívají na Západě, skutečně není pro nás! Pomáháme si tím, co dá příroda. Zlomeninu však pochopitelně ošetříme a velmi hlubokou ránu zašijeme, k čemuž používáme dlouhé koňské žíně, které jsou k tomuto účelu velice vhodné, pokud se dobře vyvaří. K šití těch nejhlubších vrstev používáme dlouhá bambusová vlákna. Bambusu se také užívá jako drenážní trubičky, když je potřeba odvést hnis z vnitřní rány. Čistý a dobře omytý mech rašeliník skýtal k tomuto účelu velice užitečný prostředek a používal se rovněž jako obklad, který mohl pojmout ještě i bylinné masti.

Ošetřovatel mě uvedl do postranní místnosti, jíž jsem si doposud nevšiml. Z hromady starých, záplatovaných rouch jedno vytáhl. Bylo čisté, dobře vyspravené a sluncem pořádně vyšisované. Při pohledu na ně se mi oči rozzářily, protože takové roucho by napovědělo, že už v lámaserii přebývám velice dlouho! Ošetřovatel mi pokynul, abych se svlékl, a pak mě prohlédl, zda nemám nějaké další zranění. „HmMMM! Vyzáblý a pod míru! Měl bys být na

svůj věk urostlejší. Kolik je ti let, chlapče?" Řekl jsem mu to a on se podivil: „Skutečně? A já jsem si myslel, že jsi tak o tři roky starší. Aha. Tak to jsi chlapík, vid'! A teď si zkus tohle roucho!" Vypjal jsem hrudník a pokusil se stát co nejvzprámeněji, abych vypadal mohutnější a vyšší, ale nohy se mi nechtěly narovnat. Roucho mi totiž bylo poněkud veliké, ačkoliv jsem se to snažil zakrýt.

„Ale," prohlásil ošetřovatel, „za chvíli dorosteš a zaplníš ho. Nech si ho - a nazdar!"

Mezitím už nastal čas oběda a bylo třeba se posílnit na odpolední vyučování. Už jsem ztratil spoustu času, a tak jsem se dostrachal do kuchyně a vysvětlil, co se mi přihodilo. „Tak jez, chlapče, jez a už na to nemysli!" opáčil vlídný kuchař celý od sazí a naložil mi štědrú porci. Oknem sem proudil sluneční svit. Stál jsem, lokty se opíral o okenní rám, vyhlížel ven a přitom jedl. Chvilkami se pokušení ozvalo přespříliš silně, a tehdy jsem přes okraj jídelní misky přehrнул trošinku campy a nechal ji plesknout na některého nebohého, nic netušícího mnicha dole pod okny. „Chceš přidat, chlapče?" optal se mnich kuchař poněkud udiveně. „Tak ano? Bud' musíš být bezedný a nebo" - pokradmu na mě zamrkal - „zapatláváš bratrům hlavy?" Musel jsem zřejmě zrudnout nebo se zatvářit provinile, neboť se rozesmál na celé kolo a dodal: „Tik pojď, do téhle dávky vmícháme trochu

٤٠

sazi!

Ale ta švanda nemohla vydržet donekonečna. Za chvíli jsem měl misku už zase prázdnou a dole si rostoucí hlouček našťvaných mnichů otíral dočerna potřísněné kebulé a podezíravě se rozhlížel kolem. Jeden z nich dokonce vyrazil vzhůru po pěšině... Bleskurychle jsem odstoupil od okna a, jak nejlépe jsem dokázal, nonšalantně a ledabylým krokem jsem se z kuchyně sunul do chodby. V okamžiku, kdy jsem zahýbal za roh, se objevil podmračený mnich a při pohledu na mě poněkud znejistěl. „Ukaž mi misku!" zavrčel nevraživě. S tím nejnevinějším výrazem ve tváři jsem zastrachal v rouchu, vytáhl žádaný předmět a podal mu ho na přezkoumání. „Něco se děje, pane?" otázal jsem se. „Tohle opravdu JE moje miska!" dodal jsem. Mnich ji pečlivě prozkoumal, hledaje stopy po sazích, které jsem tak pečlivě odstranil. Měřil si mě s výrazem nejhlubšího podezření a pak, jak mi misku vracel nazpátek, utrousil: „Ach, ty jsi ten poraněný. Tak tys na střechu vyšplhat nemohl. Někdo tu po nás se *střechy* hází mokré saze - ale já ho dopadnu!" Při těch slovech se otočil a hnal se na střechu. Zhluboka jsem si vydechl úlevou a belhal se dál.

Za mými zády se ozval přidušený smích a hlas mnicha kuchaře: „Čistá práce, mládenče, měl bys být herec. Radši to na tebe nepřehnu, abych se nestal tvou příští obětí!" Prošel kolem mě a odspěchal na nějakou záhadnou pochůzku související se zásobováním jídlem, zatímco já jsem se s nechutí belhal dál nazpátek do třídy. Dorazil jsem tam jako první, a tak jsem se s podepřenýma rukama postavil do okna a díval se ven. Vždycky mě uchvacoval pohled na krajinu z této výšky. Byl bych se dokázal dívat snad celé hodiny nebo i dny na žebračky u Pargo Kalingu, neboli Západní brány, a bez přestání žasnout nad sněhovým popraškem nepřetržitě vanoucím z vrcholků Himáiaje.

Kolem oblasti Lhasy se rozkládalo horstvo uskupené do tvaru ohromného písmene U — mohutné Himáiaje tvořící páteř tohoto světadílu. Jelikož jsem měl dost času, vzal jsem to rozhlížení jako hru a zcela se do něj pohroužil. Pode mnou bíle natřené stěny Potaly nepozorovaně přecházely v živoucí skálu, která kdysi před dávnými věky bývala sopkou. Bělost vápenného nátěru na stavbách tvořených lidskou rukou přecházela do šedi a hnědi skály a jejich vzájemné prolnutí bylo tak plynulé, že nikdo by už nedokázal určit, kde jedno končí a druhé začíná. Svahy hory byly v nižších polohách porostlé drobnými keříky, mezi nimiž jsme my kluci často prolézali, když jsme se chtěli schovat. Ještě níž bylo vidět domy tvořící vesnici Šó s velkým soudním dvorem, s vládními budovami, státní tiskárnou, matričním úřadem a s vězením.

Ta scéna byla velice rušná, oživovaná poutníky postupujícími po poutním okruhu ve

snaze posílit své ctnosti tím, že si jak dlouzí tak širocí lehali na zem, kousek se poodplazili vpřed a pak znovu spočinuli čelem k zemi. Z výšky, odkud jsem hleděl, to vypadalo vyložené legračně. Mezi budovami se energickým krokem pohybovali mniši. „To musí být určité soudní úředníci na stopě zločincům,“ pomyslel jsem si. Mezi nimi na koni projížděli lámové ubírající se za svým vznešeným posláním. Na naši cestu zabočil opat se svojí družinou a zvolna stoupal vzhůru širokou schodištní cestou až k hlavnímu schodu. Skupina věštců vychvalovala ryzost svých horoskopů — a jak bylo vidět, obchody jim skutečně kvetly: „Ale prosím vás, vždyť je to pozeňnané samotným panem opatem, tak to vám přinese štěstí úplně zaručeně!“

Moji pozornost upoutala zeleň vrb vyrůstajících z mokřiny rozprostírající se na druhé straně silnice, jejichž listí se lehoučce pohupovalo vánkem. Zrcátka vody odrážela letící oblaka a měnila barvu podle oděvu míjejícího chodce. Jeden věstec se usadil na břehu většího jezírka a tvrdil, že umí svým zákazníkům „vyčíst budoucnost z posvátných vod na úpatí Potaly“. Obchody vzkvétaly i jemu!

Pargo Kaling se hemžil davem. Postavili tam malé prodejní Stánky a podomní kupci si tam na poutnících mastili kapsy především prodejem jídla a sladkostí. Na konci jednoho Stánku byla vystavena hromada amuletů a skříněk, do nichž se ukládají. Tyrkysové a zlaté ornamenty se třpytivě leskly ve sluneční záři. Indové v pestrobarevných turbanech, s hustým plnovousem a uhrančivýma očima se procházeli sem tam a pátrali po výhodných obchodech ve snaze srazit kupcům ceny.

Na protější straně se tyčilo Čokpori - Železná hora - o něco vyšší než Potala, ale ne tolik okrášlená a nesestávající z tolika budov. Čokpori bylo strohé, poněkud šedivé a chmurné. Ale Čokpori bylo sídlem léčby, zatímco Potala byla sídlem božím. Za Čokpori probleskovala Šťastná řeka a svým šploucháním se přidušeně smála, jak rychle ubíhala dolů do Bengálského zálivu. Když jsem si zaclonil oči a trochu je zaostřil, rozeznal jsem i převozníka, jak s cestujícími vesluje přes řeku. Ta jeho vydutá lodička z jačí kůže mě odjakživa uchvacovala a začínal jsem mít dojem, že i já jsem se možná měl raději stát převozníkem než malým akolytem ve velké lámaserii. Zatím však, jak jsem ostatně dobře věděl, jsem neměl žádnou naději se tím převozníkem stát, protože nejdřív jsem musel vystudovat. A pak — nikdy se nestalo, že by se převozníkem byl stal nějaký mnich!

Z dálky nalevo oslňovaly oči zlatisté střechy Džókchangu, neboli lhaské katedrály, odrážející sluneční svit. Zahledl jsem se na Šťastnou řeku, jak se prodírá mokřinami, probleskuje vrbovými hájky a přibírá malinký přítok plynoucí pod nádherným tyrkysovým mostem. V pozadí jsem zahlédl lesklou stříbrnou nit ztrácející se v dálce, jak se řeka ubírala svou cestou do nížinatých rovin.

Dnešní den byl skutečně rušný, a když jsem se vyklonil z okna natolik, že jsem div nevypadl, ve skutečné veliké dálce jsem zahlédl další kupce směřující sem po cestě z Trépungu, sestupující z vysokohorských průsmyků. Dřív, než by se ale ke mně přiblížili natolik, abych je viděl zblízka, muselo ještě uběhnout hodně času. Mezitím vyučování už dávno znovu začne.

Horská úbočí byla potečkována lámaseriemi, z nichž některé byly rozlehlé jako celá města a jiné zas malé a nejistě přilepené k úbočím příkrých skalních vrcholů. Některé z těch úplně nejmenších a nejnebezpečněji umístěných byly poustevny mnichů zřeknuvších se světa, kteří se do malinké cely nechali zadržet, aby tam žili až do konce života. Ptal jsem se sám sebe, zda je *skutečně* správné nechat se tak dočista od všeho odříznout. Pomůže to někomu, když se mladý a zdravý muž rozhodne nechat se zadržet do malé cely a strávit tam nějakých čtyřicet let v úplné temnotě, v naprostém tichu a pohroužen do rozjímání o životě ve snaze osvobodit se z tělesných pout? Musí to být ale divné - říkal jsem si v duchu - už nikdy nic nespátrít, nikdy už s nikým nepromluvit, nikdy se neprojít a dostat najíst jen obden.

3. KAPITOLA

Myslel jsem na svého učitele lámu Mingjura Tundrupa, který se musel úplně nečekaně odebrat do vzdáleného Pari. Přemýšlel jsem o všech těch otázkách, jež se mi honily hlavou a na něž znal odpověď jedině on. Nevadí, **UŽ** zítra tu bude znovu zpátky a já se zas vrátím do Čokpori. Tady v Potale beztak vládne přílišná obřadnost a úřední formálnost. Ano, bylo to tak! Choval jsem v nitru příliš mnoho nezodpovězených otázek, které mě tížily a na něž jsem se nemohl dočkat odpovědí.

V tu chvíli mi vědomí zaplavil rostoucí hluk, jehož síla mi připomněla vládu útočících jaků. Do třídy se vrátili všichni kluci - a opravdu si hráli na vládu jaků! Obezřetně jsem se stáhl do zadního rohu učebny a přisedl těsně ke stěně mimo dráhu kluků, cválajících po třídě. Líтали sem tam pořád dokola, načež začali skákat jako žáby jeden za druhým, až jim poletovala roucha a oni pištěli radostí. Náhle se ozvala hlasitá rána a zvuk prudké vzduchové vlny. Místností se rozhostilo hrobové ticho, v němž kluci jakoby zamrzli ve Mávající poloze, jako tesané sochy v chrámu. Ke svému zděšení jsem spatřil indického učitele sedět na zemi s očima v sloup a s pohledem rozostřeným tokem. Vida, tentokrát pro změnu *jemu* vypadla miska z roucha a ječmen ve rozsypal po podlaze — všiml jsem si trochu pobaveně. Pomalu se zas začal hýbat a nejspíš se postavil na nohy, přičemž se přidržoval zdi a rozhlížel kolem. Byl jsem jediný, kdo seděl, a bylo nabíledni, že jsem se honičky nijak nezúčastnil. Páni! Jak nádherný a nezvyklý pocit naprosto čistého svědomí! Jak jsem tam seděl, úplně jsem se dmul pýchou nad svojí ctností.

Na podlaze - napůl omráčený, ale spíš zkamenělý úlekem - ležel chlapec, který vrazil přímo do učitelova sporého hrudníčku. Klukovi tekla krev z nosu, ale Ind ho přesto nelaskavě pošouchl nohou a zahřměl: „VSTANĚ!“ Sehnul se, chytl ho za uši a vytáhl na nohy. „Ty hnusný, příšerný, mrňavý, tibetský skřečku!“ vřískal a do rytmu nadávek fackoval kluka po hlavě. „Já té naučím takovou jógu, že ti to umrtví tělo, až se ti z něj uvolní duch!“ Umínil jsem si, že se svého učitele musím zeptat, PROČ někteří tito význační cizí učitelé jsou takoví barbaři.

Zachmuřený učitel konečně přestal do kluka bušit a prohlásil: „Prodloužíme si vyučování, abyste se místo skopičín raději něčemu naučili. Začínáme!“ Zvolal jsem: „Ale já jsem, ctihodný učiteli, vůbec nic neprovedl! To není spravedlivé, abych tu musel zůstat i já!“

Ind ke mně obrátil rozrušenou tvář a vykřikl: „Ty, ty jsi ze všech ten nejhorší! To, že jsi chromý a k ničemu, ještě neznamená, že bys měl uniknout odplatě za svoje myšlenky. Zůstaneš tady jako ti ostatní.“

Posbíral si svoje rozházené papíry a mně přišlo líto, že ta jeho nádherná kožená kabelka s držadlem navrchu a s tím lesklým knoflíkem, kterým se otvírala, se mu o naši hrubou kamennou podlahu odřela. Všiml si toho i on a zavrčel: „Za tohle mi někdo draze zaplatí. Zažádám si v Potale o jinou.“ Otevřel aktovku, pohrabal se tam v papírech, pak některé vytáhl. Konečně s uspokojením prohlásil: „Skončili jsem dnes dopoledne u Gautamy v období, kdy se rozhodl zřít se života v paláci a zasvětit svoje dny hledání Pravdy. A nyní budeme pokračovat.“

Když se Gautama vytratil z otcova královského paláce, měl v hlavě zmatek. Nečekaně byl vystaven otřesnému zážitku setkání s nemocí, když ani nevěděl, že nemoc existuje, setkání se smrtí, když o ní neměl ani tušení, jakož i setkání s hlubokým mírem, vyrovnaností a spokojeností. Domníval se, že vzhledem k tomu, že nositel klidného vzezření byl oděn do mnišského roucha, že tudíž spokojenost a vnitřní mír lze najít v mnišském životě. A to byl výchozí bod jeho hledání vnitřního míru a smyslu života.

Bloudil sem tam po stopách učených mnichů a vzdělaných poustevníků až dospěl do oblastí za hranicemi říše, jíž vládl jeho otec. Studoval u těch nejlepších duchovních učitelů, jaké šlo najít, a učil se od nich všemu, čemu se od nich naučit dalo. A jakmile se od určitého

mistra naučil všechno, co mu dotyčný mohl dát, šel dál, stále dál a všude hledal vědění a všude hledal tu nejprchavější věc na světě - vyrovnanost mysli a klid.

Gautama byl žákem nadmíru nadaným. Život ho v tomto směru upřednostnil a vybavil chytrou hlavou a bystrým postřehem. Snadno dokázal

vědomosti pochytit a utřídit si je v hlavě tak, že vyřadil všechno nepotřebné a podržel si naopak jenom to důležité a užitečné. Na jednoho z významných duchovních učitelů udělala Gautamova spirituální vyspělost dojem natolik hluboký, že mu nabídl, aby s ním zůstal a vyučoval spolu s ním v rovnocenném partnerství, aby předávali vědění žákům. To ale bylo pro Gautamův způsob uvažování vcelku nepřijatelné, protože uvažoval v tom smyslu, že přece nemůže nikoho vyučovat to, co sám dosud plně nepochopil. Jak by ostatní mohl učit, když sám ještě Pravdu hledá? Znal svaté Písmo a jeho výklad, a přestože posvátné knihy určitý stupeň vnitřního míru skýtaly, stále přece jen tu ještě byly nezodpovězené otázky a problémy, které klid, o nějž usiloval, narušovaly. Proto se Gautama rozhodl putovat dál. «

Vypadal jako posedlý, jakoby hnaný horoucí silou, která mu nedopřávala spočinutí a stále ho pobízela hledat moudrost a Pravdu. Jeden poustevník ho přivedl k přesvědčení, že pouze asketický život může člověka dovést k dosažení klidu, a tak se tento poměrně vášnivý muž Gautama pokusil žít jako asketa. Už dávno se zbavil všech hmotných statků, nedostávalo se mu žádného hmotného potěšení a veškerým smyslem jeho konání se mu stalo už jenom hledání skrytého významu života. Nyní se ještě začal snažit jíst stále méně, až se mu podařilo, jak tvrdí prastaré příběhy, vyžít z jediného rýžového zrnka na den.

Trávil svůj veškerý čas v tom nejhlubším rozjímání, sedě nehnuté ve stínu smokvoně. Tato přemrštěná dieta ho ale nakonec zradila. Zhroutil se hladem, podvýživou a nedostatkem základní péče. Dlouho kolísal na políťajících smrti, ale žádné osvícení se nedostavilo. Stále ještě neodhalil tajemství vnitřního míru a nepochopil skrytý smysl života.

Ve dnech hladovění se kolem něj shromáždili určití »přátelé« s pocitem, je mnich schopný přežít při jediném zrnku rýže denně je náramná senzace. Měli za to, že jim to může přinést veliké výhody, patřit k tak významnému muži. Ale jako všichni falešní přátelé na světě, i tito ho ve chvíli nouze nechali na holičkách. Jak tak Gautama ležel vyhladovělý k smrti, jeden po druhém ho opustili a vydali se jinam, hledat nějaké další senzace. Gautama -o opět ocitl sám. Zbavil se rušivých přátel a přívrženců a mohl se opět konečně znovu ponořit do přemýšlení o skrytém významu života.

Tato příhoda znamenala v Gautamově životní dráze zásadní obrat. Po celé roky se totiž věnoval ze všech sil józe, umrtvoval tělo a osvobozoval ducha z tělesných pout, až najednou zjistil, že mu je jóga k ničemu, že je jen prostředkem určitého ukáznění vzpurného těla, ale nemá žádnou zvláštní schopnost člověka zduchovnit. Také se dověděl, že vést život natolik plný odříkání nevede nikam, protože pokud by v takovémto životním stylu byl setrval ještě chvíli, jednoduše by zemřel i se svými nezodpovězenými otázkami, aniž by svoje hledání dovršil. Zamyslel se i nad svým dosavadním postupem a dospěl k závěru, že se choval, jako kdyby se snažil přelít řeku Gangu řešetem či svázat vzduch do uzlů.

Gautama se znovu ponořil do přemýšlení, usazen pod stromem, vysílený a třesoucí se slabostí příznačnou pro ty, kdož přespříliš dlouho hladověli a unikli smrti o pouhý vlásek. Seděl tam tedy pod stromem v hlubokém rozjímání nad otázkou neštěstí a utrpení. A tam učinil slavnostní předsevzetí, že vzhledem k tomu, že strávil už víc než šest roků hledáním vědění, aniž by našel odpověď, zůstane nyní sedět pohroužen do rozjímání a nevstane, dokud odpověď na svoji otázku nenajde.

Jak tam tak seděl, slunce zapadlo, tma padla na krajinu, noční ptactvo se začalo ozývat a noční zvěř se vydala na lov. Gautama seděl dál. Dlouhé hodiny noci se vlekly, až se nakonec na obloze přece jen objevily první slaboučké náznaky světla. Blížil se úsvit a Gautama seděl dál v rozjímání.

Všechny bytosti přírody byly svědkem utrpení vysíleného Gautamy už předešlý den, když

seděl opuštěn pod košatým stromem. Soucítily s ním a měly pro něj pochopení. Všechna tato přírodní stvoření se v duchu zamyslela, jak by mohla lidstvu napomoc dostat se ze svízelné situace, v níž uvízlo.

Tygři přestali řvát, aby jejich tygří zpěv a volání Gautamu v rozjímání nerušily. Opice přestaly vřestět a přehupovat se z větve na větev. Místo toho se tiše sesedly a oddaly se naději. Přestali zpívat i ptáci. Jejich štěbetání utichlo a místo toho i oni také jen seděli a kmítali křídly v naději, že by tak Gautamovi mohli pomoci tím, že mu budou posílat vlny lásky a chladivého vzduchu. Psi, kteří mají ve zvyku štěkat a honit se za zvěří, ztichli a zmizeli. Zalezli do křoví tak hluboko, že tam za nimi nepronikly ani sluneční paprsky. Král hlemýžďů, rozhlížeje se kolem sebe, si všiml, že se psi stáhli do stinných zákoutí, a začal přemýšlet, jak by i on a jeho národ mohli lidstvu skrze Gautamu pomoci. Svolal tedy své hlemýžďe a pomaloučku je vedl po Gautamových zádech, na jeho krk a pak se společně rozložili po jeho sluncem zarudlé hlavě, hlavě ponořené do tak hlubokého rozjímání a žhavými slunečními paprsky tolik spálené. Šneci se rozmístili po Gautamově hlavě a chladivými těly ho chránili před žářem posledního slunce a kdo ví, třeba mu tím v jeho vrcholném hledání opravdu pomohli. Bytosti přírody bývaly kdysi přátelé člověka, vůbec se ho nebály a dokud je člověk svým chováním nezačal zrazovat, přicházely mu na pomoc.

Den se pomalu vlekl a Gautama stále jen nehybně seděl jak vytesaná socha. Nakonec znovu nadešla noc a padla tma. A opět s blížícím se úsvitem se na obloze objevily tenoučké proužky světla a pak už se slunce opět vyhouplo nad obzor a odmetlo tmu. Ale tentokrát přineslo slunce Buddhovi i osvícení. Jakoby zasažen bleskem, Gautamu napadla myšlenka obsahující odpověď, nebo alespoň částečnou odpověď na otázky, které ho tížily. Byl osvícen novým vědomím a stal se „Probuzeným“, což indicky znamená „Buddha“.

Jeho duch byl osvícen tím, co se mu přihodilo během rozjímání na astrální úrovni. Získal vhled a zapamatoval si, co na astrální úrovni užíval. Ted, když už věděl, byl osvobozen od utrpení pozemského života a zproštěn návratů na zem v nekonečném koloběhu zrození, smrti a nového narození. Pochopil, proč člověk musí strádat, co to zapříčiňuje, jaká je toho podstata a jak s tím lze skončit.

Gautama se od té chvíle stal Gautamou-Probuzeným, nebo-li podle indické frazeologie Gautamou-Buddhou. Nyní se znovu zamyslel nad tím, jak by měl dále postupovat. Sám hodně vytrpěl a hodně se toho naučil, a tak šlo o to, zdali má ostatní prostě jen učit, anebo je má ponechat, aby se poznání dobrali sami tím způsobem, jakým se ho dobral on sám. Dělal to inu starost, zdali vůbec kdo uvěří tomu, co se mu stalo. Pak se však rozhodl, že jediná správná odpověď je promlouvat k lidem a sdělovat jim tu dobrou zprávu o osvícení, které na něho sestoupilo.

Vstal, malinko pojedl a napil se, načež se vydal do Benáres, kde doufal najít pět ze svých předešlých přívrženců, kteří ho opustili, když tolik naléhavě potřeboval péči - ti, kteří ho nechali napospas, když se rozhodl pozřít zas jídlo.

Po dlouhém putování, které se protáhlo mimo jiné i proto, že Gautama-Buddha byl stále ještě zesláblý přestálým strádáním, dorazil do Benáres a našel tam oněch pět přívrženců, které hledal. Promluvil k nim a vyložil jim to, co se do dějin zapsalo pod jménem Kázání o otáčení se kola zákona. Vysvětlil posluchačům, co způsobuje utrpení, jaká je jeho povaha a jak je můžeme přemoci. Vysvětlil jim podstatu nového náboženství, známého nám coby buddhismus. Buddhismus znamená náboženství těch, kdo usilují o nové probuzení.

Takže Gautama trpěl hladu - uvažoval jsem. I já vím, co je to hlad! Přál jsem si, aby ten učitel měl pro nás chlapce víc pochopení, protože my kluci jsme nikdy neměli dostatek jídla, nikdy dost času pro sebe sama, a jak ten jeho hlas donekonečna drnčel, mnohem déle než je čas k vyučování vymezený, byli jsme čím dál tím vyhladovělejší a unavenější. Nakonec už jsme měli toho všeho plné zuby a sotva jsme vnímali, co vůbec vykládá.

Ten kluk, co svými žabími přískoky do indického učitele vrazil, teď seděl a pofrkával.

Bylo zjevné, že si poranil nos, možná že si ho i zlomil, ale musel dál zůstat sedět a prsty se snažit zastavit krvácení, aniž by učitele znovu popudil k hněvu. A já jsem si znovu položil otázku, jaký je smysl toho všeho, k čemu to všechno utrpení, proč jen ti, kdo mají možnost dát najevo milosrdenství, soucit a pochopení, PROČ se namísto toho chovají tak krutě? Předsevzal jsem si, že jakmile tu bude můj učitel zpátky, proberu s ním tyto záležitosti hlouběji, protože mě skutečně znepokojovaly. S velkým potěšením jsem si všiml, že indický učitel začíná vypadat poněkud unaveně, jako by měl i žízeň a hlad. Rovněž v jednom kuse přešlapoval z nohy na nohu, zatímco my kluci jsme seděli na podlaze vyjma mě všichni se zkříženými nohama a já jsem se musel snažit vypadat co nejnenápadněji. Ostatní seděli v této poloze zkřížených nohou vyrovnání do uspořádaných řad. Za běžných okolností učitelé hlídkovali za našimi zády, takže jsme nikdy nevěděli, kde přesně v kterém okamžiku učitel stojí, ale tenhle člověk, tenhle Ind místo toho jen přešlapoval z nohy na nohu a vyhlížel z okna, pozoruje stíny kradoucí se po zemi a sleduje, jak plyne čas. Pak se najednou rozhodl, zvedl se a pronesl: „Tak a uděláme si přestávku. Jste roztěkaní a můj výklad nesledujete, ačkoliv může ovlivnit celý běh vašeho života i dalších životů až na věky. Dáme si tedy půlhodinovou přestávku. Můžete se jít najíst, pak se sem v tichosti vrátíte a já svoji přednášku shrnu.“

Rychle shrábl papíry do kožené brašny a s velice spokojeným cvaknutím ji zavřel. Jeho žlutavé roucho zavlálo a byl pryč. Poněkud nás zaskočilo, že odešel tak znenadání, ale vtom už ostatní hbitě vyskočili na nohy, zatímco já jsem se zdvihal jen s největším vypětím. Nohy jsem měl celé ztuhlé a musel jsem se ve stoje udržovat tím, že jsem se opíral o zeď a víceméně jen postrkoval kupředu jednu nohu po druhé. Jakmile jsem ale byl konečně venku, zamířil jsem do hájemství kamarádského mnicha kuchaře a vyložil mu svou situaci - jak já, dočista nevinný, jsem trestán za prohřešky ostatních spolu s nimi.

Dal se do smíchu a pravil: „A co ten mladík, co házel dolů kuličky ze sazí? Nedohání tě náhodou tvá vlastní karma? A není možné, že kdybys zrovna neměl nohy v nepořádku, mohl jsi být klidně té vaší tlupě vůdcem?“

Znovu se na mě dobromyslně usmál. Byl to sympatický děda. Pak dodal: „No tak, posluž si! Určitě nepotřebuješ, abych tě pobízel, dokážeš se o sebe postarat sám. Pěkně se najež a vrať se zpátky dřív, než ten ohava znovu ztratí trpělivost.“ A tak jsem si vypil čaj — tentýž, jaký jsem měl ráno ke snídani a pojedl totéž, co jsem měl k obědu — campu. Tutéž campu, která mě čekala po celé další roky.

My Tibeťané nepoužíváme hodiny ani hodinky. Dokavad jsem žil v Tibetu, o existenci náramkových hodinek jsem neměl ani potuchy, ale dokázali jsme určit čas díky čemusi, co bylo v nás. V těch, kdo se mohou spolehnout jen sami na sebe a ne na nějaké mechanické strojky, se vyvinou jakési jiné schopnosti. Proto jsme já i mí spolužáci dokázali určit čas se stejnou přesností jako ti, kdo nosí hodinky. A tak ještě dřív, nežli půlhodina uběhla, jsme se obezřetně vrátili do třídy - potichoučku jako ty myšky, co se tak vydatně přižívovaly dole ve špižárnách na našem zrní.

Vešli jsme dovnitř ve spořádaném zástupu všichni, až na toho kluka, jemuž se z nosu spustila krev. Šel chudák za ošetřovatelem a ten zjistil, že má nos zlomený, a mně bylo dáno za úkol odevzdat indickému učiteli naštíplou tyčinku, do níž byl zaklíněn kus papíru, na němž byl uveden důvod, proč se tento chlapec - nyní už pacient — nemůže dalšího vyučování zúčastnit.

Všichni se posadili a čekali, jen já jsem zůstal stát zády opřený o zeď, hůlku jsem držel v ruce a bezděčně jsem si pohrával s třepetajícím se konečkem papíru. Vtom se indický učitel objevil ve dveřích, zamračeně se po nás podíval, načež se obrátil ke mně a zdrtil mě pohledem: „Ty kluku, ty, co si tam hraješ s tou tyčinkou?“ vyjel na mě. „Pane!“ odpověděl jsem poněkud znepokojeně. „Přináším vzkaz od zdravotníka,“ a napřáhl jsem hůlku jeho směrem. Na okamžik se zdálo, že nemá to nejmenší ponětí, jak se zachovat. Posléze po hůlce

chňapl a vytrhl mi ji takovým způsobem, že jsem div nepadl tváří na zem. Odhodil tyčinku, zmocnil se papíru a pustil se do čtení, během něhož se jeho zamračenost ještě prohloubila, načež papír zmačkal a odhodil. To pro nás Tibetany byla hrubá urážka, protože v naší zemi se papír považuje za posvátný, neboť nám zprostředkuje přístup k dějinám, a tento muž — tento indický mudrc - posvátný papír odhodil!

„No tak, co tam tak stojíš a zíráš?“ Vzhledl jsem k němu a zacivěl ještě víc, protože jeho počínání mi připadalo prostě nesmyslné. V duchu jsem si umínil, že má-li být toto učitel, tak já tedy nikdy učitelem být nechci. Pak hrábl rukou svým směrem na znamení toho, že se mám odklidit a posadit

se. Jakmile jsem to udělal, znovu se před nás postavil a pustil se do výkladu.

Jak vysvětlil, Gautama objevil nový způsob náhledu na skutečnost, jemuž se dostalo názvu Střední cesta. Gautamovy zážitky byly bezpochyby protichůdné. Narodil se jako princ do toho největšího přepychu a pohodlí, s početným zástupem tanečnic k dispozici (indickému učiteli se v očích zableskla lačnost!) a nepřebernou hojností jídla a všemi možnými radovánkami a z tohoto stavu se náhle ocitl v té nejčernější bídě, vržen do utrpení, až se dostal na samý pokraj smrti v důsledku hladovění a strádání. Ale jak Gautama záhy pochopil, ani bohatí ani ti otrhaní nevlastní klíč k odvěkým problémům člověka. Odpověď musí tudíž ležet někde uprostřed.

Buddhismus je často považován za náboženství, ale náboženstvím v tom pravém slova smyslu není. Je to spíše způsob žití, kodex životního stylu, jehož pomocí - za předpokladu, že ho věrně dodržujeme - můžeme dosáhnout určitých výsledků. Pro zjednodušení lze buddhismus náboženstvím nazvat, ale pro nás, skutečné buddhistické mnichy, je výraz »náboženství« zavádějící, zatímco jediným správným označením je Střední cesta.

Buddhismus vyšel z doktríny hinduismu. Hinduističtí filosofové a učitelé náboženství učili, že cesta k poznání sebe sama, k pochopení vlastního ducha, jakož i k porozumění úkolům, kterým je lidstvo podrobováno, je jako chůze po ostří břitvy, kde i ten sebenepatrnější příklon k jedné či druhé straně má za následek pád.

Gautama nauku hinduistického náboženství znal, neboť se jako hinduista narodil. Ale vlastním úsilím objevil Střední cestu.

Krajní sebezapření je špatné, protože člověk pod jeho vlivem* zaujímá scestné postoje, ale stejně tak špatná je i extrémní shovívavost, protože - způsobuje totéž. Oba tyto přístupy lze trefně přirovnat k ladění strunného nástroje. Když někdo struny takového nástroje přespříliš natáhne, potom taková dejme tomu sitár dosáhne bodu zlomu v tom smyslu, že i ten nejjemnější dotyk přivodí přetržení struny, a tudíž toto přepětí struny vede k porušení harmonie.

Když někdo naopak veškeré napětí strun daného nástroje povolí, opět se ukáže, že nastalo porušení harmonie. Ta totiž vzniká jen tehdy, když struny jsou správně a poměrně pevně nataženy. Tak je tomu i v případě lidstva, u něhož rovněž přílišná shovívavost i přehnané utrpení vyvolávají nedostatek harmonie.

Gautama tuto myšlenku vyslovil ve Střední cestě a vypracoval pokyny, podle nichž člověk může dosáhnout štěstí. Jedno z jeho úsloví ostatně tvrdí: „Kdo hledá štěstí, může je skutečně nalézt, pokud se hledání věnuje.“

Jedna z prvotních otázek, které si člověk klade, zní: „Pročpak jsem nešťastný?“ Tohle je otázka ze všech ta nejčastější. Položil si ji i Gautama-Buddha a přemýšlel o tom a přemýšlel bez přestání. Nakonec dospěl k závěru, že i právě narozené dítě už trpí. Novorozeneček pláče bolestí, kterou přináší vlastní porod, jakož i nepohodlím, jemuž je vystaven, a rovněž i proto, že opouští útěšný svět, ve kterém doposud žil. Když miminkům něco vadí, dají se do pláče. Jak rostou, postupně plakat přestávají, ale přesto si najdou způsob, jak svoji nespokojenost, nepříjemné pocity i svoji stávající bolest vyjádřit. Ale miminko nerozvažuje o tom, proč pláče. Ono prostě pláče a samovolně reaguje na podněty, z nichž určité u člověka vyvolávají

pláč a jiné zas smích. Avšak bolest ve smyslu utrpení se stává problémem teprve ve chvíli, kdy si člověk položí otázku: „Proč trpím, proč jsem tak nešťastný?“

Bádáním se prokázalo, že většina lidí už projde určitým utrpením dříve, než dosáhne věku deseti let, a nabízí se otázka - proč. Ale v Gautamově případě taková situace nenastala dřív, nežli mu bylo třicet let, protože jeho rodiče učinili všemožná opatření, aby se s utrpením v jakékoliv podobě ani nesetkal. Takoví přehnaně ochraňovaní lidé, kteří se těší nemístné shovívavosti, pak vůbec nevědí, jak neštěstí čelit, takže když je pak život uvrhne do stavu, kdy se nešťastní cítí, nedokáží si s takovou situací vůbec poradit a často u nich vznikají duševní problémy nebo se nervově hroutí.

Každého z nás v životě dříve či později potká utrpení a člověk se bude ptát — proč. Každému je dáno prožít tělesnou, duševní ba i duchovní bolest, protože bez bolesti by na tomto světě neprobíhalo poučení ani očista a člověk by neměl možnost ze sebe vymývat »odpad«, jenž v současné epoše jeho duch zahlcuje.

Gautama tudíž nevytvořil nové náboženství. Veškeré jeho učení a přínos k úhrnu lidského poznání se přímo či nepřímo týkají problematiky štěstí a bolesti. Když byl ponořen do meditace a přírodní bytosti se ztišily, aby mohl rozjímat v klidu, když mu hlemýždi chladili rozpálenou hlavu, Gautama pochopil podstatu bolesti a příčinu utrpení a dospěl k přesvědčení, že pochopil, jak bolest překonat. Předal toto učení svým pěti druhům a ono pak dostalo podobu čtyř hlavních zásad, na nichž celá struktura buddhismu spočívá. Jedná se o Čtyři vznešené pravdy, jimiž se budeme zabývat později.

Začínaly se objevovat noční stíny a tma padala tak rychle, že jsme jeden druhého už sotva rozeznávali. Postava indického učitele se nejasně rýsovala proti oknu a její obrysy čněly ve slabém svitu hvězd. A mluvil pořád dál, aniž by měl na paměti či na zřeteli, že my kluci budeme muset vstát na

půlnoční bohoslužbu, pak znovu na další ve čtyři hodiny, načež budeme muset definitivně vstát v šest hodin ráno.

Konečně se zezdalo, že už si začíná uvědomovat, jak na něj přichází únava. Snad že mu došlo, že jak tam tak postává v šeru otočen zády ke hvězdnaté obloze, pravděpodobně marní čas. Nedokázal už totiž rozeznat, zda vůbec dáváme pozor, anebo v sedě podřimujeme.

Z ničeho nic rukou udeřil o pultík, až se ozvalo zvukné plesknutí. Ta rána se pořádně rozlehla a byla tak nečekaná, že jsme leknutím všichni nadskočili, až se mezi našimi těly a podlahou vytvořil prostor. Pak jsme zas dopadli zpátky na zem s těžkopádným zuchnutím a zafuněli překvapením.

Indický učitel malý okamžik postál, načež pronesl pouhé „rozchod“ a vykročil ze třídy. Jemu se to řekne, pomyslel jsem si, když je tu pouhým návštěvníkem, těší se zvláštním výsadem a nikdo ho tudíž nepovolá na bohoslužbu. Může teď klidně odejít do svojí cely a zachce-li se mu, může si prospat celou noc, zatímco my jsme museli jít do chrámu na bohoslužbu.

S námahou jsme se postavili na ztuhlé nohy, přičemž já jsem je měl ze všech nejztuhlejší. Poté jsme vyklopýtali z temné učebny do ještě temnější chodby. Bylo to neobvyklé, aby se v takovou hodinu ještě vyučovalo, tudíž tam nebylo žádné osvětlení. Chodby jsme nicméně důvěrně znali, a tak jsme jimi tápali, dokud jsme nedospěli k jedné z chodeb hlavních, která pochopitelně osvětlená byla, a sice nevyhnutelnými blikajícími máslovými lampičkami rozestavenými ve výklencích podél zdi ve výšce hlavy. Bylo stálou povinností dvou mnichů doplňovat do nich máslo a pečovat o knoty plovoucí po tekutém máselném povrchu. Tak jsme se nakonec dopotáceli až do noclehárny, kde jsme se bez dalších cavyků sesuli k zemi ve snaze alespoň trochu si zdřímnout, nežli nás trouby a mušle zas zburcují k půlnoční bohoslužbě.

4. KAPITOLA

Krčil jsem se pod mohutným válem celý schoulený do klubíčka a snažil se vyhlédnout ven úzkou štěrbinou. Nohy se té poloze vzpouzely, jako by jimi procházely ohnivé zášlehy, až jsem se bál, že se mi z nich každým okamžikem spustí krev. Ale MUSEL jsem tam zůstat a vydržet to nepohodlí, ležet skrčený a ustrašený, a přitom jsem se pokoušel dohlédnout až ke vzdálenému obzoru. Tady, kde jsem teď byl, jsem se ocitl téměř až na vrcholku světa! Výš už bych se mohl dostat, jen kdybych si nasadil křídla anebo - tahle představa se mi náramně zamlouvala — se vznesl na nějakém zvlášť silném draku. Kolem mě se s hukotem proháněl vítr, útočil na modlitební vlajky, nařikal v podstřeší zlatistých hrobů a občas mi na nechráněnou hlavu přivál i spršku jemného horského prachu.

Časně zrána jsem se vykradl ven a rozechvělý úzkostí opatrně proběhl svou tajnou trasu chodbami a průchody jen zřídka užívanými. Vždy [>o několika krocích jsem se zastavil a zaposlouchal se, až jsem se nakonec s tou největší obezřetností vynořil na posvátné střeše, kam směl vystoupit jedině Drahocenný a jeho nejbližší přátelé. Bylo tu skutečně nebezpečno. Srdce se mi při tom pomyslení znovu splašené rozbušilo. Kdyby mě tady přistihli, byl bych vyloučen z řádu, a to tím nejpotupnějším způsobem. Vyloučen? Co bych si potom počal? Zachvátila mě panika a v tu chvíli divže jsem nevezl nohy na ramena a nevrhl se zpět do nižších poschodí, kam jsem náležel. Zastavil mě jen zdravý rozum, který mi napověděl, že teď se vrátit dolů a svůj záměr nedovést do konce by bylo skutečné selhání.

A co kdyby mě opravdu s hanbou vyloučili? CO bych dělal? Neměl jsem přece žádný domov, otec mi jasně řekl, že pro mě můj domov už domovem přestává být a že si od té chvíle musím sám najít v životě místo.

Můj pátrající pohled zachytil zajiskření Šťastné řeky a všiml jsem si i tmavé postavy převozníka ve člunu z jačí kůže, což mi zjasnilo mysl. Tak, a dělal bych TOHLE, stal bych se převozníkem! Pro jistotu jsem se ale přece jen posunul ke kraji zlaté střechy, čímž jsem se skryl i před případným pohledem Nejvyššího, pokud by sem přece jen navzdory vichřici zavítal. Nohy se mi ale třásly vypětím a navíc mi ještě kručelo v žaludku. Náhlá sprška deště vyřešila alespoň jeden z mých problémů. Utvořila malou loužičku, k níž jsem se sklonil a napil se z ní.

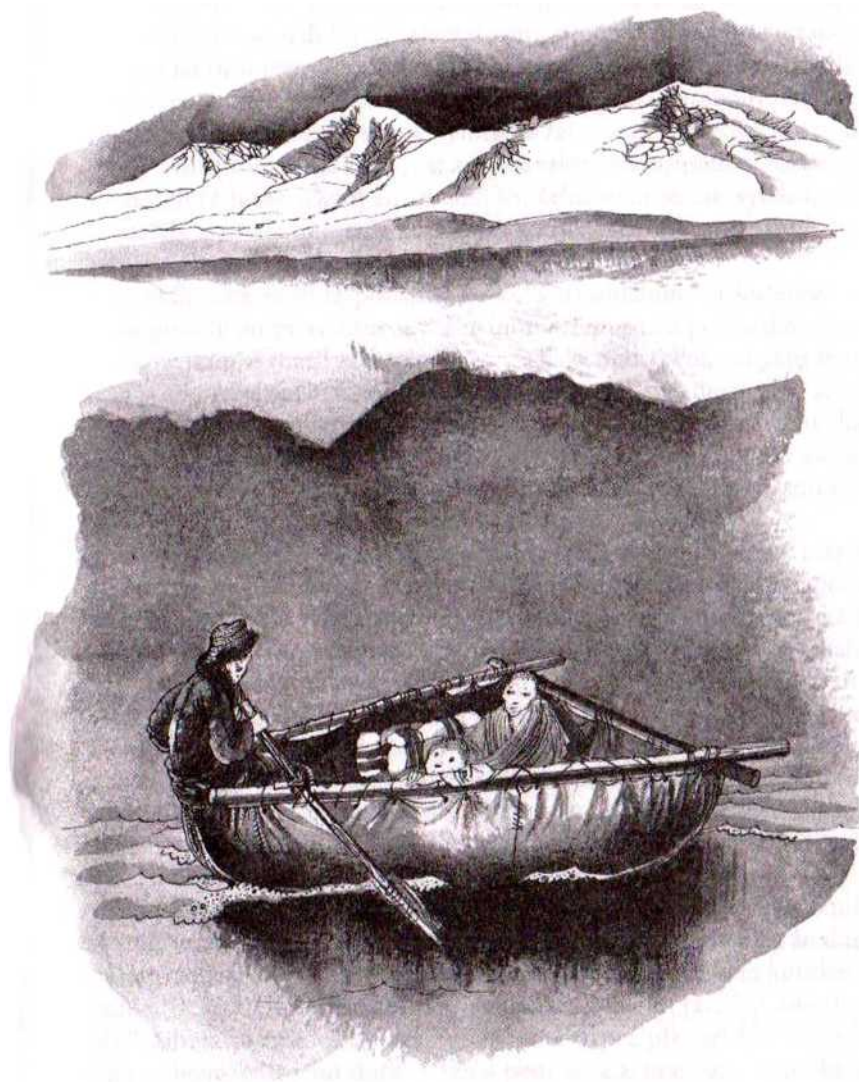
Cožpak on se už *nikdy* nevrátí? Ustaraně jsem pohledem znovu zapátral po dalekém obzoru. Hřbetem ruky jsem si protřel oči a znovu se zahleděl. Ano, droboučkový obláček prachu tam byl! A ve směru od Pari! Na okamžik jsem zapomněl na bolest nohou i na stálé nebezpečí být spatřen. Vztyčil jsem se a zíral. Z opravdu veliké dálky se sem lhaským údolím blížila skupinka jezdců. Oblak prachu, který je provázel, se zvětšoval. Zvedal se od koňských podkov a vítr ho okamžitě rozvíval po okolí. Snažil jsem se co nejvíc zaostřit zrak a přitom si oči ochránit před ostrým větrem, aniž by mi co ušlo.

Pod nápořem větru se ohýbaly stromy. Listí se divoce třáslo, odlamovalo se a hnáno větrem mizelo do neznáma, jezero u hadího chrámu už nemělo nic ze svého předchozího zrcadlového poklidu. Vzednuté vlny se po něm hnaly směrem ku protějšímu břehu, kde se divoce tříštily. Ptáci, kteří na vrtochy našeho počasí uměli reagovat velice moudře, se prozíravě rozběhli do úkrytů a stále přitom drželi hlavu po směru větru. Šňůrami modlitebních vlajek, napjatých větrem až téměř k prasknutí, to zmítalo, až hrozivě drnčely, zatímco z ohromných trub připevněných ke střeše pode mnou se ozývalo chraplavé dunění, jak vichr procházel jejich náústky a jak kroužil jejich vnitřkem. Tady na nejvyšším patře Zlaté střechy jsem vnímal chvění, podivné praskání a náhlé spršky starodávného prachu přivátého sem ze spodního trámů.

Strašlivá předtucha — a jen tak tak že jsem se stačil otočit, když vtom jsem koutkem oka zahlédl přízračnou černou postavu, jak se po mně žene.

Ovinuly mě slizké paže a začaly do mě bušit a rdousit mě. Nedokázal jsem ani zařvat, jak

jsem náhle nemohl popadnout dech! Byl jsem zahalen páchnoucím černým mrakem, až se mi tím strašlivým zápachem obrátil žaludek. Žádné světlo, jen kvílicí tma a SMRAĎ! A žádný vzduch, pouze páchnoucí plyn!

Roztřásl jsem se. Moje hříchy mě dostihly! Zaútočil na mě zlý duch u chystá se mě unést! Ach bože, zašeptal jsem, proč jen jsem porušil zákon ,i vstupoval na tuto posvátnou půdu? Pak ale má špatná povaha převládla. Ne! Já se d'ábly odnést nenechám! A budu se prát a prát s kýmkoliv! Zuřivě, ve slepé panice a rozdivočelý jsem se vymrštil a začal se po „d'ábloví“ sápat, až / něj litaly veliké cucky. Postupně mě zaplavovala úleva, až jsem se rozesmál vysokým, téměř hysterickým smíchem. To, čeho jsem se tak vylekal, byl stářím zteřelý a potrháný stan z kozí kůže, který až sem ke mně přivál vítr. Ted jeho útržky nesl dál ke Lhase.

Bouře však ještě neřekla poslední slovo. S triumfálním zaskučením se zvedl tak prudký poryv vichru, že mě jedním rázem smetl po kluzké střeše dolů. Marně jsem se snažil zachytit rukama nějaké opory. Pokusil jsem se ze všech sil se i ke střeše přitisknout, ale nebylo to nic platné. Svezl jsem se až k samému okraji střechy, na okamžik jsem zakolísal, načež jsem zlehýnka jak pířko dopadl do náruče užaslého staričkého lámy, který na mě zůstal zírat s otevřenými ústy, když jsem se z ničeho nic objevil - jak to muselo připadnout jemu - přímo z

oblohy přivátý větrem.

Jak už to bylo pro lhaské bouře obvyklé, veškerá ta vřava a povyk ustaly rázem. Vítr se utišil a teď už jen zamyšleně vzdychal ve zlatých okapech a jemně si pohrával s velkými troubami. Nad hlavou se mi mraky stále ještě závodním cvalem hnaly přes vrcholky hor a rychlým letem se trhaly na cáry. Já jsem ale v takové pohodě nebyl. Veliká smršť v mém nitru doposud zuřila! DOPADEN! Mumlal jsem si sám pro sebe. Dopaden jako ten největší bambula z celé lámaserie. Teď se budu muset stát převozníkem nebo pasákem jaků. Teď jsem *skutečné* v maléru! „Pane!“ pronesl jsem třaslavým hlasem. „Lámo, hlídači hrobů, byl jsem...“ „Ale ovšem, chlapče,“ odvětil láma konejšivě. „Všechno jsem viděl, viděl jsem, jak jsi sem přiletěl s bouří. Jsi bohy požehnaný!“

Vyvalil jsem na něj oči. On se zas zahleděl na mě. Pak jsem si uvědomil, že mě stále ještě drží v náručí. Byl totiž přespříliš omráčen úžasem, že si to dosud neuvědomil. Opatrně mě postavil na zem. Pokradmu jsem koutkem oka pohlédl k Pari. Už jsem je neviděl. Nejspíš se zastavili. „Já...“ „Ctihodný hlídači,“ zahulákal někdo. „Viděl jsi, jak ten chlapec přeletěl horu? Nesli ho sami bohové. Mír jeho duši!“ Otočil jsem se. Zarámován v malinkém vikýři stál poněkud prostoduchý starý mnich Timon. Byl jedním z těch, kdo se starali o úklid chrámů a o další, co bylo potřeba. Byli jsme staří kamarádi. Jak se ale teď na mě podíval blíž a poznal mě, oči se mu rozšířily úžasem.

„Ať tě požehnaná matka Dolma ochraňuje!“ zvolal. „Tak to jsi byl ty? Před několika dny tě jedna bouřka se střechy odvála a teď tě tam další zas vynesla. To je skutečný zázrak!“ „Ale já jsem...“ začal jsem zase vysvětlovat, ale staříčkový láma mi znovu vpadl do řeči: „Ale ano, vždyť víme, všechno jsme viděli. Já jsem se vydal na obchůzku ověřit, že všechno je v pořádku, a ty jsi *vyletěl nahoru a přímo před mýma očima jsi přeletěl střechu*!“ Trochu tně mrzelo, že si MĚ pletli se starým zetlelým stanem z kozí kůže, celým roztrhaným na cáry a cucky! Ale koneckonců proč ne, ať si to klidně myslí. Pak jsem si připomněl, jak jsem se vylekal sám, až jsem si myslel, že proti mě povstali zlí duchové. Opatrně jsem se rozhlédl kolem, jestli tu někde kolem náhodou nezůstaly nějaké zbytky onoho stanu. Bylo to v pořádku, rozerval jsem ho na kousky a ty všechny odvlály pryč.

„Podívejte se, podívejte se!“ vykřikl Timon. „Tady je důkaz! Podívejte se na něj! *Podívejte se na něj!*“ Podíval jsem se po sobě a uviděl, že mám kolem těla omotaný kus šňůry z modlitební vlajky. Dokonce jsem ještě i v ruce třímal půlku té vlajky. Starý láma dál ohromeně sám pro sebe něco brebentil, načež vykročil směrem dolů a pokynul i mně, ale já jsem se najednou prudce otočil a poodběhl ke zdi, abych se přes trámové znovu podíval ven, zdali už nevidím svého milovaného učitele lámu Mingjura Tundrupa, jak už se ke mně z té veliké dálky blíží. Ta velká dálka však byla úplně potemnělá zuřící bouřkou, která se tam odsud přenesla a teď se valila údolními, nechávajíc za sebou zdvižený prach, vířící listí a bezpochyby i ostatky zteřelého stanu z kozí kůže.

Staříčkový strážce hrobů se vrátil a spolu se mnou se zahleděl přes trámové. „Ano, bylo to tak!“ prohlásil. „Viděl jsem tě vzlétnout podél protější strany zdi. Vznášel jsi se přede mnou nesený větrem a pak jsem tě viděl přistát na nejvyšší části střechy Zlatých hrobek. Už jsem se na to dál nevydržel dívat. Viděl jsem té, jak zápolíš o udržení rovnováhy, a tak jsem si oči přikryl rukou.“ „No, to jsi dobře udělal,“ pomyslel jsem si. „Jinak bys totiž viděl, jak se peru se starým koženým stanem, přičemž bys pochopil, že jsem tam nahoře byl po celou dobu. A já bych tím pádem byl v pořádném průšvih!“

Jakmile jsme zabočili za roh a prošli dveřmi vedoucími do spodních pater budovy, zaslechli jsme hovor. Byla to skutečná změt' hlasů a přicházela od skupinky mnichů a lámů, z nichž každý dosvědčoval, že mě viděl, jak jsem se vynořil ze spodní části horské stezky, z bodu mezi dvěma ohyby, a vznesl se odtamtud přímo vzhůru, mávaje přitom rukama jako křídly.

lyli přesvědčení, že se roztříštím o stěny Potaly či budu odvanut přes ně, ii ani jeden už

neočekával, že mě ještě kdy uvidí živého. Vpravdě žádný / nich přes závoj prachu a bodavého větru nedokázal rozeznat, že jsem to nebyl já, kdo byl vynesena do výšky, ale kus stanu z kozí kůže.

„Aj, aj!“ zvolal jeden z nich. „Já jsem to sám viděl - a to na vlastní oči! Myl jsem támhle na zemi, schovával se před větrem a potom najednou - II! a už se mi vznášel nad hlavou s rozepjatýma rukama. V životě by mě nenapadlo, že něco takového je možné.“ „Ano, ano,“ přidal se druhý. „Já jsem se díval z okna na to nadělení a ve chvíli, kdy jsem uviděl toho chlapce přilétat ke mně, mi poryv větru vehnal do očí písek. Když mě míjel, tak nič div nekopl do tváře.“ „To nic není,“ vykřikl třetí. „Do mě skutečně vrazil, až mi skoro rozbil hlavu. Stál jsem na ochozu, když vtom kolem mě proletěl. Snažil jsem se po něm chňapnout, ale skoro mi rozerval roucho, iž. mi ho nakonec přehodil přes hlavu, a tím jsem byl na chvíli oslepený. Když jsem se zase dokázal rozhlédnout - byl pryč. Ach jo, pomyslel jsem si, nadešla jeho hodina. Ale teď vidím, že je tu dál!“

Podávali si mě z ruky do ruky, skoro jako kdybych byl nějaká vítězná máslová socha. Mniši se mě dotýkali, lámové mě velebili, ale nikoho ani nenapadlo vyzvat mé, abych pověděl, co se ve skutečnosti stalo, a sice, že jsem na střechu nebyl vynesena, ale naopak z ní byl prakticky sražen. „Zázrak!“ prohlásil stařec stojící opodál a hned na to vzrušeně dodal: „Ach, podívejte se, přichází hlavní opat!“ Dav se před zlatě oděnou postavou uctivě rozestoupil a ona vkročila do jejího středu. „Co se tu děje?“ zeptal se. „Proč jste se tu tak shlukli? Vysvětlete mi to!“ pokynul a obrátil se na nejstaršího z přítomných lámů. Poněkud zděšeně a za vydatného přispění stále rostoucího davu se opatovi dostalo „objasnění“. Stál jsem tam a přál si, aby se mi zem otevřela pod nohama a já se propadl dolů... pokud možno do kuchyně! Měl jsem totiž pořádný hlad, jelikož jsem nic nepozřel od včerejšího večera.

„Pojď se mnou!“ poručil hlavní opat. Staříčkový lama mě uchopil v podpaždí a pomohl mi jít, protože jsem byl očividně unavený, vylekaný, rozbolavělý a hladový. Vešli jsme do rozlehlé místnosti, kterou jsem doposud neviděl. Hlavní opat se posadil a chvíli setrval v tichosti, přemýšleje o tom, co vyslechl. Potom se obrátil na lamu: „Popiš mi celou scénu a nic nevynechávej!“ A tak jsem znovu vyslechl příběh o svém „úžasném přeletu od země až k hrobům Nejsvětějších.“ Právě v tom okamžiku vydal můj prázdný žaludek nespokojený hlasitý zvuk ve snaze připomenout, že potřebuje jídlo. Hlavní opat, přemáhaje úsměv, pokynul: „Odved' ho se najíst. Umím si představit, jak ho to dobrodružství vysílilo. Potom povolej ctihodného bylináře lámu Čína, aby ho prohlédl, jestli neutrpěl nějaká zranění. Nejprve ať se však nají.“

Jídlo! To jsem si ale pochutnal! „Poslyš, Lobsangu, ty máš ale život plný zvrátů, to ti tedy povím,“ zauvažoval hodný mnich kuchař. „Nejdřív tě to strhne se střechy a vrhne s hory dolů, načež se teď zase pro změnu dozvídám, že jsi byl od úpatí hory vynesena až na vrch střechy! Ty žiješ ve stylu »jednou jsi dole, potom nahoře«, ty jedno ďáblové kvítko!“ A odešel, pochechtává se svému vlastnímu přirovnání. Nevadilo mi to, protože byl vždycky na mě tak hodný a tisícero drobnostmi mi vycházel vstříc. Přišel mě pozdravit další kamarád: ozvalo se hluboké, chrčivé předehnutí a na nohou jsem ucítil dobrosrdečné přimknutí. Shlédl jsem dolů. Jedna kočka si přišla říct o svoji dávku mé pozornosti. Letmo jsem jí vnořil prsty do srsti a projížděl jí po páteři sem tam, až začala přist stále hlasitěji. Vtom se ozvalo jemňounké zašustění ve směru od pytlů ječmene — a kočka zmizela jako blesk a zcela nehlučně.

Poodešel jsem k oknu a rozhlédl se po Lhase. Po malé skupince vedené mým učitelem lámou Mingjurem Tundrupem nebylo nikde ani stopy. „Že by je byla zdržela bouřka?“ uvažoval jsem v duchu. A také jsem přemítal, jak dlouho to ještě bude trvat, nežli se vrátí. Asi že nejspíš zítra... Otočil jsem se. Jeden z těch povalečů, kteří se rádi poflakovali po kuchyni, něco říkal a já jsem zachytil jenom konec. „Ano,“ odvětil druhý. „Zůstávají dnes na noc v lámaserii Plotu šípkových růží a vracejí se až zítra.“ „Ach! Máte na mysli mého učitele lámu Mingjura Tundrupa?“ „Ano! Zdá se, že to tu s tebou, Lobsangu, budeme muset vydržet

ještě den navíc," promluvil jeden z příživníků. „Ale teď si uvědomuji, že na tě čeká ctihodný ošetřovatel. Měl by sis pospíšet."

Se svěřenou hlavou jsem se posmutněle vzdálil a cestou uvažoval, proč je na světě tolik trápení. Proč jen se musel můj učitel na cestě zastavit a zdržet se možná i celý den a noc v lámaserii Plotu šípkových růží? V tomto věku jsem se domníval, že jenom moje záležitosti jsou důležité, a plně si neuvědomoval, jak velké dílo láma Mingjur Tundrup koná pro ostatní. Tak jsem se schlíple vlekl na ošetřovnu. Zdravotník z ní právě vycházel, ale když mě uviděl, vzal mě za rameno a uvedl zpátky dovnitř. „Tak co jsi zas provedl? Pokaždé, jak se objevíš na Potale, sběhne se kolem tebe nějaká nehoda či jiná podobná událost."

Rozmrzele jsem před ním stanul a povyprávěl jen to, co v souvislosti s vichřicí a velikou bouří viděli očití svědkové. Pochopitelně jsem mu neřekl, že už jsem na Zlaté střeše stál, protože bylo jasné, že první, co by udělal, by bylo hlášení Nejvyššímu.

„Tak dobře, odlož si roucho, musím tě vyšetřit, jestli jsi neutrpěl nějaká /ranění, načež mám o tvém zdravotním stavu podat hlášení.“ Svlékl jsem si tedy oděv a odhodil ho na nízkou lavici. Ošetřovatel poklekl a dlouho mě proklepával, jestli snad nemám něco zlomeného či pohmožděného. Poměrně ho překvapilo, když zjistil, že moje jediné zranění, nepočítaje v to poškozené nohy, spočívají v temné šedivých modřinách, místy podbarvených i dožluta.

„Dobrá, vezmi si tohle a pěkně si to vetři!" pronesl vstávaje, načež sňal z jedné vysoké police kožený hrnc plný jakési příšerně smradlavé bylinné masti. „Nenatírej si to ale v téhle místnosti, nechci se tady přiotrávit. Koneckonců ty modřiny jsou tvoje." „Ctihodný ošetřovateli," ozval jsem se, „je to pravda, že můj učitel se musel zastavit v lámaserii Plotu šípkových růží?“ „Ano, tamější opat potřebuje lékařské vyšetření, a tak předpokládám, že se nevrátí dřív než zítra večer. Tím pádem to s tebou budeme muset vydržet ještě o něco déle," odvětil a všetečně dodal: „Aspoň si ještě užiješ výuky našeho velectěného návštěvníka - indického učitele." Vzhlédl jsem k němu a blesklo mi hlavou, že ani starý ošetřovatel nechová indického učitele příliš v lásce stejně tak, jako já. Teď ale nebyl čas zabývat se tím. Slunce už stálo přímo nad hlavou a bylo na čase vrátit se zase do třídy.

Nejdřív jsem ale zašel do noclehárny, kde jsem si svlékl roucho a potřel se páchnoucí mastí. Pak jsem si ruce očistil o roucho, rozetřel si mast ještě jednou a vydal se nazpátek do přednáškové haly, kde jsem se usadil úplně vzadu a co nejdále od indického učitele.

Ostatní kluci se začali trousit dovnitř, od malých, přes středně urostlé, až po ty největší. Všichni byli napěchováni dohromady, neboť návštěva vyhlášeného indického učitele byla pokládána za zvláštní událost a mělo se za to, že nám klukům může být ku prospěchu slyšet, jak se buddhismu vyučuje v jiné kultuře.

Jak jsme tak seděli a čekali na učitele, začali kluci slyšitelné popotahovat nosem a ti, kdo seděli blízko mě, si odsedli, takže když se indický učitel objevil, vyjímал jsem se u zdi nádherné osamocen a kolem mě půlkruh kluků vzdálených přinejmenším tři metry.

Indický učitel vešel a nesl si tu svoji rozkošnou koženou aktovčičku, načež zavěšil, podezíravě se rozhlédl kolem a dal svému chřípí zapracovat ještě víc, popotahuje nosem velice silně. Na polovině cesty mezi dveřmi a řečnickým pultem se zastavil a rozhlédl, když vtom si všiml, že sedím osamoceně.

Vykročil mým směrem, ale rychle zas ucouvl zpátky. V místnosti bylo totiž poměrně teplo, vzhledem k tomu, že byla přeplněná kluky, a vlivem tohoto tepla mast zapáchala čím dál tím pronikavěji. Indický učitel se zastavil, ruce si založil v bok a upřeně se na mě zadíval. „Já mám dojem, že ty jsi, kluku, ten největší otrava z celé téhle země. A ještě nám zamotáváš hlavu tím, jak lítáš nahoru a dolů po horských úbočích. Všechno jsem to viděl z vlastního pokoje, zdálky jsem viděl, jak stoupáš vzhůru. Nejspíš jsi spřažen s čerty, kteří tě ve volných chvílích zaučují, či něco podobného. A teď ještě ke všemu — fuj — páchneš!" „Ctihodný indický učiteli," odpověděl jsem. „Já za ten zápach nemůžu, používám jenom mast

předepsanou mi ctihodným ošetřovatelem a," odvážil jsem se dodat, „já trpím mnohem hůř, protože se mi to úplně připéká na šaty!" Ani náznak úsměvu mu nepreletěl přes rty. Pouze se opovržlivě odvrátil stranou a přešel zpátky ke svému pultíku.

„Musíme pokročit s naším učivem," pronesl indický učitel, „protože odsud budu velice rád odjíždět a vracet se do vzdělanější Indie." Srovnal si papíry, trochu se v nich poštrachal, potom nás všechny přešel podezíravým pohledem, jestli dáváme pozor, a spustil.

Gautama během svého putování hodně přemýšlel. Blouděním strávil šest let a většinu toho času věnoval hledání Pravdy, pátrání po Pravdě a po skrytém smyslu života. Během tohoto období strádal tisícerými útrapami, nouzí a hladem, přičemž jedna z jeho základních otázek zněla: „Proč jsem nešťastný?"

Gautama o tom stále přemýšlel a odpověď se objevila, když si ho vzaly do péče přírodní bytosti: šneci, ochlazující mu hlavu, ptáci, ovívající mu čelo, a všechna ta ostatní zvířata, která se ztišila, aby ho nerušila. Stanovil, že existují čtyři významné pravdy, jež nazval Čtyři vznešené pravdy — zákonitosti lidského života na tomto světě.

„Narození je utrpení," prohlásil Buddha. Když se dítě matce narodí, způsobí tím jí i sobě samému bolest. Člověk se tedy může narodit na tento svět pouze v bolesti, jelikož už porod sám působí bolest novorozenci i druhým. Stejně tak chátrání působí bolest. Jak člověk stárne a tělesné buňky ztrácejí schopnost původní vzorec udržet, začíná úpadek. Orgány postupně přestávají správně fungovat a tyto změny opět působí utrpení. Sotva lze zestárnout bez utrpení. Rovněž nemoc působí utrpení. Když nějaký orgán už nedokáže dál řádně fungovat, dostavuje se bolest. Když daný orgán nutí tělo přizpůsobit se změněným podmínkám, přichází utrpení. Takže je jasné, že choroba se neobejde bez utrpení a bolesti. Smrtí sice nastává konec nemoci, ale i ta působí utrpení. Ne vlastní akt smrti jako takový, nýbrž okolnosti smrti navozující, které jsou samy o sobě bolestné. A tak jsme opět nešťastní.

Utrpení vyvolává i přítomnost toho, co nenávidíme. Blížkost těch, které nemáme rádi, nás udržuje ve stavu napětí a frustrace. Musíme-li se naopak rozloučit s tím, co rádi máme, zmocňuje se nás opět pocit neštěstí. Když se musíme vzdálit od toho, koho milujeme, a třeba ani nevíme, kdy se s ním opět sejdeme, působí nám to utrpení a jsme znovu nešťastní.

Jedině smrt přináší mír a úlevu od utrpení. Je tudíž nablízka, že lnutí k životu je lnutím k utrpení, vždyť právě toto lnutí k existenci je tím, co nám působí bolest.

Indický učitel k nám vzhledl a prohlásil: „Buddha, náš požehnaný Gautama, nebyl pesimista, ale realista. Uvědomil si, že dokud člověk nebude schopen vyrovnat se s tím, co se mu děje, utrpení se nezbaví. Dokavad člověk nepochopí příčinu utrpení, nemůže na Střední cestě dělat pokroky."

Uvědomoval jsem si, jak výrazně se toto učení soustředí na utrpení, ale zároveň jsem si připomněl, co mi k tomu vysvětlil můj drahý učitel láma Mingjur Tundrup. Řekl mi: „Soustředme se, Lobsangu, na to, co Gautama skutečně hlásal. Netvrdil přece, že utrpení působí úplně všechno. Bez ohledu na to, co stojí v Písmu, bez ohledu na to, co tvrdí slovní učitelé, Gautama nikdy netvrdil, že utrpení je přítomno ve všem. Ve skutečnosti poukazyval na to, že všechno v sobě nese MOŽNOST utrpení, z Čehož jasně vyplývá, že každá životní událost může v zármutek nebo disharmonii vyústit. *Múze!* Opět nikde není předem dáno, že dočista všechno MUSÍ tu bolest působit."

Existuje spousta nepochopení v souvislosti s tím, co velké osobnosti řekly či neřekly. Gautama byl přesvědčen, že utrpení a bolest daleko přesahují utrpení a bolest pouze v tělesném slova smyslu. Stále zdůrazňoval, že utrpení myslí, vznikající v důsledku chybné činnosti emocí, působí utrpení a nesoulad mnohonásobně větší, než jakákoliv pouhá tělesná bolest či nepohodlí. Gautama učil, že jsem-li nešťastný, je to tím, že žiji nešťastným životním stylem, nežiji v souladu s přírodou. A nežiji-li harmonicky, je co tím, že jsem se nenaučil přijímat svět takový, jaký je, to znamená se všemi jeho stinnými stránkami a MOŽNOSTMI utrpení. Štěstí lze dosáhnout jedině tím, že si uvědomíme příčiny neštěstí a vyhneme se jim.

Byl jsem ponořen do těchto úvah a také jsem přemýšlel o tom, jaký příšerný zápach ta moje mast působí, když vtom indický učitel znovu uhodil do pultíku a zvolal: „Tak tohle je první vznešená pravda a nyní se budeme zabývat druhou.“

Gautama kázal svým stoupencům, těm, kdož ho předtím opustili, když pro ně jeho učení ztratilo přitažlivost. Ted se však k němu zas vrátili. Obrátil se k nim se slovy: „Moje učení se týká pouze dvou věcí — utrpení a jak se z něj osvobodit. Toto je vznešená pravda týkající se původu utrpení. Je to žízeň touhy, co vyvolává koloběh událostí. Žízeň toužení provází smyslová rozkoš, hledající si naplnění tu zde a tu onde. Bere na sebe podobu touhy po uspokojení smyslů nebo touhy po blahobytu a světském uspokojení.“*

Jak nás učili, utrpení přichází jako důsledek nějakého našeho chybného postoje vůči okolnímu světu. Svět jako takový není špatným místem, ale někteří lidé tu žijící se chovají tak, že špatný vypadá. Jsou to tudíž naše vlastní postoje a naše vlastní chyby, v jejichž světle se svět jeví tak zlý. Každý má přání, touhy, baží po něčem, a to ho nutí dělat věci, které by nedělal, kdyby byl vyrovnanější a od svých žádostí oproštěn.

Velkým Buddhovým poučením je to, že ten, kdo po něčem touží, nemůže být svobodný. A proto přemoci tužby znamená učinit veliký krok směrem k dosažení štěstí.

Gautama učil, že každý člověk musí najít štěstí sám o sobě. Tvrdil, že existuje druh štěstí, jež není dáno spokojeností pouze přechodnou. Toto pomíjivé štěstí provází člověka hledajícího stálou změnu, stále poletujícího sem tam ve snaze spatřit něco nového a potkat nové lidi. Skutečné štěstí je ale takové, které nás naplní uspokojením pronikajícím do hloubi našeho nitra a oprostující nás od nespokojenosti. Gautama říkával: „Když si během svého usilování o štěstí všimnu, že ve mně záporné vlastnosti naopak posiluje a kladné potírá, tak se jedná o druh štěstí, jemuž je třeba se vyhnout. Když oproti tomu na svojí cestě za štěstím postřehnu, že moje špatné vlastnosti ustupují a dobré se rozvíjejí, tak je to druh štěstí, o němž se usilovat má.“

My se tudíž musíme přestat honit za planými záležitostmi smyslů, které na onom světě nepřetrvávají. Musíme přestat usilovat o uspokojení tužeb, které rostou tím víc, čím víc je živíme. Místo toho se musíme zamyslet nad tím, co tady ve skutečnosti hledáme a jak to můžeme najít. Musíme posoudit povahu našich tužeb a jejich příčinu a až tuto příčinu pochopíme, snažit se ji odstranit.

Náš učitel se tím námětem celý rozparádil. Zároveň mu však ještě poněkud vadil pach bylinné masti, protože prohlásil: „Uděláme si krátkou přestávku, protože vám nechci příliš přetížít mysl, která - jak vidím - se myslí mých indických žáků vůbec nepodobá.“

Pobral si papíry, strčil je do aktovky, opatrně zacvakl zámek, a když kolem mě procházel, zadržel dech. Pár okamžiků ostatní kluci ještě seděli v očekávání, až jeho kroky v dále utichnou, načež se ke mně jeden z nich obrátil řka: „Fuj, Lobsangu, ty ale smrdíš! Ty ses určitě spolčil s čerty, když s nimi tak lítáš nahoru dolů.“ Odpověděl jsem mu docela rozumně: „Kdybych se spolčil s čerty, tak s těmi bych určitě neletěl do nebe, ale na druhou stranu. Jak ovšem každý ví, letěl jsem nahoru.“ Poté se všichni rozprchli a každý šel po svých. Já jsem přistoupil k oknu a zamyšleně vyhlížel ven. Sám sebe jsem se ptal, co jen můj učitel tak dlouho v té lámaserii Plotu šípkových růží dělá a jak tady mám zabít čas s tímhle indickým učitelem, když se mi z celého srdce protiví. Pikal jsem si, že kdyby opravdu byl tak dobrým buddhistou, za jakého se považuje, měl by pro nás malé kluky víc pochopení a citu. Jak jsem tam tak postával a přemýšlel, najednou do místnosti vrazil mladičkový láma. „Lobsangu!“ zvolal. „Pospěš si, máš se dostavit k Nejvyššímu!“ Vtom se zarazil a zeptal se: „Co to vyvádíš? Fuj!“ A tak jsem mu pověděl o bylinné masti a on rozhodl: „Pojď, poběžíme k ošetřovateli, jestli s tím dokáže něco udělat, aby tě toho zápachu zbavil, než staneš před Nejvyšším. Utíkej!“

5. KAPITOLA

Společně jsme spěchali chodbou na ošetrovnu zdravotníka. Společné? Ne tak docela. Mladičkový láma běžel, zatímco já jsem se na vratkých nohou plahočil za ním. Následoval jsem ho především proto, že mě zepředu držel za roucho a vlastně mě vlekl. Zpěchoval jsem se tomu a reptal, jak jen mi to nedostatek vzduchu umožňoval. Nejdříve jsem sletěl na zem a potom zas vyletěl na střechu... a teď si mě kdekdo postrkává sem tam. Au! Teď- napadlo mě - už skoro uvěřím i já sám, že jsem se vznesl. Ach! Co asi si o tom myslí nebo ví Nejsvětější?

Zabočili jsme za roh a vpluli na ošetrovnu. Zdravotník právě pojídal campu. Jakmile nás spatřil, přestal jíst a vzhlédl k nám. Otevřel ústa dokořán, překvapen, že už jsem tam zase zpátky, a ruka se mu zastavila ve vzduchu mezi miskou a ústy. „To jsi zas TY? Znovu TY? Tak co jsi tentokrát provedl?“ Mladičkový láma, popadaje dech vzrušením, nedočkavostí a nedostatkem vzduchu, zavalil ošetřovatele vodopádem slov, až se rychlostí, s jakou mluvil, téměř zajíkal.

„Nejsvětější, on, chce vidět Lobsanga, *hned teď*. Co se s tím dá udělat?“ Ošetřovatel si povzdechl, odložil misku a otřel si prsty o roucho. „Jestli ho tam takhle přivedu, tak dřív, než ho spatří, ho ucítí," brblal mladičkový láma rozčileně. „Aj, aj! Co budeme teď dělat, abychom to z něj dostali?“ Ošetřovatel se zachechtal, ale vzápětí zvažněl, neboť si uvědomil, že jde o Nejvyššího. „Ach jo," zauvažoval, „udělal jsem to jen z legrace. Zkoušel jsem zrovinka novou mast a on se právě v tu chvíli nachomýtl. Tohleto mazání lze natřít i na zdi a na jiná místa, aby tam nelezli psi, které ten zápach odpuzuje, ale je to i »mast na podlitiny«. Počkej, já něco vymyslím.“

Mladičkový láma a já jsme se na sebe podívali poněkud zděšené. Odpuzovač /Ww? No, já jsem se po něm odpudivým skutečně stal, ale co teď s tím? Takže *i ten dědek ze mě vystřelil, vida! Pěkné — pomyslel jsem si, ale teď se mu (o vrací zpátky. To chci vidět, jak mě toho zápachu zbaví dřív, než se to dalajláma dozví. Vyskočil na nohy a uspokojením luskl prsty. „Sundej si roucho," poručil. A tak jsem se znovu vysvlékl. Ošetřovatel poodešel do vedlejší komůrky a za chvíli se vrátil s koženým vědrem plným sladce voňavé tekutiny. Postrčil mě nad malý odtokový kanálek umístěný v podlaze ošetrovny, zdvihl mi vědro nad hlavu a tekutinou mě polil.

Vyskakoval jsem jako blázen, ta tekutina byla svíravá a já jsem měl dojem, že ze mě sloupne kůži. Zdravotník se hbitě chopil hadříku a tělo mi otřel, až celé zružovělo, štíplavě páliło, ale sladčoučce vonělo. „Tak!" /volal spokojeně. „Způsobil jsi mi spoustu nesnází. Doufám jen, že tento bolestivý zákrok tě odradí, aby ses tu ještě kdy objevoval, pokud to nebude opravdu nezbytně nutné." Opět zaběhl do vedlejší místnůstky a vrátil se s čistým rouchem. „Oblékni si to," nařídil. „Nemůžeme tě přece nechat předstoupit před Nejvyššího jako hadroše." Celý jsem se tetelil, když jsem se oblékal, a svědilo mě po celém těle. Hrubá látka roucha to všechno ještě zhoršovala, ale mladičkový láma ani ošetřovatel na to očividně nebrali ohled. „Rychle, pospěš si," pobízel mě láma. „Nemáme času nazbyt." Popadl mě za rameno a táhl ke dveřím. Neochotně jsem vykročil a nechával přitom za sebou na podlaze voňavé mokré stopy. „Počkej! Musí mít sandály!" V tu ránu zmizel, a když se zas vynořil, držel pár sandálů. Strčil jsem do nich nohy a zjistil, že jsou mi dvakrát tak velké.

„Jéje," zvolal jsem v panice. „Ty jsou moc veliké. Zakopnu v nich nebo je ztratím. Já chci ty svoje!" „No ty jsi ale pěkné číslo," obořil se na mě ošetřovatel. „Pořád nějaké maléry - maléry a nic jiného. Stůj! Musí ti padnout dobře, jinak se před Nejvyšším ještě natáhneš a mě tím uvedeš do neštěstí!" Štrachal kolem, všude se š'oural a hledal, až nakonec přece jen vytáhl pár sandálů uspokojivější velikosti. „Zmiz!" zvolal. „A koukej, ať už tě tady nevidím, pokud nebudeš mít smrt na jazyku." Nazlobeně se odvrátil a pustil se do přerušenoého jídla.

Mladičkový láma těžce oddechával rozčilením a úzkostí. „Jak jen já takové zpoždění vysvětlím?" zeptal se, jako bych mu já mohl dát odpověď. Pospíchal chodbou, kde nás

vzápětí dostihl jiný mladý láma. „Kde jste tak dlouho?“ zeptal se poněkud podrážděně. „Nejvyšší čeká, a on čeká nerad. Nicméně teď není čas na vysvětlování...“

Pelášili jsme chodbami, vyšplhali do patra nad sebou, pak ještě do dalšího poschodí - a ještě o jedno výš. Nakonec jsme stanuli před širokým vchodem střeženým dvěma vysokými a zavalitými hodnostáři. Ti, jakmile oba mladé lámy poznali, odstoupili ke straně a my jsme vešli do dalajláмова soukromého obydlí. Vtom ten první mladý láma prudce zabrzdil a zatlačil mě ke zdi. „Stůj v klidu!“ pokynul. „Musím se podívat, jestli jsi upravený.“ Přejel mě pohledem odshora dolů a tu a tam mi narovnal záhyb roucha. „Obrat' se!“ nařídil a pozorně si mě prohlížel dál v naději, že nebudu vypadat neupraveněji než kterýkoliv jiný běžný malý akolyt. Otočil jsem se tváří ke zdi. A zase mi popotahoval, narovnával a upravoval roucho. „Ty jsi ten chlapec s poraněnými nohama, že? Nejvyšší o tom ví. Pokud ti pokyne, aby sis sedl, posad' se co nejelegantněji. Tak dobře, obrat' se.“ Udělal jsem to a zjistil, že ten druhý mladý láma je pryč. Stáli jsme tedy a čekali. Takovou dobu jsme čekali, že jsem se začal bát, že mi kolena vypoví službu. K čemu ten šílený spěch, když teď tady čekáme. Proč já jen musím být mnich?

Otevřely se vnitřní dveře a vyšel postarší láma. Mladý láma se uklonil a odešel. Tento vysoký státní úředník, protože jím ten postarší láma skutečně byl, na mě pohlédl, přejel mě pohledem odshora dolů a zeptal se: „Dokážeš jít bez pomoci?“ „Svatý mistře,“ odpověděl jsem, „mohu jít sám, ale ztěžka.“ „Tak pojď,“ odvětil, obrátil se a pomaloučku mě odváděl do další místnosti. Tu prošel a vkročil do chodby. Před dveřmi se zastavil a vstoupil, přičemž mi gestem naznačil, ať čekám venku. „Jeho Svatosti,“ slyšel jsem úředníkuv uctivý hlas. „Chlapec Lobsang. Nechodí dobře. Ošetřovatel hlásí, že je samá modřina a nohy doposud nemá zhojené.“ Odpověď jsem nezaslechl, ale postarší láma vyšel ven a zašeptal: „Vejdí, vestoje se třikrát ukloň, a budeš-li vyzván, tak popojdi blíž. Jdi pomalu, ať neupadneš. Tak a teď vstup.“

Jemné mě uchopil za rameno a provedl dveřmi se slovy: „Svatosti, chlapec Lobsang!“ Načež zas vyšel ven a zavřel za mnou dveře. Oslepený vzrušením a strachem jsem se váhavě třikrát uklonil směrem, o němž jsem jenom doufal, že je to ten správný. „Pojd', můj chlapče, přístup a sedni si sem,“ odvětil hluboký, teplý hlas, který jsem už jednou slyšel během své předchozí návštěvy. Vzhlédl jsem a nejdřív ze všeho jsem spatřil šafránové roucho, jemně zářící v jasné spršce slunečních paprsků padajících sem oknem. Šafránové roucho! A nad ním laskavá, ale odhodlaná tvář člověka zvyklého rozhodovat. Tvář člověka DOBRÉHO, našeho boha na Zemi.

Seděl na malé vyvýšené plošince. Červené polštáře, na nichž spočíval, barevně kontrastovaly se šafránovým odstínem jeho roucha. Seděl v lotosové pozici s rukama sepjatýma v klíně a kolena a nohy měl přikryté zlatou látkou. Před ním stál nízký stůl a na něm jenom pár drobností: zvoneček, skříňka na amulety, modlitební mlýnek a nějaké úřední doklady. Měl knír, jehož konce mu sahaly kousíček pod bradu. Na tváři se mu zračil dobrotivý úsměv, ale byly v ní patrné i stopy utrpení. Před ním vedle malého stolečku ležely na zemi dvě sedací podušky. Na ty mi ukázal a pravil: „Vím o tvém postižení. Sedni si, jak nejpohodlněji dokážeš.“ Vděčně jsem se posadil, protože celý ten shon a rozruch už na mě začínaly být znát, a vyčerpáním jsem se lehounce třásl.

„Takže!“ pronesl dalajláma. „Zažil jsi nějaká dobrodružství, vid? Hodné jsem o tom slyšel, muselo to být náramně vzrušující, že?“ Hleděl jsem na něj, na tuto význačnou osobnost, člověka tak laskavého a vzdělaného. Věděl jsem, že teď mu budu MUSET po pravdě říct, co se vlastně stalo, protože bych ho nepodvedl. Tak dobře, ať si mě vyloučí. Vyhodí mě a odeženou za to, že jsem porušil zákon a vylezl příliš vysoko. Nevadí, stanu se převozníkem či stavitelem draků anebo — nad tou představou jsem trochu znejistěl — mohl bych třeba i odcestovat do Indie a stát se kupcem.

Nejvyšší na mě upřeně hleděl, a když jsem si uvědomil, že mluví na mě, trhl jsem sebou

poněkud zmateně. „Vaše Svatosti," začal jsem. „Můj učitel láma Mingjur Tundrup mi o vás vyprávěl, že jste ten největší člověk na světě. Vám pravdu zatajit nemohu." Odmlčel jsem se a polkl naprázdno, jak se mi sevřelo hrdlo. „Svatosti," špitl jsem nesměle, „časně ráno jsem vstal a vylezl..." „Lobsangu!" opáčil Nejvyšší a tvář mu zářila potěšením. „Už mi nic neříkej, už ani dál nepokračuj, je mi to jasné. I já sám jsem kdysi byl malý kluk. Ach, jak je to *velice dávno*." Odmlčel se a zamyšleně si mě prohlížel. Nakonec promluvil: „Nařizuji ti následující: o téhle záležitosti nesmíš nikdy s nikým ani promluvit. Zachováš naprostou mlčenlivost o tom, co se ve skutečnosti stalo. Jinak bys musel být vyloučen, jak káže zákon." Nějakou chvíli setrval v hlubokém zamyšlení, načež hloubavě dodal: „Občas je dobré, když se přihodí nějaký »ázrak«, neboť to upevňuje víru slabších a méně pokročilých bratří. Potřebují to, co považují za důkaz, ačkoliv »důkaz« zkoumaný zblízka často prozradí, že není než iluzí, zatímco »iluze«, pro níž se tento »důkaz« hledal, je naopak *skutečností*."

Dopolední slunce zalilo komnatu zlatistým světlem. Šafránové roucho Nejvyššího zářilo, až to skoro vypadalo, že hoří, když se šepot vánku odvážil zašvelet v jeho záhybech. Červené polštáře, jako by měly svatozář, vrhaly ruměné odlesky na vyleštěnou podlahu. Nevelký modlitební mlýnek se zlehýnka pohyboval v toulavém vánku a jeho tyrkysové vykládání vysílalo do nazlátlého světla drobounké modravé paprsky. Téměř bezděčně uchopil Nejvyšší modlitební mlýnek, hloubavě se na něj zadíval, načež ho zase položil zpátky.

„Tvůj učitel a můj svátý bratr Mingjur Tundrup o tobě má nadmíru vysoké mínění a totéž říkají i všichni ostatní, kteří té dobře znají," poznamenal dalajláma. „Máš v životě veliký úkol a budeš stále víc a víc v péči svého učitele a mužů na jeho úrovni. Budeš tím pádem stále častěji osvobozován od běžného vyučování ve třídě. Místo toho se ti dostane soukromého vyučování mnohem vyššího stupně." Nejvyšší se opět odmlčel a pohlédl na mě s úsměvem, který mu zářil z koutků očí. „Teď se však ještě budeš muset zúčastnit souboru přednášek našeho indického návštěvníka," dodal.

To byla rána! Doufal jsem, že se tomu příšernému chlapovi už vyhnu. Dělal jsem si naději, že bych mohl být z odpoledního vyučování uvolněn, vzhledem ke svému výjimečnému dobrodružství. Nejvyšší pokračoval: „Tvůj učitel se vrátí dnes pozdě večer nebo zítra časně ráno. Podá mi hlášení a pak se s ním vrátíš na Železnou horu, kde budeš pokračovat ve specializovaném studiu. Mudrci stanovili tvou budoucnost. Budeš to celý život mít těžké, ale čím víc se toho naučíš už TEĎ, tím lepší šance budeš mít později." Laskavě mi pokynul a sáhl po zvonečku. Zacinkal melodickým zvukem a přivolal postaršího lámu, který hned přispěchal dovnitř. Poněkud obtížně jsem se postavil na nohy, s šílenou neohrabaností jsem se třikrát uklonil - a přitom jsem se chytil za hrud', aby se mi nevykutálela miska a další věci, jak se mi to už stalo, a pozpátku jsem se vzdálil a v duchu se modlil, abych nezakopl a neupadl.

Když jsem si venku otřel pot z čela a opřel se o zeď, napadlo mě: „Co přijde dalšího?" Postarší láma se na mě usmál (vždyť jsem obdržel požehnání od Nejvyššího) a laskavě poznamenal: „Dobře, mládenče! Bylo to na tak malého chlapce velice dlouhé slyšení a zdálo se, že jeho Svatost z tebe má radost. Ale teď," a vyhlédl ven, aby se podíval na stíny, „už máš čas se jít najíst a vrátit se do třídy na přednášku indického buddhismu. V pořádku, chlapče, už můžeš jít. Tento pověřenec tě doprovodí přes prostor, kde stojí strážce." Ještě jednou se na mě usmál a odstoupil stranou. Mladý láma, který se objevil jako první, vystoupil zpoza zástěny a vybídl mě: „Tak pojď — tudy!" Sel jsem za ním a skoro jsem se motal a v duchu si říkal, že dnešní den, jehož ještě neuběhla ani polovina, už teď vypadá dlouhý jak celý týden.

A tak jsem znovu zašel do kuchyně a poprosil o trochu campy. Tentokrát se mnou zacházeli *uctivě* protože jsem se ocitl v přítomnosti Nejsvětějšího u už se stačila rozletět zpráva, že se mnou byl spokojen. Ve spěchu jsem zhltl jídlo a stále ještě příjemně voňavý jsem se odebral do třídy.

Náš učitel tam opět stál před pultíkem a vysvětloval: „Teď je na řadě třetí vznešená

pravda, jedna z nejkratších a nejprostších zásad."

Jak Gautama učil, jakmile člověk přestane po něčem dychtit, přestane cítit utrpení s tím spojené. Tudiž utrpení mizí s úplným oproštěním se od tužeb.

Člověk, který je zmitán tužbami, obvykle touží po majetku druhých a obvykle podléhá chamtivosti. Usiluje o získání toho, co patří jiným, nechá se vlastnictvím jiných oslnit, a nemůže-li sám takové věci získat, nese to nelibě a začíná vlastníka majetku, po kterém touží, nenávidět. To v něm vyvolá pocit marnosti, zloby a bolesti.

Touží-li člověk po něčem, co mu je nedostupné, cítí se nešťastný. Činy vycházející z tužeb vyvolávají pocit neštěstí. Štěstí přichází tehdy, když člověk přestává po čemkoliv toužit a přijímá život tak, jak přichází, se vším, co obsahuje zlého i dobrého.

Ind obrátil několik stránek, párkrát přešlápl a poté pokračoval: „Nyní se dostáváme ke čtvrté ze čtyř vznešených pravd, která však byla rozdělena na osm částí, nazvaných Posvátná cesta osmi pravd. Jedná se o osm postojů — kroků, které lze zaujmout za účelem osvobození se od tužeb smyslů, abychom dosáhli oproštění se od tužeb. Projděme si je.“ První je:

Správný náhled

Jak Gautama učil, musí mít člověk na neštěstí ten správný náhled. Ten, kdo je nešťastný a cítí se bídně, si musí přesně uvědomit příčinu těchto pocitů, musí se ponořit do svého nitra a zjistit pravou příčinu tohoto pocitu. Když se důvodu této své nespokojenosti dopátrá, může udělat něco pro dosažení čtvrté ze Vznešených pravd, která zní: Jak můžu získat štěstí?

Dříve, než budeme schopni jít po cestě života s klidnou myslí a s nadějí, že se nám podaří vést život tak, jak se život žít patří, musíme znát svůj cíl. Tím dospíváme k druhému kroku Posvátné cesty osmi pravd:

Správné aspirace

Každý o něco usiluje, ať už je to zisk duševní, tělesný anebo duchovní.

Může jím být pomoc druhým nebo i jen sobě samému. Lidé jsou ale naneštěstí velcí břídilové a postupují necílevědomě, zmatené a sotva se dokáží zaměřit na to, na co by měli. Musíme se oprostít od všech falešných hodnot, od všech falešných slov a zřetelně si uvědomit, kdo ve skutečnosti jsme, kým bychom se stát měli a po čem toužíme. Falešných hodnot se musíme zříct, protože nevyhnutelně vedou k pocitu neštěstí. Většina lidí uvažuje převážně jenom v termínech „já“, „mně“ a „moje“. Většina lidí je natolik soustředěna jen na sebe, že se vůbec nestará o práva ostatních. Je zásadní umět na sebe pohlédnout jako na předmět zkoumání, tedy vnímat sebe sama, jako bychom se dívali na nějakého cizince. Líbí se vám ten cizinec? Chtěli byste ho za důvěrného přítele? Do jaké míry by se vám zamlouvalo žít s ním po celý život, jíst s ním, dýchat s ním, spát s ním? Musíte usilovat o správné věci, abyste prožili zdařilý život, a z této správné aspirace vyplývá, že je nutná rovněž i:

Správná mluva

Jde o to, že člověk se musí umět ovládat, když mluví, a nesmí se oddávat jalovými pomluvám ani zaměňovat drby za podloženou skutečnost. Správným promluvením by člověk vždy měl druhému i poskytnout právo pochybovat a měl by se promluvením zdržet, pokud by tím mohl někomu způsobit újmu. Promluvit by naopak měl, když je to příhodné a svou řečí může pomoci. Slovo může zabíjet účinněji než meč a může být jedovatější nežli ten nejsilnější jed. Slova mohou i zničit národ. Proto se musí užívat správně, k čemuž se dospívá následujícím pokynem:

Správné chování

Pokud se člověk chová správně, zároveň i správně promlouvá. Tak správné chování významným způsobem napomáhá správné mluvě a správným aspiracím.

Správné chování znamená, že člověk nelže, nepije opojné nápoje, nekrade.

Gautama učil, že jsme výsledkem vlastních myšlenek. Jací jsme nyní, je výsledkem toho, do jakého stavu nás utvořily myšlenky minulosti. Začneme-li tudíž nyní uvažovat správně a

budeme-li se nyní patřičně chovat, budeme »správní« v nějaké blízké budoucnosti.

Gautama tvrdil, že nenávisť nelze nikdy vymýtit nenávisti, neboť nad ní lze zvítězit jedině láskou. Pravil také: „Ať člověk překonává zlobu jiného člověka láskou, ať překonává jeho špatnost vlastním dobrem.“

Uvědomil jsem si, že v souladu s tím, jak mě tak často učili, sem patří i to, že člověk nemá podávat důkazy svých mimosmyslových schopností, ani nemá napadat ty, kdož útočí na něho. Lépe řečeno Buddhovými slovy - člověk nemá napadat ty, kdož jeho napadají hrubým jazykem, ranami nebo kameny. Gautama hlásal: „Když vám někdo spílá, musíte potlačit veškeré nepříjemné pocity a pevně si předsevzít, že vám to mysl nevyvede z míry a žádné hněvivé slovo nevyпустíte z úst. Budete se dál chovat laskavě a přátelsky a bez jakékoliv zloby.“

„Naše buddhistická víra je nazývána Střední cestou,“ pokračoval indický učitel, „a je to zákoník žití, zákoník, podle něž se máme k ostatním chovat tak, jak bychom chtěli, aby se oni chovali k nám.“ Dalším krokem na Posvátné cestě osmi pravd je:

Správné žití

Podle Gautamova učení existují určitá povolání pro člověka škodlivá, která by tudíž skutečný buddhista vykonávat neměl. Nemohl by tedy pracovat například jako řezník, prodavač jedů ani jako obchodník s otroky ani by je nemohl vlastnit. Buddhista rovněž nesmí požívat ani distribuovat alkoholické nápoje. Pravověrný buddhista za Gautamových časů byl nutně člověkem žijícím osamoceně či v klášteře.

Správné úsilí

Pravda o správném úsilí má zvláštní význam, a sice ten, že každý musí po Posvátné cestě osmi pravd postupovat svým vlastním tempem. Ten, kdo se snaží jít vpřed, by neměl podléhat netrpělivosti a snaze o postup příliš rychlý, dokud se nenaučil potřebné životní lekce. Stejně i naopak se tento hledající člověk nemá držet zpátky vlivem falešné skromnosti a falešné pokory. Člověk může dělat pokroky jen tehdy, postupuje-li rychlostí jemu vlastní.

Správná dbalost

Silou, která ovládá lidské činy, je lidská mysl. Otcem činu je myšlenka. Myslíte-li na něco, je tato naše myšlenka prvním krokem k uskutečnění, a některé myšlenky jsou nadmíru disharmonické. Tělesné tužby mohou rozptýlit lidskou pozornost a člověka poškodit. Někdo se třeba může rád přejídat nebo být mlsný. To přání samotné sice ještě bolest nepůsobí, ale přejídání se coby skutek už ano. Ve svých důsledcích činí člověka nešťastným a působí mu utrpení.

Buddhista musí mít na paměti, že pocity mají omezenou životnost, že přicházejí a odcházejí jako proměnlivý vánek. Emoce jsou záležitosti nestálé a nelze se na ně spolehnout. Člověk se musí ve správné dbalosti stále cvičit bez ohledu na vlastní pomíjivé tužby a přání.

Správné rozjímání

Jak Gautama dobře věděl, jóga v žádném případě nepřinášela odpovědi na otázky zduchovnění. Je pouhým souborem cvičení určených k ovládnutí těla myslí, k podřízení těla vedení myslí. Duchovní vzestup však jejím cílem není.

Při správném rozjímání musí člověk překonat nicotné myšlenky a uvědomit si svoje skutečné potřeby. Prostřednictvím správného rozjímání - meditace — dokáže člověk intuitivně, bez rozumového uvažování činit závěry o tom, co je pro něj správné a co škodlivé.

Hlas indického učitele se odmlčel a zdálo se, že je vržen zpět do přítomnosti. Přejížděl po nás očima, až se jeho pohled zastavil na mně. „Ty!“ vykřikl a ukázal na mě napřaženým prstem. „Chci si s tebou promluvit, pojď na chodbu!“ Pomalu jsem se vyškrábal na nohy a zamířil ke dveřím. Indický učitel mě následoval a zavřel za sebou, načež hned znovu otevřel, strčil do dveří hlavu a zvolal: „Vy buďte, kluci, zticha, ať ani nešpitnete. Jsem hned tady za dveřmi.“ Potom je znovu zavřel a opřel se o ně. „No tak, mládenče, byl jsi na slyšení u dalajlámy, tak copak ti řekl?“ „Velectěný učiteli,“ odpověděl jsem pevným hlasem. „Mám

nařízeno nesdělít nikomu ani slůvko o průběhu slyšení a nezmiňovat se o ničem, co bylo řečeno." Zuřivě se na mě osopil a zařval: „Já jsem tvůj učitel a nařizuji ti, abys mluvil! Zmínil ses tam i o mně?" „To vám nemohu, pane, říct," odpověděl jsem. „Mohu jen znovu zopakovat, že mám zapovězeno jakkoliv se vyjadřovat k tomu, co bylo vysloveno." „Budu si na tebe stěžovat pro neposlušnost a drzost a také z toho důvodu, že jsi, všeobecně vzato, velice neuspokojivý žák." Při těch slovech se ke mně naklonil a zprudka mě zleva i zprava uhodil do hlavy. Poté se otočil a s tváří žhnoucí hněvem se vrátil do třídy. Vešel jsem za ním a sedl si zpátky na svoje místo. Indický učitel se znovu obrátil ke uvinul pultíku a chopil se lejster. Otevřel ústa právě v okamžiku, kdy do učebny vešel láma. „Vážený pane," obrátil se na indického učitele. „Mám vás požádat, abyste se dostavil k panu opatovi, a dostal jsem rovněž pokyn převzít výklad za vás. Buďte tak laskav a sdělte mi, kam až jste dospěl, iihych mohl navázat a pokračovat." Indický učitel označil, kam až zhruba došel, s tím, že se právě chystal pojednat o nirváně. Pak dodal: „Je mi vel ikým potěšením, že z vaší třídy odcházím a doufám, že ještě vzrostete tím, k se do ní už nebudu muset vracet." Při těch slovech shrábl všechny své papíry do kožené brašny, s provokativním cvaknutím ji zaklapl a vyklouzl i místnosti, zanechav lámu poněkud v úžasu nad tímto okázalým projevem svojí povahy. Na tvářích se nám rozhostil úsměv, neboť jsme věděli, že nám nastávají lepší časy. Tento ještě poměrně mladý láma totiž vzhledem ke svému věku pocitům nás kluků rozuměl. „Tak co, mládeži, jak dlouho už uhle přednáška trvá? Jedli jste?" optal se. „Chce si někdo z vás na chvílku odskočit?" V odpověď na jeho otázku jsme ho všichni s úsměvem ubezpečili, že ještě milerádi zůstaneme. Potěšen přikývl, načež přistoupil k oknu a na pár vteřin se zahleděl ven.

6. KAPITOLA

Láma, jenž se nyní stal naším novým učitelem, odstrčil ke straně řečnický pultík a usedl před nás v lotosové poloze na lehce zvýšený stupínek vyskytující se ve všech tibetských učebnách. V jídelnách jsme zase měli stupínky vysoké, na nichž přednášeč buď seděl či stál, protože bylo zvykem nám při jídle číst, aby se mysl nasýtila duchovními myšlenkami, zatímco žaludky se nám plnily campou. Myslet při jídle na jídlo se nepovažovalo za správné. Bylo zvykem předčítat formální lekce vestoje u pultíku, a jak jsme si rychle všimli, skutečnost, že se náš nový učitel před nás postavil, nasvědčovala, že je jiný než ostatní.

„Dobrá,“ pronesl, „zrovna probíráte zásadu Správné dbalosti a já jenom doufám, že všichni jste ve správném rozpoložení, protože právě mysl je příčinou většiny lidského utrpení. V mnišském společenství, kde všichni členové žijí v celibátu, mohou být obzvláště nemístné touhy tělesné. Je tudíž důležité svou mysl ovládat - a správně o ni dbát, neboť budeme-li o ni řádně pečovat, dokážeme se vyhnout nešťastnosti zmocňující se nás, když zatoužíme po tom všem, o čem velice dobře víme, že je nám nedostupné.“

„Určitě je vám z Buddhova učení známo, že zvláště muži bývají svedeni na scestí jevem, jenž bychom mohli nazvat *zraková kolize*. Muži, ti průměrní, mívají totiž sklon si ženy idealizovat.“ Pohlédl na jednoho poměrně velkého kluka a s úsměvem pokračoval: „Vím, že leckterý mladý muž jako ty, který občas provázíš staršího mnicha na trh, by si občas zasloužil přezdívku *šilhavé očko*, ale Buddha učil, že takové chování je pro mnicha nevhodné, protože touha je otcem činu. Myšlenka dokáže člověka přimět udělat i věci, o nichž ví, že nejsou správné.“

Rozhlédl se po nás a s úsměvem pokračoval: „Měli bychom se nicméně ubírat Střední cestou a nebýt ani příliš zlí ani dobří. Existuje příběh o jistém pocestném, který šel silnicí. Krátce předtím kolem něj prošla překrásná žena a on dychtil seznámit se s ní. Naneštěstí musel právě v tu chvíli odcouvat do křoví za účelem, o němž není třeba se šířit, a nyní se obával, že mladá žena už mezitím ušla notný kus cesty kupředu. Vtom si všiml, že v protisměru se k němu blíží starý buddhistický mnich, a tak k němu přistoupil a zeptal se ho: "Pověděl byste mi, ctihodný mistře, zdali jste na této cestě náhodou nepotkal překrásnou mladou ženu?" Stařec na něho netečně pohlédl a pravil: »Překrásnou mladou ženu? A víte, že ani nevím? Byl jsem vycvičen ve Správné dbalosti, a tudíž vám mohu jen říct, že kolem mě před chvílí prošla hromada kostí, ale nejsem si jist, zdali patřila muži či ženě, protože mě to nezajímá.«“

Láma se zasmál a pokračoval: „Tak to je ukázka Správné dbalosti přesahující jakoukoliv rozumnou míru, lépe řečeno dohnané do extrému. Obrátme ale nyní pozornost k tématu, který bývá předmětem velkého nepochopení.“

Pokračoval dál ve výkladu o tom, že Posvátná cesta osmi pravd má cíl, vytoužený konec, a sice nirvánu, již lze dosáhnout, pokud se člověk té cesty drží. Nirvána vlastně znamená odeznění touhy, konec žádostivosti a nelibosti z toho plynoucí. Konec chtivosti, jakož i tělesných tužeb umožní ženě i muži dosáhnout stavu blaženosti.

Nirvána je osvobození od těla, od tělesných chtíčů a nenasytnosti. V žádném případě nemusí nutně znamenat konec veškerých zkušeností, jakož ani konec všeho vědění ani života samého. Je scestné tvrdit, že nirvána znamená existenci ve stavu nicoty. To je omyl, jehož se dopouštějí nevědomí lidé, vyjadřující se k věcem, jež vůbec nepochopili.

Nirvána není pouze stav blaženého rozjímání, jako spíš dosažení duchovního vědění a oproštění se od tělesných lákadel. Je to stav čistého bytí ve smyslu odeznění touhy po tělesných požitcích. Ale i ten, kdo už nirvány dosáhl, v duchovním růstu pokračuje a postupuje do jiných existenčních rovin, kde se dál učí.

Buddhisté věří v Kolo životů, věří, že lidé se rodí na tuto planetu, žijí tu a posléze umírají,

načež se sem vracejí zpátky v těle jiném, přičemž každé další narození tady slouží k tomu, abychom vstřebali životní lekce, které jsme v předchozích životech nezvládli.

Nirvána nepředstavuje žádné místo, není to území, které lze označit na mapě. Je to stav mysli, stav hluboké přemýšlivosti. Hlubokomyslné uvažování je jednou z hlavních ctností dobrého buddhisty, zatímco bezmyšlenkovitost a lehkomyšlnost jsou s buddhismem neslučitelné.

Nirvána rovněž neznamená, že v okamžiku ukončení zdejšího pozemského života dochází ke ztrátě osobního vědomí, ale nastává pravý opak. Existuje dokonce ještě i vyšší stupeň nirvány, v Indii nazývaný parinirvána.

„Dobrý buddhista,“ vysvětloval náš učitel láma, „je šťastný člověk, snažící se pomáhat druhým, na nichž mu opravdu záleží. Skutečný buddhista nerespektuje a neuznává tituly a kasty existující v zemích jako je Indie, neboť člověk nedosahuje štěstí postavením svých rodičů. Princ může být nešťastný, zatímco žebrák šťastný. Podmínky zrození nikoho neuschopňují objevit, kterak zvítězit nad utrpením. Stav rodičovské peněženky s tím nijak nesouvisí. Jediná cesta vedoucí k možnosti osvobodit se od nezdravých tužeb je v praxi se ubírat Cestou osmi pravd, jež skýtá sebepoznání. A kdo dospěje k sebepoznání, ten může dosáhnout i trvalého štěstí.“

Láma se na jednoho po druhém z nás podíval a pokračoval: „Předpokládám, že se domníváte, že my buddhisté máme největší počet přívrženců ze všech náboženství na světě, že jsme nejvýznamnější. Ale není to pravda. V současné době jenom pětina obyvatel světa jsou buddhisté. Buddhisty máme v Thajsku, na Cejlonu, v Barmě, v Číně, Japonsku, Koreji, Tibetu a určité množství je jich i v Indii. Buddhismus má řadu různých obměn, ale všechny vycházejí z jednoho zdroje, takže je jasné, že mezi námi není důvodu k třenicím. Jsme jako děti jednoho otce. Každý z nás přitom může uvažovat po svém. Až s učební látkou pokročíme o mnoho dál, budeme se zabývat i užitečností náboženství, ale pro tuto chvíli bych chtěl, abychom si zarecitovali Útočiště.“

Tri útočiště:

Uchyluji se o pomoc k Buddhovi.

Uchyluji se o pomoc k doktríně.

Uchyluji se o pomoc k řádu.

Láma se opět ujal slova: „Vy chlapci si tato Útočiště musíte předříkávat každé ráno, jakož i večer před usnutím. Musí se vám vtisknout do podvědomí. Můžete je nazvat symbolem velkého zřeknutí se, které zakladatel buddhismu učinil po opuštění rodného paláce a přijetí mnišského roucha.“

„I vy, chlapci,“ pokračoval dál, „se zřeknete vábníčky smyslnosti a podstoupíte výcvik, aby se z vás stali mladí muži dobré povahy a slušného chování, mládenci čistých myšlenek, neboť budoucnost, která naši zem postihne, přinese dny plné zármutku, dny zastíněné zlem. V naší milované vlasti se totiž přihodí strašlivé věci, a tehdy bude nezbytné, abyste se vy — mladí muži dobrého charakteru - vydali ven do velkého neznáma a udrželi tam při životě naši kulturu. A proto zvláště vy, příslušníci této generace, musíte studovat a očišťovat se, protože my, kdo patříme do generace starší, s vámi už jít nebudeme moci.“

Pak ještě dodal: „Na svých cestách se setkáte s mnohými vyznavači zen buddhismu. Budete si klást otázku, zda jejich strohost je nutná. V očích zenových buddhistů jsou totiž všichni učitelé, jakož i všechny učební pomůcky, jako například knihy či posvátná Písma, pouhými ukazateli, jako je napřažený prst upozorňující na cestu, kudy se dát. Vzpomeňte si na lidi, které jste viděli, třeba když jste shlíželi dolů na poutníky obcházející dokola Okružní cestu, a všimněte si, jak ve chvíli, kdy nějaký průvodce nebo kočovník na něco ukáže, jako to děláváme i my, když hledíme z okna, jak se oči poutníků pokaždé na ten prst upřou a dívají se spíš na něj než na to, kam míří. To je skutečnost, kterou si zakladatelé buddhismu zenového směru dobře uvědomovali. Vycházeli z přesvědčení, že člověk může poznat pravdu

výlučně osobní zkušeností a nelze k ní dospět jen pouhým nasloucháním mluveného slova ani tištěného textu. Užitek přináší jediné prožitá osobní zkušenost."

„Je doporučeno číst, studovat Písmo a pozorné naslouchat přednáškám mudrců, ale veškerá tištěná i psaná slova musí sloužit jen jako palivo pro práci vlastní mysli, aby člověk dokázal prožitou zkušenost uvést do vztahu k významným pravdám, jak nám jsou předkládány." Usmál se a dodal: „Z toho všeho vyplývá, že s pouhým teoretizováním se daleko nedostaneme, že je třeba být zároveň praktickým člověkem i studentem psaného slova. Tvrdí se, že jeden obrázek vydá za víc než tisíc slov, ale já k tomu dodávám, že stejně tak jeden zážitek vydá za víc než tisíc obrázků."

Na okamžik zaváhal, načež se obrátil a vyhlédl z okna. Poskočilo mi srdce, neboť mě napadlo, že možná vidí mého učitele lámu Mingjura Tundrupa vracet se z lámaserie Plotu šípkových růží. Ale ne. Znovu se otočil zpátky k nám a řekl: „Povím vám něco, co vás bezpochyby bude šokovat a vést k domnění, že zenoví buddhisté jsou nekulturní a ještě navíc i svatokrádežní divoši. Před časem v Japonsku působil jeden velice slavný učitel - muž uctíváný pro ušlechtilé ideály, hluboké znalosti i strohý životní styl. Studenti z celého Dálného východu se přicházeli uklonit u jeho nohou a učit se od něj. Jednoho dne konal velice zvláštní přednášku v obřadním chrámu vyzdobeném sochami *tisícerych Buddha* dovedně vyřezávaných ze vzácných a cizokrajných druhů dřeva. Žáci mistrovi viseli na rtech, když vtom se náhle uprostřed výkladu odmlčel, až všichni zatajili dech v očekávání toho, co řekne, neboť měl po právu povést člověka nadmíru výstředního.

A když se tento mudrc otočil ke straně, uchopil nejbližšího dřevěného Buddha a hodil ho do ohně, žáci vyskočili šokováni a zděšení. Na okamžik převládla změť rozčileného hovoru a šoupání nohou, ale mudrc stál klidně, obrácen zády k ohni a plápolající Buddhové sošce. Když povyk konečně utichl, tento učitel prohlásil, že každý ve své mysli nosí sochy a tvoří si ideály a ozdoby - zbytečnosti zabírají mu v mysli jen místo podobné, jako nepotřebné idoly zabírají prostor v chrámu. Jak poukázal, jediným způsobem, jak dosáhnout pokroku, je spálit veškeré harampádí v mysli překážející, zkrátka a dobře zničit vše, co nám v postupu brání. Velký učitel se otočil a prstem oťel jednu z vyšších Buddhových soch. Ten Buddha je zaprášený, ale to by ještě nebylo tak zlé, jako když prach pokrývá mysl. A proto zničme vyřezávaná zpodobnění, zničme falešné představy, které v nás dlí. Dokud si totiž člověk nevyčistí zaneřádnou mysl, podobně jako si uklízí podkroví, má-li tam nepořádek, nemůže činit pokroky a postoupit k vyšším obzorům duchovní Cesty."

Láma se našim šokovaným výrazům od srdce zasmál. „No ne!“ zvolal. „Jste vy to ale konzervativní cháaska! Jen počkejte, až se dostanete do některé jiné lámaserie nebo začnete chodit mezi lidi. Zjistíte, že někteří náboženské zásady vůbec nedodržují, ale na druhé straně najdete i takové, kteří si propláchnou ústa před každým vyslovením slova Buddha, aby měli ústa čistá, než posvátné jméno vysloví. Tohle jsou ale extrémní - mezi něž patří jak ti, kdo si z náboženství dělají fetiš, tak i ti, kdo ho naopak úplně přezírají. Náboženství je disciplína přinášející užitek ve spojení se zdravým rozumem, umírněností a Střední cestou - a tehdy náboženství dokáže vyřešit veškeré lidské problémy."

Nevím, ale mám zato, že jsem nejspíš nějak zabručel nebo se neobvykle zatvářil, a tím na sebe přivolal jeho pozornost, protože na okamžik zaváhal, načež ke mně pomalu přistoupil, zastavil se přede mnou a pohlédl na mě: „Lobsangu, vypadáš velmi ustaraný. Prožil jsi dnes velice, opravdu velice zatěžkávací den. Ale z tvého výrazu jsem si jist, že tě trápí ještě něco dalšího, a vím s určitostí, že jde o cosi závažnějšího než jenom to, že tvůj učitel se doposud nevrátil a že se ještě dneska nevrátí. Pověz mi, o co se jedná.“

V tu chvíli jsem si přál, aby se mi podlaha pod nohama otevřela a propadl jsem se dovnitř, přímo do některé ze sopečných komor, neboť jsem musel přiznat sám sobě, že se mi hlavou honí myšlenky opravdu neobvyklé. Mám-li to povědět naplno, měl jsem už plné zuby života, jaký jsem musel vést, a přišlo mi, že možná nadešel čas s tím něco udělat, dát svému

životu nějaký jiný směr...

„Velectěný učiteli," ozval jsem se poněkud rozechvěle. „Je to pravda, že jsem nespokojený. Svádím sám se sebou určitý vnitřní boj a myšlenky mi víří hlavou, protože jsem směřován k takovému chování, které se vůbec nekryje s tím, co bych chtěl. Už jsem prodělal tolik strastí, že když jsem seděl na Zlaté střeše a vzdoroval vichru s představou, že mi přináší smrt, byl jsem koneckonců rád, protože jsem si říkal, že smrt alespoň moje trápení ukončí."

Učitel na mě soucitně hleděl. Přehodil si roucho kolem těla a usedl vedle mě na zem do lotosové polohy s překříženými nohama. „Lobsangu," promluvil, „pohovořme si o této záležitosti, ale navrhuji ti, abychom to udělali společně s celou třídou, protože nepochybuji o tom, že i řada dalších zde přítomných mládenců bývá čas od času zmítána pocity podobnými. Působím tady na Potale už předlouhou dobu, ale možná, že vaše dnešní pocity jsem před lety míval i já."

„Ctihodný učiteli," odpověděl jsem, „já nemám žádnou volbu. Ze svého bohatého domova jsem musel odejít. Vyhnali mě vlastní rodiče, lidé skutečně zámožní, kteří mi jednoho dne prostě oznámili, že mám být vychován na kněze. Vzhledem k tomu, že pocházím z rodiny urozené, musel jsem podstoupit mnohem víc zkoušek a utrpení, než kdybych pocházel z rodiny původu nízkého. Vždycky jsem se musel učit víc a víc toho i vytrpět. Aniž jsem na tom nesl jakoukoliv vinu, utrpěl jsem popáleninu levé nohy až na kost. Pak jsem si obě nohy polámal, když mě za větrné smršť vichřice smetla s horského svahu. Nyní přesto, že se sotva belhám a mám neustálé bolesti, musím se účastnit vyučování. Já jsem se, ctihodný učiteli, přece nikdy žádným mnichem stát nechtěl, jenom mi nebyla dána žádná možnost si vybrat a toto učení mi bylo vnuceno. Náboženství mi ale nic neskýtá."

Láma se na mě podíval s hlubokým pochopením a řekl: „Ale kuš, Lobsangu, vždyť jsi teprve na začátku. Náboženství ti toho dá spoustu, až pochopíš, jak funguje Střední cesta a zákony tohoto života, jakož i života na onom světě. Potom se uklidníš a budeš rozumět mnohem lip tomu, co život znamená ve své podstatě. Ale címpak bys vlastně v současné době chtěl být?" „Pohlédl jsem směrem ke Zlaté střeše a spatřil převozníka přes Šťastnou řeku. Napadlo mě, jak volný život to je, jak je to příjemné jen si tak veslovat sem tam po řece, jíž mají všichni rádi, a seznamovat se se zajímavými lidmi přicházejícími z Indie či putujícími do Číny, lidmi ubírajícími se na druhou stranu hor, kteří se jednoho dne vrátí s pozoruhodnými věcmi a zprávami. Zatímco já - já jsem jen kluk uvízlý tady a podléhající kázní, aniž bych směl udělat cokoli z toho, do čeho bych měl chuť. Musím naopak stále poslouchat nějaké příkazy a učit se, co mě nezajímá ani za mák, a pořád poslouchat řeči o tom, jak těžký budu mít život, ale že to všechno konám za jistým účelem, že mi bylo svěřeno zvláštní poslání." Odmlčel jsem se, otřel si čelo rukou a ještě dodal: „Proč mám pořád mít takový těžký život?"

Učitel mi položil ruku na rameno a pravil: „Celý život je jako tahle školní třída. Přicházíte sem, někteří rádi, jiní neochotně, ale všichni se sem přicházíte něco naučit a každý z vás se musí učit sám za sebe, protože nikdo, ani žádný učitel nemůže váš vývoj nuceně urychlit, neboť takové pochopení by bylo nedokonalé. Musíme jít každý kupředu na vlastní pěst, rychle či pomalu, dle vlastních schopností, dle vlastní touhy po vědění. A tak se celý život dá přirovnat ke školní třídě, vstupujeme do něj jako do této učebny. Až z ní teď za pár minut odejdeš, bude to totéž, jako v tomto životě zemřít pro tuto životní lekci. Zítra třeba přejdeš do třídy jiné, což bude podobné novému narození v odlišném těle, za jiných okolností a do jiných podmínek. Nevíš, o čem bude učitel přednášet, ani proč tě bude učit právě to či ono, ale až se později dostaneš do velkého světa za hranicí našich pohoří, uvědomíš si, že to, co ses naučil v této třídě i v těch ostatních, ti přijde náramně k užitku způsobem nyní ti ještě nepochopitelným."

„Právě tak mi to můj učitel láma Mingjur Tundrup pokaždé vysvětluje," odpověděl jsem. „Ale přesto stále ještě nevím, jak uvést v soulad se sebou samým činnost, z které jsem

nešťastný."

Učitel se rozhlédl po ostatních klucích, ale všichni bedlivě naslouchali. Bylo vidět, že je to zajímavá, že mají zřejmě problémy podobné jako já. Vždyť nás všechny poslali do lámaserie, aniž bychom se na tomto rozhodnutí mohli jakkoliv podílet. Já sám jsem tu byl od sedmi let. Kluci pozorně naslouchali. Byli jsme všichni jako zbloudilci tápající v hlubokých tmách, doufající v paprsek světla ukazující, kudy se dát.

Učitel pokračoval: „Také se musíte rozhodnout mezi životními cestami, jež se vám nabízejí. Třeba ty, Lobsangu, ty můžeš zůstat a stát se mnichem, anebo odejít a dát se na převozníka, na výrobce draků nebo odcestovat do zemí za horami. Nemůžeš ale být tímhle vším zároveň. Musíš si z těchto možností vybrat. Rozhodneš-li se pro převozníka, pak z téhle lámaserie odejdi hned a dál už nepřemýšlej ani o ní ani o mnišství, ale soustřeď se jen na převoznictví. Rozhodneš-li se ale pro mnicha, jak je ostatně tvůj osud — potom zapomeň na to, že budeš převozníkem, a věnuj se cele představě stát se mnichem, lépe řečeno, soustřeď veškeré úsilí na to, jak se stát mnichem *dobrým*. A čím víc se soustřeďíš na obraz dobrého mnicha, tím snazší to pro tebe bude.“

Ozval se jeden další kluk a rozčileně vysvětloval: „Já jsem, ctihodný učiteli, musel do lámaserie vstoupit proti své vůli. Chtěl jsem odejít do Nepálu, protože myslím, že by se mi tam žilo šťastněji.“

Láma, náš učitel, se zatvářil velice vážně, jako by šlo o věc skutečně životně důležitou. Vůbec chlapcovo sdělení nepovažoval za nějaký planý vrtoch kluka, který neví, co říká. S vážným výrazem odpověděl: „Jseš ty si ale opravdu jistý, že Nepálce znáš dobře? Máš s nimi nějaké přímé zkušenosti kromě letmých setkání? Pokud ne, pokud jsi často nepobýval u nich doma, pak nemůžeš vědět, jestli by se ti líbili. Já tvrdím, že pokud chceš zůstat tady v Tibetu, měl by ses zcela soustředit na něj. Chceš-li však do Nepálu skutečně odejít, měl by ses hned sebrat a jít a na Tibet už dál nemyslet, protože když si člověk tříští myšlenky, rozptyluje si tím i sílu. Můžeme mít buď silný myšlenkový tok - silný energetický proud, anebo roztroušené dešťové kapky pokrývající rozlehlou plochu, ale bez úderné síly. Každý z vás se proto musí rozhodnout, co chce dělat a kým se chce stát, načež se na to celým srdcem musí soustředit. A je třeba se na stanovený cíl zaměřit celou myslí. Když se totiž napůl rozhodnete odejít do Nepálu, zatímco druhou polovinou myslíte se rozhodnete zůstat v Tibetu, setrváváte dlouhodobě v nerozhodnosti a celou tu dobu se trápíte a v takovém rozpoložení nikdy nedosáhnete míru v duši ani pohody. To je jedna z mohutných sil, jež vládne světem, jedna z velkých zákonitostí, které si musíte pamatovat. Rozdělte nepřítel a ovládnete ho, zatímco zůstanete-li sami sjednoceni, rozděleného nepřítel můžete porazit. »Nepřítelem« však může být stejně tak dobře i nerozhodnost, nejistota či strach.“

Rozhlíželi jsme se jeden po druhém a všichni cítili, jak dobře nám tenhle učitel rozumí. Bylo to něco dočista jiného, mít před sebou muže, který byl skutečným člověkem, s nímž se dalo rozumné promluvit a který zároveň mluvil i s námi a nejenom na nás. V duchu jsme pomysleli na indického učitele a jeho povýšenost. Ozval jsem se: „Ctihodný učiteli, mám otázku.“

Jak je to možné, že někteří lámové jsou tak velice krutí a jiní zas takoví milí a chápaví?"

Učitel se trochu pousmál a pravil: „Víš co, Lobsangu, dnes večer se už přece jen připozdilo na to, abychom se nyní pouštěli do tématu tak závažného, ale slibuji ti, že se k němu vrátíme a povíme si o užívání a zneužívání náboženství. Teď ale myslím, že pro dnešek už by to mohlo stačit, takže se rozejdeme a každý si může jít po svých.“ Zvedl se a s ním i všichni ostatní. Láma si všiml, že mi vstávání dělá potíže, a tak se nade mnou sklonil, ruku mi položil kolem ramen a pomohl mi na nohy tak přirozeně a zlehka, jako kdyby byl zvyklý dělat to denně.

„Přidržujte se teď podél zdi, chlapci," nabádal, „ať na chodbě nezakopnete a neupadnete. Nechceme tady mít už žádné další případy zraněných nohou.“

Kluci se rozutíkali celí šťastní, že jsme dnes skončili o hodně dřív než obvykle. Láma se ke mně na odchodu obrátil a pravil: „Lobsangu, tvůj učitel se vrátí zítra dopoledne. Nejspíš se s ním uvidíš ale až odpoledne nebo dokonce večer, protože musí podat zvláštní hlášení Jeho Svatosti a členům hlavní rady. Vzkazuje ti však, že na tebe myslí, a Nejdrahocennější zas poslal zprávu jemu, jak velmi je s tebou spokojen. A ještě něco, Lobsangu, tvůj učitel pro tebe něco má!" Při těch slovech se na mě usmál, lehce mě poplácal po zádech, otočil se a odešel. Pár vteřin jsem postál v úžasu nad tím, proč by měl Nejvyšší mnou být tak unesen, když já sám jsem celý zahlušený a rozervaný a když jsem podle názoru jiných způsobil tolik nesnází. Taky jsem byl zvědavý, co asi můj milovaný učitel pro mě má. Nedokázal jsem si vůbec představit, co by to mohlo být, protože jsem v životě dárek nedostal. Otočil jsem se a belhal se z místnosti právě, když vcházel starý mnich uklízeč. Velice přátelsky mě pozdravil a vlídně se zajímal, jak se mi hojí noha. Odpověděl jsem, že se velice pozvolna zotavuje, načež on dodal: „Dneska jsem uklízel pokoje lámů a zaslechl je říkat, že jsi předurčen k velkým věcem. Rovněž jsem je slyšel bavit se o tom, že Nejsvětější je s tebou nadmíru spokojen." Ještě jsme si vyměnili pár slov, pomohl jsem starci rozsvěcet máslové lampičky, načež jsem sešel dolů a váhavě minul chodbu vedoucí ke kuchyním. Místo toho jsem zamířil do jednoho z postranních chrámů. Chtěl jsem být sám a přemýšlet - rozjímat o minulosti a uvažovat o budoucnosti.

Takový akolyt, podle buddhistického názvosloví lépe řečeno čéla, má v lámaserii velice málo soukromí. Pokud se nás tedy zmocnil žal a podobné nesnáze, potom jediným místem, kam šlo stáhnout se do samoty, byl ně-

který z postranních chrámů. Dalo se tam schovat se za některou širokou posvátnou sochu a tam člověka nikdo nevyrušoval. A tak jsem sestoupil dolů a vešel do matně osvětleného chrámu, kde poprskávaly máslové lampičky, což znamenalo, že někdo do nich spolu s máslem přilil i vodu. A lampy nejenom prskaly, ale také vysílaly vzhůru závaný černého kouře, které zanechávaly stopy na stěnách i na tibetských svinovacích obrazech - thankách.

Šel jsem pořád dál, minul doutnající kadidelnice, přistoupil ke své oblíbené soše a usedl v jejím stínu. Jen jsem se posadil, už jsem zaslechl předení a vtom mě v kříži přátelsky pošťuchovala černá kočičí hlava. Pak se mi velké chlupaté tlapky propracovaly až na klín a začaly se svírat a rozvírat, zatímco kočičí předení sílilo.

Chvilenu jsem si se starou kočkou hrál, drbal ji v kožichu, popotahoval ji za ocas a uši a ona předla stále hlasitěji. Pak zčista jasna, jako když zhasne lampa, se jí svezla hlava a ona mi usnula na rouchu v klíně. Sepjal jsem ruce a ponořil se do vzpomínek na všechny patálie, co mě kdy v životě potkaly, na všechny ty strážně. Přemítal jsem i o přítomnosti a o tom, s jakou blahosklonností někteří rozdávají frázovitě výklady náboženství a zásady řádného žití. Jenomže pro malého kluka přinuceného dát se na dráhu či povolání, k nimž ani v nejmenším netíhl, život zas tak snadný nebyl. Při tomhle hloubání jsem nějak musel sklouznout do spánku - vsedě, jak jsme tak často spávali. Spala ta stará kočka a spal jsem i já a čas procházel okolo nás. Venku se prodlužující stíny ztemněly, slunce proběhlo svojí dráhou a zmizelo. Brzy už přes okraj hory nakoukla stříbřitá měsíční tvář. Za okny všech lhaských domů se rozblikaly máslové lampičky. I já se starou kočkou jsme pospávali ve stínu posvátných soch.

7. KAPITOLA

Ve spánku ke mně proniklo jakési hluboké drnění. Přicházelo odněkud zblízka, mělo povahu myšlenkové síly a, nesené tímto příhodným prostředím, podráždilo moje telepatické vnímání. Přestal jsem poklimbávat, zdvihl hlavu a znaveně otevřel pokleslá víčka. Bože, jak jsem byl utahaný! Na klíně se mi něco zlehýnka zavrtělo a kočičí tlamička mi láskyplně sevřela dlaň a něžně ji stiskla. „Mňňňaaauuuu...” pronesla staříčká hlídací kočka a s hlubokým pochopením ke mně vzhlédla. Slaboučké mihotání světla máslové lampičky jí vytvářelo krvavé rudé zbarvení očí, jež byly jinak na denním světle blankytně modré. Jemně, tak naprosto jemnoučce, že jsem si to ani neuvědomil, dokud se po ní neslehla zem, sklouzla mi kočka z klína a splynula s temným příšeřím.

Ach, jak jsem měl ztuhlé nohy, a kosti, doposud nedohojené, jako kdyby se chtěly znovu rozlomit, a krunýř strupu na hluboké jizvě popáleniny dělal dojem, že se každým okamžikem odtrhne od masa a znovu tu otevřenou zející ránu odhalí. Vlny prudké bolesti mi stoupaly nohama vzhůru a jako pokroucené divoké pařáty se mi zatínaly do páteře, až jsem měl pocit, že mi to vytrhá žebra. Bez hlesu jsem se svezl k zemi a lapal po dechu. Jak ta křeč zvolna odeznívala, pozorně jsem se rozhlédl kolem sebe. Tady, ve skrytu temně fialového stínu mohutné posvátné sochy jsem se mohl dívat, aniž bych sám byl viděn.

Okna se rýsovala jako temné obdélníky na stěně tančících stínů. Prázdnými okenními otvory prosvítala noční obloha podobná černému plášti z toho nejjemnějšího sametu, posázeného zářivými světelnými drahokamy. Diamantové, rubínové i tyrkysové tečky hvězd nahoře poblikávaly a vířily. Tady v řídkém vzduchu tibetských výšin bylo vidět, že hvězdy jsou barevné a ne jen pouhé puntíky bílého světla, jak tomu je v oblastech světa s nižší nadmořskou výškou. Nepřevalovala se tu žádná oblaka kouře poskvřující čistotu nebes a zatemňující jejich vznešenost. Mars byl rudý, takový světle rubínový, Venuše zase zelená, zatímco malá tečička Merkuru byla jak střípek tyrkysové. Kam až jsem dohlédl, se oblohou táhl pás jakoby tvořený letnými otisky prstů v jemně drceném diamantovém prachu. Dnes v noci totiž nesvítíl měsíc, který by jinak mdlý hvězdný třpyt rušil a překrýval.

Po stěnách poskakovaly stíny a braly na sebe podobu postav - hned jako obři tyčící se až ke střeše, hned zase jako zakrslí trpasličí plahočící se při zemi. Stranou, kousíček ode mne, jedna máslová lampička byla poškozená. Trhlinou v jejím dnu roztavený tuk prosakoval, kapky s pleskáním padaly na podlahu, kde se rozstříkávaly a postupně tuhly. U okna proti protější zdi se třepetala thanka a vypadala přitom skoro jak můra pokoušející se doletět až k mihotavým plamínkům. Lehce sebou škubla, odchýlila se ode zdi, zachvěla se a klesla zpátky, jako by pozbyla sil, a tak se to opakovalo stále dokola. Na okamžik se mě zmocnilo něco jako závrať. Tím, že jsem se probudil tak o překot, se stalo, že když jsem se nyní rozhlížel kolem sebe, pohybuující se, svíjející se a překrývající se stíny, jakož i různé hlasové rytmy, ozývající se z protější strany posvátných soch, mě poněkud vyvedly z míry. Vzhlédl jsem nahoru k zátylku mohutné sochy, za níž jsem se choulil, a na okamžik mě zachvátila panika. Ta socha totiž jako by padala, jako kdyby se na mě chtěla zřítit a rozdrtit mě. Její obrysy se zavlnily a já jsem už už chtěl i přes své omezení poškozených nohou uskočit ke straně. Když vtom najednou jsem si uvědomil — a téměř se tomu od srdce zasmál - že ten klamný dojem pohybu byl vyvolán jen mihotáním stínů.

Bolest už mezitím poněkud plevila. Vzešel jsem se na ruce a na kolena a neslyšně se plížil po obvodu sochy, abych mohl trochu nahlédnout, co se děje v tomto chrámu, který byl jedním z nejtajnějších. Dosud nikdy jsem ještě bohoslužbě v tomto chrámu nepřihlížel. My kluci jsme se jich v žádném případě účastnit nesměli. Nám byl určen hlavní chrám a některé z obyčejnějších chrámů menších, ale tento, vyhloubený ve skále hodně pod úrovní staveb vybudovaných na povrchu, ve mně vzbuzoval zvědavost. Co tady asi dělají? Opatrně jsem si podkasal roucho kolem pasu, abych o něj neškobrtl, vyklonil jsem se přes okraj sochy a

vykoukl za roh.

Bylo to zajímavé. Předě mnou sedělo v kruhu devět lámů zahalených do šafránových rouch, všichni s tváří obrácenou do kruhu, v jehož středu na ozdobně vyřezávaném podstavci leželo COSI, co jsem zřetelně neviděl. Po pravdě řečeno se mi na jednu stranu zdálo, že něco tam leží, ale na druhou - jako kdyby tam nebylo nic. Projelo mnou zachvění, až se mi vlasy na oholené hlavě zježily, že stály zpřímá jako vojáci na přehlídce. Ledové prsty strachu jako by po mně hmátly a uchopily mne. Byl jsem připraven dát se na útěk. Napadlo mě, že na tom vyřezávaném podstavci možná stojí nějaká bytost ze světa stínů, která sem k nám v podstatě nepatří a možná ani nesplynula s *oním* světem, z něhož přichází. Strnulým pohledem jsem tedy upřeně hleděl dál.

Vypadalo to jako koule čehosi nebo spíš koule ničeho. Jako kdyby to ani nemělo tvar, a přece se tam cosi čeřilo! Byl bych rád přistoupil blíž a nahlédl přes hlavy sedících mužů, ale nemohl jsem se pochopitelně prozradit. Stáhl jsem se tedy ještě víc do pozadí a jen jsem si promnul rukama oči, abych z nich vytřel spánek a uvedl je do větší bdělosti, abych v tom příšeří dokázal vidět lip. Když jsem v tom smyslu pro své oči udělal, co se dalo, opět jsem se spokojeně naklonil vkleče dopředu a na vzepřených rukou se znovu vyklonil vpřed. Mimoděk jsem se ještě malinko posunul ke straně, abych v průhledu mezi rameny dvou lámů lip viděl.

A v tu chvíli jsem to spatřil... najednou mi blesklo hlavou, že se jedná o ohromný pravý křišťál bez jediného kazu, prostě dokonalý. Spočíval na svém vyřezávaném podstavci a přitahoval pozornost lámů, kteří k němu vzhlíželi téměř s úctou. Soustředěně k němu upírali zrak, a přesto to soustředění nemělo podobu civění tělesných očí, nýbrž se to spíš týkalo užití třetího oka. No vida, řekl jsem si v duchu, vždyť jasnovidný jsem i já sám. A tak jsem se přestal dívat výhradně očima a místo toho jsem uvedl do činnosti svou jasnovidnost. V křišťálu se objevily barvy, víření, spirály a kouřové proudy. S ohromením a vylekaně jsem cítil, jak padám z ohromné výšky, jakoby se střechy světa do propasti. Ačkoliv ne - propast to nebyla. To spíš se přede mnou rozpínal svět. A byl to svět odlišných barev a jiného řádu. Jako kdybych stál na malé vyvýšenině, viděl jsem lidi potulovat se sem tam schvácené neštěstím a smutkem. Některé dokonce sužovaly i bolesti. Byly to zbloudilé duše postrádající vedení, duše přemítající o způsobu, jak si ulevit od utrpení.

Jak jsem tam tak seděl v transu, nesen slunečním vánkem jiného světa, monotónní zpěvy lámů se linuly dál. Občas některý natáhl ruku po stříbrném zvonku a zacinkal na něj, přičemž láma sedící naproti němu učinil totéž se zvonkem jiného tónu. A tak prozpěvovali pořád dál a dál. Ta hudba klouzala po stupnici nahoru a dolů, ale ne nota po notě - staccato, jak se to dělá jinde ve světě. V tomto případě se noty slévaly jedna do druhé, až vznikaly akordy a ty se pak odrážely ode zdi a přetvářely se do ozvěny, čímž dávaly vznikat akordům dalším a dalším.

Vedoucí tohoto sboru lámů tleskl rukama, další vedle něj zazvonil na zvonek, zatímco třetí zanotoval obřadní zpěv »Ach, slyšte hlasy našich duší«. A tak jeden za druhým prozpěvovali ty pradávne sloky, nejdříve každý sám a potom sborově. Hlasy jim stoupaly a klesaly, stoupaly a klesaly, což mě vyneslo kamsi mimo časoprostor a mimo sebe sama.

Poté skupina začala odzpívat celý modlitební sled:

Ach, slyšte hlasy našich duší,

vy všichni, kdož pustinou plahočíte se zbloudilí.

Slyšte hlasy našich duší, abychom bezbranné mohli ochránit.

Tak jako první tyčinka kadidla je zapálena a její kouř stoupá vzhůru, i vy povznete svoji duši a víru, abyste došli ochrany.

Ach, slyšte hlasy našich duší,

vy všichni, kdož se za noci choulíte strachy.

Slyšte hlasy našich duší,

neboť vám budeme lucernou svítící v tmách,

jež vede pocestné temnotou zaskočené.

Tak jako druhá tyčinka kadidla je zapálena a plane životem,
tak i vy vnímejte světlo, které z nás vychází, aby bylo možno vás vést.
Ach, slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kdož jste uvízli na mělčině vlastní nevědomosti.
Slyšte hlasy našich duší,
naše pomoc bude jako most přes propast
a povede vás na další cestě.

Tak jako třetí tyčinka kadidla je zapálena a její kouř stoupá vzhůru, tak i vy nechte svou duši statečně vejít do světla.

Ach, slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kdož jste znaveni tíží života.
Slyšte hlasy našich duší,
neboť vám přinášíme spočinutí,
tak aby zotavená se mohla vaše duše poznovu vznést.

Tak jako čtvrtá tyčinka kadidla je zapálena
a její kouř zvolna plyne vzduchem,
přinášíme vám spočinutí,
abyste zotavení poznovu mohli vstát.

Ach, slyšte hlasy našich duší,
vy všichni, kdož se vysmíváte zbožným slovům.
Slyšte hlasy našich duší.

Přinášíme vám mír!

Kéž se vám podaří, opřít se o věčné pravdy.

Tak jako pátá tyčinka kadidla je zapálena,
aby do života vnesla vůni,
otevřte mysl, abyste POCHOPILI...!

Zvuk prozpěvování odezněl. Jeden láma uchopil zvoneček a lehoučce cinkl, načež se svých chopili i ostatní a zazvonili i oni. Nejdřív zvonili jeden po druhém, ale pak přešli na jakousi předem smlouvenou souhru a zvonili zároveň, čímž vytvořili tónové schéma, jehož ozvěna se odrážela od stěn chrámu a měnila výšku i sílu. Pak se lámové znovu pustili do hlubokého zpěvu a znovu začali od »Ach, slyšte hlasy našich duší...« a opět cinkali na zvonky a zase ten táhlý zpěv. Výsledný dojem byl hypnotický a mystický.

Dál jsem si prohlížel lidi okolo sebe. Ale byli opravdu kolem mě? Ocítl jsem se v nějakém jiném světě, či jsem se jen díval do křišťálu? Měl jsem skutečně silný pocit, že se nalézám na jiném světě, kde tráva je zelenější, obloha modřejší a kde se všechno rýsuje v ostrém a živém kontrastu. Pod nohama jsem cítil zelený trávník — ale propána, vždyť jsem ho bosýma nohama přímo vnímal! Cítil jsem i rosu, jak mi prosakuje rouchem v místech, kde jsem se jí dotýkal koleny. I rukama jsem kolem sebe zvolna ten trávník nahmatával, a možná i nějaký ten kámen. Rozhlížel jsem se okolo sebe se živým zájmem. V popředí se tyčily ohromné balvany zelenavého odstínu sem tam protkané bílým žilkováním. Další balvany měly i jiné barvy. Jeden, který mě obzvlášť přitahoval, byl dočervena a procházely jím mléčné bílé pruhy. Nad čím jsem ale užasl nejvíce, byl ten přesvědčivý pocit opravdovosti, jakým na mě ta scéna působila, to jak všecičko vypadalo skutečnější než skutečnost sama, jak všechno zářilo barvami a ostře se rýsovalo.

Na levé tváři jsem cítil, jak fouká lehounký vánek. Velmi mě udivilo, jak zvláštní exotické vůně s sebou nese. Kousek odtud jsem zahlédl cosi, co vypadalo jako včela. V letu to bzučelo a vlezlo to do kalichu drobného kvítku rostoucího v trávě. Pozoroval jsem to všechno, aniž bych si uvědomoval běh času, ale pak jsem se najednou znepokojil, ba vylekal, neboť jsem uviděl mým směrem přicházet celý dav lidí. Zadíval jsem se na ně a uvědomil si, že se nemohu pohnout. Jenomže oni kráčeli ke mně a já jsem jim víceméně stál v cestě. Znovu jsem na ně pohlédl a vycítil, že s nimi je cosi v nepořádku. Někteří ti lidé byli staří, opírali se o hole a belhali se bosí a oděni do hadrů, zatímco jiní byli zas zjevně bohatí, ale

nevyzařovala z nich ona atmosféra pohody, již s sebou hojnost obvykle nese. Co na těchto mužích a ženách zvlášť tlouklo do očí, byla jejich ubohost a vylekanost. Jak jen se něco šustlo, pokaždé sebou trhali úlekem a spínali ruce. Neklidně se kolem sebe rozhlíželi, ač se zdálo, že si žádný z nich vůbec není vědom přítomnosti svého souseda, jako by se domnívali, že jsou opuštění, ztraceni, v beznadějně situaci a sami sobě nechání napospas v nějakém cizím světě.

Blížili se a každý z nich coby jednotlivec si byl vědom pouze své vlastní existence, ačkoliv přicházeli v zástupu, nikdo se nikoho ani nedotkl, ani si žádný přítomnost nikoho dalšího neuvědomoval. Blížili se, přilákáni hlasy, které jsem slyšel i já: „Ach, slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kdož nikým nevedeni bloudíte.“ Ten zpěv a jeho kantiléna se linuly dál a dál proudil i dav a v okamžiku, kdy došli do určitého bodu - neviděl jsem dost dobře, co se tam děje — každá ta tvář se rozzářila jakýmsi nadpřirozeným štěstím. Každý ten člověk se jaksi narovnal, jako by se mu dostalo ubezpečení a bylo mu najednou lip. Procházeli kolem mě a mizeli mi z očí. Náhle se ozvalo neharmonické třesknutí zvonků a já sebou prudce trhl, jako by mě kdosi navíjel zpátky, jako kdybych byl drak na konci provázku stahovaného dolů ve vichřici pokoušející se ho odvanout pryč.

Jak jsem se po té podivné krajině rozhlížel, nabyl jsem dojmu, že se tam smráká, protože obloha potemněla a barvy byly čím dál tím nezřetelnější. Všechno jako by se navíc scvrkávalo. Opravdu? Bylo to vůbec možné? A přece, nejenom že se všechno smršťovalo, a tím pádem zmenšovalo, ale z výšky na ten svět začala padat i mlha podobná mrakům. A jak jsem na tu mizející scénérii hleděl, mlha se změnila v černé bouřkové mraky, kterými projel blesk.

Současně s tím, jak se dotyčný svět zmenšoval, jsem se já vznášel výš a výš. Když jsem pak pohlédl dolů, viděl jsem ho otáčet se mi pod nohama, načež jsem si uvědomil, že pod nohama se mi přece otáčet nemůže, když klečím v chrámě a vzpírám se rukama o podlahu. Nebo kde to vlastně jsem? Byl jsem popletený a omámený, když vtom se znovu dostavilo to příšerně prudké trhnutí, které mi pokaždé div nevytrásl mozek z hlavy.

Úplně vyvedený z míry jsem zdvihl ruku a protřel si oči. Pak jsem se znovu zahleděl před sebe a všiml si, že křišťál je už zase jen křišťálem a ne samostatným světem. Byl to opět jen pouhý kus křišťálu bezvládně ležící a kalný, zbavený veškerého vnitřního světla. Ležel na vyřezávaném podstavci, jako by to byl kámen či modla či cokoliv jiného, jen ne nádherný nástroj - zprostředkovatel úžasných zážitků. Jeden z přítomných lámů pomalu vstal a z podstavce sňal kus látky. Vypadala jak černý samet. S úctou ji rozložil, přehodil přes křišťál a zabalil ho do ní. Pak se jeho směrem třikrát uklonil a otočil se, aby se vrátil na místo. V tom okamžiku na mě utkvěl užaslým pohledem. Na pár vteřin zavládlo ohromené ticho, jaké provází šok. Jako by znehybněl sám čas. Zachytil jsem jen prudké zabušení vlastního srdce: buch - a to bylo všechno. Vypadalo to, jako by veškerá příroda, všechno kolem i sám čas nehnuté v napětí očekávaly, co se bude dít dál.

Ve skupině lámů to zašumělo. Ten, který měl ke mně nejbliž, se zvedl a stanul nade mnou. Byl to zrovna ten největší. Mým vyděšeným očím ovšem připadal ještě větší. Tyčil se nade mnou výš než sama Potala a už už otvíral ústa, když vtom mě jeden další láma poznal. „Tohle je přece ten Mingjurův chlapec, Lobsang,“ vydechl úlevně, „náš nejtelepatičtější chovanec. Přived ho sem.“ Láma obřího vzrůstu se ke mně sklonil, uchopil mě v podpaží a zvedl, neboť jak slyšel, že jsem od Mingjura, uvědomil si, že těžce chodím, a tak mě ušetřil nesnázi. Vnesl mě do kruhu lámů, z nichž každý se na mě upřeně díval, jako by mi chtěli nahlédnout do duše a prokouknout skrze ni ještě dál, až do říše nadvědomí.

Byl jsem pořádně vylekaný, neboť jsem nevěděl, jestli jsem se snad nedopustil něčeho obzvlášť nežádoucího. Vybral jsem si právě tento chrám, protože většina ostatních bývala bez přestání plná mrňavých kluků, jimž o rozjímání ve skutečnosti příliš nešlo. A to mně zase ano. Takže, co mě teď čeká? „Lobsangu,“ obrátil se na mě drobný, svařtělý láma, „co tady

děláš?“ „Velectěný lámo,“ odpověděl jsem, „už delší dobu mám ve zvyku uchylovat se do menších chrámů k samostatnému rozjímání a sedávám pokaždé za nějakou posvátnou sochou, kde vím, že v meditaci nikoho jiného neruším. Neměl jsem v žádném případě v úmyslu vetřít se jakkoliv do vašeho obřadu. Ve skutečnosti* - můj zahanbený výraz teď promluvil sám za sebe — „jsem usnul a probudil mě právě až jeho začátek.“¹¹

Nalevo ode mě přestala odkapávat rozbitá máslová lampička, z ničeho nic krátce zasyčela, jak knot v ní plovoucí, který se ocitl bez tekutého másla, naposled vydechl dým a uhasí o kov. Pár vteřin ještě doruda žhnul, načež začal být ve vzduchu cítit štiplavý, žluklý zápach zuhelnatělého knotu. Odněkud z prostoru mimo kruh sem dolehlo důvěrně známé předení. Má kamarádka kočka se důležitě protáhla mezi dvěma lámy, se vztyčeným ocasem došla až ke mně a přátelsky se o mě otřela. Třesoucí se rukou jsem po ní sáhl a zabořil jí prsty do kožichu. Otočila se ke mně, ještě mě ducla hlavou, zamňoukala, načež přes další dva lámy důstojně odkráčela. Lámové si vyměnili pohledy a na rtech se jim objevil letmý úsměv. „Takže náš zdejší hlídač té dobře zná, Lobsangu, vyjádřil se o tobě příznivě, ubezpečil tě o své oddanosti a sdělil nám, že mluvíš pravdu.“¹¹

Na okamžik zavládlo ticho. Jeden mladší láma se otočil a sledoval kočku, jak povzneseně odchází. S pobaveným výrazem se pak otočil zpátky ke skupině. Ten starý scvrklý láma, který vypadal, že je nejstarší, a obřad řídil, na mě pohlédl, načež se obrátil na svoje druhy: „Ano, já už si vzpomínám. To je ten chlapec určený ke zvláštnímu výcviku. Čekáme na návrat jeho učitele, abychom chlapce přizvali sem mezi nás, ale když už se tady objevil dnes, vyzkoušejme si ho hned, ať vidíme, jaké má schopnosti, a udělejme si o něm představu nezávisle na vlivu jeho mocného učitele.“¹¹ Ozvalo se tlumené vyjádření souhlasu a vzájemné domlouvání se. Byl jsem však natolik vyvedený z míry, že jsem nic nevnímal. Tohle byli silné telepatičtí a jasnovidní lámové věnující se pomoci ostatním lidem a já jsem se najednou ocitl v jejich společnosti. Chvěl jsem se sice strachy, to ano, ale přece jen jsem byl mezi nimi. Jeden z nich se ke mně obrátil a pravil: „Lobsangu, už jsme toho o tobě slyšeli spoustu, o tvých vrozených schopnostech, o tom, co dokážeš, i o tvé budoucnosti. Byli jsme to ostatně právě my, kdo provedl výzkum Záznamu pravděpodobností, aby se ujasnilo, co nastane ve tvém případě. Jsi nyní ochoten se podrobit určité zkoušce, abychom si ověřili rozsah tvých schopností? Chceme té s sebou vzít na astrální procházku a do astrálního podsvětí a jako ducha tě provést Potalou.“

Pochybovačně jsem na něho pohlédl. Na procházku? Copak nevidí, že chodit nemůžu? Dokážu se ještě tak belhat chodbami, ale nohy dosud nemám odhojené natolik, abych se na ně mohl při chůzi spolehnout.

Váhavě jsem si chvilku v zamyšlení kroutil obrubou roucha, načež jsem odpověděl: „Velectění mistři, jsem zcela ve vašich rukou, jen musím připomenout, že v důsledku utrpěných zranění nemůžu příliš chodit. Ale jak by každý dobrý mnich měl, i já jsem vám k dispozici v naději, že by můj učitel láma Mingjur Tundrup moje rozhodnutí schválil.“ Nikdo se mému prohlášení nesmál ani nepousmál, ačkoliv to muselo znít velice okázale, ale byl jsem očividně tak nezkušený a mladý a koneckonců dělal jsem, co jsem mohl, a víc už se zkrátka udělat nedá! „Lobsangu, chceme, aby sis lehl čelem k zemi, protože kvůli nohám nemůžeš zaujmout příslušnou polohu.“ Starý láma uchopil sedací polštářek a opatrně mi ho vložil pod hlavu, načež mě uchopil za ruce a umístil mi je s propletenými prsty na rozhraní hrudní kosti a pupeční krajiny. Lámové opět zaujali svá místa a vrátili křišťál, kam patřil, lépe řečeno - uctivé ho vložili do podstavce jedné posvátné sochy, jehož jsem si dosud nikdy nevšiml. Rozesadili se kolem mě tak, že jsem měl hlavu přesně uprostřed kruhu. Jeden láma na okamžik od skupiny poodešel, ale vzápětí se vrátil zpátky s vonnými tyčinkami a malou kadidelnicí. Téměř jsem se před nimi znemožnil, když mi vzduchem se táhnoucí obláček kouře zavadil o tvář, až mě začalo šimrat v nose, a já jsem se rozkýchal.

Poté mi zvláštním způsobem začala těžknout víčka. Zmocnil se mě pocit vzrůstající

malátnosd, ale lámové mi nevěnovali pozornost, nýbrž se dívali někam nahoru nade mne. Když jsem se přinutil otevřít oči, viděl jsem jim zespodu na bradu i do nosních dírek, ale hlavy měli natolik skloněné nazad, že do očí jsem jim neviděl. Ne, na mě se nedívali. Tak kam tedy?

Kadidlo doutnalo a vydávalo přitom jemňoučké syčení, jehož jsem si dosud nevšiml. Najednou jsem si spojené ruce stiskl ještě silněji, protože se mi zazdalo, že se celá budova třese. Už dřív jsem slyšel o zemětřesení, a proto mě nyní napadlo, jestli snad se sem na nás v Potale takové zemětřesení nevalí. Zmocnila se mě panika a jenom s největším úsilím se mi podařilo se ovládnout. Potlačil jsem ji jedine pomyšlením, co by to pro mého učitele bylo za ostudu, kdybych vyskočil na nohy a pelášil z chrámu, zatímco ostatní lámové sedí v poklidu dál.

Houpání pokračovalo, až se mi v jednorrf okamžiku téměř obrátil žaludek. Pak se mě zmocnil chvilkový pocit, že mě cosi unáší vzhůru, a vzápětí nato jsem zjistil, že mám trám krovu jen malý kousíček od ruky. Bezděčné jsem tedy tu ruku vztáhl jakoby na obranu, ale k mému znepokojení mi ruka tím trámem prošla skrz naskrz, aniž by vůbec nějak rozvířila prach na něm ležící.

Vylekán tím, co se mi děje, jsem se hned spustil dolů a dopadl na nohy u posvátné sochy. Rychle jsem zvedl ruku, abych se zachytil, vědom si toho, že nohy mě neudrží. Ale zase mi ruce prošly hmotou té sochy, přičemž jsem v nohou cítil pevnost a sílu. Necítil jsem žádnou bolest ani nepohodlí. Bleskově jsem se otočil - skupina lámů tam seděla dál. Ačkoliv ne - jeden tam nebyl. Zachytil jsem, že stojí vedle mě a rukou mě bere za loket. Vypadal, jako by zářil, a byl větší než ostatní, ale když jsem se porovnal s posvátnou sochou, uvědomil jsem si, že i já sám jsem o poznání větší než obvykle. Znovu na mě dolehl pocit, že se mi hrdlo svírá strachy, a obrátil se mi žaludek. Ale ten láma mě znovu uchopil za loket a ubezpečil mě: „Všechno je v pořádku, Lobsangu. Nemáš se čeho bát. Pojď se mnou.“ Sel přede mnou, jenom mě rukou stále přidržoval za pravý loket. Opatrně jsme obešli lámy stále ještě sedící v kruhu. Opakované jsem se tam podíval, neboť v jeho středu mělo ležet mé tělo, ale ono tam nebylo. Neviděl jsem tam nic. Opatrně jsem si na sebe sáhl a - byl jsem pevný. Pokradmu jsem vztáhl ruku a dotkl se i lámy, který mě provázel, ale i on byl pevný. Všiml si mého pohybu a dal se do smíchu: „Lobsangu, Lobsangu! Nacházíš se teď s celým svým tělem v úplně jiném rozměru. Jenom ti, kdo mají ty největší okultní schopnosti - a mají je vrozené - dokáží něco takového. Ale pojď se mnou dál!“

Došli jsme téměř až ke konci chrámu a zed se k nám o překot blížila. Vytrhl jsem se mu a snažil se uhnout ke straně. Zvolal jsem: „Dál už ne, nebo se zraníme, ta zed' je pevná!“ Láma mě znovu uchopil a nařídil: „Jen pojď! Až získáš zkušenost, budeš vědět, jak je to prosté.“ Stoupl si za mě a ruce mi položil mezi lopatky. Zed před námi vyvstala, a byla to pevná zed' z šedého kamene. Láma mě postrčil, a jak jsem do kamenné zdi vkročil, zmocnil se mě ten skutečně nejpozoruhodnější pocit v životě. Jako by se mi tetelilo celé tělo, jako by se ode mne odrážely milióny, co říkám - miliardy bublinek, které mi ale v pohybu nebránily, nýbrž mi působily jenom takové mravenčení, takové příjemné svrbění, až se mi ježily vlasy. Očividně jsem se pohyboval bez jakýchkoliv potíží, a když jsem se rozhlédl, zmocnil se mě pocit, jako bych procházel prašnou bouří, ale ten prach mi nijak nevadil, ani mě nedráždil do očí. Zdvihl jsem ruce před sebe a zkoušel trošinku toho prachu uchopit. On ale prošel skrze mě, nebo jsem prošel já jím, sám nevím, který výraz je přesnější. Láma za mými zády se zasmál a trochu přitlačil. Prorazil jsem zdi napříč a octl se v chodbě na druhé straně. Ubíral se proti mně stařec a v každé ruce měl máslovou lampičku a ještě něco, co si levým loktem tiskl k tělu. Pokusil jsem se mu vyhnout, ale už bylo pozdě. Už jsem se chtěl začít za svoji neohrabanost omlouvat, když vtom vidím, že stařec jde dál. Prošel zkrátka skrze mě, nebo já prošel jím, aniž by si kdo z nás byl vědom jakéhokoliv střetnutí, a ani jeden z nás neměl ten nejmenší pocit, že právě prošel skrz někoho jiného.

Za lámova vedení jsme prošli budovou, aniž bychom narušili soukromí těch, kdo dleli ve svých pokojích. Poté jsme nahlédli do skladišť a zavítali i do kuchyně, kde si láma, který mě dobře znal, neodpustil kousavou poznámku provázenou patřičným gestem!

Starý mnich kuchař tam odpočíval, opřený o velký kožený zásobník ječmene. Drbal se a šťoural v zubech kusem stébla. Občas se přitom otočil a odplivl si do kouta. Stáli jsme tam a pozorovali ho. Když toho konečně nechal, tak se otočil, zhluboka vzdychl a procedil skrze zuby: „Ách jó. Nic bych se nedivil, že už zas nadchází čas dát se do přípravy jídla. To je ale život, lidičky. Campa a zase jen catnpa a pořád dokola jí krmit všechny ty hladovce!”

Pohybovali jsme se dál a dál budovou. Nohy mě teď vůbec nezlobily, ba co víc, ani jsem na ně nemyslel. Vždyť ani nebylo proč, když mi nepůsobily bolest. Dávali jsme si skutečné náramný pozor, abychom nenarušili něčí soukromí. Ubírali jsme se co nejvíc chodbami, abychom se vyhnuli vstupu do obydlí jednotlivců. Nakonec jsme sestoupili hluboko dolů, do skladišť. Před nimi hlídala má stará kamarádka velectěná Mňouká, ležící jak dlouhá tak široká na boku, a lehounce sebou pošukávala. Chvěly se jí i vousy a uši měla přitisknuté k hlavě. Přibližovali jsme se neslyšně, leč ona se přesto najednou probudila do plného vědomí, vyskočila na nohy, naježila se a dokonce i vycenila zuby. Když ale vzápětí na astrální úrovni zaostřila pohled (a to všechny kočky umějí), poznala mě a začala příst. Zkusil jsem si ji pohladit, ale ruka mi pochopitelně prošla jejím tělem, což byl naprosto nezvyklý pocit. Ctihodnou Mňouku jsem pochopitelně hladíval často, ale dosud nikdy jsem jí rukou neprošel tělem. Tvářila se pobaveně, úměrně tomu, jak já jsem se tvářil vyjeveně. Pak do mě jenom tak lehounce ťukla, ale taky mnou pronikla, a tentokrát tím zas byla zaskočená ona. Hned nato ale celou věc pustila z hlavy, znovu si lehla a usnula.

Dlouho jsme se toulali sem tam skrz pevné zdi a vystupovali vzhůru do pater, až nakonec láma ohlásil: „Teď zase dolů, už se vrátíme zpátky, protože pro tentokrát to stačí.” Uchopil mě znovu za paži a podlahou jsme se spustili dolů, takže jsme se hned vynořili u stropu poschodí spodnějšího a pak ještě o patro níž, až jsme se znovu ocitli na chodbě vedoucí k chrámu. A ještě jednou jsme přistoupili ke zdi, ale tentokrát jsem už neváhal. Jednoduše jsem jí prošel a vychutnával přitom ten prazvláštní pocit jakoby perličkového bublání a příjemného lechtání. Lámové uvnitř stále ještě seděli tiše v kruhu, zatímco můj láma, tedy ten, který mě provázel, mi pokynul, abych si lehl do původní polohy. Udělal jsem to a v tom okamžiku jsem usnul.

8. KAPITOLA

Odněkud bylo slyšet hlas zvonu. Zprvu sem doléhal přidušeně, jakoby zdálky, ale jeho zvuk postupně sílil. Bim - bam, hřměl. To je ale divné. *Zvon?* pomyslel jsem si. Panečku, vždyť on bije do rytmu s mým vlastním srdcem. Na okamžik mi hrozilo, že se mě zas zmocní panika. Nezaspal jsem snad náhodou chrámovou bohoslužbu? Otevřel jsem oči a se zrakem stále ještě zastřeným jsem se snažil uvědomit si, kde jsem. Bože, to bylo *divné!* Nedokázal jsem zaostřit. Všechno, co jsem viděl, bylo jen devět škaredých světlých skvrn posazených navrch šafránových pruhů. Hlava mi praštila snahou pochopit, co se děje. Kde to jsem a co se mi to stalo? Zase jsem spadl z nějaké střechy či co? Chmurně jsem si uvědomil, že se mi do vědomí vracejí rozličné bolesti a nepříjemné pocity.

Ach jo! Všechno se to vrátilo naráz, se znovu nabytým vědomím tu byl zpátky i zrak a já jsem opět dokázal zaostřit na to, co jsem měl před sebou. Ležel jsem na zádech na mrazivé kamenné zemi. Jídelní miska se mi v rouchu poněkud posunula zepředu dozadu, až se mi ocitla mezi lopatkami a já ležel na ní. Můj váček na ječmen z tvrdé kůže sklouzl také a téměř mi drtil žebra na levé straně. Podrážděné jsem sebou zavrtěl a vzhlédl k devíti lámům, kteří mě vsedě pozorovali. Pochopitelně to byli oni, ty hrozné bélavé skvrny přilepené na šafránových pruzích. Doufal jsem jenom, že moje myšlenky nezachytili.

„Ale *zachytili*, Lobsangu,“ usmál se jeden z nich. „Tvoje úvaha byla tak zřetelná, že se dala telepaticky odezřít velice snadno. Vstávej však pomalu.“

Počínal sis výtečně a plně jsi potvrdil úsudek svého učitele.“ Opatrně jsem se posadil a obdržel přátelský šťuchanec do zad provázený hlasitým předením. Stará kočka mě obešla, podívala se na mě a dotkla se mé ruky na znamení, že chce, abych jí počechral kožich. Bezděčně jsem to udělal, trochu si přitom všecičko srovnal v hlavě a připravil se na to, co se bude dít dál. „Vida, Lobsangu, to byla pěkná ukázka výstupu z těla,“ poznamenal láma, který mě provázel. „Musíme ji provádět často, aby ses naučil z těla vystupovat tak snadno, jako když vyklouzneš z roucha.“ „Ale, ctihodný lámo,“ namítl jsem poněkud zmaten, „ale vždyť já jsem z těla nevystoupil, ale vzal si ho s sebou!“ Lámovi, který mě provázel, údivem poklesla čelist. „Co tím chceš říct?“ zvolal. „Cestoval jsi se mnou přeci v podobě ducha, ne?“ „Velectěný lámo,“ odpověděl jsem, „schválně jsem se díval, ale mé tělo na zemi ležet nezůstalo, takže jsem ho musel mít s sebou.“

Starý, vyzábělý láma, nejdrobnější z těch devíti, se usmál a vložil se ho hovor: „Dopouštíš se obvyklé chyby, Lobsangu, neboť tě stále ještě šálí smysly.“ Pohlédl jsem na něj a upřímně řečeno, vůbec jsem nevěděl, o čem to mluví. Připadalo mi, že spíš smysly matou jeho, protože já přece musím vědět, zda jsem své tělo viděl, či ne, a jelikož jsem je neviděl, tak tam přece být nemohlo. Zřejmě si všimli mého skeptického výrazu, že smysl toho, co se mi snaží vysvětlit, mi nedochází, neboť další z lámů mi pokynul, abych dal pozor. „Já ti teď vyložím svoji verzi, Lobsangu, a chci, abys mi bedlivě naslouchal,“ podotkl láma, „neboť to, co ti chci vysvědit, je sice jednoduché, ale přesto je to něco, co mate spoustu lidí. Ležel jsi na podlaze, a vzhledem k tomu, že se jednalo o tvou první vědomou astrální cestu, pomohli jsme ti uvolnit astrální tělo z hmotného, a jelikož s tím máme celoživotní zkušenosti, nepocítil jsi žádný náraz či cokoliv jinak rušivého. Je proto jasné, žes neměl ponětí o tom, že jsi venku z těla.“ Vzhlédl jsem k němu a zamyslel se. Uvažoval jsem, že skutečně má pravdu v tom, že jsem si hned neuvědomil, že jsem se ocitl mimo tělo. Nikdo mi ostatně ani neřekl, že se něco takového má dít, takže neřekl-li mi nikdo, co mám očekávat, jak jsem měl vědět, že tělo opouštím? Ale pak mi zas přišlo na mysl, že jsem se dolů díval, a přece jsem tam své tělo ležet na podlaze neviděl, jak bych byl jinak uvidět měl, pokud jsem v té chvíli už dlel mimo tělo. Zavrtěl jsem proto hlavou, jako bych setřásal pavučinu. Cítil jsem, že už to začíná přesahovat míru mého pochopení. Ocítl jsem se mimo tělo, ale ono tam přesto neleželo, a

pokud tam tedy nebylo, tak kde jsem byl tedy já a proč jsem ho alespoň nezahlédl odložené někde stranou? Zrovna v tu chvíli do mě stará kočka poznovu ťukla, začala příst a přecházet mi po klíně sem tam, drápy mi zatínat do roucha a příst stále hlasitěji, připomínajíc mi tím, abych jí věnoval pozornost. Láma, jenž mluvil, se zasmál a poznamenal: „Vidíš? I ta stará kočka ti říká, abys vzal rozum do hrsti a snažil se tu věc pochopit.“

Roztáhl jsem prsty a poškrábal kočku po zádech. Rozpředla se ještě hlasitěji a pak se najednou natáhla celá po délce, až mi nohama přesahovala z klína a ocas jí dokonce visel až na podlahu. Tento druh koček dorůstal do velikosti mohutnější než kočky běžné. Tyhle byly rovněž svou přirozeností divoké, ačkoliv ty naše chrámové mě měly za bratra či cosi podobného a byl jsem mezi nimi každopádně oblíben. Stejně tak jsem je měl rád i já.

Láma, jenž na mě předtím hovořil, mě teď oslovil znovu: „Jen ji nech, může si u tebe klidně odpočívat, zatímco s tebou rozprávíme. Mohla by tě občas i trochu pošťouchnout, aby ti připomněla, že máš dávat pozor. Nuže, lidé vidí to, co očekávají, že mají vidět, ale často si právě těch nejsamozřejmějších věcí nevšimnou. Například,“ a při těch slovech se na mě zostra podíval, „kolikpak uklízečů pracovalo na chodbách, jimiž jsi prošel? Kdo byl ten metař ve skladu ječmene? A kdyby si tě teď zavolal opat a chtěl vědět, jestli jsi někoho viděl ve vnitřní chodbě, co bys mu odpověděl?“ Na okamžik se odmlčel, aby se přesvědčil, jestli k tomu chci něco dodat, ale jelikož jsem na něj jen civěl - a to se ještě obávám, že s otevřenými ústy - pokračoval: „Rekl bys, že ve vnitřní chodbě jsi neviděl nikoho, protože osoba, která tam byla, tam právem být má, stále tam je a v té chodbě je natolik na svém místě, že si jí ani nepovšimneš. A tak bys tvrdil, že jsi tam neviděl nikoho.“

Do řeči se vložil další láma, moudře pokynul hlavou a dodal: „Na obdobný problém často při vyšetřování narážejí soudci. Mohou se třeba ptát, jestli na určitém místě byl spatřen někdo nepovolaný, či zda se někdo vyskytl v určité budově, a pravidelně se stává, že strážce budovy tvrdí, že ne, že nikoho neviděl. A přesto tam klidně mohlo projít i celé procesí, včetně soudních úředníků, nějakého toho lámy nebo i dokonce posla z jiné lámaserie. Ale vzhledem k tomu, že přítomnost těchto lidí je v daném prostředí tak naprosto obvyklá, projdou, aniž by si toho kdo všiml, jako by pro oči jim navyklé byli neviditelní.“

Jeden láma, jenž dosud nepromluvil, pokýval na souhlas hlavou a dodal: „Ano, je tomu opravdu tak. A já se tě, Lobsangu, ještě zeptám: Kolikrát už jsi byl v této svatyni? A přece z tvého nedávného pohledu bylo patrné, že stojanu, na který pokládáme kříšťál, sis ještě nikdy nepovšiml. Přitom je tady už nějakých dvě sté let, nikdy odsud za tu dobu nevyšel, a přesto ses na něj díval, jako bys ho byl viděl poprvé. Rozhodně tu stával i dřív, ale jeho přítomnost ti byla natolik samozřejmá, že pro tebe byl jako neviditelný.¹¹ Láma, který mě na astrální cestě Potalou provázel, se usmál a převzal slovo: „Ty jsi, Lobsangu, v podstatě neměl potuchy, co se vlastně děje. Nepředpokládal jsi, že se ocitneš mimo tělo, a proto jsi ani nečekal, že ho uvidíš. A tak, když ses rozhlížel, díval ses po lámech sedících v kruhu, ale svou pozorností ses vlastnímu tělu úplně vyhnul. Totéž nastává v hypnóze. Můžeme člověku dát hypnotickou sugesci, že je v místnosti úplně sám, načež se rozhlédne po celém prostoru, ale pomine ty, kdo s ním v té místnosti dlí. Když se pak tento zhypnotizovaný subjekt probere, bude ochoten vzít na to jed, že tam byl sám. Stejně tak ses i ty pečlivě vyhnul pohledu do míst, kde plně na očích leželo tvoje tělo. Místo toho ses rozhlížel po obvodu kruhu a po chrámu všude kolem, ale vynechal jsi právě to místo, o němž ti šlo.“

To mě přimělo k vážnému zamyšlení. O něčem takovém jsem slyšel už dřív. Rovněž jsem jednou viděl starého mnicha postiženého silným záchvatem migrény. Jak mi později svoje příznaky popsal, věci, na které se díval, tam nebyly, a hleděl-li na něco před sebou, viděl jen to, co bylo po straně. Jakmile ale v tu stranu obrátil pohled, spatřil tam to, co ve skutečnosti měl před sebou. Vyprávěl, že to bylo, jako by hleděl nějakými trubicemi umístěnými na očích, jako kdyby měl nasazené klapky.

Další láma - tehdy jsem je ještě od sebe neuměl ani pořádně rozeznat - dodal: „To, co je

naprosto samozřejmé, je pro nás opravdu často jak neviditelné, neboť čím je co obvyklejší a důvěrněji známé, tím spíše to přehlédneme. Vezmi si například člověka, který nám dodává ječmen. Vidiš ho denně, a přesto ho pořádně nebereš na vědomí. Je postavou natolik všední, tak běžnou, že kdybych ti položil otázku, kdo tudy dnes ráno prošel, řekl bys, že nikdo, neboť bys dodavatele ječmene vůbec nevnímal jako návštěvníka, nýbrž jen jako součást prostředí, v němž se v pravidelných časových úsecích něco stále stejného děje.“

Případalo mi to velice neobvyklé, že můžu ležet na zemi, ale nevidět se tam, když z těla vystoupím. Slyšel jsem toho ale o hypnóze a astrálním cestování už tolik, že mi nedělalo potíže jejich vysvětlení přijmout.

Starý vyzábly láma se na mě usmál a pravil: „Už brzy ti hodláme poskytnout výcvik tak specifický, že budeš tělo schopen opustit kdykoliv, a to velice snadno. Jako kdokoliv jiný i ty podnikáš astrální cesty noc co noc a podnikáš výpravy i do míst velice vzdálených, přestože na to zapomeš.“

My ti však chceme ukázat, jak velice snadno se můžeš oprostít od těla, kdykoliv se ti zachce, vydat se na astrální cestu a pak se opět navrátit do těla při plném pamatování si všeho, cos viděl a prožil. Až tuto techniku ovládneš, budeš se moci vydat i do světových velkoměst, místo abys zůstal odloučený tady v Tibetu, a čerpat vědění všemožných kultur.“

Zamyslel jsem se. Často jsem se totiž sám sebe ptal, jak je to možné, že někteří naši vysocí lámové, jako by byli vševědoucí - jakési bytosti zvláštního druhu, na hony vzdálení malichernostem každodenního života a schopni kdykoliv určit, co se děje ve kterékoliv oblasti naší země. Pamatoval jsem si, jak jsem při jedné příležitosti navštívil se svým učitelem jednoho velice starého muže. Byl jsem mu představen, a pak jsme se s ním dali do řeči, lépe řečeno se s ním dal do řeči můj učitel, zatímco já jsem uctivé naslouchal. Zničehonic ten stařec zvedl ruku a prohlásil: „Volají mě!“, načež se stáhl z těla; působilo to dojmem, jako by zhasínal. Seděl tam nehnuté a vypadal jako mrtvola, jak prázdná skořápka. Můj učitel seděl naprosto nehnuté a dal i mně znamení, abych byl naprosto zticha a v klidu. A tak jsme tam seděli pospolu s rukama sepjatýma v klíně, nepronesli jsme slovo a nepohnuli se. Prohlížel jsem si tu zdánlivě neživou postavu s hlubokým zájmem. Po dobu takových deseti až dvaceti minut se nestalo nic (je těžké za takových okolností odhadnout čas). Poté muž začal poznovu ožívat a vracela se mu barva. Konečně sebou pohnul, otevřel oči a — v životě na to nezapomenu — mému učiteli přesně popsal, co se v tu chvíli děje v Šikatsé, což bylo od nás poměrně daleko. V duchu jsem usoudil, že tohle je mnohem lepší dorozumívací způsob nežli všechna ta pozoruhodná zařízení, o nichž jsem slyšel, že se vyskytují ve vnějším světě.

Pochopitelné jsem chtěl umět cestovat astrálně kamkoliv a přenášet se tímto způsobem přes hory a moře až do vzdálené ciziny. A tito muži, těchto devět lámů, mě to naučí!

Staříčká kočka zívla, až se jí zachvěly vousy, načež se postavila a protahovala se a protahovala, až jsem se skoro bál, že se rozlomí napůl. Pak odkráčela, arogantně se protáhla mezi dvěma lámy a zmizela v temnotě za jednou z posvátných soch. Promluvil starý vyzábly láma: „Nuže, je čas toto sezení ukončit, neboť jsme se tu tentokrát nesešli, abychom učili Lobsanga, to se stalo úplně náhodou. Ted už musíme jít každý po své práci a s ním se zas sejdeme, až se jeho učitel vrátí.“

Oslovil mě další a upřeně se na mě zadíval: „Je důležité, Lobsangu, aby ses učil velice pilně. V životě toho budeš muset vykonat spoustu, čeká tě strádání a těžké časy, budeš cestovat často a daleko. Nakonec ale svůj životní úkol přece jen splníš. Poskytneme ti k tomu základní výcvik.“ Vstali, vzali si s sebou křišťál, nechali tady podstavec a vyšli z chrámu.

Udiveně jsem seděl. Poslání? Těžkosti? Ale vždyť to mi říkají v jednom kuse, že mě čeká svízelný život. Tak proč se tím pořád tak obírají? Nicméně proč vlastně mám plnit nějaké poslání, a proč to mám stále být já, kdo trpí. Čím víc jsem o tom slyšel, tím méně se mi to líbilo. Astrálnímu cestování jsem se však naučit chtěl a lákalo mě shlédnout všechno to, o

čem jsem slyšel vyprávět. Opatrně jsem se postavil na nohy a mumlal přitom nepěkná slova, neboť jsem se div neskácel, jak mi bolest začala znovu prostřelovat nohama. Bylo to jako jehly a špendlíky, k tomu ještě pár boulí a odřenin od občasných pádů a navrch ještě i bolest mezi lopatkami, jak jsem si záda otláčil o misku. Ted, když jsem si to znovu připomněl, jsem si sáhl do roucha a posunul si svůj majetek na obvyklé místo. Pak jsem se ještě naposled rozhlédl po chrámu a vyšel ven.

Ve dveřích jsem se však kvapně otočil a vrátil se nazpátek k poblikávajícím máslovým lampičkám a sfoukl je. Byla to moje povinnost, neboť jsem odcházel poslední, a proto bylo na mně světla pozhášet. Jak jsem tak šátral tmou směrem k místu, odkud přicházel otevřenými dveřmi slabý odlesk, na chřípí mi zaútočil zápach doutnajících knotů. Ve vzdáleném koutě jsem zahlédl dohasínající řeravé rudý koneček knotu, který v tu chvíli zuhelnatěl a zčernal.

Na okamžik jsem se ve dveřích zastavil a uvažoval, kudy se dát, až jsem vykročil doprava. Jasný třpyt hvězd protékal okny a celému prostředí dodával modrostříbrný nádech.

V chodbě jsem zabočil za roh a prudce se zastavil. Hlavou mi blesklo - samozřejmě, že mají pravdu. Na okamžik jsem postál a přemýšlel. Uvědomil jsem si, že den co den mívám jednoho starého mnicha sedícího ve své malinké komůrce z kamene, a přestože jsem ho denně vídal, nikdy jsem si ho opravdu nevšiml. Vrátil jsem se těch asi deset metrů zpátky a nahlédl dovnitř. A vida ho. Seděl tam v cele po straně chodby naproti oknům. Byl slepý a donekonečna vysedával na podlaze a pohyboval modlitebním mlýnkem, poměrně velkým, a točil a točil a točil. Kdykoliv kdokoliv prošel, dolehlo k jeho uším to věčné cvak - cvak - cvak... Hodinu za hodinou, den za dnem tam seděl přesvědčen, že právě toto je jeho životní úkol - udržovat modlitební mlýnek ve stálém pohybu, a to se mu stalo smyslem života. My, kdož jsem tak často chodili kolem, jsme otáčení už vůbec nevnímali. Byli jsme na tuto scénu totiž tak zvyklí, že jsme ani starého mnicha neviděli, ani cvakání jeho mlýnku neslyšeli.

Stál jsem tam v těch temných dveřích a přemýšlel, zatímco mlýnek dál drnčel a stařec potichu prozpěvoval: „Om-Ma-ny-pá-me-Hum!“ Měl drsný hlas a pokroucené, sukovité prsty. Rozeznat jsem ho dokázal, i když jen matně, zato on o mně ani nevěděl a jenom otáčel a otáčel mlýnkem pořád pryč, jak to ostatně dělal už řadu let a zřejmě i dávno předtím, než jsem se vůbec narodil. Jak dlouho jím ještě bude točit? Uvažoval jsem o tom dál a dál a dospěl k závěru, že lidé se stávají »neviditelnými« tehdy, když jsme natolik zvyklí je vidět, že už je nevnímáme. A také mě napadlo, že i zvuky se přetvářejí na ticho, pokud jim úplně přivykneme.

Přišly mi na mysl chvíle, kdy jsem dlel docela sám v temné cele, až jsem za nějakou dobu začínal slyšet bublání a šeleštění těla, zvuk krve proudící tepnami a žilami, stejně jako jsem zřetelně vnímal rytmické buch - buch — buch vlastního srdce. Po čase jsem skutečně slyšel i vzduch proudit mi plicemi, jakož i jemňoučké vrzání a pérování svalstva posunujícího kost do jiné polohy. Všichni jsme plni takových zvuků, každý jsme takový lomozný výtvar, a přesto, jakmile se objeví jiné zvuky přitahující naši pozornost, přestáváme slyšet ty, jež nás nepřetržitě obklopují, leč nevnucují se.

Stál jsem na jedné noze a drbal se na hlavě. Pak jsem si uvědomil, jak už noc musí být pokročilá a že co nevidět se už určitě ozve volání na noční bohoslužbu. Už jsem tedy dál neváhal, postavil se na zem zas oběma nohama, přitáhl si roucho víc na sebe a vykročil chodbou k noclehárně. Usnul jsem, jen co jsem dolehl.

Spánek mi dlouho společnost nedělal. Obracel jsem se a kroutil, vrněl a vzdychal. Ležel jsem a přemýšlel o životě a lámaserii. Kolem mě kluci ze spaní sípali a brebentili a zvuk jejich chrápání - nádech a výdech — se nesl nočním vzduchem. Jeden z nich měl problémy s nosními mandlemi a vydával takové zvuky, že jsem se v zoufalství zvedl a šel ho obrátit na bok.. Pak jsem si zas lehl na záda a přemýšlel a naslouchal zvukům noci. Odněkud se neslo jednotvárné klapání modlitebního mlýnku, jak jím nějaký mnich donekonečna otáčel, aby jeho modlitby letěly k nebesům. Zvenčí sem dolehlo i tlumené klapání koňských kopyt, jak někdo projížděl po cestě pod okny. A noc se dál vlekla. Čas jakoby stál. Život mi v tu chvíli připadal jako věčné čekání v naprosté nehybnosti a tichu, přerušovaném jenom chrápáním, ťukáním modlitebního mlýnku a tlumeným klusáním koně. Zmocnila se mě dřímota...

Znaveně jsem se posadil. Podlaha byla tvrdá a nepoddajná. Ledový chlad kamene mi pronikal do kostí. Nějaký chlapec ze spánku nařikal po mamince. Ztěžka jsem vstal a poodešel k oknu, přičemž jsem se opatrně vyhýbal spáčům ležícím všude kolem. Byla příšerná zima a ve vzduchu byl cítit sníh. Přes ohromná himálajská pohoří vysílal úsvit spirály světla jako barevné prsty nahmatávající naše údolí, aby zas zažehly nový den.

Sníh a prach, který bez přestání vítr odvíval z nejvyšších vrcholů, byl nyní odspodu prozářen zlatistým světlem, zatímco nahoře se rozklenul jiskřivý duhový opar, komíhající se a jakoby rozkvétající podle okamžitého rozmaru vysokohorského větru. Nebem probleskovaly jasné paprsky světla, jak slunce nahlíželo horskými průsmyky coby příslib nadcházejícího dne. Hvězdy už bledly. Nebe už se přestávalo podobat purpurové klenbě.

Světlalo a světlalo, až změnilo barvu na tu nejsvětější modř. Celé horstvo se postupně zbarvilo do zlatova a také obloha stále víc jasněla, zatímco oslepující sluneční kotouč šplhal až nad horské průsmyky a odtamtud hlásal svou oslňující slávu až do našeho údolí.

V mrazivém vzduchu padaly z oblohy krystaly ledu a zvonily o střechy cinkotem téměř melodickým. Ostré povětrí pronikalo skoro až do morku kostí. Jaké podivné podnebí, uvažoval jsem. Někdy je příliš zima i na to, aby mohlo sněžit, a na druhé straně bývá občas za poledne zas horko až nepříjemné. Pak se zas v okamžení přizene ohromná větrná bouře, že všechno, čeho se zmocní, vynese do vzduchu. Na horách také vždycky bývá sníh a i hluboké závěje, zatímco tady na úsecích vystavených větru byl veškerý sníh hned odvanut, sotva dopadl na zem. Naše vlast navíc ležela ve vysoké nadmořské výšce a měla velice řídký vzduch. Takto prořídlý a čistý vzduch skýtal jen skrovnou clonu pod ultrafialovým slunečním zářením, vytvářejícím teplo. Za takového našeho léta ubozí mniši leckdy skutečné umdlávali horkem, načež vzápětí, jakmile mrak na pár chvil přikryl slunce, se teplota během několika minut propadla o mnoho stupňů, až všichni mrzli.

Rovněž jsme velice strádali větrnými smršťemi. V této oblasti se totiž stává, že ohromná himálajská bariéra občas mraky utvořené nad Indií zadrží, což dává vzniknout teplotní inverzi. To pak se do údolí pokaždé převalí skučící vichřice, ženoucí před sebou všechno, co cestou pobrala. Lidé, kteří se během takových bouří ocitnou venku, jsou buď nuceni si na tvář nasadit koženou masku, nebo se vystavit nebezpečí, že jim proudy prachu valícího se z nejvyšších špiček skal pohmoždí pokožku. Pocestní zastižení smrští na otevřeném prostranství v horských průsmycích se dokonce vystavují nebezpečí, že je smete, a pokud by nebyli pohotová a nezačali okamžitě jednat, stanů a ostatních věcí by se smršť zmocnila a vynesla je do vzduchu, kde by se zmítaly tak dlouho, až by se rozbily na cucky, jako hračky nevědomého větru.

Odkudsi zdola se tímto mdlým ránem rozlehlo truchlivé bučení jaka. Vtom jako na povel břesky i trouby rozmístěné vysoko na střeše. Chvějivě hlubokým tónem se ozvaly i lastury a opakovanou ozvěnou splynuly se záplavou tónů, jako by nějaká bohatá souhra akordů zněla z ohromných varhan. Kolem uší mi plynula celá myriáda zvuků provázející veliké lidské společenství probouzející se k životu na prahu nového dne. Chránový zpěv, řehtání koní a tlumené reptání rozespálých nahých kluků třesoucích se zimou v mrazivém vzduchu. A jako neznělý spodní tón - to nepřetržitě cvakání po budovách porůznu rozmístěných modlitebních mlýnků, kterými donekonečna točili staří mniši přesvědčení, že tohle je jediný smysl jejich života.

Všichni už byli na nohou a činorodý ruch postupně sílil. Z otevřených oken vykukovaly hlavy doufající v teplejší den. Mým zorným polem náhle proletěla odněkud svrchu se řítící skvrna - tmavá, beztvará -as ostrým třesnutím se roztříštila o skály dole. To bude nejspíš něčí jídelní miska, usoudil jsem. Teď tenhle nešťastník zůstane bez snídané, dokud mu nedají misku jinou. Snídaně? Ale ovšem! Už je tu nový den, a právě dnes budu potřebovat být při síle, neboť jsem doufal, že už konečně dorazí můj milovaný učitel. Ale dřív, než se s ním uvidím, budu ještě muset absolvovat dopolední vyučování, chránovou bohoslužbu, ale nejprve ze všeho - snídání!

Campa není nic chutného, ale co se jídla týče, bylo to prakticky vše, co jsem znal, v výjimkou velice vzácných lahůdek z Indie, kterých se mi dostalo opravdu jenom zřídka. Pomalu jsem se plahočil chodbou, za zástupem kluků a mnichů ubírajících se k velkému sálu, kde jsme jedli.

U dveří jsem chvíli otálel, čekaje, až se usadí ostatní, protože jsem měl nohy tak roztržené a krok tak nejistý, že když se tak všichni hemžili kolem, představovali pro mou rovnováhu skutečnou hrozbu. Pak jsem konečně vešel a usadil se mezi muži a chlapci rozmístěnými po zemi v řadách - všichni se zkříženýma nohama (já tvořil výjimku, protože jsem seděl s nohama ohnutýma do strany). Seděli jsme tedy uspořádáni v řadách a mohlo nás

být asi tak dvě sté padesát. Vstoupili službu konající mniši, začali řadami procházet a sběračkou každému do misky nabrali stejnou, spravedlivou porci. Zprvu však stáli na okraji jednotlivých řad a teprve na daný povel všichni vkročili mezi nás a začali rozdávat jídlo. Nikdo se do něj však nesměl pustit, dokud představený nedal znamení. Nakonec měl už každý mnich i kluk před sebou misku campy a službu konající mniši se vrátili ke kraji řad.

Staříčkový láma vykročil k řečnickému pultu umístěnému vysoko nad námi, takže nás odtamtud mohl obhlížet. U něj se zastavil a zdvihl vrchní list, neboť stránky našich knih, jak si asi pamatujete, jsou oproti Západu velice dlouhé a nevázané. Láma dal znamení, že je připraven začít číst, načež představený zdvihl ruku a spustil ji jako signál, že můžeme začít jíst. V tu chvíli se předčítatel pustil do recitace ze svátých knih jednotvárným drnčivým hlasem, který se ozvěnou nesl sálem, až zněla většina toho, co četl, nesrozumitelně.

Jídelnou sem tam neslyšně obcházel všudypřítomní strážci a jediný zvuk, který vydávali, bylo občasné zašustění jejich rouch.

Všude v tibetských lámaseriích bylo ustáleným zvykem, že přítomným při jídle předčítatel recitoval, neboť se považovalo za nevhodné, aby strážník o jídle přemýšlel. To bylo chápáno jako cosi podezřelého, nutného pouze k udržení těla při životě tak, aby v něm po určité omezenou dobu mohl sídlit nesmrtelný duch. A tak ačkoliv jíst bylo nezbytné, nepředpokládalo se, že by nám jídlo mělo přinášet nějaký požitek. Předčítatel nám tudíž vždy přednášel svaté Písmo tak, aby mezitím, co naše těla přijímala stravu hmotnou, našim duším se dostalo potravy duchovní.

Vyšší lámové jedli vždy sami a většinu času přitom trávili přemýšlením o nějakém posvátném textu nebo hleděním na nějaký posvátný předmět či knihu. Promluvit při jídle znamenalo velice vážný prohřešek a každý provinilec takto přistižený byl strážci vyvečen ven a položen přes práh dveří, takže když ostatní vycházeli, všichni jeho ležící postavu museli překročit, což byla pro oběť velká potupa.

My kluci jsme vždycky dojedli jako první, ale i poté jsme museli zůstat potichu a počkat, až budou hotovi ostatní. Často se předčítatel začel natolik, že dočista zapomněl, že všichni už čekají, až skončí. Občas jsme dokonce přišli pozdě i na vyučování, protože recitátor se do svého námětu pohroužil do té míry, že úplně ztratil potuchu o časoprostoru.

Konečně předčítatel dokončil stránku a vzhlédl, jako by to s ním šklublo překvapením, přičemž napůl otočil na další stránku. Pak ale místo toho uložil knihu do pouzdra a svázal ji tkanicemi. Pak knihu uchopil a podal službu konajícímu mnichu, který ji převzal, uklonil se a odnesl ji na místo do bezpečí. Pak nám teprve představený dal znamení, že se můžeme rozejít. Přistoupili jsme ke koženým pytlům s pískem, rozmístěným po stranách jídelny, a hrstí tohoto písku si každý jídelní misku vytřel. Byl to jediný prostředek, jaký jsme k tomu měli, protože jsme pochopitelně jedli rukama - tím nástrojem úplně nejstarším. Nožů či vidliček nebylo potřeba.

„Lobsangu, Lobsangu! Zajdi mi dolů za mistrem papírníkem a přines mi tři listy papíru. Klidně mohou být i po jedné straně zkažené.“ To byl příkaz mladého lámy, který nade mnou stanul. Nevřle jsem si pro sebe cosi zabručel a těžkým krokem jsem odkulhal chodbou. Tohle byl přesně ten druh úkolů, které jsem nenáviděl, protože abych ho splnil, musel jsem vyjít i ze samotné Potaly a sestoupit až dolů do vesnice Šd, kde jsem se musel obrátit na mistra papírníka, aby mi ten požadovaný papír dal.

Papír je v Tibetu velice vzácný a nákladný. Vyrábí se pochopitelně výhradně ručně. Zachází se s ním jako s vedlejším kultovním předmětem vzhledem k tomu, že byl používán téměř výlučně k náboženským účelům či pro svaté Písmo. Nikdy se s ním proto nenakládalo lehkomyšlně, ani se nevyhazoval. Pokud během tisku knihy došlo k rozmazání písma, papír se nezahazoval, ale jeho Zachovalá druhá strana posloužila nám klukům ve škole. Takových zkažených listů papíru bylo pro tyto účely k mání vždy hojné množství, neboť u nás se tisklo z ručně vyřezávaných dřevěných štočků, přičemž každý pochopitelně musel být vyřezán

obráceně, aby se tisk objevil čitelně. Při zkoušení štočků se zkažených papírů nevyhnutelné nahromadilo velké množství.

Vyšel jsem z Potaly nižším zadním východem a dal se tamější velice příkrou, leč o mnoho kratší cestou, kde navíc nebyly schody, které mi nohy tak unavovaly. Tímto nižším zadním východem jsme často scházeli dolů my kluci a při sestupu se přidržovali od keře ke keři. Když jsme však šlápli vedle, vezli jsme se dolů v oblaku prachu a ještě si přitom udělali pořádnou díru na zadní části roucha, což bylo posléze obtížné vysvětlovat!

Sestupoval jsem uzoučkou pěšinou lemovanou přewislymi keři. Na malé rovince jsem se zastavil a usilovně se rozhlížel do dálky ve směru Lhasy v naději, že tam zahlédnu to velmi zvláštní šafránové roucho přecházet Tyrkysový most anebo pokud možno - jaká radost se mě zmocnila jen při tom pomyslení - blížit se Okružní cestou. Bylo tam ale bohužel viděl jen poutníky, pár mnichů a jednoho dva běžné lámy. Povzdechl jsem si a zafuněl zklamáním, načež jsem šouravě sestupoval dál.

Konečně jsem se dostal dolů až k soudnímu dvoru a zezadu ho obešel, čímž jsem se dostal až k tiskařské dílně. Uvnitř jsem našel staříčkého mnicha celého potřísněného od tiskařské barvy. Palce a ukazováčky měl úplně zploštělé jako špachtle od neustálého zacházení s papírem a tiskařskými štočky.

Došel jsem tam a začal se rozhlížet kolem, neboť vůně papíru a tiskařské černi mě odjakživa uchvacovala. Pozastavil jsem se nad některými složité vyřezávanými dřevěnými štočky, přichystanými pro tisk nových knih, a znovu se začal těšit na dobu, kdy už budu vyřezávání sám umět, protože mě to náramně bavilo a nám mnichům byla vždy ponechána možnost své vlohy projevit ve prospěch společenství.

„Inu, chlapče, co chceš? Rychle, o co se jedná?“ Starý mnich tiskař si mě prohlížel velice přísně, ale já jsem ho dávno znal a věděl, že pes, který štěká, nekouše. Ve skutečnosti to byl docela hodný stařík, jenomže se pořád bál, že mu my kluci jeho drahocenné kusy papíru zmačkáme. Rychle jsem vyřídil vzkaz v tom smyslu, že přicházím pro tři listy. Místo odpovědi něco zachrochtal, odvrátil se k papírům a zkoumal a hleděl a prohlížel, jako by nemohl vystát pomyslení, o nějaký ten svůj milovaný papír přijít. Každý z nich posoudil a pořád se nemohl rozhodnout. Nakonec už mě to unavilo, a tak jsem popadl tři kusy a prohlásil: „Děkuji, velectěný tiskaři, беру si tyhle tři, ty budou stačit.“

Obešel mě a zacivěl na mě s ústy dokořán - zosobněný to obraz ohromení. To už jsem ale byl u dveří, třímaje svoji trofej, a když se dost vzpomatoval na to, aby se zmohl na slovo, byl jsem už z doslechu.

Opatrně jsem listy papíru stočil tak, aby zkažená strana zůstala navrchu. Pak jsem si je zepředu zastrčil do roucha a stoupal zpáteční cestou, přidržuje se rukama, od jednoho ošlehaného keře k druhému.

Na rovince jsem se zas zastavil jakoby proto, abych nabral dech, ale ve skutečnosti jsem se posadil na skálu a nějakou chvíli vyhlížel směrem k Šeře - lámaserii Plotu šípkových růží. Ale ne - vládl tu jenom obvyklý ruch, nic víc. Možná sem tam nějaký ten kupec navíc, ale ten, koho jsem si tolik přál vidět, tam nebyl.

Nakonec jsem se zas postavil na nohy a pokračoval v cestě vzhůru, prošel znovu těmi malými dvířky a pustil se do hledání mladého lámy, který mě vyslal.

Pracoval sám v jedné místnosti a všiml jsem si, že něco sepisuje. Beze slova jsem mu podal tři listy papíru a on mi odpověděl: „No ne, tys tam byl ale dlouho. Tos tam snad ten papír sám vyráběl?“ Převzal ode mě papíry a víc už neřekl, ani slůvkem nepoděkoval. Tak jsem se sebral a vykročil ke třídě s pomyslením, že budu muset nějak přečkat další den, než se můj učitel vrátí.

9. KAPITOLA

Stál jsem na střeše skladiště tyčícího se nad okolním terénem. Předě mnou se rozprostíralo celičké údolí Lhasy, krásné a zelené, s pestře zbarvenými domy a modrým Tyrkysovým mostem. O kus dál se živě třeptala zlatavá střecha lhaské katedrály, stojící takto vzpřímeně navzdory bouřím už celá staletí. Za mými zády, ač jsem se tentokrát neotočil, proudila Šťastná řeka a za ní čněla do výšky pásma hor s cestami směřujícími vzhůru až k horským průsmykům, vedoucím kolem obrovských propastí rozlehlých kaňonů až k bodu, odkud ohlédnuvší se poutník mohl naposled uvidět Lhasu. Odtud stoupaly cesty ještě příkřeji k Indii a dalo se zahlédnout i kousek Nepálu, část Sikkimu, jakož i vlastní Indii hned přímo před sebou. To pro mě však bylo samozřejmostí, znal jsem to panoráma jako své boty. Veškerou pozornost jsem upnul ke Lhase.

Podě mnou trochu napravo se rozprostírala Západní brána - vstupní to brána do města, jako vždy obležená žebráky kvílejícími o almužnu, poutníky doufajícími v požehnání Nejvyššího a kupci. Jak jsem tam stál a oči si zacláněl proti ostrému slunci, abych dokázal vidět zřetelněji, hlasy, které letěly vzduchem, mi až sem nahoru nesly svá sdělení: „Almužnu! Almužnu, pro lásku Nejsvětějšího! Almužnu, aby i vám v hodině utrpení bylo pomozeno!" Z jiné strany se ozývalo: „No ne, tohle je ale výhodná koupě! Jen deset rupií, pouhých deset indických rupií, a tohle cenné zboží je vaše. V dnešní době na něco tak výhodného už nemůžete natrefit. A víte co? Ještě vám něco povím! Že jste byl tak dobrým zákazníkem, uděláme to za devět! Dejte sem devět rupií - a tady to máte. Rozejdeme se jako dobří přátelé."

Po Okružní cestě vinoucí se přímo podě mnou šli poutníci. Někteří si v chůzi lehali na zem, vstávali a opět se ukládali do prachu jak dlouzí tak širocí, jako by jim tento prazvláštní způsob pohybu vpřed mohl zajistit nějakou spásu. Jiní naproti tomu kráčeli zpřímě a přitom upřeně zírali na skalní řezby, na ty pestrobarevné řezby v kameni, které představovaly jeden z nejkrásnějších rysů těchto skal. Když jsem se ocítl v jejich zorném poli, občas někdo tlumeným hlasem sděloval ostatním: „Podívejte, támhle odshora se střechy se na nás někdo dívá. Myslíte, že je to nějaký láma?" Div jsem se nedal do smíchu, já, malý kluk, stojící vysoko nahoře, vystavený větru, který se mi honí potřhaným rouchem. Já - a láma? Ne, ještě ne, ale až přijde čas, stanu se jím.

Poutníci broukali to své věčné: Om-Ma-ny-pá-me-Hum! Kupci se pokoušeli jim prodávat kouzelné přívěsky, modlitební mlýnky, amulety a horoskopy. Většina tohoto zboží pocházela z Indie a sem se dovážela, ale to poutníci nevěděli stejně tak, jako netušili, že žádný z těch předmětů požehnaný nebyl, navzdory tomu, co kupci tvrdili. Ale koneckonců, nedějí se podobné věci všude na světě, ať už tam vládne náboženství jakéhokoliv druhu? Nejsou snad obchodníci všude stejní?

Hleděl jsem do dálky z výšky své pozorovatelný, mžoural očima ke Lhase ve snaze proniknout pohledem skrze lehounký opar tvořícího se kouře, jak si lidé doma přitápěli jačím trusem, neboť ve vzduchu už začínal být cítit mrazík. Počasí se očividně horšilo. Vzhlédl jsem k oblakům obtěžkaným sněhem, které mi letěly nad hlavou, a otrásl jsem se. V tuto roční dobu bývalo někdy během dne podivuhodné vedro, třeba i dvacet stupňů, ale jak padla noc, teplota klesla i hodně pod bod mrazu. Ale v tomto okamžiku mě příliš nezajímalo ani počasí.

Našel jsem si pohodlnější polohu a část svojí váhy jsem přesunul do loktů opřených o zed předě mnou a zase jsem se díval a díval, až mě bolely oči, dokud jsem nepřesvědčil sám sebe, že vidím, co vidět chci. V tu chvíli jsem propadl silnému vzrušení: v dohledu se objevil láma v jiskřivé šafránovém rouchu. Byl jsem tak rozčilený, že mě ty proklatě nejisté nohy zradily a já jsem přepadl nazad sražený větrem. Pár vteřin jsem jenom ležel a prudce oddechoval, než

se mi podařilo dostat se opět na nohy a znovu soustředit pohled směrem ke Lhase. Ale kdepak, majitel šafránového roucha nebyl ten, na nějž jsem čekal. Sledoval jsem ho, jak se svou družinou postupuje vpřed, jak vjíždí na okružní silnici, jak mu poutníci uhýbají z cesty, a kudy projíždí, se mu klaní. Přibližně za půl hodiny už zdolával stoupající stezku pode mnou a přitom zvedl hlavu a všiml si mě, načež mi rukama dal znamení, které - jak jsem správně pochopil - mělo znamenat, že můj učitel se vrátí už brzy.

Bylo to od něho velice hezké, taková laskavost, která mě navýsost potěšila už proto, že vysocí lámové obvykle malým klukům nevěnovali příliš pozornosti. Jak jsem se ale už přesvědčil sám, existovali lámové a *lámové*. Někteří byli odtaziti, úplně strozí, na citových rozpoloženích, které život přináší, nezúčastnění, zatímco jiní byli zas veselí a vždy ochotní pomoci druhým bez ohledu na jejich hodnost, věk i společenské postavení. A kdo mohl soudit, který postoj byl lepší, zda odstup či soucit? Já jsem ale stál na straně těch, kdo měli pro trápení malých kluků pochopení a slitování.

V okně nade mnou, z míst, kam jsem neměl přístup, protože jsem byl teprve akolyt, se objevila hlava a vyhlédla ven. Měla knír. Uctivé jsem se uklonil, ale když jsem se znovu podíval nahoru, ta tvář už zmizela. Na okamžik jsem zapřemítal, zda jsem tím někoho nevyrušil, že jsem se vyšplhal až sem na tuhle střechu. Pokud jsem věděl, žádného přestupku jsem se tím nedopustil. Navíc jsem se tentokrát skutečně úporně snažil chovat se řádně a neprovést nic, co by případně mohlo způsobit zpoždění v mém opětném shledání s mým učitelem po jeho návratu.

Na trochu výše stojícím Čokpori bylo vidět mnichy jdoucí po svojí práci. Vypadali, jako by kráčeli v procesí kolem zdi, a mě napadlo, že určité pořádají díkůvzdání za další náklad bylin pocházející z náhorních oblastí. Věděl jsem, že nedávno se opravdu vrátila skupina mnichů, která tam každoročně za sběrem léčivých rostlin podnikala výpravu. I já jsem doufal, že se co nevidět budu moci takovychto cest účastnit.

Z dálky sem doletěl obláček kouře. Viděl jsem, že vychází od houfu mužů, kteří něco mleli, a tak jsem usoudil, že si chystají čaj a po něm i campu. Obchodníci — to bylo jasné - protože se mezi nimi nevyskytovalo žádné barevné roucho, jenom tmavé obleky kupců, a navíc měli všichni ty příznačné kožšinové klobouky.

Opět se zvedl studený vítr. Dole pode mnou si kupci sbírali zboží a spěchali někam se ukrýt. Poutníci se tiskli k závětrné straně hory a žebráci náhle předvedli obdivuhodnou čipernost. Někteří dočista zapomněli na zdánlivé neduhy a pelášili z dosahu blížící se písečné bouře, lépe řečeno prašné bouře, že se za nimi vpravdě prášilo.

Lhaské údolí bývalo často bičováno bouřemi přilétávajícími z hor, které vždy smetly, co se jen dalo. Na místě vydržely jen větší kameny, zatímco prach, hrubý písek a drť bouře pokaždé smetla. Ale při každém vysoko letícím větru se na nás opět snesl čerstvý písek a prach, pocházející z obrovských balvanů, které se uvolňovaly a klouzaly po horských svazích a cestou se třeba i srážely s dalšími skalami a tříštily se na drobnější kusy. Tak vznikal na prach drcený kámen, který - jakmile se ho zmocnil vítr - nám padal na hlavu.

Vítr, který se zvedl tak o překot, se mi opřel do zad takovým úderem, že mi přilepil roucho až těsně ke kamenné zdi přede mnou. Ten nápor měl takovou sílu, že jsem se ani nemohl hnout. Ze všech sil jsem se přitiskl ke zdi ve snaze najít úchyt pro prsty a sklouznout dolů se střechy jakoby schoulený do sebe, čímž větru neposkytnu dost opory, aby mě mohl zvednout. Bolestně jsem skrčil nohy a s nekonečnou opatrností se spouštěl, jako bych byl pevný balón, přičemž jsem hlavu a tvář měl chráněné před bouří metající kamení.

Vítr po celé dlouhé minuty skučel a vyl, jako by vyhrožoval, že odvané i horu samotnou. Kvílel hlasitěji než naše chrámové trouby vůbec dokáží a potom náhle, v jediném mžiku, vše kupodivu náraz utichlo a rozhostil se podivný, mrtvý klid. V tom tichu jsem nečekaně zaslechl smích, a byl to smích dívčí, ozývající se z křoví odněkud pode mnou. „Ach, ne," zvolala, „ne tady na tomto posvátném místě, to by bylo rouhání." Pak se ozvalo hihňání a

nějaký mladík s dívkou se ruku v ruce pomalu vloudali do mého zorného pole a zamířili k Západní bráně. Chvilí jsem za nimi bezděčně hleděl, dokud z mého zorného pole, a tím i z mého života opět nevykráčeli.

Já jsem tam zůstal stát dál a zase jen upřeně hleděl na vrcholky stromů ke Lhase. Ale bouře se od nás přesunula právě tam. Výhled byl úplně zacloněný a všechno, co jsem viděl, byl jenom šedivý mrak příkrývající jak šedé prostěradlo celičký obzor. Ten mrak byl beztvary, ale pohyboval se vysokou rychlostí, až to budilo dojem, jako by dva bozi to šedé prostěradlo každý z jedné strany přidržovali a utíkali s ním. Jak jsem napínal zrak, z mlhy vystupovalo čím dál víc budov, pak se objevil i ženský klášter na protilehlé straně Lhasy a oblak letěl dál údolím, sestupoval jím a postupně se stále víc zmenšoval, jak síla větru slábla a těžší částičky prachu a písku padaly k zemi.

Nepřestával jsem upínat oči ke Lhase, ale nešlo mi pochopitelně o ten nicotný prašný mrak, který byl k vidění kdykoliv. Protřel jsem si oči a znovu se zahleděl. Zase jsem se pokusil uvidět víc, než tam doopravdy bylo, ale nakonec jsem přece jen zahlédl malou skupinku mužů, kteří se právě vynořili zpoza vzdálených budov. Někteří byli skutečné oděni do šafránových rouch. Byli stále ještě příliš daleko na to, abych rozeznal jednotlivce, ale tentokrát jsem to věděl. Věděl jsem to!

Hleděl jsem přemožen dojetím a srdce mi bušilo rychleji, než samo chtělo. Skupina jezdců se blížila pozvolna, beze spěchu a sporádané. Postupně vjížděli na Tyrkysový most. Tato nádherná krytá stavba je mému zraku na chvilku schovala, ale vzápětí se znovu objevili na jeho bližší straně.

Pořád jsem se díval a snažil se rozeznat, kdo je kdo. Pozvolna, s bolestnou loudavostí se blížili stále víc. Srdce mi úplně poskočilo, když jsem konečně poznal to jedno určité šafránové roucho, o které mi šlo. Pokusil jsem se tam nahoře na střeše dokonce o jakýsi náznak tance, ale to mi nohy ještě neumožňovaly, takže jsem se s rozpraženými rukama hned zase opřel o zeď ve snaze, která se mýjela účinkem, ovládnout chvění rukou a nohou, které se mě zmocnilo, ale bylo to tentokrát spíš rozčilením než slabostí.

Ta malá kavalkáda se teď už opravdu blížila, až mě od nich nakonec dělily už jenom rozlehlé budovy vesnice Só, ležící pode mnou, jež mi je opět skryly. V tuto chvíli jsem slyšel jen klapot koňských kopyt, chřestění a cinkot postrojů a občasné zaskřípění koženého vaku, který se zřejmě dostal mezi jezdce a koně.

Stál jsem na špičkách a snažil se co nejvíc vytáhnout, abych lip viděl. Jak jsem tak vyířil přes okraj, spatřil jsem odtamtud hlavy pomalu stoupající schodištní ulicí k hlavnímu vchodu. Jeden v tom šafránovém rouchu krátce pohlédl vzhůru, usmál se a rukou mi zamával. Byl jsem přespříliš přemožen dojetím, než abych dokázal ten pozdrav opětovat. Stál jsem tam, zíral a třásl se úlevou, že brzy už zas bude se mnou.

Rekl cosi lámovi vedle něj a on se také podíval nahoru a usmál se na mé. Tentokrát se mi podařilo srovnat si rysy tváře do jakéhosi rozechvělého opětovného úsměvu. Byl jsem stále zmožený dojetím, až jsem úplně cítil, jak mi cit z nitra prýští, a zároveň jsem se zoufale bál, že se můj cit nemístně provalí a já tím prozradím, že nejsem muž.

Houf jezdců šplhal výš a výš k potalské bráně, což byl pro takovou vznešenou společnost vchod nanejvýš příhodný. Teď už jsem dobře věděl, že budu nucen ještě chvíli posečkat, protože můj učitel bude muset jít k Nejvyššímu a podat mu hlášení, načež se ve vším poklidu odebere do svojí komnaty ve vysokém patře Potaly, odkud po další přiměřené době vyše nějakého chlapce, aby mě vyhledal.

Sklouzl jsem dolů ze své rozhledny, oprášil si ruce a kolena a pokusil se ještě se trochu upravit, abych v tomto ustrojení vypadal co nejpříjemněji. Nato jsem vykročil k malému střešnímu domečku, vešel a co nejopatrněji sešplhal krůček za krůčkem po žebříku o patro níž. Musel jsem se za každou cenu zdržovat v místech, kde by mě posel hned našel, a rovněž jsem chtěl vypadat pokud možno vzhledně.

Naše výtvořiny byly výtvořiny velice nebezpečné, jakmile měl člověk nohy jen trochu v nepořádku. Skládaly se z nosné tyče pěkně ohlazené a opatřené po stranách zářezy, takže člověk položil jednu nohu, lépe řečeno chodidlo, do zářezu na levé straně, načež zvedl pravou nohu a tu opřel o vyšší zářez na straně pravé, a tak člověk šplhal pořád dál a mezi kolena přitom měl tyč. Pokud si člověk nedal dostatečný pozor nebo žebřík byl vratký, nešťastník uklouzl, často k náramnému povyražení malých kluků. Nebezpečí, kterého si každý musel být stále vědom, spočívalo v tom, že stupínky tohoto žebříku bývaly často kluzké od másla. Když tudy totiž někdo šplhal s lampičkou v ruce, tekuté máslo mu občas ukápllo, což pohyb po žebříku ztěžovalo ještě víc. V tu chvíli jsem se ale na takové věci, jako žebříky a máslové lampičky, nedokázal soustředit. Došlápl jsem na zem, pečlivě se ještě jednou celý oprášil a z roucha si seškrábl pár stříkanců ztuhlého másla. Nato jsem vykročil do části budovy vyhrazené chlapcům. V noclehárně jsem přistoupil k oknu a vyhlédl ven, přičemž jsem netrpělivě nohama kopal do zdi. Díval jsem se sice ven, ale tentokrát to bylo z čiré nudy, protože pro mě už ve skutečnosti venku k vidění nebylo nic. Ten, koho jsem toužil spatřit, byl uvnitř.

Tibetu nepoužíváme zrcadla, tedy ne oficiálně, a to proto, že jsou považována za marnivost. Pokud byl někdo při hledění do zrcadla přistižen, byl ohodnocen jako člověk, který dává přednost záležitostem světským před duchovními. Že jsme zrcadla neměli, nám v zachování tohoto postoje nadmíru pomáhalo. Při této zvláštní příležitosti jsem nicméně naléhavě toužil vidět, jak vypadám, a tak jsem se pokradmo vydal do jedné svatyně, kde se nalézal velice lesklý měděný talíř. Leskl se natolik, že poté, co jsem ho trochu nablýskal okrajem roucha, šlo z jeho odrazu vytušit, jak člověk vypadá. Prohlížel jsem se dlouho a pozorně. To, co jsem uviděl, mě ale pořádně odradilo, takže jsem talíř zas odložil na místo a vydal se za mnichem holičem, protože už jsem začínal vypadat jak »černá hlava«.

Tibetu se »černými hlavami« rozumí ti, kdož nepatří do církevního řádu. Ti, kteří tam spadali, včetně všech mnichů, trapů i akolytů, si hlavy holili, a často proto bývali označováni jako »rudé hlavy«, protože tak jsme opravdu vypadali, když se slunce začalo činit. Naproti tomu laikové měli na hlavě černé vlasy, a proto se jim říkalo »černé hlavy«. Stojí rovněž za zmínku, že výraz »šafránové roucho« jsme používali pro lámy vyššího

stupně. Nikdy jsme neříkali »ten, co má na sobě to šafránové roucho«, ale právě jen »šafránové roucho«. Stejně tak jsme mluvili o »červených rouchách« či »šedých rouchách«, protože pro nás roucho znamenalo status, tedy postavení toho, kdo je má na sobě. Podle našeho tibetského způsobu uvažování bylo nabíledni, že v rouchu někdo je, jinak by se přece nemohlo pohybovat!

Sestupoval jsem svažujícími chodbami Potaly stále hlouběji a hlouběji, až jsem konečně došel k poměrně rozlehlé místnosti, v níž mnich holič provozoval svoje řemeslo. Byl jedním z těch, které nazývali mnichem pouze ze zdvořilosti. Měl jsem dojem, že z této své zvláštní místnosti nikdy nevychází, a úplně jisté bylo, že na bohoslužby v životě nepáchne. Prošel jsem chodbou a vstoupil k němu. Jako obvykle se tam poflakovalo plno příživníků, zahálčivých mnichů, kteří se jen tak potloukají kolem. Pak tam byl pochopitelně mnich holič a několik mnichů kuchařů. »Zašili« se sem všichni ti, kdož tak rádi maří čas vlastní, a pokud možno i čas někoho dalšího. Tentokrát tu ale panovala jakási vzrušená atmosféra a ve mně se probudila zvědavost.

Na dlouhé lavici se tam povalovala hromada pořádně potrhaných a zmačkaných časopisů. Patrně některý mnich vykonal jakousi službu pro kupce a ti mu pak z dobrého srdce věnovali celou tu spoustu časopisů a novin, které za různými účely přivezli z Indie. Mnichů, kteří se nahrnuli do lazebníkovy salónu, byla už celá hromada a všichni čekali na dalšího mnicha, který nějakou dobu v Indii žil, a tak se předpokládalo, že bude rozumět, co je v těch časopisech napsáno.

Dva mniši postávali nad nějakým obrázkem, brebentili a smáli se. Jeden se pobaveně

naklonil k druhému: „Musíme se na tohle všechno vyptat Lobsanga, v tomhle by se měl vyznat! Lobsangu, pojď sem!“ Přistoupil jsem k místu na podlaze, kde seděli a prohlíželi si časopis. Vzal jsem ho do ruky, když vtom jeden z nich prohodil: „No, podívejme se, víš vůbec, že to máš hlavou vzhůru? Vždyť ani nevíš, z které strany to držet.“ Bohužel, ke svému velkému zahanbení jsem zjistil, že má pravdu. Přisedl jsem k nim a zíral na pozoruhodný obrázek. Měl nahnědlou barvu, odborně zvanou, tuším, sépiová, a znázorňoval podivné vyhlížející ženu. Seděla na vysokém stolku před stolem ještě větším, na němž byl rám, a v něm opět přesná podoba té ženy, lépe řečeno její odraz.

Její oděv mě skutečně mátl už tím, že vypadal delší než mnišské roucho. Měla nezvykle úzký pás, který se ještě navíc zdál pevně utažený, aby vypadal ještě užší. Ramena měla naopak silně vycpaná, a když jsem jí pohlédl na hrudník, zrudl jsem rozpaky, protože měla závratný výstřih, řekl bych přímo nebezpečný. V duchu jsem se zastyděl, když mě napadlo, co by se stalo, kdyby se předklonila. Na obrázku ale naštěstí seděla strnule zpříma.

Jak jsme si tam tak na podlaze obrázek prohlíželi, zastavil se za našimi zády mnich další, aniž bychom to postřehli. Jeden z přítomných se zeptal: „Co to ta žena dělá?“ Mnich, který právě vešel, se sklonil, přečetl si, co stálo pod obrázkem, a důležitě vysvětlil: „Jenom si líčí tvář, maluje si rty a chystá se natřít si obočí. Je to reklama na kosmetické zboží.“ Jeho sdělení mě navýsost zmátlo. Líčit si obličej? Natírat se rtěnkou? Obtahovat si obočí tužkou?

Otočil jsem se na mnicha za mnou, čtoucího anglicky, a zeptal jsem se: „A proč si potřebuje označit, kde má pusku? Copak to neví?“ Zasmál se mi a odpověděl: „Některé z těchto osob si po ústech rozmazávají červenou nebo i oranžovou v přesvědčení, že budou přitažlivější. A když si pomalují rty, dělají si další věci na obočí a často i na očních víčkách. Nakonec si ještě na tváře dávají různobarevný prach.“ Celé mi to znělo opravdu prapodivné, ale ptal jsem se dál: „Ale proč si na sebe nevzala něco, co ji přikryje nahoře?“ Všichni vybuchli v smích a pobaveně čekali, na co se budu ptát dál. Nejvíce se smál právě ten mnich ovládající angličtinu a posléze prohodil: „Kdybys viděl tyhle ženštiny ze Západu na slavnostech, všiml by sis, že toho mají na hrudi velice málo, zato však nosí spoustu oděvu od pasu dolů.“

Zabral jsem se do zkoumání obrázků ve snaze pochopit jejich význam. Například jsem vůbec nechápal, jak se ta žena v ustrojení natolik nepohodlném dokáže vůbec hýbat. Jako by ani neměla nohy. Sáty jí sahaly až na zem a ještě se táhly za ní. Vzápětí jsem ale pozornost obrátil úplně jinam, neboť mnich čtoucí anglicky začal vysvětlovat další obrázky z časopisu.

„Podívejte se na tohle, je to ročník 1915, a říkají, že na Západě zuří obrovská válka hrozící zasáhnout celý svět. Lidé bojují a zabíjejí se. Vykopávají díry v zemi a v těch potom přebývají, a když se rozprší, málem se utopí.“

„Kvůli čemu se ta válka vede?“ optal se další mnich. „Ach, na tom nezáleží. Na Západě lidé k boji nepotřebují žádný zvláštní důvod, jenom když bojují.“ Obrátil několik časopisů a pak se u jednoho zastavil. Byla tam vyobrazena neuvěřitelná věc. Vypadalo to jako ohromná železná krabice. Z obrázku bylo patrné, že se pohybuje po zemi a zajíždí vojáky pokoušející se před ní utéct. „Tohle,“ prohlásil anglicky čtoucí mnich, „je nejnovější vynález. Jmenuje se to tank a může se stát, že právě tahle zbraň rozhodne o výsledku celé války.“

Dívali jsme se a mysleli na válku, na všechny ty duše otřesené zničením hmotného těla. Uvažoval jsem, kolik vonných tyčinek bude zas třeba zapálit, aby se těmto zbloudilým duším poskytlo vedení.

„Ale Britové dávají dohromady další prapor Gurků,“ oznámil anglicky čtoucí mnich. „Ale nikdy je nenapadne požádat Tibet o duchovní pomoc.“ Já jsem byl naopak rád, že o ni nežadají, neboť jsem ke všemu tomu vraždění, krveprolití a utrpení neviděl žádný důvod. Připadalo mi to nesmírně tupé, aby se dospělí lidé znesvářili a rozpoutali boj jen kvůli tomu, že jedna skupina nedokáže vyjít s druhou. Povzdechl jsem si a potřásl hlavou. Zmocňovalo se mě zoufalství při pouhém pomyslení, že můj nešťastný osud mě přiměje odcestovat jednoho

dne právě na Západ. Všechno už bylo předurčeno. Budoucnost mi popsali s nevšední přesností, ale nic z toho, co mi předpověděli, se mi nelíbilo. Zavánělo to přílišným utrpením, nezměrnou strastí.

Najednou někdo zahulákal: „Lobsangu!“ Vzhlédl jsem a viděl, jak na mě mnich holič kývá, abych se posadil na jeho trojnožku. Poslechl jsem, načež se postavil za mě a uchopil velikou břitvu, kterou nám holil hlavy. Pochopitelně nepoužíval žádné mýdlo ani vodu, jenom čepelí párkrát přešel přes kus kamene, levou rukou mě pevně uchopil za skráně a pustil se do bolestivého úkonu vyhladit mi z povrchu hlavy celé to strniště. Nikdo z nás to nepostupoval rád. Nemohli jsme se dočkat, kdy už to skončí a my budeme moci odejít s hlavou zakrvácenou, pořezanou, odřenou a holou. Nicméně Tibeťané nejsou změkčilí a nefňukají při prvním bebíčku. A tak i já jsem poklidně seděl, zatímco mnich holič se činil. „Přistříhneme ti i krk, co říkáš?“ zeptal se, „ačkoliv teď, když se vrátil tvůj učitel, se asi nemůžeš dočkat, kdy už odsud budeš smět odpelášit.“ Při těch slovech mi ohnul hlavu skoro až mezi kolena, načež se mi se záparem vrhl na dorodé vlasy v místech, kde mi hlava přirůstala ke krku. A celou tu dobu na mě foukal, tedy odfoukával mi vlasy, které mi ostříhal, a já jsem pokaždé (kéž bych byl uměl trefit ten okamžik!) zadržel dech, protože jemu z úst, řekněme, ne právě vonělo. Zřejmě měl shnilý zub či cosi podobného. Konečně se mnou byl hotov a pustil se do stírání krve z mých četných oděrek. Někdo navrhl: „Nejrychleji se krev zastaví, když se na každou ranku položí kousek papíru. Pojďme to vyzkoušet!“ Zřídili mě tak, že jsem nakonec vypadal jako strašák s hlavou polepenou drobnými trojúhelníkovitými kousíčky papíru jako krvavými záplatami.

Teď jsem nějakou dobu neměl co dělat, a tak jsem se ještě v lazebníkově místnosti pozdržel a poslouchal, o čem se přítomní baví. Vypadalo to, že v západním světě se dějí velice škaredé věci a celé planete hrozí, že se ocitne v plamenech. Říkali, že Rusko je na tom zle, stejně tak Anglie, a dokonce i Irskem že zmítají nepokoje. Jenom my tady v Tibetu jsme žili v klidu. Byl jsem však zticha a jenom si v duchu připomněl proroctví o Tibetu, pocházející z předešlých století, z nichž jsem věděl, že už v této naší době, ještě za mého života i na Tibet dopadne pohroma. Věděl jsem rovněž, že i náš milovaný dalajláma bude posledním svého druhu, a přestože po něm nastoupí další, nebude už mít tentýž duchovní význam.

Bezděčně jsem obrátil stránku a spatřil nevídaný obraz. Jako kdyby se skládal z celé řady krabic s vyřezávanými kusy po stranách. Z těchto prostorů vykukovaly lidské tváře. Všechny ty krabice byly vzájemně napojeny a dělalo to dojem, že je táhne jakási obluda chrlící kouř. Zpod krabic vyčnívaly kruhové předměty spočívající, jak se zdálo, na dvou souběžných čarách. Vůbec jsem netušil, co to má znamenat. Tehdy jsem ani nevěděl, že vůbec existuje něco takového, jako je kolo, a že to, na co se dívám, je vlak, protože jediná věc ve tvaru kola v Tibetu se v té době vyskytující byl modlitební mlýnek. Otočil jsem se na mnicha čtoucího anglicky a zatahal ho za roucho. Když se ke mně konečně obrátil, poprosil jsem ho, aby mi vysvětlil, co je tam napsáno. Přeložil mi, že je jedná o vlak britského vojska vezoucí muže do boje na flanderskou frontu.

Nepředstavitelně mě uchvátil a zároveň nahnal strach obrázek další. Byl na něm jakýsi výtvar podobný draku, ale neměl provaz, jímž by byl připoután k zemi. Ten drak se mi podle obrázku jevil jako jakási struktura potažená látkou, která byla zepředu opatřená čímsi otáčivým. Viděl jsem, že v draku sedí dva lidé, a sice jeden vpředu a druhý těsně za ním. Ten přátelský anglicky čtoucí mnich mi vysvětlil, že to je letadlo - věc, o jaké jsem dosud ještě nikdy neslyšel. Rozhodl jsem se, že pokud bych někdy byl vyloučen z lámaserie nebo z řádu, nestanu se převozníkem, ale raději jedním z takových mužů létajících na těchto zvláštních dracích, vyskytujících se v západních zemích. A pak, jak jsem dál obracel stránky, narazil jsem na další výjev, tak děsivý, že jsem na chvíli úplně oněměl - a to už bylo samo o sobě co říct. Ta věc měla tvar dlouhé trubice pokryté látkou či nějakým podobným materiálem a

bylo ji vidět, jak letí nad městem a shazuje na něj veliké černé předměty. Další obrázek ukazoval, jak dopadají k zemi, objevuje se záblesk a zničené budovy se rozlétávají do vzduchu. Mnich mi pověděl, že ta věc se nazývá zepelín a její pomocí se bombarduje Anglie a že bomba je taková kovová plechovka naplněná vysoce výbušnou látkou, která při dopadu na zem všecičko v okolí rozmetá. Uvědomil jsem si, že tyhle časopisy neobsahují nic mírumilovného, nýbrž se zabývají jen válkou. Usoudil jsem, že už mám až až takových obrázků, jejichž jediným účelem je vzbuzovat v lidech vášně zloby a nenávisti, a tak jsem časopisy odložil, anglicky čtoucímu mnichu i mnichu holiči jsem poděkoval a vydal se zpátky nahoru do noclehárny, kde jsem věděl, že můžu očekávat, že mě brzy někdo vyhledá se vzkazem.

A tento nekonečný den se vlekl dál. Znovu nadcházel čas campy. Sešel jsem dolů do haly a pojedl s ostatními, ale přiznávám, že jsem měl pocit, že se snad zastavil čas. Neměl jsem ani velkou chuť k jídlu, ale rozhodl jsem se, že se přinutím jíst, dokud je jídlo k mání.

Když jsem si vyčistil misku, vyšel jsem z jídelny, zamířil zpátky do noclehárny a dlouho se díval z okna, pozoruje ruch okolo našich budov.

10. KAPITOLA

Záhy se u nás na chodbě objevil chlapec a zavřískal: „Lobsangu! Lobsangu!“ Chvatně jsem přešel místnost a srazil se s ním právě ve dveřích v okamžiku, kdy vstupoval. „Fuj!“ zvolal a rukou si otřel pomyslný pot z čela. „Hledám té úplně všude. Ty se snad někde schováváš či co. Žádá si té tvůj učitel.“ „Jak vypadá?“ zeptal jsem se poněkud znepokojeně. „Jak vypadá? To myslíš, jaký má *vzhled*? Copak ho nepoznáš? Vždyť jsi ho naposled viděl před několika dny... Ty, poslyš, není ti něco? Neleze na tebe náhodou nějaká nemoc?“ Kluk se měl k odchodu a přitom brblal cosi o tupcích. Odvrátil jsem se, přitáhl si roucho těsněji na sebe a ujistil se, že jídelní misku i krabičku s amulety mám na svém místě. Poté jsem vešel do chodby.

Jak rád jsem odcházel z prostor vyhrazených nám chlapcům, s těmi okopanými zdmi nabílenými vápnem, a vstupoval do mnohem zdobnějších míst obývaných lámy. Jak jsem jimi s povznesenou myslí procházel, nahlížel jsem do místností, které jsem míjel. Většina lámů totiž nechávala dveře otevřené. Hle, tento stařec, jak donekonečna probírá v prstech zrnka růžence a odříkává k tomu Om! Ma-ny-pá-me-Hum! Další zas zbožně listuje nějakou prastarou knihou, neúnavně pátraje po nějakém dalším skrytém významu, který by svátému Písmu šlo přiřknout. Docela mě to dráždilo, pozorovat tyhle starce, jak se snaží číst »mezi řádky« a hledat v písemnostech významy, které zjevně neobsahovaly. Poté vítězoslavně ohlásí »nový výklad svátého Písma od lámy toho a toho«. Velice staříčkový muž s rozčuchaným bílým vousem vznešeným pohybem otáčel modlitebním mlýnkem a přitom si pro sebe polohlasně pobrukoval. Další si zase předříkával sám pro sebe — cvičil se na nadcházející bohosloveckou rozpravu, v níž měl zaujmout hlavní slovo.

„No ne, co mi sem lezeš špinit čistou podlahu, ty jeden nezvedený uličníku!“ zavrčel nedůtklivý mnich uklízeč, opíraje se o smeták, a zlostným pohledem si mě přitom měřil. „Nebudu tady uklízet celý den pro tvoje potěšení!“ „Tak vyskoč z okna, starý muži!“ vpálil jsem mu drze, když jsem ho míjel. Hrábl po mně a pokusil se mě chytit, ale zakopl o dlouhou násadu smetáku a se zvučným žuchnutím dopadl na podlahu. Přidal jsem do kroku, abych získal náskok dřív, než se vyhrabe na nohy. Nikdo si ničeho nevšiml. Modlitební mlýnky dál drnčely a klapaly, řečník si stále předříkával, dál bylo slyšet hlasy prozpěvující si mantry.

V některém pokoji poblíž si jakýsi stařec odkašlával a čistil si krk, přičemž vydával příšerné zvuky: „chrrr... chrrr... chrrr... ááá...“ a tak chrochtal pořád pryč v nekonečném úsilí dosáhnout úlevy. Šel jsem dál. Zdejší chodby byly dlouhé a musel jsem postupně projít od prostor určených nejnižším stupňům lámaistického života, až téměř k těm nejdůležitějším - tedy k lámům s nejvyšší hodností. Jak jsem se postupně blížil k té »lepší« oblasti, čím dál tím víc dveří bylo zamčených. Nakonec jsem z hlavní chodby odbočil do malého přistaveného křídla, jenž bylo územím »vyvolených«. Zde, kde sídlit bylo poctou, měl svoje vyhrazené přístřeší pro pobyt na Potale i můj učitel.

Když jsem se zastavil a zaklepal na dveře, srdce mi bušilo jako zvon. „Dále!“ ozval se milovaný hlas. Vešel jsem a provedl obřadní úklony před touto slovutnou osobností sedící zády k oknu. Láma Mingjur Tundrup se na mě láskyplně usmál a velice starostlivě si mě prohlížel, aby zjistil, jak jsem si počínal během těch přibližně sedmi dní jeho nepřítomnosti. „Posaď se, Lobsangu, posaď se!“ pokynul směrem k polštáři ležícímu před ním. Nějakou chvíli jsme seděli a on mi kladl otázky, na některé z nichž bylo opravdu obtížné odpovědět. Tento jedinečný muž ve mně vzbuzoval tu nejhlubší lásku a oddanost. Neprál jsem si nic víc, než moci bez přestání pobývat v jeho přítomnosti.

„Nejvyšší je s tebou velice spokojen,“ poznamenal a jen tak jakoby mimochodem dodal: „A to by, myslím, chtělo nějak oslavit...“ Natáhl ruku po stříbrném zvonku a zacinkal. Službu konající mnich vešel a vnesl nizoučský stolek, takovou ozdobnou věcičku natřenou různými

barvami. Z takového nábytku vyžadujícího opatrné zacházení jsem vždycky měl strach, že ho nějak poškrábu či jinak poškodím. Stůl byl umístěn mému učiteli po pravici. Usmívaje se na mě, pokynul láma obsluhujícímu mnichovi: „Je pro Lobsanga připraven hladký stůl?“ „Zajisté, mistře,“ odvětil sluha. „Hned ho přinesu.“ Vyšel, ale hned se zas vrátil s velice prostým stolem, pokrytým těmi nejlepšími možnými »ozdobami« - indickým cukrovím. Byly tam sladké a lepkavé dortíky polévané jakýmsi sirupem navrchu ještě pocukrovaným, dále pak nakládané vlašské ořechy, zvláštní jedlé kaštiny dovezené z nějaké velice daleké země, jakožto i další dobroty, nad nimiž mi plesalo srdce. Obsluhující mnich se lehce pousmál, když vedle mě stavěl i velký džbán bylin používaných při zažívacích potížích.

Vešel další mnich nesoucí malé šálečky a široký džbán plný indického čaje, z něhož stoupala pára. Na znamení mého učitele se oba vzdálili a mně nastala příjemná změna, úleva od věčné campy! Ani mě nenapadlo litovat ostatních akolytů, kteří pravděpodobně za celý život nic jiného než campu neochutnali. Dobře jsem věděl, že campy jim bude zřejmě i nadále do konce života jedinou potravou. Utěšil jsem se pomyšlením na to, jak by najednou byli nešťastní, kdyby tyto cizokrajné indické pochoutky ochutnali. Věděl jsem, že mi život chystá krušné časy a že budu za nějakou dobu nucen jíst stravu velice odlišnou. Tak jsem si ve svém samolibém uspokojení malého kluka říkal, že na tom není nic špatného, že se mi dostalo ochutnávky dobrot jakožto malinké odškodnění za všechno to nepříjemné, co už mě v životě potkalo. Tak jsem se úplně v poklidu přecpal. Můj učitel zůstal zticha a jediné, co si vzal, byl čaj - ten indický čaj. Nakonec jsem se však přece jen - s tím nejlítostivějším povzdechem - přestal cpát, neboť jsem cítil, že se do mě nevejde už ani drobeček. Ba co víc, už se mi dělalo nevolno jenom při pouhém pohledu na to nešťastné jídlo. Už se mi z něho dělaly mžitky před očima, jako by ve mně proti sobě bojovali dva nepřátelé. Ale když už mi před očima začínaly plout ty neobvyklé mžitky, bylo mi jasné, že musím přestat jíst. Zanedlouho jsem se ještě ke všemu musel uchýlit na ono místo, protože přejedení mi způsobilo poměrně bolestivé nadmutí žaludku.

Když jsem se vrátil, poněkud bledší, značně odlehčen a trošinku vyjevený, můj učitel stále ještě v pohodě seděl a tvářil se naprosto vlídně. Když jsem se zase usadil, usmál se na mě a pravil: „No vida, tak jsi zas rychle přišel o většinu toho, co jsi snědl. Kéž by sis to aspoň zapamatoval pro poučení. Ted' si pohovoříme o různých věcech.“ Velice pohodlně jsem se usadil. Těkal očima a určitě se v tu chvíli soustředil na stav mých poranění, načež se ke mně obrátil: „Měl jsem rozhovor s Nejvyšším a ten mi pověděl o tvém, ehm..., letu na Zlatou střechu. Řekl mi o tom všechno, jak celou záležitost viděl on, i to, žeš mu pověděl pravdu, ač ses tím vystavil hrozbě vyloučení. Má z tebe velikou radost a těší ho příznivá hlášení, která o tobě dostává. Pozoroval té, když jsi mě vyhlížel, a měl z tebe dobrý pocit. Proto jsem od něho dostal ohledné tebe zvláštní pokyny.“ Láma se na mě zahleděl a lehce se pousmál, pravděpodobně pobaven mým výrazem. Myslel jsem si, že to zas bude víc trápení a víc řečí o hořkém údělu, který mě čeká, a tím pádem víc těžkostí k podstoupení teď hned, aby se mi ve srovnání s nimi budoucnost nezdála zase tak zlá. Já už ale mám těžkého života plné zuby... uvažoval jsem v duchu. Proč jen nemůžu být jako některý z těch, kdo létají v těch bitevních dracích nebo řídí ty soptící krabice na páru se spoustou vojáků uvnitř? Rovněž jsem uvažoval, že by ani nebylo špatné mít na starost onu kovovou věc vznášející se na vodě a převážející cestující z jedné země do druhé. Pak jsem se v myšlenkách zatoulal k otázce, jak vůbec mohou být kovové. Každý přece věděl, že kov je těžší než voda, a proto se potopí. V tom bude nějaký podvod, usoudil jsem, kovové ty plovoucí věci být nemohou, ten mnich si ze mě musel utahovat. Vzhledl jsem a viděl, jak se mi můj učitel směje. Vnímá mé myšlenky telepaticky a dobře se bavil.

„Ti draci jsou letadla a ten drak na páru se jmenuje vlak, zatímco ony železné krabice jsou lodě, a je to tak, kovové lodě se na vodě skutečně vznášejí. O tomhle všem si však budeme povídat někdy později, protože v tuto chvíli mám v úmyslu věnovat se s tebou

něčemu jinému." Zazvonil znovu a mnich komorník vešel a odnesl přede mnou stojící stolec, přičemž se zasmušile usmál nad spouští, kterou jsem z indických pamlsků udělal. Můj učitel požádal o další čaj. Posečkali jsme, než se objeví nová dávka. „Indický čaj mám raději nežli čínský," utrousil můj učitel. S tím jsem souhlasil. Ačkoliv jsem nevěděl proč, čínský čaj mi nikdy nedělal dobře, přestože jsem na něj byl pochopitelně zvyklejší. Naši rozpravu na téma čaje přerušil mnich přinášející čerstvou várku. Odporoučel se, jakmile můj učitel rozlil čaj do šálků.

„Jeho Svatost nařídila, abys byl zproštěn každodenní běžné výuky ve třídě. Místo toho se máš nastěhovat do pokoje vedle mne, budu té učit já sám a další nejlepší odborníci z řad lámů. Máš za úkol zachránit hodně starého vědění a později ti bude dáno podat o jeho velké části písemné svědectví. Naši nejschopnější jasnovidci předpověděli budoucnost naší země v tom smyslu, že sem vtrhne cizí velmoc, která ji zabere, a značná část vybavení této a dalších lámaserií bude vyrabována a zničena. Díky moudrosti Nejvyššího už nyní probíhá vyhotovování kopií toho nejcennějšího, a ty tu zůstanou ke zničení, zatímco originály budou ukryty jinde, daleko odsud, kam se žádný vecřelec nedostane. Jako první budeš muset podstoupit rozsáhlou výuku v metafyzických uměních." Odmlčel se, vstal a poodešel do vedlejší místnosti. Slyšel jsem, jak něco přendává, načež se vrátil a s sebou nesl velice prostou dřevěnou skříňku, kterou položil na zdobený stolec. Pak se posadil přede mě a na pár okamžiků setrval v tichosti.

„Před mnoha a mnoha lety bývali lidé oproti dnešním mnohem odlišnější. Uměli využívat přírodních zákonů a pracovat se smysly, jež lidstvo až na vzácné výjimky poztrácelo. Před mnoha staletími byli lidé běžně nadáni telepatii a jasnovidectvím, ale v důsledku zneužívání těchto sil k páchání zla bylo lidstvo jako celek této schopnosti zbaveno. Veškeré tyto dovednosti v něm zakrněly. Ba co hůř - lidé dnes obecně existenci takovýchto sil dokonce popírají. Až budeš cestovat po různých zemích za hranicemi Tibetu a Indie, uvědomíš si, že zmiňovat se tam o jasnovidectví, astrálním cestování, levitaci či telepatii není moudré, protože lidé si stroze opáčí: dokaž to, dokaž to, to není zaručené, vyprávíš nesmysly, nic takového ani podobného neexistuje, protože jinak by to věda už objevila, a tak dále."

Na okamžik se stáhl do sebe a přes tvář mu přeletěl stín. On sám toho procestoval už tolik, přestože vypadal mladě, lépe řečeno - ve skutečnosti vypadal tak neurčitě, že stěží by se kdo mohl vyjádřit, zda je mladý, či starý. Svalstvo měl pevné a obličej bez vrásek. Vyzařoval zdraví a životní sílu, a přesto jsem věděl, že byl až v daleké Evropě, Japonsku, Číně i v Indii a zažil všelijaké neuvěřitelné věci. Někdy rád usedl a prohlížel si časopisy dopravené sem přes hory z Indie, a tehdy vzdychával lítostí nad pošetlostí válčícího lidstva. Ze všech těch časopisů ho jeden zajímal obzvlášť, a kdykoliv to jenom šlo, nechával si ho dovážet z Indie. Byl to zvláštní druh časopisu a jmenoval se *London Illustrated*. Zjistil jsem, že i stará čísla tohoto časopisu mi mohou poskytnout bohatý zdroj ponaučení. Pomáhala mi udělat si obrázek o věcech, které úplně přesahovaly moje chápání. Obzvlášť mě zajímaly takzvané *reklamy*, a kdykoliv jsem měl možnost, snažil jsem se obrázky pochopit, a kdykoliv se naskytla příležitost, obracel jsem se na někoho, kdo ten podivný jazyk znal dostatečně, aby mi doprovodný text přeložil.

Seděl jsem a upíral oči na svého učitele. Občas jsem pohledem zabloudil i k dřevěné skříňce, kterou sem přinesl, a jíkala mě zvědavost, co asi jen se v ní skrývá. Byla z nějakého dřeva - druhu mě úplně neznámého - a byla osmihranná, takže téměř kulatá. Chvilí jsem přemýšlel, co to všechno má znamenat, co v té krabičce je a proč se můj učitel tak náhle odmlčel. Nakonec přece jen promluvil: „Lobsangu, musíš svůj vysoký stupeň přirozené jasnovidnosti rozvinout do stupně ještě vyššího, a jako první věc, již za tím účelem budeš muset ovládnout, je tato," a krátce pokynul k osmihranné dřevěné škatulce, jako by tím bylo vše vysvětleno, zatímco mě to jen uvedlo do ještě většího zmatku. „Mám tady pro tebe dárek, který dostáváš na osobní příkaz samotného Nejsvětějšího. Dává ti ho, abys ho používal a jeho

prostřednictvím vykonal mnoho dobra.“ Předklonil se dopředu a oběma rukama dřevěnou skříňku uchopil, na okamžik se na ni zahleděl, načež mi ji vložil do rukou. Udělal to s největší opatrností a ještě svoje ruce držel v největší blízkosti pro případ, že bych ji jako neohrabané dítě upustil. Byla překvapivě těžká a mě napadlo, že uvnitř musí být přinejmenším kámen, aby vážila tolik.

„Otevři to, Lobsangu!“ vyzval mě láma Mingjur Tundrup. „Dokud si budeš krabičku jenom prohlížet, o jejím obsahu se nic nedozvíš.“¹¹

Bez hlesu jsem tu věc otáčel v rukou a nevěděl si rady, jak ji otevřít. Mátlo mě, že je osmihranná, a nemohl jsem přijít na to, jak je upevněno víčko. Pak jsem ale skříňku uchopil shora a nějak jsem vrškem otočil do půlkruhu. Vypouklá vrchní část mi zůstala v ruce. Zíral jsem na ni - ach ano, bylo to opravdu jenom víčko, a tak jsem ho odložil stranou a obrátil pozornost k vlastnímu obsahu skříňky. Všechno, co jsem viděl, byl pouze kus látky. Uchopil jsem ho, abych ho vytáhl, ale jeho váha byla zářející. A tak jsem opatrně roztáhl roucho pro případ, že uvnitř je něco volně uloženého, aby to nevypadlo na zem. Potom jsem skříňku rukama zespodu podržel a převrátil ji, čímž mi váha obsahu spočinula na prstech. Skříňku, teď už prázdnou, jsem odložil a soustředil pozornost na kulatý předmět zabalený do látky černé jak uhel.

Jakmile jsem nedočkavými prsty tu věc rozbalil, vydechl jsem v nábožném úžasu, protože před mýma očima se v celé své kráse zaskvěl dokonale bezvadný křišťál. A byl to, panečku, skutečný křišťál, a ne nějaký kus skla, jaký používají běžní věštcí. Tenhle křišťál byl tak čistý, že člověk stěží dokázal říct, kde začíná a kde končí. Když jsem ho držel v rukou, připadal mi téměř jak koule nicoty, ale to jen potud, pokud jsem nevzal v úvahu jeho tíhu, a ta byla na mou duši pořádná. Vážil tolik, kolik by byl vážil stejné rozměrný kámen.

Můj učitel mě s úsměvem pozoroval. Když se naše pohledy setkaly, poznamenal: „Vidím, že máš ten správný dotek, Lobsangu, a držíš ho dobře. Ted si ho ale budeš muset jít umýt, nežli ho začneš užívat, a budeš si muset umýt i ruce,“ poznamenal. „Umýt, ctihodný lámo?“ podivil jsem se. „Je to opravdu nutné? Vždyť je tak dokonale čistý!“ „To ano, každý křišťál je ale nutné umýt, jakmile přijde do rukou někoho jiného. A tenhle křišťál jsem držel já, dál ho měl v rukou sám Nejvyšší a pak znovu já. Ty se teď zajisté nechceš probírat mojí minulostí či budoucností, a vůči Nejvyššímu je to dokonce zapovězeno. Takže jdi do vedlejšího pokoje,“ a rukou naznačil kudy mám jít, „a umyj si ruce. Pak omyj křišťál a ubezpeč se, že vodu přes něj přelíváš tak, abys ho čistil vodou tekoucí! Počkám, až to budeš mít hotové.“

Co nejopatrněji jsem křišťál opět zabalil a vymanil se z polštáře, na němž jsem seděl, přičemž jsem křišťál položil do jeho středu, aby nemohl sklouznout na zem. Když jsem získal vládu nad nohama a stanul na nich poměrně jistě, uchopil jsem a zvedl ten raneček zabalený v látce a vyšel z pokoje. Bylo to okouzlující, držet křišťál pod vodou. Když jsem po něm přejížděl rukama, jako by se v té vodě zachvíval životem. Měl jsem pocit, jako kdyby se přetvářel na součást mne samotného a plně mi náležel, což v tu chvíli už ve skutečnosti byla pravda. Jemné jsem ho posunul ke straně, umyl si ruce sám a pečlivě si je vydrhl spoustou jemného písku. Když jsem si je opláchl, vrátil jsem se znovu ke křišťálu, ještě jednou ho omyl pod sprškou vody, kterou jsem na něj vychrstl ze džbánu, až se rozstříkovala kolem a úplně tvořila drobné duhové odrazy, jak padající kapky prozářil proud slunečního světla. Když jsem měl konečně ruce i křišťál čisté, vrátil jsem se do pokoje svého učitele lámy Mingjura Tundrupa.

„Ty a já si od nynějška budeme mnohem bližší. Budeme mít pokoje vedle sebe, jak to rozhodl Nejvyšší. Dneska spíš ve společné noclehárně už naposled. Už se konají přípravy, abys zítra po našem návratu do Čokpori našel přichystán pokoj hned vedle mne. Budeš se tedy učit přímo ode mě a dalších vzdělaných lámů, kteří toho za život mnoho viděli, vykonalí a jsou znalí astrálních cest. Křišťál budeš přechovávat u sebe v pokoji a nikdo se ho nesmí ani

dotknout, neboť to by mu vtisklo odlišné vyladění. Teď si přemístí polštář a sedni si zády ke světlu."

Posunul jsem se a usadil, jak mě žádal. Sedl jsem si hodně blízko k oknu a opatrně třímám křišťál v rukách, ale můj učitel nebyl spokojen. „Ne, takhle ne, musíš si být jistý, že ti na křišťál nedopadá ani jediný světelný paprsek, protože pokud ano, vzniknou ti uvnitř falešné odrazy. Je zásadní, aby se uvnitř křišťálu nevyskytovaly žádné světelné body. Musíš ho spíš jenom vnímat, aniž bys ovšem bral na zřetel jeho skutečný obvod." Vstal a přes okno přetáhl hedvábnou voskovanou záclonu. Příliv slunečního světla se utlumil, a v pokoji jako kdyby se zšeřilo bleděmodrým nádechem. Téměř, jako by padl soumrak.

Připomeňme, že jsme tehdy ve Lhase mívali jen velice málo skla, přesněji řečeno, velice málo skla se vyskytovalo v celém Tibetu, jelikož veškeré sklo muselo být přepravováno výhradně přes hory na zádech kupců či jejich tažných zvířat. Navíc v těch náhlých bouřích, které se na naše město čas od času snesly, by sklo ve chvíli rozbily kamínky hnané větrem. Proto jsme jako výplň oken používali rozličných jiných materiálů. Někdy to bylo dřevo, jindy zas voskované plátno. Obě tato řešení nás chránila před větrem a prachem, ale voskové plátno byl nej lepší, protože zároveň propouštělo část světla.

Konečně jsem zaujal polohu mému učiteli vyhovující. Seděl jsem, nohy ohnuté pod sebou - ne tedy v lotosové pozici, protože na to jsem měl nohy ještě přespříliš poškozené, ale prostě s nohama stočenýma k pravé straně. V klíně jsem na rukou spojených do tvaru misky držel křišťál, ale držel jsem ho zespodu tak, že jsem dlaně pod vypouklými boky koule ve skutečnosti neviděl. Sklonil jsem hlavu a měl jsem zkusit se na křišťál, lépe řečeno do křišťálu, zahledět tak, aniž bych se na něj ve skutečnosti díval, aniž bych pohled zaostřil. Aby pozorovatel řádného vidění v křišťálu dosáhl, musí zaostřit na nějaký bod v nekonečnu. Jde totiž o to, že když někdo zacílí pohled na křišťál přímo, samovolně se soustředí na nějaký kaz, zrníčko prachu či na jakýkoliv odraz, což obvykle celý výsledek hledění zhatí. A tak jsem byl nabádán, abych se vždycky pohledem soustředil na nějaké ohnisko v nekonečnu, na které skrz křišťál jakoby hledím.

Vzpomněl jsem si na svůj zážitek v chrámu, při němž jsem viděl bludné duše přicházet v zástupu, když oněch devět lámů doprovázelo obřad monotónním prozpěvováním, v němž každý odkaz na další tyčinku zdůraznili zacinkáním na stříbrný zvonek.

Můj učitel mi s úsměvem vysvětlil: „Teď ale ještě nedozrál čas, aby ses hledění do křišťálové koule a jejímu zkoumání věnoval. Později té to naučím pořádně, ale v tuto chvíli by to znamenalo jen: »Čím rychleji běžíš, tím méně se dostáváš kupředu...«. Musíš se nejprve naučit, jak tu věc správně držet, což sice děláš, ale jde třeba i o to, že různým účelům hledění odpovídá odlišné držení koule. Když hodláš například zkoumat světové dění, necháš si ji ležet na podstavci, zatímco pátráš-li po informacích o jednodivci, uchopíš křišťál a nejprve ho dotyčným podáš, aby ho podržel. Poté ho od něj zas převezmeš, a pokud máš patričný výcvik, můžeš vidět, co ten člověk chce znát.“

Právě v tom okamžiku se nad námi strhla vřava. Ozval se hluboký, dunivý a nelibozvučný hluk lastur, jako by na louce bučeli jaci. Takový levílivý zvuk, který se vrávoravě posouval po stupnici nahoru a dolů, jako by se po schodech sem tam potácel přespříliš tlustý mnich. V lasturách jsem nikdy nedokázal zachytit ani náznak hudebnosti. Ostatní ano a tvrdili mi, že je to tím, že naprosto postrádám hudební sluch. Po lasturách se rozvřeštěly chrámové trouby, rozezněly se zvonky a ozvalo se bušení do dřevěných bubnů. Můj učitel se ke mně obrátil a pravil: „Nuže, Lobsangu, měli bychom se odebrat na bohoslužbu, neboť tam dnes bude i sám Nejdrahocennější, a je to z naší strany i otázka běžné zdvořilosti, poslední večer našeho pobytu na Potale se obřadu zúčastnit. Musím si pospíšet, ale ty přijď vlastním tempem." Při těch slovech se postavil na nohy, zlehka mě poplácal po rameni a odkvačil.

Velice opatrně jsem kouli zabalil, opravdu co nejopatrněji jsem dokázal, načež jsem ji s tou největší péčí vrátil do osmihranné dřevěné krabičky. Tu jsem odložil na stolek vedle

místa, kde seděl můj učitel láma Mingjur Tundrup. Poté jsem se i já za ním vydal chodbou.

Akolyté, mniši i lámové se sbíhali ze všech stran. Připomínalo mi to hemžení mraveniště, jaké nastává při narušení jeho klidu. Zdálo se, že všichni tak spěchají proto, aby si zajistili co nejlepší místo v rámci příslušnosti k vlastní skupině. Já jsem se ale nikam nehrnul. Šlo mi jen o to, dostat se dovnitř a neviděn se kdekoliv usadit.

Zvuk lastur ustal. Dozněly i povyk trub. Už také řídil proud valící se do chrámu a ztenčil se na pouhý pramínek, jehož konec jsem uzavíral právě já. Šlo se do velkého chrámu, který navštěvoval i sám Nejvyšší, když mu světské povinnosti umožnily přijít a vmísit se mi lámy.

Obrovské pilíře nesoucí střechu jakoby čnely až do temné noci. Nad námi se vznášela všudypřítomná oblaka kadidlového dýmu v šedých, modrých a bílých odstínech. Vířila a vzájemně se promíchávala, a přesto jako by se nikdy neslila do jedné barvy - každý oblak si svým způsobem dál zachovával vlastní individualitu.

Malí kluci pobíhali sem tam s planoucími pochodněmi a rozzíhali další a další máslové lampičky, které nejprve zaprskaly a zasyčely a pak se teprve rozhořely. Sem tam nějaká nebyla dobře zapálená, protože máslo v ní bylo třeba nejprve rozpustit, až zkapalnělo jako olej, jinak knot, který měl v tekuté hmotě planout, jen uhelnatěl a doutnal. Čadivý dým takto vznikající nás dráždil ke kýčání.

Nakonec už lampiček svítilo dost a objevily se velikánské tyčinky kadidla. Zapálili i ty, ale hned je zas sfoukli, aby jen doruda žhnuly a vydávaly bohatá oblaka dýmu. Když jsem se rozhlédl, spatřil jsem veškeré lámy shromážděné pospolu v řadách. První a druhá řada byly k sobě navzájem tváří v tvář, stejně tak jako třetí a čtvrtá, takže druhá a třetí k sobě seděly zády a tak dále. Obdobným způsobem seděli o kus dál mniši a ještě dál za nimi akolytové. Lámové měli navíc nízké stolečky, asi třiceticentimetrové s různými drobnými předměty včetně všudypřítomných stříbrných zvonků. Někteří měli i dřevěné bubínky. Později, když obřad začal a kazatel z místa mu vyhrazeného začal předčítat pasáže z našeho svátého Písma, lámové a mniši se sborově rozezpívali a lámové se zvonky na závěr každého úseku zacinkali, zatímco ti s bubny do nich zaťukali prsty. Znovu a znovu na závěr jednotlivých částí obřadu se odněkud z dálky, jakoby z jakýchsi temných zákoutí chrámu, ozvalo dunění lastur. Hleděl jsem na tu scénu, ale prožíval jsem ji jako podívanou, jako pouhý projev náboženské kázně a v duchu jsem si umínil, že jakmile na to bude příhodný čas, zeptám se svého učitele, k čemu je nutné, aby se takové obřady konaly. Kladl jsem si otázku, zdali vůbec nějak člověka zušlechťují, protože jsem znal celou řadu mnichů náramně zbožných a svým služebním povinnostem velice oddaných, kteří se ale v okamžiku, kdy vytáhli paty z chrámu či jakmile jim služba skončila, měnili v sadistické surovce. Jiní naopak do chrámu v životě ani nenakoukli, a přesto vynikali laskavostí, ohleduplností a snahou pomoci nějak malému, ubohému klukovi zmítanému vnitřním zmatkem, který nevěděl kudy kam a v jednom kuse se bál, že se dostane do nesnází jen proto, že tolika dospělým se protiví, když se jich malí kluci na něco ptají.

Pohlédl jsem do středu chrámu na lámskou skupinu a poté na našeho zbožňovaného Nejdrahocennějšího, jak tam klidně a tiše sedí zahalen nadmíru silnou aurov duchovnosti, a předsevzal jsem si, že se budu za všech okolností v životě chovat podle vzoru jeho a svého učitele lámy Mingjura Tundrupa.

Obřad se vlekl a obávám se, že v jedné chvíli jsem ve skrytu pilíře usnul, protože dál už si vůbec na nic nevzpomínám až do chvíle, kdy znovu nahlas zazněly zvonky a lastury následované vzápětí pohybem davu zvedajícího se na nohy a tím neurčitým hlukem zástupu sunoucího se ke dveřím. Protřel jsem si tedy oči a nasadil čiperný výraz ve snaze vypadat bděle, jako bych celou tu dobu byl dával pozor.

Unaveně jsem se pohnul i já, opět na konci zástupu, a zamířil do noclehárny, cestou se kochaje pomyšlením, jaké mám štěstí, že tohle je poslední noc, kdy spím pohromadě s celou bandou kluků přivádějících mě k zoufalství, jak celé noci ruší chrápáním nebo nářkem. Však

od zítřka už budu spát samostatně!

Když jsem se ukládal ke spánku a balil se do deky, jeden kluk mě oslovil s tím, že to musí být podle něj paráda, mít vlastní ložnici, jako teď dostávám já. V půlce věty se ale rozzíval na celé kolo, načež se bez hlesu svezl na podlahu a tvrdě usnul. Přešel jsem k oknu zahalený do přikrývky a ještě jednou vyhlédl do hvězdnaté noci na sněhový poprašek odvívaný z vrcholků hor a nyní nádherně nasvícený paprsky vycházejícího měsíce. Pak jsem i já zalehl a usnul, aniž bych dál o čemkoliv přemýšlel. Žádné sny se mi sice nezdály, ale zato jsem se dobře vyspal.

11. KAPITOLA

Spolu jsme prošli chodbami, až jsme nakonec vyšli do vnitřního dvora, kde už čekali mnichové čeledíni a drželi dva koně - jednoho pro mého učitele lámu Mingjura Tundrupa a druhého pro nešťastníka, kterým jsem byl já! Můj učitel pokynul čeledínovi, aby mi pomohl na koně vylézt, a já jsem v tu chvíli byl rád, že nemám nohy ještě docela v pořádku, protože kůň a já jsme jen málokdy dospěli do stejného místa současně. Když jsem nasedl na koně, buď uhnul tak, že jsem z něj spadl, nebo se stalo, že už jsem s jeho pohybem předem počítal a naskočil na něj s patřičným rozběhem. V takových případech sebou však kůň zásadně nikdy nehnul, takže jsem přes to ničemné zvíře pro změnu přepadl. Tentokrát mi ale s odvoláním na nedokonale zhojené nohy bylo na koně pomůženo. Bez meškání jsem se pochopitelně dopustil dalšího z přestupků, které *se nedělají!* Vyrazil jsem vpřed, aniž bych na svého učitele počkal. Když to viděl, od plic se rozesmál, neboť mu bylo hned jasné, že nad tím nešťastným koněm nemám prázdnou vládu. Ten také vyrazil ze dvorka na cestu a já jsem se ho držel jako klíště, jak mi byl život drahý, jenom abych se neskutálel po horském srázu.

Ujížděl jsem kolem vnější zdi. Z okna hned nade mnou vykoukla tlustá a přátelská tvář a zavolala: „Ahoj, Lobsangu, brzy se zase vrať! Příští týden dostaneme novou zásobu ječmene, a jak čerstvého! Určitě bude lepší než ten, jaký jsme měli v poslední době. Jakmile se zas vrátíš, dej mi vědět a zastav se u mě.“ Mnich kuchař zaslechl přijíždět dalšího koně, pohlédl doleva a vydal ze sebe něco jako: „Ach, aj aj! Promiňte mi, velectěný lámo lékaři.“ Doháněl mě můj učitel a chudák mnich z kuchyně se lekl, že se dopustil něčeho nemístného. Přátelský úsměv mého učitele ho ale hned uklidnil.

Sjížděl jsem po svahu hory a za mnou můj učitel, který se velice bavil. „My ti toho koně, Lobsangu, budeme muset potřít lepidlem,“ smál se za mými zády. Ohlédl jsem se po něm pohledem značně zachmuřeným. Jemu se to smálo, když sám měřil přes sto osmdesát centimetrů a vážil víc než sto kilo. Měl svaly a mozek a vůbec jsem nepochyboval, že kdyby se mu zachtělo, klidně by svého koně dokázal popadnout a sám ho snést z horského svahu, místo aby kůň nesl jej. Oproti tomu jsem se já cítil jako na koni jedoucí moucha. Jeho chování se vymykalo mé vůli a čas od času, vzhledem ke zvrhlosti svojí povahy a vědom si toho, že jsem úplně ztrnulý hrůzou, přistupoval kůň až k samému okraji propasti, zkoumavým pohledem ulpíval na vrbových keřích krčících se až dole v té strašlivé hlubině, a ještě si přitom ržál, čímž bezpochyby vyjadřoval, jak náramně se baví.

Dojeli jsme až na úpatí hory a zamířili na potalskou silnici, protože ještě před návratem do Čokpori jsme se museli zastavit v jedné vládní kanceláři vesnice Šo. Když jsme tam dojeli, přivázal můj učitel mého koně ke sloupu, velice šetrně mě z něj sundal a pravil: „Ted tady na mě, Lobsangu, chvilku počkej, nezdržím se víc než deset minut.“ Uchopil tašku a velkými kroky vešel do jedné kanceláře. Já jsem se zatím posadil na hromadu kamení.

„Podívejte se támhle, támhle!“ ozval se hlas zjevně nějakého venkovana odněkud za mými zády. „Viděl jsem lámu v šafránovém roucho slézat z tamtoho koně a tady je jeho chlapec a zvířata hlídá. Jak se daří, mladý mistře?“ Ohlédl jsem se a spatřil skupinku poutníků. Měli jazyky vyplázlé na pozdrav, jak káže tibetská zvyklost, podle níž takto podřízení zdraví nadřízené. Hrud se mi vzedmula pýchou a nestydatě jsem se začal vyhřívat na výsluní slávy plynoucí z toho, že jsem byl »ten chlapec lámy v šafránovém roucho«. „No ne, to se nedělá, vrhnout se na kněze tak o překot, jako jste to teď učinili mně. Jsme bez přestání pohrouženi do rozjímání, abyste věděli, a náhlé vytržení nám zásadně škodí na zdraví.“ Zpražil jsem je velice přísným pohledem a pokračoval: „Můj mistr a učitel, láma Mingjur Tundrup, jenž toto šafránové roucho nosí, je mezi zdejšími lámy jedním z nejproslulejších a je skutečně nesmírně důležitou osobností. Ani k jeho koni bych vám neradil přibližovat se dvakrát moc blízko. I on je totiž jedinečný tím, že nosí tak slavného

jezdce. A teď už jděte, už jděte a nezapomeňte projít Okružní cestou. To vám přinese veliké dobrodiní." Při těch slovech jsem se obrátil zpátky v naději, že jsem se jim předvedl jako skutečný mnich a udělal na ně ten správný dojem.

Někde blízko mě se ozvalo krátké zasmání, až jsem s pocitem viny vzhlédl. Stál tam kupec a šťoural se kusem stébla v zubech. Jednu ruku měl založenou v bok a druhou se pilně probíral v ústech. Spěšně jsem se ohlédl po poutnících a zjistil, že opravdu pokračují dál po svém okruhu, jak jsem je vyzval. „Povídej!“ „Co chceš?“ zeptal jsem se kupce mžourajícího na mě přimhouřenýma očima ve zjizvené a věkem zvrásnělé tváři. „Já nemám času nazbyt!“ Ten starý brach se blahosklonně usmál: „Ale, ale, mladý mistře, proč takhle zhurta na nebohého starého kupce, který se tolik nadře, aby se v těchto přetěžkých dobách vůbec protloukl. Nepřinášíš si náhodou nějaké cetky z Velkého domu tam nahoře? Můžu ti nabídnout výbornou cenu i za odstřížky vlasů či rouch lámů. Nabízím ti dobrou cenu i za cokoliv požehnaného některým vyšším lámou, jako je tvůj mistr v šafránovém roucho. Mluv, mladý mistře, a pospěš si, dřív než se vrátí a přistihne nás.“

Odfykl jsem si pohoršením, že ani kdybych měl takových rouch celý tucet, neprodal bych je na kšeftování podvodníků a šarlatánů. Právě v tu chvíli jsem ke své radosti spatřil, že se můj učitel vrací. Všiml si toho i starý kupec a belhavým krokem se dal na ústup.

„Co to tu vyvádíš, skupuješ kupce?“ zeptal se mě můj učitel. „Ne, velectěný učiteli,“ odpověděl jsem, „to on se pokouší koupit si vás či aspoň nějaký kousíček vás, jako vlasy či odstřížky roucha či cokoliv, co bych podle svých představ byl schopen vám ukrást.“ Láma MingjurTundrup se zasmál, ale v tom smíchu zazněl jakýsi spodní tón smutku, když se otočil a hleděl za obchodníkem, jenž ani na okamžik nemeškal a z místa přímo upaloval, jen aby už byl pryč z doslechu. Je to věčná škoda, že tihle výtečníci jsou bez přestání na číhané. Je smutné, že se pokoušejí něco získat proto, aby tomu pak přiřkli falešnou hodnotu. Vždyť koneckonců o to šafránové roucho vůbec nejde, jako spíš o duši toho, kdo ho obléká. Při těch slovech mě jediným svižným pohybem vyzvedl do výšky a obkročmo usadil na koně, který se zatvářil stejně překvapeně, jak já. Potom odvázal otěže a podal mi je (jako kdybych byl věděl, co s nimi...), načež se vyhoupl na svého koně a vyrazili jsme.

Projeli jsme Many Lakchangem a zbývající částí vesnice Šó a odtud dál přes malý můstek klenoucí se nad přítokem Kaling Ču. Na příští odbočce jsme zahnuli doleva, minuli parčík Kundě Ling a opět se dali vlevo po silnici vedoucí teď už přímo do Čokpori.

Silnice byla kostrbatá a kamenitá, jen těžko sjízdná a vyžadovala koně dobře okovaného. Železná hora, jak jsme Čokpori nazývali po našem, je vyšší než ta, na níž se tyčí Potala. Je také zároveň menší, špičatější a strmější. Můj učitel jel první a jeho koni se občas od kopyt odrazil nějaký kamínek a odkutálel se po cestě směrem ke mně. Můj kuň stoupal za kolegou a opatrně si vybíral cestu. Při jízdě jsem se přes rameno díval doprava k jihu, kde tekla Šťastná řeka, neboli Kji Cu. Rovněž jsem viděl přímo dole park Skvostů, tedy Norbu Lingu, kam se Nejvyšší uchýlval ve vzácných chvílích odpočinku. V tomto okamžiku park téměř zel prázdnotou, až na několik mnichů zahradníků dělajících tam pořádek po nedávné bouři. Žádné vyšší lámy či podobně tam ale vidět nebylo. Vzpomněl jsem si, jak jsem ještě před úrazem nohou rád sešupem klouzal po horském svahu, vyhnul se linkchorské silnici a dostal se do parku Skvostů trasou, kterou jsem považoval za svoji vlastní a přísně tajnou.

Mezitím jsme už dojeli až na vrchol hory, na kamenné prostranství před čokporské zdi, v nichž byla celá lámaserie sevřená. Mnich v bráně nás v běhu pozdravil na přivítanou a další dva mniši přispěchali převzít od nás koně. Rozžehnat se s tím svým mi bylo největším potěšením, jen jsem si trochu povzděchl, když jsem zas ucítil tu tíži v nohou. „Budu se ti na ty nohy, Lobsangu, muset podívat. Nehojí se ti tak zdárně, jak jsem doufal,“ sdělil můj učitel. Jeden mnich mu odebral zavazadlo a hned s ním odspěchal. Otočil se a vešel do lámaserie, přičemž na mě zavolal přes rameno: „Uvidíme se asi tak za hodinu!“

Potala byla na můj vkus příliš veřejná a příliš okázalá a člověk se tu bez přestání musel

mít na pozoru, aby náhodou nechtíc nevyrušil nějakého služebné staršího mnicha či mladého lámu. Vysocí lámové se nikdy dotčení necítily, ti měli na starost věci důležitější, než jestli je někdo moc upřeně pozoruje nebo je naopak zdánlivě přehlíží. Jak ostatně platí obecné, je to vždycky jen člověk podřadné jakosti, kdo tropí povyk. Lidé vznešenější jsou laskaví, ohleduplní a mají pochopení.

Bloumal jsem po nádvoří a uvažoval, že by nezaškodilo něco pojíst. V tomto životním období pro mě bylo jídlo jednou z nejdůležitějších věcí, protože campa, navzdory všem jejím ctnostem, ve mně stále ještě zanechávala výrazný pocit hladu.

Když jsem procházel známými chodbami, potkával jsem řadu svých vrstevníků, kteří sem nastoupili přibližně ve stejnou dobu, co já. Najednou ale byl mezi námi patrný ohromný rozdíl. Já jsem už nebyl pouze jedním z těch chlapců, nebyl jsem jenom dalším z mladíků, jež bylo třeba vychovat, případně jejich projevy potírat. Místo toho jsem byl pod zvláštní ochranou velkého lámy Mingjura Tundrupa, jenž nosil šafránové roucho. Už se sem donesla zvěst a rozkřiklo se tu, že mám podstoupit zvláštní výuku, že mi bude přidělen samostatný pokoj mezi lámy a že se se mnou bude dít to a ono. Taky mě pobavilo zjištění, že o mých hrdinských činech, ať už skutečných nebo domnělých, už tady dávno vědí. Jeden kluk vesele štěbetal druhému, že mě opravdu viděl, jak mě ohromný poryv větru zvedl ze země a vynesl nahoru na Zlatou střechu. „Viděl jsem to na vlastní oči!“ dušoval se kluk. „Já stojím, řekneme, tady, jakoby přesně na tomhle místě a vidím ho, jak sedí támhle dole na zemi. Vtom se přihnala ta veliká prašná bouře a já uviděl Lobsanga, jak plachtí vzhůru. Vypadal, jako by na střeše zápasil s démony. A potom“ — chlapec se dramaticky odmlčel a obrátil oči v sloup - „spadl dolů rovnou do náruče jednoho lámy pověřeného dozorem nad chrámem.“ Posluchači vydechli úžasem, obdivem i závidostí, tak nějak vším tím dohromady. Chlapec však pokračoval: „A potom Lobsanga odvedli k Nejvyššímu, což pro celou naši třídu znamená vyznamenání a poctu.“ Protlačil jsem si cestu zástupem senzacechtivé hordy malých kluků a mladších mnichů, kteří snad čekali, že tam pronesu nějaké omračující sdělení, nějaké boží zvěstování či něco podobného, zatímco já jsem se jen sháněl po jídle. Když jsem se tím davem prodral, odbelhal jsem se chodbou až do místa důvěrné známého - do kuchyně.

„A hele, tak ty ses nám vrátil, co? Tak se, mladíku, posad, no jen si sedni, já tě hned pořádně nakrmím. Podle toho, jak vypadáš, tě na Potale asi moc dobře neživili, mám dojem. No tak si sedni, ať ti můžu dát najíst.“ Starý mnich kuchař ke mně přistoupil, pohladil mě po hlavě a postrčil mě nazad, až jsem dosedl na hromadu prázdných pytlů od ječmene. Poté mi zalovil v rouchu, až se zmocnil mé jídelní misky. Pečlivě mi ji vyčistil (ne že by to byla měla zapotřebí) a zamířil k nejbližšímu z ohromných kotlů. V mžiku byl zpátky a všude kolem sebe bryndal campu a čaj. Aspoň jsem odtáhl nohy, aby mi pokud možno nepolil roucho. „Šup, šup, chlapče,“ pobídl mě a vrazil mi misku do rukou. „Pěkně se najež a pospěš si, protože pokud vím, tak pro tebe co nevidět pošlou. Pan opat chce slyšet o tom všem, co se ti přihodilo.“ Do místnosti v tu chvíli naštěstí vešel někdo jiný, komu bylo třeba se věnovat, takže se kuchař vzdálil a dopřál mi v klidu se najíst.

Jakmile jsem dojedl, zdvořile jsem mu poděkoval, protože to byl hodný stařík. Žil sice v přesvědčení, že kluci jsou sami otravové, ale že přece jen zlobí o něco míň, jsou-li pořádně živeni. Přistoupil jsem k veliké bedně s jemným pískem a zase si pečlivě misku vytřel a chopil se i koštěte a zametl písek rozsypaný po podlaze. Pak jsem se otočil a k jeho příjemnému překvapení se mu uklonil, načež jsem vyšel ven.

Na konci chodby jsem se rukama opřel o zeď a vyhlédl ven. Pod sebou dole jsem měl bažinu a kousek opodál protékal potůček. Já jsem zaměřil pozornost až na prostranství za Kaša Lingou, kde bylo stanoviště přívozu, neboť se zdálo, že je tam dneska nezvykle rušno. Převozník tam stál vzpřímený a posléze se opřel do vesel a s velkým vynaložením sil se probíjel kupředu. Člun z jači kůže měl přecpaný lidmi a ranci, a já jsem se pozastavil nad tím, co to má znamenat, odkud se k nám do svátého města hrnou takové davy. Potom mě napadli

Rusové vyvíjející na naši zem velice silný nátlak, neboť i Britové podněcovali nepokoje, přičemž poslední dobou Rusové do Lhasy vysílali spousty vyzvědačů v přestrojení za obchodníky, přesvědčeni, že my chudáci domorodci na to v životě nepřijdeme. Zapomněli, či se možná nikdy nedovtípili, že řada našich lámů ovládá telepatii a jasnovidectví, takže věděli, co mají za lubem téměř ještě dřív, než oni sami na to začali myslet.

Tak rád jsem se věnoval pozorování všech možných druhů lidí, četl jim myšlenky a rozlišoval, kdo z nich je dobrý a kdo zlý. Když už jsem v tom získal zkušenost, byla to hračka. Teď ale sotva byla ta příhodná chvíle stát a všimnout si lidí. Teď jsem se už jenom chtěl sejít se svým učitelem a pak si jít trošinku odpočinout, protože jsem se cítil opravdu vysílený, a navíc mě už zase začínaly bolet nohy. Dříve, než jsem se z úrazu zotavil natolik, abych se zase vrátil do běžného života, musel můj učitel odcestovat do lámaserie Plotu šípkových růží. Ve skutečnosti jsem ještě týden měl ležet zabalen v příkrývkách na podlaze, ale v Čokpori, ač to jinak nebylo špatné místo, nebylo vybavení pro malé nemocné kluky se zdlouhavě se hojícími ranami, narušujícími zaběhlý řád. A proto se

stalo, že jsem byl přemístěn na Potalu, kde bylo kupodivu lepší zázemí pro případy, jako byl můj, než v našem Chrámu lékařství.

V Čokpori učili schopné jedince umění léčit. Studovali jsme o lidském těle všechno možné, jak pracují jeho jednotlivé části, ale třeba i akupunkturu, kdy se vpichováním velice tenkých jehel do těla podněcují určitá nervová centra. Učili jsme se i o bylinách, jak je rozpoznat, správně sbírat a sušit, jak je dál zpracovat a uskladňovat. V Čokpori jsme měli celé rozlehlé budovy, v nichž se mniši pod dohledem lámů stále věnovali přípravě mastí a jiných rostlinných léčiv. Ještě dnes si na svoje první setkání s nimi vzpomínám.

Nahlížel jsem dveřmi, váhavě a bázlivě, nevěda, jaká podívaná mě čeká, ani kdo uvidí mě. Zmáhala mě zvědavost. Přestože jsem ve studiu nedospěl ještě do toho stupně, kdy se výuka o bylinách stává součástí učiva, přesto mě tento obor velice přitahoval, a tak jsem se rozhlížel.

Místnost byla rozlehlá, s vysokou krokrovou střešou. Mohutné trámy jdoucí od strany ke straně nesly soustavu trojhranných rámu a visely z nich i provazy. Chvilku jsem si je prohlížel, neboť jsem nedokázal pochopit, k čemu tam ty provazy jsou. Když jsem se posléze v poněkud zšeřelé místnosti rozkoukal, všiml jsem si, že na jejich volných koncích jsou zavěšeny kožené vaky, které působením jakéhosi postupu ztvrdly, že byly jako dřevo. Na každém vaku bylo nakresleno nějaké slovo, ale ta slova mi vůbec nic neříkala. Tak jsem tam pořád stál a nahlížel dovnitř, ale vůbec nikdo mě nezpozoroval. Až se nakonec otočil jeden staříček láma a uviděl mě. Velice přívětivě se usmál a pozval mě dál: „Pojď dovnitř, chlapče, jen pojď!“ To mě nadmíru těší, že někdo tak mladý začíná o léčivé rostliny jevit zájem. Jen pojď!¹¹ Rozpačitě jsem k němu přistoupil, on mi položil ruku na rameno a k mému úžasu mě začal tím místem provádět. Ukazoval mi přitom jednotlivé druhy bylin, vysvětloval, jak se od sebe navzájem liší a jaký je rozdíl mezi bylinným práškem, čajem a mastí. Ten staříček se mi moc líbil! Jako by pobytem mezi těmi svými bylinkami pozoruhodně zlaskavěl.

Místnosti vévodil dlouhý kamenný stůl s poměrně hrubým povrchem. Zastavili jsme se před ním. Netroufám si určit, z jakého kamene byl, ale pravděpodobně šlo o žulu. Byla to rovná široká a masivní deska o rozměrech asi pět krát dva metry. Kolem stolu se činili mniši. Rozprostírali po něm chomáčky bylin. Nenalézám žádné lepší slovo, jak bych je popsal. Byly to zkrátka takové chuchvalce rostlin, hmota nahnědlé vegetace. Když celou dávku po stole rozložili, začali plochými kusy kamene podobnými cihlám byliny drtit tak, že táhli kámen ke kraji stolu. Vždy když ho zdvihli, viděl jsem, jak se pod jejich tlakem rostliny rozměňují na úplnou drť. Oni však nepřestávali a do bylin bušili dál, až z nich nakonec nezbylo víc než jenom vláknitá kaše. Když dospěli do této fáze, odstoupili a na jejich místo se postavili jiní mnichové s koženými vědry a kameny se zoubkovaným okrajem. Tato nová četa mnichů pracovní stůl oškrabala a všechnu tu vláknitou hmotu nahrnula do kožených věder. Když to dodělali, nastoupila zas na jejich místo původní skupina a tito mniši stůl posypali jemným pískem a začali ho těmi svými kameny drhnout. Při takovémto čistění do stolu zároveň dělali nové vropy, takže na něm léčivky potom lip držely a drcení bylo snazší.

Mnichové s dřevěnými vědry odnesli drcenou hmotu do vzdáleného kouta haly, kde jsem si teprv teď všiml ohromných kotlů vařící vody. Vedra jedno po druhém do jednoho z kotlů vyprázdňovali. Bylo by mě bavilo pozorovat, jak to v kotli bublá a jak se z něj valí pára, ale jakmile do něj mniši hodili rostlinné drti druhou dávku, var ustal. Starý láma mě přivedl až ke kodi a nahlédl do něj. Potom se chopil hole, obsah zamíchal a vyzval mě: „Podívej se! Tuhle směs rozvaříme a necháme ji na ohni tak dlouho, dokud se veškerá voda neodpaří, čímž

získáme hustý sirup. Ukážu ti, co s ním děláme dál.“

Vedl mě přes celý sál do jiné jeho části, kde jsem viděl tohoto sirupu celé nádoby, z nichž každá byla označena štítkem. „Tohle,“ poznamenal a prstem ukázal na jednu z nádob, „dáváme pít těm, kdo trpí infekcemi provázenými katar. Užívají tento nápoj v malých dávkách; přestože chuť nemá zrovna nejlepší, je pořád příjemnější než katar. Každopádně je z něho vyléčí.“ Zasmál se a bylo vidět, že má skvělou náladu, načež mě odvedl do přilehlé místnosti k dalšímu stolu. I tam byla skupina mnichů zaměstnána kolem kamenného stolu, ačkoliv spíše než stůl to byl mělký kamenný žlab. V rukou drželi dřevěné lopatky a jimi míchali pod dohledem dalšího lámy celou řadu přísad. Starý láma, jenž pro mě přípravnou bylin tento prohlídkový okruh uspořádal, mi přívětivě vysvětlil: „Tady máme eukalyptový olej spolu s olejem kafrovým. K nim ještě přimícháváme trochu velice drahého dováženého oleje olivového. Když mniši tyto přísady dřevěnými lopatkami pěkně smíchají, přidá se ještě máslo, jež tvoří velice jemný základ masti. Když potom člověka trápí bolesti hrudníku, pocítí velikou úlevu, když si touto mastí potře prsa i záda.“ Opatrně jsem se prstem dotkl kapičky té hmoty odstříknuté na hranu koryta a ještě obezřetněji jsem si k ní přivoněl. Úplně se mi protočily panenky. Jako kdyby mě ten zápach skrz naskrz propálil, jako kdyby se mi plíce z vnitřku prohořivaly navenek. Zároveň se mi strašlivě chtělo se rozkašlat, ale bál jsem se, že přitom celý vybuchnu. Starý láma se smál, až se za břicho popadal, a nakonec pravil: „Ještě si toho trošinku na ten nos natři, a sloupne ti to sliznici z chřípí. Tohle je totiž výtažek a bude se ještě ředit dalším máslem.“

O kus dál oškubávali další mniši špičky z lístků nějaké rostliny a pečlivě je prosívali přes látku podobnou sítu s velmi hustými oky. „Tito mniši se věnují přípravě léčivých čajů. Takovým čajem se rozumí bylinný odvar, který se pije. Tento konkrétní čaj,“ otočil se a ukázal na byliny, „je čaj proti křečím a přináší úlevu v případech nervových křečí a záškubů. Až tady budeš vykonávat v rámci výuky praktický výcvik, uvidíš, jak je to všechno náramně zajímavé.“ Právě v tuto chvíli ho někdo zavolal, ale než se vzdálil, mě pobídl: „Porozhlédni se tady, chlapče, ano, pěkné se podívej kolem. Mám opravdu radost, když vidím, že někdo se o naše umění tolik zajímá.“ Při těch slovech se otočil a odspěchal zpátky do vedlejší místnosti.

Toulal jsem se sálem a sem tam k něčemu přivoněl. Jednoho prášku jsem vdechl natolik, že mi vletěl do nosu a odtud se dostal až do krku. Naplno jsem se rozkašlal a nepřešlo mě to, dokud nepřišel další láma a nedal mi napít jeden z těch léčivých čajů, ale odporný byl i ten.

Když jsem se z toho nepříjemného pocitu vzpamatoval, přešel jsem ke vzdálené stěně, u níž stál veliký sud. Podíval jsem se, co je v něm, a užasl jsem, protože se zdál být plný kůry tak divně vypadající, že jsem takovou ještě v životě neviděl. Na kousíček jsem sáhl, a on se mi v prstech drolil. V údivu jsem sklonil hlavu ke straně, neboť jsem si nedovedl představit, k čemu mohou být dobré takové kusy špinavé staré kůry, drsnější a špinavější než jakákoliv kůra, s jakou jsem se kdy setkal v našich parcích. Láma, který mě pozoroval, ke mně přistoupil: „Ty zřejmě nevíš, k čemu to slouží, vid’?“ „To opravdu nevím, ctihodný lámo lékaři,“ odpověděl jsem. „Připadá mi to jako nějaký odpad, a nic víc.“ Zasmál se tomu velice pobaveně a pak mi to vysvětlil: „Tak toto je, mladý muži, kůra používaná proti dnes nejrozšířenějšímu neduhu na světě. Tato kůra přináší úlevu mnohým a spoustě lidí už zachránila život. Dokážeš uhodnout, o co se jedná? Jaká je ta nejběžnější porucha?“

To mě tedy opravdu zmátl. Lámal jsem si nad tím hlavu, ale nic rozumného mě nenapadlo, a tak jsem přiznal, že nevím. Usmál se a pověděl mi to: „Zácpa, mladíku, zácpa! Největší prokletí světa! Tohle je ale posvátná kůra, kterou kupujeme od indických obchodníků. Posvátná kůra, neboli cascara sagrada, jak se jí říká i v Brazílii - ve velice, velice vzdálené zemi, odkud pochází. I ona se užívá v podobě čaje nebo ve výjimečných případech ji vaříme tak dlouho, až z ní získáme destilát, k němuž přidáváme směs křídly a cukru. Z této hmoty pak lisujeme pilulky. Jsou určeny těm, kdož nesnášejí štiplavou chuť, jakou má kůra v

podobě čaje." Velice přívětivé se na mě usmál, očividně potěšen mým zájmem. A mě to skutečně zajímalo.

Láma, který se mi věnoval jako první, se zase přihnul zpátky, zajímal se, jak si vedu, a usmál se, když viděl, že to, co držím v ruce, je cascara sagrada. „Rozžvýkej si ji, chlapče, jen si ji rozžvýkej. Udělá ti to náramně dobře a úplně té to vyléčí z kašle, protože až to rozžvýkáš, budeš se zakašlat bát!" A dal se do smíchu jako skřítek, protože - ač to byl vysoký láma lékař - postavou byl drobného vzrůstu.

„Podívej, podívej!" zvolal, „vidíš tohle? Pochází to přímo z naší země a nazýváme to jilm hladký, lépe řečeno, tohle je jeho kůra. Je to velice užitečný prostředek pro ty, kdož trpí žaludečními potížemi. Vyrábíme z něj pastu, a když ji postižený nešťastník užívá, pocítí od bolesti úlevu. Ale jen počkej, chlapče, jen počkej. Až se sem za čas vrátíš, uvidíš, že společně přijdeme na to, že tě v tomto oboru čeká veliká budoucnost."

Poděkoval jsem jemu i tomu druhému lámovi a ukončil tak svou první návštěvu z mnoha, jež následovaly.

Ale to už se blížily uspěchané kroky - a byl to kluk se vzkazem, že se mám dostavit ke svému učiteli, lámovi Míngjuru Tundrupovi, jenž na mě čeká ve svém pokoji, který se co nevidět stane téměř i mým, protože já teď dostanu pokoj hned vedle něho. Tak jsem si zase na sebe přitáhl roucho, abych vypadal co nejelegantněji, a hrnul jsem se, jak nejrychleji to šlo, podívat se, jaký pokoj mi dali.

12. KAPITOLA

Můj pokoj byl příjemný, sice malý, ale mým potřebám úplně stačil. Velice mě potěšilo i to, že v něm byly dva nízké stolečky, na jednom z nich leželo množství časopisů a novin. Na druhém stolečku pro mě bylo přichystáno velice příjemné překvapení - ty sladké věcičky, které jsem tolik zbožňoval. Když jsem vešel, mnich služebník se na mě usmál a pravil: „Bohové štěstěny se na tebe, Lobsangu, určitě usmívají. Bydlíš přímo vedle velkého lámy Mingjura Tundrupa.“ To jsem věděl i já, takže mi nesdělil vůbec nic nového, ale pak dodal: „Tady jsou spojovací dveře. Musíš mít na paměti, že sem nikdy nesmíš vejít bez předchozího svolení svého učitele, protože bys ho mohl vyrušit z hluboké meditace. Teď není na chvíli tvůj učitel k mání, tak bych ti radil pustit se mezitím do těch dobrot.“ Při těch slovech se otočil a z mého pokoje vyšel. Z MÉHO pokoje! To znělo překrásně! A byl to skvělý pocit, mít vlastní pokoj poté, co jsem musel spát úplně veřejně s hromadou dalších kluků.

Přešel jsem pokojem ke stolku zpátky, sklonil se k němu a začal si pozorné prohlížet všechny ty pamlsky. Zmítán nerozhodností jsem si nakonec přece jen stanovil, od kterého kousku začít. Bylo to cosi růžového, bílé pocukrovaného. Vzal jsem si dortík do pravé ruky, ale abych byl rovnoměrně vyvážen, přibral jsem si ještě jeden i do levé, a takto obtěžkán jsem poodešel k oknu podívat se, ve které části budovy se nacházím.

Pažemi jsem se vzepřel o kámen výklenku okenní římsy a vystrčil hlavu z okna, přičemž jsem pronesl pár velice nespisovných slov, neboť mi přitom jeden ten indický dortíček vypadl z ruky. Hltavé a bez prodlení jsem spořádal i druhý kousek, který jsem držel v ruce, aby ho náhodou nestihl osud prvního, a pak jsem se opět zaměřil na podrobné zkoumání okolní krajiny.

Zde jsem se nacházel na jihovýchodním konci budovy a měl jsem poslední pokoj přímo v pravém rohu tohoto křídla. Byl odsud vidět park Skvostů - Norbu Linga. V tu chvíli se tam hemžila početná skupina lámů. Vypadalo to, že debatují, protože výrazně gestikulovali. Pár chvil jsem si je roztržité prohlížel. Byli docela legrační. Jeden tam dole pózoval a druhý před ním řečnil, načež si role vyměnili. Aha! Už jsem si uvědomil, co tam dělají. Nacvičovali veřejné rozpravy, neboť sám dalajláma se chystal těchto veřejných lámaistických debat zúčastnit. Spokojen, že mi neušlo nic z toho, o čem bych měl vědět, jsem pozornost obrátil jinam.

Na linkchorské silnici zevlovala hrst poutníků, jako by čekali, že pod každým kořenem nebo kamenem objeví zlatý poklad. Byla to přepestrá sbírka lidských exemplářů. Někteří byli pravověrní poutníci - skutečně upřímní. Jiní, jak jsem bez velkých obtíží dokázal určit, byli vyzvědači. Ti ruští špehovali Číňany a nás, zatímco ti čínští špehovali zas Rusy a nás. Usoudil jsem, že dokavad jim jde o to, špehovat se mezi sebou navzájem, mohli by dát pokoj nám. Přímo pod mým oknem se rozkládala bažina, již protékala říčka, která se o kus dál vlévala do Šťastné řeky. Přes řeku vedl most, přes nějž se ubírala linkchorská silnice. Pobaveně jsem ji pozoroval, protože si tam hrál hlouček městských kluků, zmíněných černých hlav, které neměli oholené jako my mniši. Dováděli na tom mostě a házeli z něj na jedné straně do vody kousky dřeva, načež přebíhali na stranu protilehlou, aby se podívali, jak se tam zase vynoří. Jeden kluk za vydatného přičinění jiného po hlavě přepadl do vody. Nestalo se mu ale nic vážného a sám se vyškrábal na břeh, až na to, že vylezl celý zablácený obzvlášť lepkavým bahnem, s nímž jsem už i já měl tu čest se seznámit »na vlastní kůži«. Všichni kluci hned seběhli dolů ke břehu a pomohli mu se omýt, protože věděli, co by jim rekli otec a matka, kdyby se vrátili do Lhasy a nechali tam kamaráda v tak hrozném stavu.

O kus dál na východ bylo stále ještě vidět převozníka, provozujícího svoje řemeslo, jak převáží lidi na druhou stranu řeky a náramně se přitom předvádí v naději, že pumpne cestující

o nějaký ten peníz navíc. Jeho počínání mě opravdu velice zajímalo, neboť v té době jsem ještě žádnou zkušenost s jízdou ve člunu po vodě neměl, a bylo to jedním z mých největších snů.

Dál za stanovištěm převozníka se rozprostíral další z nevelkých parků - Kaša Linga - a sice podél silnice vedoucí k čínskému zastupitelství. Na jeho zdi jsem z okna svého pokoje dokonce i dohlédl a viděl i dolů do zahrady navzdory tomu, že byla tak dobře zakrytá stromy. My kluci jsme odjakživa měli za to, že na čínském zastupitelství se páchají příšerná zvěrstva - a kdo ví? Možná jsme měli i pravdu...

A ještě o kus dál východním směrem se rozkládal velice příjemný, až poněkud vlhký park

Kchaty Linga obklopený bažinami. Za ním vedl Tyrkysový most. Na ten jsem také dohlédl, a to mi dělalo radost. Bavilo mě totiž pozorovat lidi, jak vcházejí do jeho kryté části, aby se za chvíli opět vynořili na druhé straně.

Teprve za Tyrkysovým mostem se tyčilo město Lhasa - soudní síň a pochopitelně i zlatisté střechy Džókchangu - neboli lhaské katedrály, která byla zřejmě nejstarší budovou naší země. Pak už se rozprostírala jen dálka a v ní rýsující se pásma hor s roztroušenými poustevnami a nakupením různých lámaserií. Ano, byl jsem se svým pokojem opravdu spokojen, když vtom mě napadlo, že odsud nevidím na Potalu. Zároveň jsem si ale uvědomil, že tím pádem vysocí potalští úředníci nevidí ani na mě, takže kdybych někdy náhodou pouštěl oblázky nebo kousičky campy na nic netušící poutníky, nikdo mě neuvidí a postižení to přičtou na vrub ptákům.

V Tibetu jsme nepoužívali postele, spalo se přímo na zemi. Často jsme neměli ani polštáře nebo cokoliv jiného, co bychom si mohli položit pod sebe, takže jsme se jen zabalili do příkrývek a místo polštáře používali roucho. Ted ale ještě nebyl čas ke spánku, a tak jsem se raději usadil na zem zády k oknu, přičemž mi přes ramena do pokoje vnikal proud světla, a vzal jsem do ruky jeden z časopisů. Název mi vůbec nic neříkal. Mohl být klidné v angličtině, ve francouzštině nebo i v němčině, stejně jsem z těch řečí nerozuměl žádné. Když jsem si pak ale začal prohlížet toto konkrétní číslo, nabyl jsem dojmu, že pochází z Indie, protože na obálce mělo jakýsi druh mapky, a já jsem odhadl podle tvaru slov některé zeměpisné názvy.

Začal jsem obracet stránky. Ani v tomto případě mi slova nic neříkala, takže jsem věnoval pozornost dál už jen obrázkům. Jak jsem tam tak spokojeně seděl a cítil, že můj úděl se obrací k lepšímu, stačilo mi ke štěstí jen si listovat stránkami s obrázky a myšlenkám dopřávat volný rozlet. Bezmyšlenkovitě jsem obracel stránky, až jsem se u jedné zastavil a dal se do bláznivého smíchu. Na dvou vnitřních stránkách tam bylo několik obrázků mužů stojících na hlavě zkroucených jakoby do uzlů a do všelijakých takových nemožných poloh. To už jsem pochopil, na co se dívám. Byla to některá jogínská cvičení představující v Indii skutečný kult. Některé z výrazů těch lidí na obrázku mě rozesmály ještě víc, ale smát jsem se v tu ránu přestal, neboť jsem zčistajasna vzhlédl a zjistil, že ve spojovacích dveřích stojí láma Mingjur Tundrup a usmívá se na mě.

Dřív, než jsem se dokázal vyškrabat na nohy, mávl rukou, abych nevstával, a dodal: „Ne, Lobsangu, tady nechceme žádné formality, vid. Ty se hodí za oficiálních okolností, ale tenhle pokoj je tvým domovem, stejně tak jako je můj pokoj" - a ukázal otevřenými dveřmi - „domovem mým. Ale čemu ses to tu vlastně tak smál?" Potlačil jsem rostoucí veselí a ukázal na obrázky jogínů. Můj učitel vkročil do pokoje a usedl vedle mě na podlahu.

„Víš, Lobsangu, neměl by ses smát smýšlení jiných lidí, protože ani ty jistě nechceš, aby se lidé smáli tvému. Tihle muži na obrázku cvičí jógu. Já se jí nevěnuji, stejně tak jako žádný vyšší láma. Zabývají se jí pouze ti, kdo nemají žádné metafyzické schopnosti." „Mistře," požádal jsem poněkud vzrušeně, „pověděl byste mi o józe něco víc, jak ji lidé cvičí a o co v ní vůbec jde? Mám v téhle záležitosti značné nejasno." Můj učitel si na okamžik pohlédl na prsty, načež mi odpověděl: „Ale ano, tak jako tak se s těmito záležitostmi musíš seznámit. Proč to tedy neudělat hned, že? Otázku jógy s tebou rád proberu."

Seděl jsem a naslouchal jeho výkladu. Byl všude, všechno věděl a prožil, a já jsem netoužil po ničem jiném, než se utvářet dál po jeho vzoru. Když ke mně promlouval, poslouchal jsem ho určitě se zájmem větším, než by se dalo běžně očekávat od tak malého chlapce.

„Jóga mě tedy nezajímá," dodal, „protože je pouze prostředkem ukáznění těla. Pokud někdo tělesnou kázeň ovládá, jóga je pro něj už jenom ztrátou času. Zde v naší zemi se jógou nikdo nezabývá, s výjimkou nejnižších společenských vrstev. Indové naopak jógu povýšili na hotový kult, a to je mi nesmírně líto, neboť člověka od skutečných pravd pouze odvádí. Připouštím, že dříve, než je člověk schopen ovládat metafyzické úkony, musí ovládat tělo,

dech, ale i svaly a citová rozpoložení. Ale" - dodal s úsměvem a vzhledl ke mně - „jsem proti józe proto, že se hrubou silou snaží o to, čeho by se mělo dosáhnout prostředky duchovními."

Během jeho promluvy jsem stále dál hleděl na obrázky a v duchu uvažoval, že to je skutečně zvláštní, zkroutit si tělo jako paragraf a domnívat se, že člověk vykonává něco duchovního. Ale to už můj učitel pokračoval: „Mnoho Indů nižšího stupně oduševnělosti se prostřednictvím jógy dokáže propracovat k určitým hříčkám, a o nic jiného se opravdu nejedná, jako je hypnóza a další, jež jsou potom mylně považovány za ryzí duchovno."

Nikdy jsem neslyšel o nikom, kdo by se dostal do nebeských krajin na základě toho, že si uměl tělo svázat do uzlu," dodal se smíchem.

„Proč se však lidé takovým zvláštním věcem věnují?" otázal jsem se. „K určitým záležitostem, tedy k určitým tělesným projevům, se jógou dá opravdu propracovat a takový cvičenec si zcela určitě trochu vyvine svalstvo, ale k rozvoji duchovnosti jóga nevede. Mnoho Indů se s jógou dokonce veřejně předvádí, a takoví lidé se potom nazývají fakíři. Putují ode vsi ke vsi, od města k městu a předvádějí se lidem třeba právě tak, že se sváží do uzlů, jak tomu říkáš ty, nebo udrží ruku nad hlavou po dlouhou dobu či nějaké jiné pozoruhodné kousky. Usedají do určitých poloh s výrazem světců a tváří se, jako by dělali tu nej úžasnější věc na světě. Ačkoliv tvoří jen hlučnou menšinu, která se přihřívá na výsluní reklamy, lidé dospěli k mylným představám, že jóga je zkratkou k velkým pravdám. To je však lež jako věž. Jóga člověku pouze napomáhá rozvíjet, ovládat i ukázat tělo, ale k dosažení duchovnosti nevede."

Zasmál se a dodal: „Nebudeš tomu věřit, ale když jsem byl velice mladý, zkusil jsem jógu i já. Zjistil jsem ale, že prováděním několika dětinských cviků trávím tolik času, že se mi ho pak už nedostává na skutečný duchovní růst. A tak jsem na radu jednoho starého mudrce pověsil jógu na hřebíček a začal se věnovat věcem vážnějším." Zahledl se na mě, načež opsal ve vzduchu paží kruh pojímající do sebe Lhasu i Potalu a pravil: „V celé naší zemi nenajdeš vyšší druh lámy, který by se jógou zabýval. Ti totiž chápou skutečnou podstatu věci," — zvedl obočí, přičemž na mě upřel pohled - „všimni si, jak rádi kolem sebe jogíni dělají humbuk, aby bylo vidět, jací jsou úžasní a důležití a jak vlastní klíče ke spáse a duchovnosti. Skutečný znalec metafyziky naopak o tom, co dokáže, nemluví. Naneštěstí se v oboru jógy hlučná menšina pokouší ovlivnit veřejné mínění. V téhle věci ti, Lobsangu, radím: jógou se nezabývej. Pro tebe je úplně zbytečná. Narodil ses už s jistými schopnostmi, jako je jasnovidectví, telepatie a další, a proto nemáš vůbec zapotřebí do jógy fušovat. Mohlo by ti to dokonce i uškodit."

Přítom, jak mluvil, jsem bezmyšlenkovitě dál otáčel stránky, až jsem se zarazil, protože na jednom z dalších obrázků jsem spatřil člověka, který dokonce vypadal, že pochází ze Západu, a i ten se tvářil křečovitě a snažil se předvést nějaký cvik. Poukázal jsem na to, můj učitel si obrázek prohlédl a prohlásil: „Vida, tohle je zrovna jedna z obětí jógy, západní člověk, který tak dlouho cvičení láme přes koleno, až si ho zlomí. Od obyvatel Západu je nanejvýš nerozumné takto si počínat, protože nemívají svalstvo a kosti dost ohebné. Pokud se člověk józe skutečně věnovat chce, je žádoucí, aby k tomu byl veden už od nejtělejšího dětství. Začínat ve středním věku je na nic a může to i ublížit. Na druhé straně je směšné tvrdit, že jóga způsobuje onemocnění. To není pravda. Veškeré její působení spočívá v tom, že nám trochu rozhýbe svalstvo, ačkoliv občas si člověk touto cestou způsobí i nějaké to vymknutí nebo natažení svalu, za což si nešťastník může sám, když se chová tak neuvážené." Zavřel časopis a pobaveně dodal: „Všichni jogíni, které jsem já kdy osobně poznal, byli poněkud vyšinutí a přesvědčení, že spolklí veškerou moudrost světa a že jóga je spásou lidstva, zatímco je to jen cvičení, jako když vy kluci lezete po stromech, chodíte na chůdách nebo běháte po mezi, aby vám vzletěl drak. Jinak jóga nepředstavuje víc než tělesné cvičení, ale nic duchovního. Dokáže ovšem člověku pomoci zlepšit tělesnou kondici, takže pak může nechat jógu ustoupit do pozadí a soustředit pozornost na to, co je skutečně zásadně důležité -

na záležitosti ducha. Koneckonců, za pár let každý z nás z těla odejde a nezáleží na tom, zda odkládá tělo samý sval a pevné kosti. Jediné, na čem bude záležet, je stav ducha."

Ještě se vrátil k tomuto tématu a dodal: „Měl bych té varovat v tom smyslu, že mnoho cvičenců jógy zapomíná, že jejich kult je pouze tělocvičný. Místo toho převzali některé naše okultní léčebné postupy a prohlásili je za doplněk jógy. To je naprostá lež, kterýkoliv tento léčebný postup může vykonávat i člověk jógy zcela neznalý, a často i mnohem lépe. A proto," a při těch slovech na mě přísně ukázal, „nikdy nepodlehni jogínské reklamě. Mohlo by tě to případně i svést z vytyčené cesty."

Otočil se a odešel do svého pokoje. Hned se ale zas vrátil a oznámil: „Podívej! Mám tu pro tebe několik obrázků, které bych chtěl, aby sis pověsil na zeď. Bude lepší, když si je hned vezmeš." Přistoupil ke mně a zvedl mě na nohy, aby mi ušetřil námahu. Následoval jsem ho do jeho pokoje, kde na stolku ležely tři svitky papíru. Vzal jeden z nich do ruky a vysvětlil: „Toto je prastaré čínské vyobrazení zhotovené před mnoha staletími z vykládaného dřeva. Originál se v současnosti nachází v Pekingu. Chci, abys podle této kopie studoval. Všimni si, jak jsou tu různé tělesné orgány znázorněny pomocí mnichů věnujících se všelijakým úkonům." Odmlčel se a ukázal na jedno místo. „Podívej tady! Vidíš, jak tu ti mniši míchají dohromady jídlo a tekutinu? Tak to je žaludek. Přetvářejí tu jídlo, aby jej posléze různým potrubím poslali do jiných úseků těla dalším mnichům. Když tohle pozorně prostuduješ, získáš velice dobrý přehled o základních úkonech lidského těla."

Opět svitek zatočil, opatrně jej ovázal drobnými tkaničkami, které k němu už byly přichyceny, načež vzal do ruky další a ukázal mi ho. „Tady," vysvětloval, „vidíš znázornění páteře včetně různých čaker. Odsud pochopíš, jak jsou různá energetická centra rozmístěna v oblasti rozprostírající se od dolního konce páteře až k vrcholku hlavy. Tenhle nákras musíš mít přímo před sebou tak, aby byl posledním, na co se podíváš před ulehnutím, a prvním, na co pohlédneš ráno."

Opět svitek pečlivě zabalil a svázal. Poté uchopil další, ten třetí. Rozvázal na něm tkaničky a držel ho rozpřaženýma rukama rozevřený po celé délce. „Tohle představuje nervový systém a jsou tu vyobrazeny věci, které se budeš muset učit, jako je například krční ganglion, bludný nerv, srdeční pleteň, solární pleteň a pánevní pleteň. To všechno budeš muset mít v malíčku, protože to pro tebe coby studenta školícího se na lámu lékaře bude naprosto zásadní." Prohlížel jsem si ten obrázek s rostoucí skleslostí, protože se mi zdálo nemožné, abych se tohle všechno naučil, veškeré ty drobnosti a záhyby lidského těla, klikaté čáry a čárky nervů i rozlehlé skvrny čaker. Nu což, pomyslel jsem si, mám na to spousta času, a budu se tedy snažit postupovat podle vlastního tempa. A pokud se toho nebudu schopen naučit tolik, kolik si oni představují, pak se prostě nedá nic dělat. Nikdo nemůže vykonat víc než snažit se ze všech sil.

„A teď si myslím, že bys měl jít trochu ven na čerstvý vzduch. Jenom si tyhle věci ulož k sobě do pokoje, a jak strávíš zbytek dnešního dne, je pouze na tobě, ovšem za předpokladu, že zase neprovedeš nějakou lumpárnu!" dodal s úsměvem. Uctivé jsem se mu uklonil a chopil se svitků. Potom jsem přešel do svého pokoje a zavřel za sebou průchozí dveře. Chvíli jsem postával uprostřed pokoje a uvažoval, jak si ty zatracené obrázky na stěny přichytit, až jsem si všiml, že výčnělky k tomu příhodné na zdech už jsou. Opatrně jsem si přisunul stolek pod jeden z nich, vyškrabal se na něj a získal tím další necelý půl metr výšky. Konečně se mi podařilo dostat tkaničku nástěnného obrazu přes výčnělek. Opatrně jsem přešel k protilehlé stěně pokoje a uznale svoje dílo obhlížel. Jenomže ono viselo křivé. Vrhla jsem na nástěnku kritický pohled a rázně vykročil vpřed, abych ji srovnal tak, jak má být. Když obraz visel rovně jako podle pravítka, spokojeně jsem se začal věnovat ostatním dvěma. Konečné bylo vše na svém místě a já jsem si s uspokojením zamnul ruce. Samolibě jsem se usmíval, když jsem ze svého pokoje vykročil, nevěda honem, kudy se dát. Ale jakmile jsem vyšel a minul dveře svého učitele, spatřil jsem na konci chodby mnicha služebníka. Velice přátelsky mě

pozdravil a poradil mi: „Tohle je nejkratší cesta odsud. Vedou tu soukromé dveře pro lámy, ale bylo mi řečeno, že je smíš používat," a ukázal na ně. Já jsem jen poděkoval a brzy jsem už vyklouzl na čerstvý vzduch.

Stál jsem venku pod širým nebem. Konec horské pěšiny mi ležel přímo u nohou. Kus opodál se pohybovala skupina mnichů. Připadalo mi, jako by čistili silnici, ale já jsem tím směrem nezabrousil, aby mi náhodou také nepřidělili nějaký úkol. Raději jsem se vydal přímo rovně a na chvíli se usadil na kámen, prohlížeje si nedaleké město. Ba co víc, bylo tak blízko, že se v naprosto čistém a průzračném vzduchu dalo rozeznat i odění kupců, mnichů a lámů jedoucích po svých záležitostech.

Za chvíli jsem si přesedl o několik metrů níže na jinou skálu, u níž stál malý hezoučký keř. Soustředil jsem pozornost na bažinu pod sebou, kde rostla bujná zelená tráva. Všiml jsem si, že z ní vycházejí bubliny, jak se v tůňkách skrývají ryby. Jak jsem tam tak seděl, za zády se mi najednou ozval šustot a jakýsi drsný hrdelní hlas pronesl: „Chrrrr? Mňauuuu!" V kříži jsem ucítil, jak se o mě někdo usilovně otírá, čímž mě to pevné chlupaté tělíčko zdravilo. Sáhl jsem za sebe a starou kočku jsem pohladil. Na oplátku mě olízla jazykem drsným jako silniční šterk. Potom mě oběhla, vyskočila mi na klín, hned zase slezla a proběhla několika keři. Zastavila se ale tak, aby mě pořád ještě dobře viděla, a začala pobíhat dokola, přičemž se po mě stále dívala. Vypadala jako zosobněný obraz pátrání, jak tam tak stála s ocasem zdviženým rovně do výšky a s napřímenýma ušima, a jak se na mě tak upřeně dívala, modré oči jí svítily. Ani jsem sebou nepohnul, tudíž ona zas vyběhla svah a stanula přede mnou, řkouc: „Mňauuu, mňauuuu!" Jelikož ani tentokrát se z mojí strany nedočkala žádné odezvy, hrábla po mě packou, zasekla se mi drápy do okraje roucha a jemné zatahala: „No tak, kočko, co se to s tebou děje?" zeptal jsem se jí už trochu popuzené. Pak jsem se pomalu vyškřábal na nohy a rozhlédl se, abych zjistil, co ji tak znepokojuje. Kolem se nic zvláštního nedělo, ale kočka se znovu rozběhla ke vzdálenému křoví a pak zase nazpátek, přičemž mě opět drápem chytila za roucho. A tak jsem svah hory přeletěl pohledem a začal z něj zvolna a opatrně sestupovat, zatímco kočka kolem mě úplně tančila rozčilením. Kroužila dokola, skákala do vzduchu a nespouštěla ze mě oči.

Při svém zdlouhavém sestupu jsem se stále přidržoval keřů, až jsem nakonec dospěl do místa, kde se kočka zastavila a vzhledla ke mně, ale nic tam nebylo vidět. „Ty jsi, kočko, ale idiot!" řekl jsem podrážděně. „Dovlekla jsi mě až sem dolů jen proto, že si chceš hrát!" „Mňauuu, mňauuu!" odporovala kočka, znovu se mi pověsila na roucho, pak se mi

znovu začala proplétat mezi nohama, šťouchat do mě a kousat mě do prstů u nohou, vykukujících mi ze sandálů.

S odevzdaným povzdechem jsem sestoupil ještě o kousek níž, prodíraje se křovím. Křečovitě jsem se držel, protože jsem stál na převislém skalisku a při sebemenší neopatrnosti bych se byl vystavil hrozbě, že přes něj přepadnu. Otočil jsem se ke kamarádce kočce, abych jí pověděl několik velice nepěkných slov, ale všiml si, že je rozčilená na nejvyšší míru. Vtom kolem mě proběhla a vrhla se přes útes. Srdce mi úplně poskočilo zděšením, protože ta stará kočka byla mou dobrou kamarádkou - v tu chvíli mě napadlo jen to, že *spáchala sebevraždu!*

Velice opatrně jsem si klekl, stále se přitom přidržuje křovin, a nahlédl přes okraj skály. V hloubce asi čtyř metrů jsem uviděl ležet tělo starého mnicha. S hrůzou jsem mu zíral na hlavu zbrocenou krví a poté si všiml, že má zakrvácené i roucho a pravou nohu ohnutou v nepřírozené poloze. Srdce se mi prudce rozbušilo leknutím, rozčilením a námahou. Rozhlédl jsem se kolem sebe a objevil, že z levé strany tam přímo vede příkrý a uzounký svah, kudy jsem se hned pustil, až jsem posléze starému mnichovi stanul u hlavy.

Opatrně, a už už připraven vyletět z kůže zděšením, jsem se ho dotkl. Byl živý! Pod mým pohlazením chabě zamžikal očima a zasténal. Pochopil jsem, že přepadl se skály a uhodil se přitom do hlavy. Kočka teď seděla a pečlivě mě pozorovala.

Jemné jsem stařečka polaskal po hlavě a začal ho třít za ušima, odkud jsem přes krk

postupoval až k srdci. Na nějakou chvíli otevřel oči a nepřítomně se díval. Jen pomalu dokázal zaostřit pohled a uvědomit si moji přítomnost. „Všechno bude v pořádku," pronesl jsem konejšivě. „Vrátím se nahoru pro pomoc. Hned jsem tu zpátky." Staroušek se pokusil o úsměv a zas zavřel oči. Já jsem se otočil a po kolenou a po rukou, což bylo za daných okolností to nejrychlejší a nejbezpečnější, jsem šplhal zpátky nahoru a odtud, co mi síly stačily, jsem přeběhl pěšinkou až ke skrytému vchodu vyhrazenému lámům. Vpadl jsem dovnitř a téměř se srazil se služebníkem. „Rychle, rychle!" zvolal jsem. „Na útesech leží zraněný mnich!" V tom okamžiku vyšel ze dveří můj učitel, aby zjistil, co je to za povyk. „Mistře, mistře!" vykřikl jsem. „Právě jsem s pomocí ctihodné Mňouky na útesech objevil zraněného mnicha. Má potlučenou hlavu a nohu nepřírozeně ohnutou. Potřebuje okamžitou pomoc!" Můj učitel vydal rychlé pokyny mnichu služebníku a pak se obrátil ke mně. „Utíkej, Lobsangu, jdu za tebou," pravil.

Společně jsme vyšli z Čokpori a přešli přes cestu. Vedl jsem ho dolů příkrou pěšinkou, přičemž jsem si ke svému znepokojení všiml, že se mu šafránové roucho vláčí hlínou. Na druhé straně, moje vlastní roucho bylo natolik špinavé, že pár skvrn navíc nehrálo žádnou roli. Ctihodná Mňouka si tanečním krokem vykračovala stezičkou před námi a vypadala, jako by si oddechla, že se mnou vidí lámu Mingjura Tundrupa.

Brzy jsme se dostali až ke starému mnichu, jenž měl stále ještě zavřené oči. Můj učitel k němu poklekl a z nitra roucha vytáhl všelijaké balíčky, obvazy, jakož i nějakou látku, kterou na kusu hadříku podržel starému mnichovi pod nosem. Ten prudce kýchl a otevřel oči, z nichž vyzařovala mučivá bolest a vysílení. Když viděl, kdo ho má v péči, vypadal, jako že se mu velice ulehčilo. „Všechno je v pořádku, příteli, už přichází pomoc," povzbudil ho můj učitel. Při těch slovech mnich zavřel oči a vydechl úlevou.

Můj učitel zdvihl mnichovi roucho a my jsme spatřili, jak mu na noze pod kolenem vyčnívají z kůže kusy kostí. Můj učitel nařídil: „Chyť ho za ruce, Lobsangu, a drž mu je pevně. Opři se vahou, aby se nemohl pohnout. Já mu tu nohu napravím.“ Při těch slovech uchopil mnicha za kotník a náhlým a rychlým trhnutím mu končetinu narovnal, přičemž výčnělky kostí opět zmizely v kůži. Ten hmat byl tak náhlý a vykonaný tak zručně, že stařec nestihl ani zasténat.

Potom můj učitel natáhl ruku po dvou snadno dostupných větvích dosahujících sem z velkého košatého keře. Nožem je odřízl, podložil kusem vlastního roucha a uvázal je mnichovi k noze. Pak jsme si sedli a nečinně čekali.

Za chvíli se začalo ozývat šoupání nohou a šramot provázející skupinu mnichů sestupující do rokly pod vedením jednoho lámy. Zavolali jsme na ně a nasměrovali je až k místu, kde jsme čekali. Opatrně se shromáždili kolem zraněného, až na jednoho mladého mnicha, který se velice lehkomyšlně začal předvádět, aby ukázal, jak stojí pevně opřen. Jenomže kameny pod nohama se mu najednou uvolnily, nohy mu podjely a on začal ujíždět po svahu hory. Lem roucha se mu zachytil o křovisko a v pádu se mu přetáhl přes hlavu, jako když oloupe banán. Tak nahý klouzal se svahu před vyjevenými zraky poutníků na Okružní cestě dole. Můj učitel se zasmál a nařídil dalším dvěma, aby ho šli neprodleně sebrat. Když ho vytáhli zpátky nahoru, tvářil se velice zahanbené a hrozné se červenal. Všiml jsem si, že pokud se bude chtít cítit pohodlně, měl by teď několik dní žít vestoje, protože právě tu část těla, která se dotýká podlahy, když sedíme, měl velice škaredě odřenou od kamení.

Mniši raněného opatrně převrátili na bok, aby pod něj mohli po celé délce podsunout silný kus plachty. Pak ho zas obrátili zpátky a posunuli, takže se nacházel na pohodlných nosítkách. Látku přehnuli i seshora, takže z ní vznikla jakoby roura, načež jí protáhli silné bidlo, a k tomu ho širokými konopnými popruhy připevnili. Naštěstí opět upadal do bezvědomí. Dva mniši zvedli bidlo na obou koncích a za vydatné pomoci ostatních, kteří je zezadu tlačili a na vzepřených nohou podpírali, vystupovali opatrně křovinami k vrcholku hory do bezpečí Čokpori.

Hladil jsem ctihodnou Mňouku a vykládal svému učiteli lámovi Mingjuru Tundrupovi, jak mě dovedla až dolů k dědouškovi, který potřeboval pomoc. Ten starý chudák by nejspíš byl zahynul, kdyby na něj byla neupozornila ctihodná Mňouká, která teď před námi dováděla a poskakovala. Můj učitel vešel do Čokpori, ale já jsem zůstal sedět venku na balvanu a škádlil ctihodnou Mňouku pěkným a pružným kusem kůry, ke kterému se chovala, jako by to byl její úhlavní nepřítel. Vyskakovala, vrčela, prskala a na kůru se vrhala, přičemž jsme oba vnímali ten nejhlubší pocit hřejivého přátelství.

13. KAPITOLA

Bylo to útěšné, chodit zas po Čokpori, být znovu zpátky u těch, jež jsem tak důvěrně znal. Zdejší učitelé se svěřencům opravdu věnovali a pro poslání lámů lékařů je svědomitě vychovávali. Můj učitel navrhl, abych na vyučování bylinářství, anatomie a lékařství docházel do třídy, protože Čokpori bylo ve výuce těchto oborů vyhlášeným střediskem.

Spolu se skupinou dalších dvaceti pěti, tvořenou kluky, jako já nebo staršími a jedním či dvěma mnichy z jiných lámaserií, jsem se usadil na podlahu jedné z našich tříd. Vyučující láma měl o svou práci opravdu zájem a šlo mu i o to nás hodně naučit. „Voda,“ prohlásil, „voda je klíčem k dobrému zdraví. Lidé jí ale nepijí dost na to, aby tělu umožnili řádně fungovat. Člověk se nají, a tím do sebe vpraví spoustu hutné hmoty, která tou dlouhou cestou střev jen stěží prochází. Výsledkem je, že trávicí soustava se ucpává, zažívání je špatné a dochází k úplné neschopnosti věnovat se studiu a provozování metafyziky.“ Zmlkl a rozhlédl se kolem sebe, jako by nás chtěl pobídnout, abychom uvažovali jinak. „Mistře,“ ozval se mladý mnich, pocházející z nějaké menší lámaserie, „je to pravda, že pijeme-li při jídle, ředíme si tím žaludeční šťávy? Alespoň tak mi to bylo řečeno.“ Mladý mnich zaraženě zmlkl a rozhlédl se kolem, jako by byl zaskočen vlastní troufalostí.

„Tak to je dobrá otázka!¹¹ opáčil vyučující láma. „Spousta lidí si to myslí, ale není to pravda. Tělo totiž dokáže vytvářet žaludeční šťávy natolik zhuštěné, že za určitých okolností tyto šťávy mohou začít natravovat dokonce i té!o samotné.“ Úžasem jsme zalapali po dechu a mě docela znepokojila představa, že možná sám sebe ujídám! Učitel se pousmál nad pozdvižením, jež vyvolal. Pár vteřin ještě mlčky posečkal, až zaučinkuje dopad jeho slov. „Žaludeční vředy a žaludeční dráždivost - jak vlastně vznikají?“ zeptal se a přejížděl nás pohledem jednoho po druhém v očekávání, zda někdo odpoví.

„Mistře,“ ozval jsem se směle, „může ztrápený člověk dostat žaludeční vředy stejně tak, jako si soužením působí bolesti hlavy?“ Učitel se usmál a odpověděl: „Ano, to je dobrý postřeh. Když se někdo trápí, žaludeční šťávy se mu v žaludku stále víc zahušťují, až se nakonec jejich účinek obrátí proti žaludku samému. Kyseliny, které za běžných okolností potravu natravují, nejslabší místo žaludeční stěny postupně naleptají, až do ní nakonec proděraví i otvor. Žaludečním obsahem pak začnou zmítat bodavé bolesti a šťávy se zahušťují stále více. Kyselinám se nakonec podaří takto vzniklou trhlinou prosáknout, proniknout do prostoru žaludeční stěny a - žaludeční vřed je na světě. Přiměřené množství vody by situaci velice zmírnilo, případně by mohlo vzniku žaludečního vředu i zabránit. Poučení: když na vás dolehne úzkost a trampoty, pijte alespoň dostatečné množství vody, čímž nebezpečí vzniku žaludečních vředů snížíte!“

„Mistře,“ ozval se jeden potrhlý kluk. „Já jenom doufám, že to lidé nevezmou příliš doslova, protože já jsem zrovna jeden z těch, kdo sem musí tahat vodu po horském svahu, a věřte, že je to pěkná dřina.“ Většina lidí si vůbec neumí představit, s jakými problémy zem, jako je Tibet, zápolí. Skýtá sice spousty vody, ale většina se jí nachází na špatných místech. K uspokojení potřeb vody v lámaseriích, jako je Potala nebo Čokpori, ji tahaly celé pracovní čety mnichů dělníků v kožených vacích vzhůru pěšinami po horských svazích. K přepravě vody nezbytné pro náš život se rovněž používalo jaků a tažných koní. Nekonečné zástupy nosičů se dřely, aby naplnily nádrže na vodu, rozestavené na přístupných místech. Nešlo jenom otočit kohoutkem a mít jí hned hojné množství - studené, nebo dokonce teplé. My jsme ji museli odebírat z těchto vodojemů. Nahoru se těžce dopravoval i velice jemnoučký říční písek, který se používal k čištění kuchyňského náčiní a podlah. Voda byla drahocenná. Naší prádelnou byl břeh řeky. Místo, abychom přenášeli řeku na vrchol hory, brali jsme oděvy vyprat dolů.

Vyučující láma tuto slabomyslnou poznámku pominul a pokračoval: „Nejhorším

neduhem lidstva je..." - tady se odmlčel, aby svému projevu dodal dramatického účinku, a v okamžiku, kdy jsme uvažovali o morových ranách a rakovině, pronesl: „*Zácpa!* Ta totiž způsobuje mnohem víc všeobecné nemoci, než jakákoliv jiná porucha. Vytváří příhodný terén chorobám mnohem vážnějším. Jejím působením se člověk cítí unavený, špatně naladěný a uboze churavý. *Zácpa* se ale dá vyléčit." Ještě jednou se odmlčel, rozhlédl a pokračoval: „Neléčíme ji však vysokými dávkami cascary sagrada ani litry ricinového oleje, nýbrž prostě jen tím, že pijeme dostatečné množství vody. Uvědomte si toto: pozřeme jídlo a to musí postupovat dál žaludkem a střevy. V nich se nacházejí kratoučké vlásečnicové útvary zvané klky (vypadají jako hladké trubičky), odsávající živiny z natravované potravy. Pokud je jídlo příliš nestavitelné, příliš tuhé, nemůže do klků proniknout a nabalí se do tvrdých žmolků. Střeva by se měla jakoby svíjet, jak bychom mohli názorně popsat průběh peristaltiky, jejíž pomocí je jídlo trávicí trubici posunováno, čímž se zároveň vytváří prostor pro jídlo, které teprve přijde. Je-li však potrava příliš tuhá, peristaltika přivodí jenom bolest, ale ne žádoucí pohyb. Proto je voda ke změkčení trávené potravy tolik důležitá."

Je politováníhodnou skutečností, že každý student medicíny začne mít postupně dojem, že trpí veškerými příznaky, o nichž se učí. Zkusil jsem si zatlačit na břicho - a opravdu! Byl jsem si *úplně jistý*, že z něj mám jediný tvrdý blok. S tím musím něco udělat, předsevzal jsem si. „Mistře," zeptal jsem se. „Jak účinkuje projímadlo?" Vyučující láma ke mně vzhlédl. Z jeho rozesmátých očí jsem vyrozuměl, že se teď baví tím, jak většina z nás zkoumá, zdali má v žaludku tvrdé hroudy.

„Člověk, jenž projímadlo potřebuje, už nedostatečnost tělesných tekutin vykazuje. Trpí zácpou, protože mu v těle chybí dostatečné množství vody ke změkčení nahromaděných odpadních produktů. Vodu je třeba získat, a tak projímadlo nejdříve přiměje tělo přivádět klky vodu, aby se masa jídla změkčila a stala se poddajnější, což peristaltickou činnost usnadňuje. Když spleené kusy potravy přilnou k vnitřnímu povrchu stěny a tělo začíná trpět dehydratací, dostavuje se bolest. Pokud požijeme projímadlo, měli bychom *vždy* vzápětí vypít hodně vody." S úsměvem potom dodal: „Pro útěchu našeho přítele - nosiče vody mi dovoluji doporučit, aby se pokud možno co nejvíce vyskytovali na břehu řek a z nich se vždy pořádně napili!"

„Mistře, proč mají ti, kdo trpí zácpou, tak ošklivou kůži a všechny ty pupínky?" Tuto otázku položil kluk s *velice* ošklivou pletí, a když se všechny hlavy otočily jeho směrem, příšerně zrudl. „Měli bychom se zbavovat odpadních látek tak, jak určila příroda," odpověděl náš učitel. „Pokud však člověk přírodě do této cesty postaví překážky, odpad přechází do krve, zanášá životně důležité cévy a tělo se snaží odpadu zbavit prostřednictvím kožních pórů. Ale opět - odpadní hmota není dost tekutá, aby jemnými kanálky pórů prošla, a ty se tím pádem ucpávají a stav pokožky se zhoršuje. Pijme proto dost vody, dbejme na rozumnou míru pohybu - a nebudeme muset tolik platit za cascary sagrada, fíkový sirup či ricinový olej.“ Zasmál se a dodal: „Pro tuto chvíli skončíme, abyste mohli vyběhnout ven a utíkat vypít litry vody!" Rukou nám pokynul k rozchodu a vykročil ke dveřím, když vtom dovnitř vrazil posel.

„Ctihodný mistře, je tady chlapec Rampa? Hledám, prosím, Úterý Lobsanga Rampu." Učitel se rozhlédl a zakýval na mě ohnutým prstem. „Tak pojď, Lobsangu, co jsi zas tentokrát provedl?" zeptal se mírně. Neochotně jsem popošel kupředu, co nejokázaleji a nejcituplněji se rozkulhal, přičemž jsem v duchu uvažoval, jaké další potíže jsou na cestě. Posel se obrátil na lámu: „Tento chlapec se má okamžitě dostavit k panu opatovi. Mám ho tam dovést, ale z jakého důvodu je předvoláván, to nevím."

Lidičky! Co se zas děje? lámal jsem si hlavu. Že by mě byl někdo viděl házet campu mnichům na hlavu? Ci snad si někdo všiml, jak sypu sůl do čaje představenému akolytů? Anebo... zachmuřeně jsem v duchu zvažoval jednotlivé »hříchky«, jichž jsem se dopustil. A co když opat mých přestupků zná hned *několik*? Posel mě vedl chladnými holými chodbami

Čokpori. Zde žádný přepych, ani zdobené závěsy jako na Potale. Tady bylo vše účelné. U dveří hlídaných dvěma vysokými úředníky se posel zastavil a zahuhlal, abych počkal, načež sám vešel. Stál jsem a neklidně sebou vrtěl. Přešlapoval jsem z nohy na nohu, zatímco strážci na mě s kamennou tváří civěli, jako bych náležel k nějaké nižší formě života. Znovu se objevil posel: „Jdi dovnitř!“ nařídil mi a postrčil mě.

Rozpačitě jsem vešel a dveře za mými zády se zavřely. Hned na prahu jsem se nechtěně zastavil v úžasu. Ale vždyť *tady* žádná strohost patrná nebyla! Pan opat byl oděn do toho nejbohatšího roucha rudé a zlaté barvy a seděl na stupínku ve výšce necelého metru nad zemí. Kolem něj postávali čtyři o něj pečující lámové. Vzpamatoval jsem se z překvapení a uklonil se předepsaným způsobem, a to tak horlivě, až mi zavrzaly klouby a jídelní miska a pouzdro na amulety mi v rouchu o sebe třeskly. Láma stojící za opatem mi pokynul, abych popošel kupředu, a když jsem dospěl až do míst, kde jsem se měl zastavit, dal mi zdvižením ruky znamení.

Opat si mě tiše prohlížel od hlavy k patě, tedy i roucho a sandály, a doufám, že si všiml, jak pěkně mám oholenou hlavu. Poté se obrátil na jednoho z lámů o něj pečujícího a pronesl: „Hmmm! Tak tohle je ten chlapec?“ „Ano, pane,“ odvětil otázaný láma. A zase na mě dál upíral zrak. Znovu ten hodnotící zkoumavý pohled. „Aha, hmmm, takže ty jsi ten chlapec, jenž k mnichu Tengliovi přivolal pomoc? Hmm, hmmm...“ Láma, který mi předtím dával znamení, zaševalil rty a pohnul rukou svým směrem. Pochopil jsem, co má na mysli. „Měl jsem to štěstí, pane opate,“ odpověděl jsem v naději, že z mě odpovědi bude patrná dostatečná pokora.

Znovu ten zkoumavý pohled, jako bych byl brouk lezoucí po listu. Konečně zase promluvil: „Ehmm, ááách! Ach ano, vysloužil sis pochvalu, milý chlapče. Hmmm!“ Obrátil pohled jinam, přičemž mi láma za jeho zády dal znamení, abych se uklonil a odešel. Takže další tři úklony a obezřetný ústup pozpátku provázený telepatickým »děkuji« vyslaným lámovi, který mě svými tak jasnými signály vedl. Dveře mě zezadu uhodily do vyčnívající části těla. S úlevou jsem zatápal za sebe ve snaze dveře otevřít. Jen co jsem jimi nenuceně prošel, opřel jsem se venku o nejbližší zed a od srdce si ulehčením oddychl. Fuj! Zdvihl jsem oči, až jsem se setkal s pohledem obrovitého úředníka stojícího na stráži. „Co je ti? Jsi snad na odchodu do nebeských plání? Neprašti sebou zrovna tady, kluku!“ zahřměl mi do ucha.

Zachmuřený jsem si na sebe přitáhl roucho a vykročil chodbou provázen tvrdými pohledy obou hlídačů. Odněkud ke mně dolehlo vrznutí dveří a zvolání: „*Stůj!*“ Neslyšně jsem sám pro sebe v zoufalství zaúpěl: Proboha, pro Buddhůvzub, co jsem zas tentokrát provedl..., přičemž jsem se zastavil a otočil se, abych zjistil, co že se děje. Přicházel ke mně láma a - dobořivé nebe - on se *usmíval!* Pak jsem v něm poznal toho lámu, který mi dával znamení zpoza opatových zad. „Dobrý dojem jsi učinil, Lobsangu,“ šeptl mi potěšeně. „Udělal jsi všechno přesně tak, jak se sluší a patří. Tohle je pro tebe dárek, i pan opat si na něčem takovém rád pochutnává!“ Vrazil mi do ruky příjemně objemný balíček, poplácal mě po rameni a odešel. Stál jsem tam dočista ohromen, ohmatával balíček a odhadoval, co v něm asi bude. Vzhlédl jsem a viděl, že oba úředníci konající stráž se na mě příjemně usmívají. Zaslechli totiž lámova slova. Vydechl jsem jen překvapeně: ách! Usmívající se vládní úředník na stráži byl jev tak naprosto neobvyklý, že mě úplně znepokojil. Bez dalšího otálení jsem tudíž co nejrychleji odpelášil chodbou pryč.

„Co to máš, Lobsangu?“ pípl nějaký hlásek. Rozhlédl jsem se a uviděl kloučka, kterého přijali teprve nedávno. Byl menší než já a jenom těžko novému prostředí přivykal. „Myslím, že je to něco k jídlu,“ odpověděl jsem. „Pojď, ochutnáme to, já jsem se dnes vůbec nestihl najíst,“ poprosil úpěnlivě. Zahleděl jsem se na něj a opravdu, vypadal, že hlad *skutečné* má. Stranou zel vchod do skladu. Poodešel jsem tam s ním a usadili jsme se u zdi na jeho konci za pytlí ječmene. Opatrně jsem balíček otevřel a objevilo se indické jídlo. „Jé,“ vydechl hošík. „Ještě jsem nikdy nic takového nejedl.“ Podal jsem mu jeden z těch růžových dortíků, ten s

bílým sypáním navrchu. Zakousl se do něj a oči se mu začaly stále víc zakulacovat. Vtom jsem si uvědomil, že i já držím v levé ruce dort pro sebe, ale - už jsem ho *neměl!* Za zády jsem uslyšel zvuk a otočil se po něm. Byla to jedna z koček... a právě si pochutnávala na mém dortu. A jak si libovala. S odevzdaným pohledem jsem znovu hrábl do balíčku pro další kousek.

„Mňauuu!“ ozval se mi hlas za zády a ramena se mi dotkla tlapa. „Mňauu, chrrr!“ ozval se znovu, a když jsem se otočil, ukořistil mi i druhý dort a vrhl se na něj. „Fuj, ty sprostý zloději!“ zvolal jsem našťavaně, ale hned jsem si připomněl, jak hodné ty kočky jsou, jaké jsou to mě věrné kamarádky a kolik mi skýtají útěchy. „Promiň, ctihodná strážní kočičko,“ ozval jsem se kající. „Ty si musíš živobytí pracně shánět a já ne, vid’!“ Odložil jsem zákusek stranou, vzal kočku do náručí a ona předla a předla a předla. „Jéje,“ ozval se klouček. „To *mně* kočky nedovolí ani si na ně sáhnout. Jak to s nimi děláš?“ Přitom natáhl ruku a »náhodou« sáhl po dalším zákusku. Jelikož jsem to přešel mlčením, ulevilo se mu, odsedl si a opřel se, aby dort v klidu vychutnal.

Kočka předla dál o sto šest a ducala mě přitom hlavou. Podal jsem jí ještě půl zákusku, ale už měla dost, takže jen začala přist ještě hlasitěji a z boku se o něj otřela čumákem, až se jí lepkavý sirup rozpadal všude po vousích. Spokojená, že jsem pochopil její vyjádření díky, odkráčela a vyhoupla se na okenní rám. Tam se posadila a v teplém slunečním světle se začala umývat. V okamžiku, kdy jsem od kočky odvrátil zrak, jsem spatřil, jak se klouček zmocnil půlky kousku, o nějž se kočka třela a narval si ho do pusy.

„Věříš v náboženství?“ zeptal se chlapeček z ničeho nic. Jestli věřím v náboženství? zopakoval jsem si v duchu tu otázku. To je tedy skutečně pozoruhodný dotaz. My tady studujeme na lámy lékaře a na buddhistické kněze a on se mě ptá, zda věřím v náboženství. *Blázen*, na mou duši! On se snad dočista pomátl. Pak jsem se nad tou otázkou ale zamyslel o něco hlouběji. Věřil jsem v náboženství *doopravdy*? Nebo *čemu* jsem vlastně vůbec věřil? „Já jsem sem studovat vůbec jít nechtěl,“ ozval se kloučina, „ale poslali mě sem. Modlil jsem se ke svaté matce Dolmě. Úpěnlivě a vytrvale jsem se modlil, abych sem nemusel jít, a přesto jsem nakonec musel.“

Modlil jsem se i za to, aby mi neumírala maminka, ale stejně mi umřela a odstraňovači mrtvol ji odnesli a její tělo předhodili supům. Žádná má modlitba nebyla v životě vyslyšena, Lobsangu. A *tvoje* byla?“ Tak jsme v tom skladišti seděli pospolu opření o pytle ječmene a v okně seděla kočka a umývala se a umývala pořád pryč. Olízala si přední tlapky, pak si jimi přetřela čumák, pak si packy otřela znovu, pak si jimi přetřela vršek hlavy, oblast za ušima a pak zase znovu čumák. Bylo v tom cosi až hypnotického, jak střídala stále dokola olizování a čistění, olizování a čistění...

Modlitba? Ted', když jsem se nad tím opravdu pozastavil, uvědomil jsem si, že modlitba nefunguje ani u mě. A jestliže tedy modlení je neúčinné, k čemu vůbec je? „Vypálil jsem už spousty tyčinek kadidla,“ poznamenal malý kluk s pokorou. „Dokonce jsem si je občas bral i ze zvláštní krabice svojí ctihodné babičky, ale stejně mé modlitby nikdy vyslyšeny nebyly. No a podívej se na mě teď-jsem tady v Čokpori a učím se, abych se stal něčím, čím se vůbec stát nechci. *Proč?* Proč se musím stát mnichem, když mě tyhle věci vůbec nezajímají?“ Sešpulil jsem rty, zdvihl obočí a zakabonil se přesně tak, jak to před chvílí opat udělal na mě. Navrch toho všeho jsem si kloučka ještě kritickým okem změřil od hlavy k patě. Nakonec jsem prohlásil: „Víš co? Necháme pro tuto chvíli tyhle záležitosti stranou. Popřemýšlím o tom a v pravý čas ti dám odpověď. Můj učitel láma Mingjur Tundrup ví úplně všechno a já ho požádám, aby nám v tvé věci poradil.“ Když jsem se obrátil, abych se vyhrabal na nohy, padl mi zrak na balíček s indickým cukrovím, nyní už napůl snědeným. Vlivem náhlého popudu jsem balíček popadl i se vším, co v něm ještě zbývalo, a vrazil ho ohromnému kloučkovi do rukou. „Tumáš!“ prohlásil jsem. „Vezmi si, to ti pomůže přijít na jiné“

myšlenky, než jsou ty duchovní. A teď už jdi, protože musím přemýšlet!" Uchopil jsem ho za loket, vyvedl ho až ke dveřím a vystrčil ven. Byl rád, že může jít, neboť se bál, že bych si to mohl ještě rozmyslet a chtít, aby mi indické cukroví vrátil.

Když už byl konečné z dohledu, zaměřil jsem pozornost na důležitější věci... Na jednom z pytlů jsem předtím zahlédl nádherný kus provázku. Natahl jsem se pro něj a opatrně ho z okraje pytle odvázal. Poté jsem popošel k oknu a s Mňoukou jsme se pustili do hraní. Ona honila konec provázku, skákala po pytlích a nořila se do prostoru mezi nimi. Oba jsme se náramně bavili, až jsme nakonec pocítili únavu téměř naráz. Vylezla ven, t'ukla do mě, protáhla se na zadních nohách celá do délky s ocasem zpříma trčícím do výšky a pronesla *tnňau!* Hned nato vyskočila na okenní rám a zmizela na některou z těch svých záhadných průzkumných cest. Zastrčil

jsem si ten kousek provázku do přední části roucha a loudavým krokem zamířil ke dveřím, prošel chodbou a nakonec se ocitl zas ve svém pokoji.

Chvíli jsem stál a díval se na nejdůležitější z obrazů. Znázorňoval postavu muže, kterému bylo vidět dovnitř těla. Jako první jsem si prohlédl průdušnici, po jejíž levé straně stáli dva mniši a pilně dmýchali vzduch do plic. Obdobně na druhé straně dva mniši vháněli vzduch do pravé pľuky plic a také se velmi činili, jak jsem si všiml. Pak jsem si prohlédl obrázek srdce. Zde byli mniši zaměstnání přečerpáváním krve, ačkoliv to spíš vypadalo jako nějaká neurčitá tekutina a nedalo se vyloženě říct, že je to krev. Dál tam byla veliká komnata, a to byl žaludek. Jeden mnich, a byl to zjevně mnich služebně starší, tam seděl za stolem a dalších pět mnichů mu o překot přinášelo hromady jídla. Nadřizený mnich zapisoval do účetní knihy množství dodaného jídla.

O kus dál skupina mnichů přelávala ze žlučníku naběračky žluče do jídla, které tím ředila, a napomáhala trávení. A přesto tu bylo vidět ještě další skupinu horlivé pracujících mnichů, a sice očividně v chemické továrně zvané játra. V kádích naplněných kyselinou tu rozpouštěli různé požitě látky. Uchvátilo mě, jak na tomto obrázku dál všechno přecházelo do nekonečné spleti vinoucích se chodbiček, představujících střeva. Do těch mniši ládovali přicházející hmotu. Dále tam byly ledviny, kde mniši od sebe oddělovali různé tekutiny a dávali pozor, aby pokračovaly dál správným směrem. Avšak pod močovým měchýřem se nabízela podívaná úplně nejzajímavější: seděli tam dva mniši, každý po jedné straně trubice, a dohlíželi na proudění tekutin. Potom jsem pohledem zabloudil zpátky k obličejům té postavy a v duchu jsem si pomyslel, že není čemu se divit, že se ten člověk tváří tak truchlivě, když se v něm hrabe tolik postavíček a každá mu tam provádí ty nejpozoruhodnější kousky! Chvíli jsem nad vyobrazením postál v příjemném zamyšlení a bavil se rozmarnými nápady týkajícími se mužičků uvnitř těla.

Najednou se ozvalo lehké zaklepaní na spojovací dveře, které se za okamžik otevřely, a já jsem v nich opět uviděl stát svého učitele lámu Mingjura Tundrupa. Když viděl, že se zabývám studiem postavy na obraze, souhlasně se usmál. „Je to opravdu velice starý obraz. Jeho původní podobu vytvořili význační čínští umělci. Originál má přesnou životní velikost a je složen z kousíčků různých druhů dřeva. Viděl jsem ho, a je skutečně jako živý.“

„Dozvídám se, že jsi udělal výtečný dojem na pana opata, Lobsangu. Hned po tvé návštěvě u něj mi sdělil, že se domnívá, že máš pozoruhodné

schopnosti.“ A dodal poněkud ironicky: „Podařilo se mi ho ubezpečit, že i Nejvyšší je téhož názoru.“

V hlavě mi pořád vířily myšlenky na náboženskou víru, a tak jsem se pokorně zeptal: „Mistře, smím vám položit otázku týkající se záležitosti, která mě velice trápí?“ „Ale ovšemže smíš. Bude-li v mých silách ti pomoci, rád to udělám. Copak máš na srdci? Ačkoliv, pojď, přejdeme do mého pokoje, kde se můžeme pohodlně usadit a dát si šálek čaje.“ Otočil se a poté, co rychlým pohledem zjistil, že má skrovná zásoba jídla se ještě víc ztenčila, zamířil se mnou do svého pokoje, odkud hned vyslal sluhu pro čaj, který nám byl vzápětí

podán. Poté, co jsme dojedli, se na mě láma usmál a vyzval mě: „Tak pověz, co máš na srdci. Nemusíš spěchat, všechno mi v poklidu vysvětli, dnes večer nemusíš jít na bohoslužbu.“ Jak seděl, zaujal lotosovou polohu s rukama složenýma v klíně. I já jsem seděl, ale spíše se nakláněl na bok a snažil se utřídit si myšlenky, abych se dokázal vyjádřit co nejvýstižněji a pokud možno nekroužil kolem.

„Ctihodný mistře,“ promluvil jsem po chvíli, „trápí mě otázka náboženství. Nechápu, k čemu je vůbec užitečné. Já jsem se modlil, i jiní se modlili, ale bylo to k ničemu. Jako bychom se modlili k pustině. Zdá se, že bohové modlitbám prosebníků vůbec nenaslouchají. Vzhledem k tomu, že tento svět je světem iluzí, zřejmě musí být iluzí i samo náboženství a modlení. Všimám si rovněž, jak se mnozí poutníci obracejí na lámy, aby jim pomohli překonat rozličná trápení, ale ještě jsem v životě neslyšel, že by se tím něco opravdu vyřešilo. I můj vlastní otec - dokud jsem ještě jakého měl! - zaměstnával kněze na plný úvazek, ale vůbec se nezdálo, že by to v našem případě nějak zvlášť zabíralo. Můžete mi tedy, mistře, vysvětlit, k čemu je náboženství vůbec dobré?“

Můj učitel nějakou chvíli setrval v tichu a hleděl na svoje sepjaté ruce. Až posléze si zhluboka povzdechl a zpřímá se na mě podíval. „Lobsangu, náboženství je skutečně nutné. Je absolutně nezbytné a naprosto zásadní, aby tu bylo něco, co věřícím vštěpuje duchovní kázeň. Bez něj by se lidé chovali hůř nežli divoká zvěř. Bez náboženství by neslyšeli hlas svědomí. Tvrdím, že nezáleží na tom, je-li kdo hinduistou, buddhistou, křesťanem nebo židem. Všichni lidé krvácejí červeně a náboženská víra, k níž se hlásí, ať už ta nebo ona, je ve své podstatě tatáž.“ Odmlčel se a pohlédl na mě ve snaze zjistit, jestli dokážu sledovat, co říká, a chápat to. Přikývl jsem a on pokračoval:

„Tady na tomto světě se většina lidí velice podobá dětem ve škole, které nikdy nevidí ředitele školy ani svět mimo její budovu. Představ si, že by tato škola byla úplně obehnaná vysokou zdí. Ve škole působí určití učitelé, ale jednotlivé třídy se s vedením školy v životě nesetkají. Žáci by za těchto okolností měli důvod domnívat se, že žádný ředitel školy vlastně ani neexistuje, pokud by nikdy neměli možnost se přesvědčit, že nad běžnými učiteli tu stojí ještě někdo vyšší. Když děti složí závěrečné zkoušky a mohou být přijati do školy vyššího stupně, je jim dovoleno překročit hranice zdi, vychozenou školu obklopující, a možná i konečně uvidět ředitele a svět za ohradou. Příliš často se lidé dožadují důkazů. Musí mít důkaz o existenci Boha a všeho ostatního. Jediný způsob, jak důkaz získat, skýtají ale schopnosti, jako je astrální cestování nebo jasnovidectví. Když totiž člověk dokáže cestovat za hranice této školní třídy obehnané zdí, dokáže uzřít i vyšší pravdu za tou zdí skrytou.“ Opět se odmlčel a starostlivě ke mně vzhlédl, aby se ujistil, že jeho výklad uspokojivě vnímám. Pozor jsem opravdu dával a smyslu jeho slov dobře rozuměl.

„Představme si, že chodíme do jedné třídy, která se domnívá, že ředitel školy se jmenuje tak a tak. Ve vedlejší učebně ale působí třída jiná a my se s jejími žáky vídáme. Ti se s námi však bez ustání prou a tvrdí, že ředitel školy se jmenuje nějak jinak. Je tu však ještě další třída, s jejímiž žáky se rovněž známe, a ta nás všechny poměrně hrubě napadá a celkem nevybíravě prohlašuje, že my všichni jsme idioti, protože žádný ředitel neexistuje, jinak bychom ho už byli museli potkat a seznámit se s ním. Pokud by takový ředitel existoval, o jeho jméně by nebyly pochyby!“ Můj učitel s úsměvem pokračoval: „Představ si, Lobsangu, že jedna třída je tvořena hinduisty nazývajícími svého učitele určitým způsobem, zatímco další třída může být třeba křesťanská, a ti mají pro ředitele zas jméno jiné. Ale když se podíváme blíže, když se dobereme podstaty jednotlivých náboženství, zjistíme, že mají všechna základní prvky společné. Znamená to, že Bůh existuje. Existuje nejvyšší bytost. Můžeme ji uctívat mnoha různými způsoby, ale zásadní je uctívat ji s ryzí důvěrou.“

Dveře se otevřely a vešel mnich komorník s čerstvým čajem. Můj učitel si trochu nalil a vděčně upil, protože z tolikerého mluvení už dostal žízeň, a já jsem si řekl, že bych se měl také napít, neboť na mě jde žízeň pro změnu z poslouchání. Důvod jako důvod!

„Představ si, Lobsangu, že v lámaserii Plotu šípkových růží by nikdo neodpovídal za kázeň přítomných akolytů, mnichů a lámů. Ta lámaserie má celkem sedm tisíc obyvatel. Uvědom si to, sedm tisíc. A teď si představ, že by tam nevládla pražádná kázeň, žádný systém odměn a trestů, a každý by si tam dělal, co se mu zlíbí, aniž by si čímkoliv zatěžoval svědomí. Brzy by vypukla anarchie, začalo by se vraždit a dělo by se všechno možné. Mezi těmito muži je ale pořádek a řád. Je udržován pomocí kázně, a to jak duchovní, tak tělesné. Pro všechny národy světa je ale naprosto zásadní mít náboženství, protože člověk kázeň duchovní i tělesnou potřebuje. Pokud by vládla kázeň jen fyzická, potom by převládlo pravidlo pěstního práva, kde vítězí jenom ti nejsilnější. Pokud se ale dbá na kázeň duchovní, člověk se řídí spíš zákonem lásky. Dnešní svět se naléhavě potřebuje k náboženství vrátit. Ne k některému určitému, nýbrž k náboženství všeobecně, přičemž každý člověk by měl volit to, co nejlépe odpovídá i jeho povahovému založení.“

Seděl jsem a pořád si to ještě všechno srovnával v hlavě. Smysl kázně jsem chápal, ale stále ještě jsem nevěděl, proč naše modlitby nedocházejí vyslyšení. „Ctihodný mistře,“ naléhal jsem proto dál, „to je všechno velice hezké, ale je-li náboženství vskutku taková náramná věc, proč naše modlitby v životě neúčinkují? Já jsem se něco namodlil, abych sem do téhle díry nemusel jít - ach, promiňte, do téhle lámaserie - ale navzdory veškerým modlitbám jsem tu stejně nakonec skončil. Je-li tedy náboženství tak užitečné, proč jsem sem tedy musel být poslán a proč moje modlitby neúčinkovaly?“

„Lobsangu, jak můžeš vědět, že tvoje modlitby nedošly vyslyšení? Máš o modlení mylné představy. Spousta lidí si představuje, že stačí sepnout ruce a požádat záhadného Boha, aby jim zajistil převahu nad bližními. Lidé se modlí i o peníze a někdy i za to, aby jim nepřítel byl odevzdán přímo do spárů. Ve válce se každá ze znesvářených stran modlí za vítězství a tvrdí, že Bůh stojí při ní a je přichystán nepřítele sprovodit ze světa. Musíš si uvědomit, že když se člověk modlí, obrací se ve skutečnosti k vlastnímu nadvědomí. Bůh není nezměrná bytost sedící někde za stolem, naslouchající peticím v podobě modliteb a vyřizující jakoukoliv modlitební »objednávku«.“ Zasmál se a pokračoval: „Představ si, že půjdeš za panem opatem a řekneš mu, že se modlíš, aby tě propustil z lámaserie nebo ti dal hromadu peněz. Myslíš, že by tvé žádosti v této podobě vyhověl? Pravděpodobné by na ni zareagoval způsobem právě opačným.“ To mi dávalo smysl, ale naznačovalo to, že v tomto případě zřejmě vůbec nemá smysl se dál modlit, když tu nebyl, kdo by modlitby vyslyšel nebo poskytl, za co se člověk modlí, a vyslovil jsem to.

„Potom je ale tvá představa o modlitbě úplně sobecká. Všechno, co chceš, je pokaždé něco, co žádáš pro sebe samého. Myslíš si, že se můžeš pomodlit, aby ti Bůh seslal krabici nakládaných vlašských ořechů? Mys-

liš, že stačí se pomodlit a v náručí ti přistane objemný balík indických sladkostí? Modlit bychom se měli za dobro druhých. Modlitba by měla rovněž být druhem díkůvzdání Bohu. Modlitba by měla spočívat ve stanovení dobra, jež chceme vykonat pro druhé, a ne toho, které si žádáme pro sebe. Když se modlíš, uděluješ svým myšlenkám určitou sílu, a je-li to možné a vhodné, měl by ses modlit nahlas, neboť síla myšlenek tak ještě víc vzrůstá. Měl by sis ale být jist, že tvoje modlitby jsou nesobecké a že neodporují zákonům přirozenosti.“ Na všechno, co říkal, jsem jenom tak mírně přikyvoval, protože jsem měl dojem, že modlitby tedy zas nic tak moc neřeší. >

Můj učitel se nad mojí zdánlivou roztěkaností poušmál a pokračoval v řeči: „Ach ano, vím, co ti táhne hlavou. Domníváš se, že modlení je víceméně jen ztrátou času. Představ si ale, že by platilo, že lidské modlitby jsou prostě vždycky vyslyšeny. Myslíš si, že by pak bylo správné, aby se vrátil do života i umírající nebo mrtvý, jak by se lidé určitě modlili? Často lidé prosí i za to, aby Bůh srazil k zemi někoho, kdo v očích modlitebníka z nějakých důvodů v tu chvíli upadl v nemilost. Myslíš, že by bylo rozumné očekávat, že Bůh se vypraví pozabíjet pár lidí jen proto, že nějaký pošetilý násilník se za to pomodlil?“

„Ale, ctihodný mistře, lámové se v chrámech sborově modlí za všelicos. Za jakým účelem?“

„Ano, lámové se společně v chrámech modlí, mají-li na mysli určité zvláštní předsevzetí. Modlí se, neboli jinými slovy - zaměřují své myšlenky na pomoc trpícím bytostem. Modlí se, aby se vysílení mohli přiblížit a nechat se telepaticky vést. Modlí se za to, aby duchové zbloudilí v pustině za hranicemi tohoto života mohli být vedeni, protože zemře-li člověk, aniž by cokoliv věděl o smrti - té odvrácené straně života, může uvíznout v bažině nevědomosti. A proto se lámové modlí, neboli vysílají telepatické myšlenky, aby ti, kdož pomoc potřebují, směli přistoupit blíž a dostat ji.“ Vážně se na mě podíval a dodal: „Lámové se rozhodně nemodlí za vlastní vzestup či povýšení, ani se nemodlí za to, aby láma ten a ten, který je poněkud protivný, sletěl se střechy či něco podobného. Modlí se výhradně, aby pomohli druhým.“

Moje vžitě představy se poněkud bortily, protože jsem byl odjakživa přesvědčen, že Bůh nebo blahoslavená matka Dolma dokáží modlitbu vyslyšet, je-li vyřčena dost vroucně. Nechtěl jsem například vstoupit do lámaserie, a tak jsem se modlil a modlil, až jsem z toho úplně ochraptěl. Ale bez ohledu na to, jak moc jsem se modlil, nakonec jsem tam přece jen

nastoupit musel. Takže teď se mi to jevílo tak, že modlení může účinkovat, jen jde-li o to pomoci někomu jinému.

„Já tvoje myšlenky přesně vnímám, a tak docela s tebou v téhle záležitosti nesouhlasím," poznamenal můj učitel. „Chceme-li opravdu jednat duchovně, musíme se k ostatním chovat tak, jak bychom se za daných okolností chovali i sami k sobě. Musíš se modlit, aby ti byla dána moudrost a síla k tomu, abys mohl poskytnout pomoc, moudrost a sílu ostatním. Neměl by ses modlit za vlastní prospěch, protože to je planý a zbytečný prostocvik.“ „Ale v tom případě," namítl jsem, „je celé náboženství jen čímsi, co nám je dáno ku pomoci druhým.“

„To není vůbec pravda, Lobsangu. Náboženství je něco, čím *žijeme*. Je to způsob chování, který dobrovolně přijímáme za svůj k očistě a posile vlastního nadvědomí. Udržujeme-li si ušlechtilé myšlení, držíme si tím »od těla« myšlenky nízké a posilujeme v sobě to, do čeho se vrátíme, až tento hmotný tělesný obal odložíme. Až budeš ale v astrálním cestování zběhlejší, uvidíš tuto skutečnost na vlastní oči. Prozatím, po dobu ještě několika týdnů, ti nezbyvá než moje slova přijmout. Náboženství je každopádně velice skutečné a nutné. Pokud se modlíš a tvoje modlitba nedojde vyslyšení tak, jak by sis představoval, mohlo by to ve skutečnosti být i tak, že přeci jen byla vyslyšena nějakým jiným způsobem, protože dřív, než se na tuto planetu narodíme, vytváříme si pro nadcházející život rámcový plán výhod a nevýhod. Plánujeme si tudíž před narozením na tento svět svůj život stejné, jako si student na vysoké škole sestavuje učební rozvrh z povinných a volitelných předmětů, aby se na konci studia stal tím nebo oním, či někým jiným, zkrátka tím, na koho studoval.“

„A myslíte si, ctihodný lámo, že některé náboženství je lepší než ostatní?“ zeptal jsem se poněkud nespěle. „Žádné náboženství není lepší než jedinec, který se k němu hlásí. Například tady u nás máme buddhistické mnichy, z nichž někteří žijí příkladným způsobem, zatímco jiní už na tom tak dobře nejsou. Náboženství si každý věřící přizpůsobuje ke své osobě a každý k němu zaujímá svůj osobní postoj, stejně tak jako každý ve svém náboženství spatřuje něco jiného. Nesejde na tom, jestli je člověk buddhista, hinduista, žid nebo křesťan. Vše, na čem záleží, je to, aby své náboženství vyznával s vynaložením svých nejlepších schopností a té nejryzejší víry.“

„Mistře," ptal jsem se dál, „je správné, aby člověk přestupoval k jinému náboženství, třeba že by se z buddhisty stal křesťan či naopak?“ „Můj osobní názor, Lobsangu, je ten, že s výjimkou mimořádných okolností by člověk svoje vyznání měnit neměl. Pokud se někdo už křesťanem narodil a žije v západním světě, pak by si měl tuto víru podržet. Člověk totiž vstřebává náboženské přesvědčení podobně jako první zvuky mateřštiny a často se stává, že u křesťana, z něhož se z ničehož nic stane hinduista či buddhista, zapůsobí určité dědičné

prvky, určité vrozené okolnosti, a ty mají sklon v člověku přijetí nové víry oslabovat. Příliš často takový jedinec, veden snahou tyto slabiny kompenzovat, začne ve prospěch nového náboženství jednat nepřiměřeně zbrkle a fanaticky, zatímco zároveň bude pod tímto povrchem skrývat všemožné nedořešené pochyby a vnitřní konflikty. Výsledek bývá zřídka kdy uspokojivý. Já osobně bych doporučil vycházet z toho, že do jaké náboženské víry se člověk narodil, tu víru už předem přijal, a proto by u ní měl zůstat."

„Hm!“ utrousil jsem zadumaně. „Tak mám takový dojem, že všechny své představy o náboženství musím převrátit vzhůru nohama. Vypadá to, že člověk v něm musí jen dávat a pro sebe o nic neprosit. Zbývá mu jenom doufat, že to pro něj vymodlí zas někdo jiný.“

„člověk se může modlit, aby mu bylo dáno porozumět, aby mohl pomáhat druhým, neboť se tím naučí poznat i sebe, a bude-li učit druhé, naučí se něco i sám o sobě, a zachrání-li před něčím druhé, bude před tím zachráněn i on. Člověk musí dřív dát, aby mohl sám dostat, musí dát sebe sama, své slitování a milosrdenství. Člověk nemůže dojít soucitu, pokud ho sám nedokáže dřív prokázat. Nemůže se mu dostat pochopení, jestliže ho on sám dřív nebude schopen prokazovat druhým. Náboženství je něco velkolepého, Lobsangu, příliš velkolepého na to, abychom se jeho povahy mohli dobrat v jednom kratičkém rozhovoru, jako je tento. Přemýšlej ale o něm. Uvažuj, co bys mohl udělat pro druhé, jak bys jim mohl být zdrojem potěšení a duchovního růstu. A dovol, abych ti i já položil jednu otázku: zasloužil ses o záchranu života jednoho ubohého starého mnicha, jemuž se stala nehoda. Ruku na srdce, Lobsangu, že i tobě ten čin přinesl potěšení a velké uspokojení. Nebo snad ne?“ Zamyslel jsem se nad tím a uvědomil si, že má dočista pravdu. Skutečně jsem pocítil hřejivé uspokojení, když jsem byl ctěnou Mňoukou doveden k tomu starci a následně mu mohl přivolat pomoc. „Ano, ctihodný mistře, máte pravdu, měl jsem z toho veliké potěšení,“ odpověděl jsem po chvíli.

To už se ale začínaly snášet večerní stíny a naše údolí postupně halil purpurový plášť noci. V dálce se rozblíkávala světélka Lhasy a lidé se začínali pohybovat za zástěnami z voskovaného hedvábí. Někde pod naším oknem žalostně zanaříkala kočka a v odpověď se jí ozvala nějaká jiná, nacházející se kdesi blízko nás. Můj učitel vstal a protáhl se. Vypadal ztuhle, ale když

jsem se na nohy vyhrabal já, to jsem teprve ucítil ztuhlost... Divže jsem nepřepadl na obličej, to bylo tím, že jsme seděli a povídali si takovou dobu. Rozhodně déle, než bych byl řekl. Chvíli jsme se spolu dívali z okna, načež můj učitel poznamenal: „Možná, že by bylo dobře, kdyby ses dnes v noci pořádně vyspal, protože kdoví, může se stát, že zítra budeme mít spoustu práce. Takže, dobrou noc, Lobsangu, dobrou noc.“

„Ctihodný mistře,“ ozval jsem se, „chci vám poděkovat za čas a námahu věnovanou tomu, abyste mi všechno vysvětlil. Jsem pomalý a možná i hůře chápající, ale teď už mi v hlavě začíná trošinku svítat. Děkuji vám a dobrou noc.“

Uklonil jsem se mu, otočil se a zamířil ke spojovacím dveřím. „Lobsangu,“ zavolal na mě můj učitel. Zastavil jsem se a pohlédl na něj. „Pan opat s tebou byl skutečně spokojen, a to je opravdu pamětihodná událost. Je totiž přísný a velice strohý muž. Dobře sis počíнал. Tak dobrou noc.“ „Dobrou noc,“ řekl jsem znovu a přešel do svého pokoje. Rychle jsem vykonal velice jednoduchou přípravu na noc a ulehl. Neusnul jsem ale okamžitě, nýbrž jsem přemýšlel o všem, co bylo řečeno, a jak jsem to znovu zvažoval, dospěl jsem k závěru, že je skutečné pravda, že náležitá věrnost vlastnímu náboženství může v člověku vytvořit ten nejznamenitější a nepřiměřenější duchovní prostředek výchovy.

14. KAPITOLA

„Óóóó, ááááá!“ Unaveně jsem se převrátil na druhou stranu a několik vteřin přemýšlel, kde to vlastně jsem. S nechutí jsem se probudil, řekněme, téměř probudil. Obloha na východě byla narůžovělá. Krystalky ledu zavěšené ve výšce horských vrcholů se třpytily hranolovitými odrazy duhových barev. Přímo nad hlavou jsem stále ještě měl to temné purpurové nebe, ale už světlalo přímo před očima. Lidičky! Ta zima! Kamenná podlaha mě zastudila jako blok ledu, až jsem se otrásl. Moje jediná tenká deka byla ochranou příliš nedostatečnou před chladem mého lůžka. Zažíval jsem a protřel si oči ve snaze zaplašit spánek a zároveň si dopřát ještě pár minut klidu, než budu muset vstát do tohoto chladného rána.

Ve špatné náladě a stále ještě napůl spící jsem hrábl po *polštáři*, který byl přes den mým rouchem. Pořád ještě pod vlivem hlubokého spánku jsem roucho převracel ve snaze zjistit, kde je rub a kde líc a kudy se do něj dostat. V zoufalství nad tím, jak stále ještě nejsem schopen se pořádně probudit, jsem rouchem divoce zatřepal a přetáhl si ho přes hlavu. S rostoucí naštvaností jsem zjistil, že ho mám naruby. Brblaje si sám pro sebe jsem ho strhl, a to doslova, protože ten zteřelý hadr se roztrhl po celé délce zad. Zachmuřeně jsem civěl na tu vzniklou škodu nahý v mrazivém vzduchu. Byl natolik ledový, že dech vycházející mi z úst, tvořil malinké bílé obláčky páry. Tak to byl malér... Co tomu řekne představený akolytů? Poškozování lámaserijního majetku, lehkovážnost a nedbalost - takový tupec, zatracený

kluk, ten trouba... už předem jsem věděl, jak mi vynadá. Říkal mi to tak často.

Nová roucha nám nepřidělovali. Když nějaký kluk z něho vyrostl, vyměnili mu ho za jiné odložené zas někým větším. Veškerá naše roucha byla obnošená, z čehož některá držela pohromadě spíš vírou než silou. A teď je mé roucho odepsáno, usoudil jsem při pohledu na jeho ubohé trosky. Mezi palcem a ukazováčkem jsem na omak cítil, jak je ta tkanina tenká, prázdná, jako by z ní vyprchal život. Posmutněle jsem se posadil a přetáhl si přes sebe deku. Co si teď počnu? Pro jistotu jsem roucho natrhl ještě o něco víc, načež jsem se na způsob roucha zabalil do příkrývky a vydal se hledat představeného akolytů. Když jsem dorazil do jeho kanceláře, právě tam už říkal nehorázné věci jednomu malému klukovi, který chtěl jiný pár sandálů. „Nohy byly dřív nežli sandály, milánku, dřív nežli sandály. Kdyby bylo po mém, tak všichni chodíte bosí, ale tady máš tedy ten pár a koukej si na ně dát pozor. Tak! A co zas chceš ty?“ zeptal se, když si všiml, jak tam stojím zahalen v ošumělé dece.

A což teprve jak se na mě díval! Oči mu žhnuly jak uhly při pomyslení, že ještě nějaký další akolyt by měl něco chtít z jeho drahocenného skladu. „Ctihodný mistře,“ oslovil jsem ho poněkud rozechvěle, „roztrhlo se mi roucho, ale bylo už velice prořídle, už dávno obnošené.“ „*Obnošené?*“ vyštěkl. „Já jsem tu ten, kdo rozhoduje, zdali je něco obnošené či ne, ty jeden darebo. Teď si za svoji drzost choď hezky oděný do hadrů.“ Jeden mnich služebník se k němu naklonil a něco mu pošeptal. Představený akolytů se zaškaredil a zahřměl: „Cože? Co říkáš? Mluv nahlas! No tak mluv přece nahlas!“

Mnich sluha zahulákal na odpověď: „Říkám, že tohohle chlapce si nedávno k sobě povolal sám Nejvyšší, jakož i náš zdejší opat a je zároveň čelou ctihodného mistra lámy Mingjura Tundrupa.“

„Ajajaj,“ zakvílel představený akolytů, těžce popadaje dech. „Pro Buddhův zub, proč jsi mi neřekl, kdo to je? Ty jsi ale slabomyslný hňup, horší než kterýkoli akolyt!“ Představený se ke mně obrátil a ve tváři ostrých rysů měl vylisovaný úsměv jakoby z umělé hmoty. Všiml jsem si, že ho to stojí mučivé utrpení, tvářit se příjemně. Promluvil na mě: „Ukaž mi roucho, chlapče!“ Beze slova jsem mu je podal s trhlinou na zádech obrácenou vzhůru tak, aby to bylo první, co uvidí. Vzal ten zteřelý oděv do ruky a velice jemně za něj trhl. K mému potěšení se otvor v látce ještě rozšířil, a když škulbl podruhé, byly z roucha dva kusy.

Představený akolytů se na mě podíval s ústy pootevřenými úžasem a poznamenal: „To se to lehce trhá, vid' se mnou, chlapče, dostaneš nové roucho.“ Chňapl mě za loket a přitom si sáhl na moji příkrývku: „Ale i taje pořádně ošuntělá. Tos musel mít ale smůlu, jak s rouchem, tak s dekou. Dostaneš taky novou!“ Odvedl mě s sebou do nějaké postranní místnosti, ačkoliv spíš než místnost to byl veliký sál. Na hácích připevněných ke zdi tam visela roucha všech druhů od těch pro vysoké lámy až k těm určeným nejnižší čeledi, včetně civilních oděvů pro laiky. Pořád mě držel za loket a prováděl mě tím sálem. Měl přitom našpulené rty a každou chvilku se zastavil a nějaké roucho omakal. Dělal to dojem, že každé z nich miluje.

Dostali jsme se až do oddělení oděvů pro akolyty. Tam jsme se zastavili a on si začal prsty hníst bradu a popotahovat se za ušní lalůčky. „Tak ty jsi ten chlapec, jehož to ponejprv smetlo se svahu hory a pak zase vyneslo na Zlatou střechu? Hmmm! A ty jsi zároveň ten, koho dal Nejvyšší k sobě povolát a koho jsem ještě sám slyšel mluvit s opatem této lámaserie? Hmmmm! A ty sis - no to je skutečně pozoruhodné - dokonce pana opata příznivě naklonil. Hmmmmmmmm!“ Svrástil čelo a zatvářil se, jako by civěl kamsi do dálky. Měl jsem dojem, že uvažuje, zda si mě dalajláma nebo pan opat dají zavolat ještě někdy znovu. Pokud ano, tak kdoví, ctižádostivému člověku se může k prosazování svých cílů hodit i malý kluk.

„Udělám něco dočista výjimečného. Přidělím ti roucho úplně nové, ušité teprve před týdnem. Pokud ti sám Nejvyšší, pan opat i velký láma Mingjur Tundrup prokazují takovou čest, pak musím dohlédnout, abys chodil oblečen tak, abys mi, když před ně předstoupíš, nedělal ostudu. Hmmm!“ Otočil se a vykročil ještě do jiné místnosti, připojené k velkému skladu. Zde byla uložena roucha ušitá mnichy pracujícími pod vedením lámů. Prohrábl prsty hromadu, kterou ještě nestihli rozvěsit, a jedno roucho z ní vytáhl, řka: „Zkus si ho, ať vidíme, jestli ti padne.“ Rychle jsem odložil pečlivě složenou příkrývku a pak si to zbrusu nové roucho navlékl. Jak jsem dobře věděl, má-li kdo na sobě úplně nové roucho, je to pro ostatní akolyty a mnichy znamení, že dotyčný má někde nějakou protekci, a tím pádem požívá určité vážnosti. Proto jsem byl opravdu rád, že takové roucho dostanu. Na jedné straně platilo, že obnošené roucho o akolytu vypovídalo, že už je »mazák«, ale na druhé straně zas bylo zbrusu nové roucho znamením osobní důležitosti.

Nové roucho mi padlo jak ulité. Bylo z mnohem silnější látky a mě zimou roztřesené tělo okamžitě zaplavilo pocitem hřejivosti. „Sedne mi jako na míru, mistře,“ pochválil jsem si. „Hmmmm! Myslím, že to můžeme ještě vylepšit. Počkej okamžik!“ Začal se v té hromadě přehrabovat, přičemž bez přestání brblal a hořekoval a občas poklady svých oděvů promnul v prstech. Nakonec přešel k hromadě jiné a vytáhl z ní roucho kvality mnohem lepší. Povzdechl a pak ze sebe sténavým hlasem vypravil: „Tohle roucho pochází ze zvláštní šarže ušité omylem z lepšího druhu látky. Tak si ho zkus, doufám, že na naše nadřizené udělá dojem.“

Ano, opravdu nebylo pochyb, že látka byla výtečné kvality. Roucho mi padlo, snad jenom mohlo být kratší. Takhle mi sahalo až ke kotníkům, ale to na druhou stranu znamenalo, že mi vydrží déle, nežli mu odrostu. Každopádně se roucho o něco delší dalo zkrátit tak, že se ve předu více přehnulo a do takové zvětšené přední kapsy se toho víc vešlo. Otáčel jsem se kolem dokola a představený akolytů si mě přitom pozorně prohlížel, až nakonec pokýval hlavou, kouzl se do dolního rtu a zachmuřené poznamenal: „Když už jsme došli tak daleko, dojděme ještě dál! Dostaneš nejenom tohle roucho, ale dám ti ještě jedno, protože vidím, že žádné náhradní nemáš.“ Sotva jsem rozuměl, co si to brblá, protože ke mně stál zády a přehraboval se v hromadách rouch. Konečně přede mě předstoupil s dalším rouchem a pokynul. „Tak a teď si zkus tohle, ať vidíme, jestli ti taky padne. Já vím, že ty jsi ten, komu přidělili v křídle pro lámy samostatný pokoj, takže ti roucho žádný větší kluk nesebere.“

Byl jsem u vytržení. Teď jsem měl dvě roucha najednou: jedno na běžné každodenní použití a jedno náhradní. Představený akolytů se zjevným znechucením pohlédl na moji deku

a utrousil: „A vida, ještě jsme ti chtěli vyměnit přikrývku. Pojd' se mnou a tuhle si vezmi s sebou." Vyrazil přede mnou směrem k hlavnímu skladu a zavolal na mnicha tam pracujícího, aby přistavil žebřík. Mnich potom na žebřík obratně vyšplhal a z vrchní police sundal deku. S mým novým oděním ale nadmíru kontrastovala, a tak představený akolytů vydal zvuk, jako by zasténal bezmeznou trýzní, a chopil se žebříku sám. Přenesl si ho zpátky do postranní místnosti a za pár okamžiků odtud vyšel s očima přimhouřenýma a s dekou nejvyšší kvality. „Vezmi si to, chlapče, vezmi si to," zalkal rozechvělým hlasem. „To je jedna z našich nejlepších přikrývek zhotovená rovněž omylem ze zásoby toho nejlepšího materiálu. Vezmi si ji, a až zase příště uvidíš Nejsvětějšího anebo pana opata, vzpomeň si, jak jsem k tobě byl hodný a velkolepé tě vybavil." Poté si představený akolytů (a to říkám úplně vážně!) zakryl rukama oči a při pomýšlení, že jeho sklad opouštějí ty nejlepší kousky, se mu z úst vydralo zanaříkání.

„Jsem vám velikým dlužníkem, ctihodný mistře," zněla má odpověď. „Jsem si jist," a tu jsem rafinovaně zapojil do hry svůj smysl pro diplomacii!, „že můj učitel láma Mingjur Tundrup si okamžitě všimne vaší laskavosti, s jakou jste mi toto ošacení poskytl. Děkuji vám!“ Při těch slovech jsem se s nadmutou hrudí otočil a vyšel ze skladiště. Mnich sluha, jehož jsem venku míjel, zaskočen zamžikal očima a mě to stálo veliké přemáhání, abych se nedal do smíchu.

Vracel jsem se zpátky chodbou a zamířil do části budovy vyhrazené lámům. Jak jsem si to tak šněroval v novém rouchu a s novou přikrývkou v náručí, téměř jsem vrazil do svého učitele. „Ach, ctihodný mistře, promiňte, já jsem vás neviděl!"

Můj učitel mi se smíchem odpověděl: „Vypadáš jako nějaký kramář na cestách, Lobsangu, který se sem právě přes hory doplahočil z Indie. Nedal ses náhodou na kupeckou dráhu?" Svěřil jsem se mu se svými trampotami a popsal, jak se mi roucho roztrhlo po celé délce. Zároveň jsem mu povyprávěl o představeném akolytů, jak vynadal malému klukovi, že být podle něho, tak chodí všichni akolyté bosí. Můj učitel mě odvedl do svého pokoje, kde jsme se posadili. Moje vnitřnosti okamžitě podaly hlášení, že jsem nejedl, a můj učitel se usmál a pravil: „Tak i ty držíš půst? Pojďme a skončujme s ním společně!" Při těch slovech natáhl ruku a zazvonil na malý stříbrný zvoneček.

Když campa stanula před námi, pustili jsme se do ní a nepromluvíli, dokud nebyla snědená. Poté, co nám mnich odnesl misky, můj učitel promluvil: „Vidím, že jsi na představeného akolytů udělal ohromný dojem. Musel jsi mu úplně vyrazit dech, že se ti podařilo získat hned dvě nová roucha a navrch i přikrývku. Měl bych to jít zkusit také, abych viděl, jestli se podaří i mně na něj tak zapůsobit."

„Mistře, velmi mě zajímá, jak je to vůbec s odíváním, protože když představený akolytů tvrdí, že bychom měli chodit bosí, proč bychom tedy nemohli chodit i nazí?" Můj učitel se zasmál a poznamenal: „V dávných dobách lidé pochopitelně oděvy nenosili, z čehož plyne, že je ani nepostrádali, protože v těch dobách se jejich organismus dokázal vyrovnat s teplotním rozpětím o mnoho širším. Ale dnes, tím, že se oblékáme, jsme tuto odolnost ztratili. Zneužíváním jsme si poškodili tělesný termoregulační mechanismus." Ztichl a zahloubal se. Pak se najednou zasmál a poznamenal: „Umíš si představit některé ty zdejší staré a tlusté mnichy, jak tady chodí sem tam nazí? To by byl ale pohled! Dějiny lidského odívání jsou nicméně velice zajímavé, protože v prvotních dobách, když lidé ještě nenosili šaty vůbec žádné, neexistovala prakticky zrada, neboť všichni navzájem viděli svoje aury. Pak ale vůdci tehdejších kmenů usoudili, že by se měli od ostatních nějak odlišit, a tak si vzhled zvýraznili chomáčem per vetknutých na strategická místa těla, zatímco jiní si pomalovávali těla různobarevnými nátěry z rostlin a bobulí. Pak přišly na řadu ženy a rovněž se začaly dožadovat ozdob. Listím a podobně se přikrášlily ještě rafinovaněji." Můj učitel se při pomýšlení na tyto lidi zasmál a i já jsem si to dokázal poměrně živě představit.

Pokračoval: „Když se náčelník každého kmene a jeho žena celí vyzdobili, pocítili touhu

se vyšňořit i ti, kdo v linii mocenského následnictví stáli hned za nimi, aby se Náčelníkovým připodobnili. Tím pádem si Náčelníkovi museli nějakou tu cetku přidat, a tímto způsobem to nějakou dobu pokračovalo s tím, že příkras a odění postupně přibývalo. Nakonec ženy stojící v popředí společnosti začaly nosit oblečení bezpochyby podmanivé, s cílem odhalit už jen napůl to, co skryto být nemělo, protože - a nevysvětluj si moje slova nesprávným způsobem - dokud lidé viděli auru, nejen že nešlo jednat věrolomné, ale nedařilo se ani válčení a dvojakému jednání. Teprve, když se nošení oděvů vžilo, začala schopnost vidění aury upadávat spolu s jasnovidectvím a telepatii." Přísně se na mě podíval a pravil: „Teď dávej dobrý pozor, protože to, o čem teď budu vyprávět, souvisí úzce s tvým budoucím posláním." Přikývl jsem na znamení, že dávám pozor.

Můj učitel pokračoval: „Jasnovidec, schopný vidět astrální tělo jiného člověka, potřebuje odezírat z těla nahého, pokud má správně určit i veškeré jeho nemoci, a šatstvo, do nějž je člověk oblečen, mu auru znečistí." Seděl jsem poněkud zaražený, protože jsem si nedovedl představit, jak by oděv dokázal auru zamořit, a také jsem se na to zeptal. Můj učitel mi to hned vysvětlil: „Je-li člověk nahý, aura, která je vidět, patří jemu a nikomu jinému. A teď si představ, že si oblékne oděv z jačí vlny. Pak k auře daného člověka přistupuje aurický vliv jaka, vliv člověka, jenž toho jaka stříhal, toho, kdo jeho vlnu vochloval a mykal, jakož i toho, kdo ji pak tkal. Budeš-li se tedy zabývat auru viděnou přes oděv, může se ti stát, že budeš schopen zachytit třeba i důvěrný příběh jaka a jeho rodiny, což ale zřejmě vůbec není to, o co ti jde."

„Ale povězte, mistře," otázal jsem se s živým zájmem, „jak vlastně ten oděv auru znečistí?" „No, jak jsem ti už řekl, všechno, co existuje, je obklopeno určitým polem vlastního vlivu — neboli svým magnetickým polem. Je to, jako když se podíváš ven támhle tím oknem. Uvidíš vše v jasném denním světle. Pokud bys ale přes okno stáhl záclony z voskovaného hedvábí, viděl bys jasné denní světlo jejich vlivem pozměněné. Jinými slovy, viděl bys to

světlo zbarvené domodra, což by ti určitě nepomohlo popsat, jak sluneční světlo opravdu vypadá."

Poněkud kysele se pousmál, načež pokračoval: „Je skutečně pozoruhodné, jak jsou lidé neochotní se od svého šatstva odloučit. Odjakživa zastávám názor, že lidstvo jako plémě má jakési povědomí, že neoděný člověk je vystaven možnosti, že někdo jeho auru uvidí a přečte. A v dnešní době má tolik lidí tak trestuhodné myšlenky, že nemohou připustit, aby jim kdokoliv do mysli nahlížel. Proto se stále pečlivě halí do šatstva, což je vlastně znak viny maskované pod rouškou čistoty a nevinnosti." Na pár okamžiků se zamyslel a potom dodal: „Mnohá náboženství hlásají, že člověk je stvořen k obrazu božímu, přičemž se ale věřící za svoje těla stydí, což vypadá, jako by se styděli za Boha samého. Způsob, jak lidé uvažují, je někdy až skutečně zarážející. Až se dostaneš na Západ, uvidíš, že lidé tam vystavují na odív překvapivé množství masa určitých částí těla, zatímco jiné naopak zahalují, čímž k němu samovolně přitahují pozornost. Jinými slovy, Lobsangu, když jsem dlel na Západě, viděl jsem, že mnoho žen tam nosí velice svůdné šaty, jejichž určité části jsou vycpané, aby na muže udělaly klamný dojem. A všechny ty vycpávky byly uzpůsobené tak, aby v mužích vyvolaly představu, že žena pod oděvem vypadá tak, jak ve skutečnosti nevypadá. Stejně tak ještě donedávna muži na Západě nosili v části oděvu, zvané kalhoty, zvláštní vycpávky. To znamená, že se používalo jistého tvarového zvýraznění, jehož účelem bylo udělat dojem, že muž je z anatomického hlediska přírodou nadměru štědře obdařen, a tím pádem by byl i velice mužným partnerem. Naneštěstí ti nejvýraznější bývali obvykle, co se mužnosti týče, těmi nejhoršími. Ale nošení oděvů působí ještě jeden závažný problém, a to je ten, že brání přístupu čerstvého vzduchu k tělu. Kdyby lidé nosili šatstva méně a byli tak více vystaveni proudění vzduchu, zdraví by se jim podstatně zlepšilo. Snížil by se i výskyt rakoviny, jakož i TBC, protože člověku celému nabalenému do šatů nemůže vzduch omývat tělo a proudit,

čímž dochází k množení škodlivých zárodků."

Zamyslel jsem se nad tím a jednoduše si neuměl představit, jak by se mikrobi dokázali množit vlivem nošení šatů, a svoje rozpaky jsem dal najevo. Můj učitel odpověděl: „Lobsangu! Když se podíváš na zem, nejspíš tam neuvidíš právě příliš hmyzu, ale když odvalíš padlý kmen anebo zvedneš veliký kámen, najdeš pod nimi všechno možné: hmyz, červy a nejrůznější další druhy živočichů vyskytujících se a množících pouze v ústraní temného a nehybného prostředí. Stejně tak je i povrch lidského těla pokryt bakteriemi a choroboplodnými zárodky. Účinek světla jim ale brání se množit a díky tomu zůstává tělo zdravé. Jakmile ale člověk dopustí, aby se v temnotě teplých oděvů začaly vytvářet oblasti stojatého vzduchu, přivodí si prudký nárůst množení všech druhů bakterií." Pohlédl na mě s vážným výrazem ve tváři a dodal: „Až budeš později jako lékař vyšetřovat pacienty, uvidíš, jak se pod nevětraným a dlouho nepřevlékaným oděvem začínají objevovat škodliví cizopasnici tímtež způsobem, jako se všemožný hmyz stahuje pod kámen ležící na zemi. To je ale záležitost, jíž se budeš zabývat později."

Vstal, protáhl se a podotkl: „Ted ale už musím jít. Myslím, že ti stačí pět minut se připravit, a hned potom sejdi dolů ke stájím, protože dneska se spolu vydáme na cestu." Při těch slovech mi pokynul, abych si odnesl náhradní roucho a příkrývku do svého pokoje. Uklonil jsem se mu, pobral svou hromádku a spojovacími dveřmi přešel k sobě. Chvilku jsem věnoval přípravám k odjezdu, načež jsem podle pokynu vykročil ke stájím.

V okamžiku, kdy jsem z budovy vyšel do dvora, jsem strnul úžasem. Stála tam shromážděna celá družina. Nějakou chvíli jsem v očekávání jenom tak okouněl opřený o zed, přešlapoval a v duchu uvažoval, pro koho tyhle všechny okázalosti jsou. Nejdřív mě napadlo, že je na odjezdu některý z opatů, ale vtom se objevil můj učitel láma Mingjur Tundrup a rychle se rozhlédl kolem. Když mě uviděl, pokýval hlavou. Srdce mi poskočilo překvapením, když jsem pochopil, že celé to pozdvižení se děje kvůli nám.

Osedlán tu stál kůň pro mého učitele a jeden menší i pro mě. Dále tu čtyři mniši coby doprovod čekali už na koních, a k tomu všemu tu byli ještě i čtyři další koně naložení balíky a zavazadly, ale jen do té míry, aby toho nenesli zas příliš mnoho a alespoň dva z nich aby mohli být kdykoliv použiti jako náhradní koně pro jezdce, aby obzvlášť ti těžší své koně neunavili příliš. Koně hojně pofrkávali nozdrami, dupali nohama a pohazovali ocasy. Vykročil jsem vpřed, ale dával jsem si přitom ten největší pozor, abych se neocitl žádnému koni u zadních nohou, protože se mi už stalo, že jeden takový bujarý kůň se ke mně natočil zadníma nohama a kopytem mi zasadil takovou ránu do hrudi, že mě srazil k zemi tak prudce, až jsem se odkutálel. Od té doby jsem si už dával pozor.

„Tak, Lobsangu, vypravíme se na dva až tři dny do hor a ty budeš mým pobočníkem," prohlásil a oči mu přitom hrály rozverností. Ve skutečnosti šlo především o další stupeň mého výcviku. Svorné jsme vykročili ke svým koním, přičemž ten, který byl přidělen mně, obrátil mým směrem hlavu, a jakmile mě poznal, bez nadsázky se otřásl, obrátil oči v sloup a na protest zoufale zaržál. Úplně jsem s ním soucítil, protože ani on mi nebyl o nic sympatičtější nežli já jemu, ale to už ke mně mnich čeledín rozpráhl nastavené ruce a pomohl mi dostat se do sedla. Můj učitel už seděl na koni a čekal na mě. Mnich pacholek zašeptal: „Tohle je opravdu klidný kůň, s ním bys neměl mít potíže dokonce... ani TY!"

Můj učitel se rozhlédl, ujistil se, že stojím hned za ním, že jsou seřazeni i všichni čtyři mniši doprovodu a že všichni čtyři soumaři jsou uvázáni na dlouhých uzdách. Poté dal zvednutím ruky znamení k odjezdu a začali jsme sjíždět dolů směrem k úpatí hor. Všichni koně, kteří mi byli kdy přiděleni, se vyznačovali jednou společnou vlastností. Kdykoliv se v dosahu objevil úsek zvlášť strmý, ten zatracený kůň pokaždé sklonil hlavu tak, abych se ho musel držet jak klíště, pokud jsem mu nechtěl přepadnout přes krk. Tentokrát jsem se mu o ten krk vzepřel rukama - a bylo vidět, že se mu to nelíbí o nic víc než jeho skloněná hlava mně. Terasovitě svažující se cesta mi připadala téměř nesjízdná. Panoval na ni rušný provoz a

musel jsem vynaložit veškeré úsilí, abych se na koni vůbec udržel. Ale nějak jsem to přece jen zvládl, a když jsme vjeli do jedné zatáčky, podařilo se mi dokonce přes park zahlédnout dům, který mi kdysi býval domovem, ale teď už jsem tam nepatřil.

Ubírali jsme se dolů k úpatí hory a tam jsme zahrnuli vlevo na linkchorskou cestu. Přepřelohčili jsme se přes most, a jakmile jsme se ocitli v dohledu čínského zastupitelství, odbočili jsme prudce doprava na cestu vedoucí do Kaša Lingy. Podivil jsem se, k čemu taková výprava, když to vypadá, že jedeme jenom do parčíku. Můj učitel mě totiž ani pořádně nevysvětlil, kam jedeme, až na sdělení, že »do hor«, a vzhledem k tomu, že hory obklopovaly Lhasu v jakémsi kruhovitém sevření úplně ze všech stran, mohli jsme v tom smyslu jet úplně kamkoliv.

Náhle jsem poskočil radostí, což mého nešťastného koně tak vyplašilo, že se začal vzpínat a vyhazovat nohama, neboť se zřejmě lekl, že na něj chci zaútočit či cosi podobného. Naštěstí se mi podařilo se na něm udržet a ještě jsem zároveň přitáhl otěže, až hlavu úplně zaklonil a rychle se uklidnil. To bylo pro mě poučné - drž uzdu napjatou a ze sedla nesletíš - alespoň jsem doufal! Projeli jsme úsekem celkem pohodlným a brzy dospěli až k místu, kde se silnice rozšiřovala. Na tomto prostranství se to hemžilo kupci, kteří se právě vylodili z převozních člunů. Můj učitel seskočil z koně následován velitelem mnišského doprovodu, který poodešel promluvit s převozníkem. Chvilku se dohadovali, načež se mnich vrátil ke skupině a ohlásil: „Tak je to v pořádku, ctihodný lámo, můžeme ihned nastoupit.** V tu ránu zavládl zmátek a shon. Mniši našeho doprovodu seskákali na zem a všichni se seběhli kolem koní nesoucích náklad. Sňali ho z nich a přenesli do převozníkovy plavidla. Pak všechny koně svázali dohromady dlouhými uzdami, na dva z nich mniši nasedli a se všemi vešli do řeky. Sledoval jsem, jak vcházejí do vody, mniši si podkasávají roucha a obtácejí je kolem pasu, zatímco koně se statečně vrhají do vln a plaví se přes řeku na druhou stranu. Překvapeně jsem zjistil, že můj učitel už stojí ve člunu a kyne mi, abych nastoupil i já. A tak jsem poprvé v životě vkročil do člunu, následován dvěma zbývajícími mnichy. Převozník cosi zabručel na svého pomocníka a odrazili jsme od břehu. Na okamžik mě zaplavil pocit závratě, protože člun se otočil celý dokola.

Byla to loďka z jačích kůží pečlivě sešitých a vydělaných tak, aby nepropouštěly vodu, a ještě i nafouklých vzduchem. Když cestující i se svým nákladem nastoupili, převozník se chopil dlouhých vesel a pádloval pomalu ku protějšímu břehu. Kdykoliv se vítr obrátil do protisměru, plavba se protáhla, ale vždycky si to pak vynahradil při zpáteční cestě, protože tehdy stačilo jenom udržovat směr a vítr to zařídil.

Byl jsem příliš vzrušený, než abych tuto svou úplně první plavbu vůbec vnímal. Vzpomínám si jen, že jsem tak křečovité svíral okraje kožené loďky, divže jsem se ostrými nehty neprolomil dovnitř. Každopádně jsem měl strach i jenom se pohnout, protože kdykoliv jsem se o to jen náznakem pokusil, něco se pode mnou prohnulo. Připadalo mi to, jako bychom spočívali na jakési nicotě. Nemělo to vůbec nic společného s oporou, jakou skýtala stará známá kamenná podlaha, která se nezhoupne ani náhodou. Ba co víc, loďka se zmítala ve vlnách hnaných větrem. Došel jsem k závěru, že jsem se pravděpodobně přejedl, neboť se mi udělalo tak špatně, až se mě zmocnil strach, že budu nucen všem těmto mužům předvést, jak vypadá skutečná žaludeční nevolnost. Začal jsem tedy v příslušných časových úsecích zdržovat dech a opravdu se mi podařilo vyhnout se zesměšnění. A to už člun zadrhl o mělké oblázkovité dno a všichni jsme vyskákali na břeh.

Naše družina se znovu seřadila s mým učitelem v čele, já o půl koňské délky za ním, pak následovali vždy po dvou mniši našeho doprovodu včetně čtyř soumarů. Můj učitel pohledem zkontroloval, jestli jsme všichni připraveni, načež jeho kůň vyrazil vstříc tomuto ránu. Čekalo nás celé dopoledne v sedlech na koních drkotajících s námi dál a dál. Stále jsme mířili k západu, ve stopách ubíhajícího rána, protože u nás se říká, že slunce vstává na východě, putuje na západ a donáší s sebou ráno. Brzy nás slunce dohnalo a stanulo nám nad hlavou. Na

nebi nebyl jediný mráček

a sluneční paprsky opravdu pálily. Když jsme však vjeli do stínu ohromných skal, pronikavě se ochladilo, protože v naší nadmořské výšce byl vzduch přesprávně řídký, aby dokázal vyrovnat žár slunečních paprsků a chladivost stínů. Jeli jsme dál, ještě tak asi hodinu, když vtom můj učitel dojel na horské stezce k místu, jež vypadalo, jako by se používalo za tábořiště. Nevšiml jsem si, že by kdo byl dal nějaké znamení, a přesto mniši sami od sebe sesedli s koní a hned postavili vodu na čaj. Jako palivo použili sušený jačí hnůj, jak je u nás zvykem, a k horské bystřině protékající poblíž se vypravili pro vodu. Asi tak za půl hodiny jsme už seděli a pojídali campu, a co se mě týče, už jsem ji opravdu potřeboval. Dostali najíst i koně, a pak byli společně odvedeni k témuž horskému potoku napojit se.

Seděl jsem zády opřený o skálu velikosti asi tak budovy čokporského chrámu. Z našeho stanoviště tady ve výšce jsem se zahleděl na lhaské údolí. Vzduch byl naprosto čistý, žádný opar či prach a všechno se dalo rozeznat s neuvěřitelnou průzračností. Viděli jsme i poutníky směřující k Západní bráně stejně tak jako i kupce, a v dálce na samém konci horské stezky převozník vezl další várku cestujících přes Šťastnou řeku.

Brzy nadešel čas pokračovat v cestě, a tak se náklad naložil zpátky na soumary, my jsme se opět vyhoupli do sedel a šplhali dál horskou pěšinou hlouběji a hlouběji do himálajského podhůří. Brzy jsme sjeli z vyšlapané cesty vedoucí do Indie a odbočili vlevo, kde cesta - spíše ale jen stezička - stoupala stále příkřeji a nutila nás postupně zpomalovat. Nad sebou jsme posléze spatřili nevelkou lámaserii usazenou na skalním výčnělku. Prohlížel jsem si ji s patřičným zájmem, neboť byla do jisté míry neobvyklá. Patřila totiž k řádu poněkud odlišnému, podle něhož se mniši i lámové ženili a žili tam s rodinami.

Pořád jsme stoupali výš, hodinu za hodinou, až jsme se konečně dostali na úroveň této lámaserie jiného řádu. Viděli jsme mnichy a jeptišky chodit pospolu a velmi mě překvapilo, že oholené hlavy tu měly i ženy. Tito lidé se vyznačovali tmavými a lesklými tvářemi a můj učitel mi na vysvětlenou zašeptal: „Vyskytují se tu časté písečné bouře, a tak tu všichni nosí na tváři na ochranu pokožky jakoby škrabošku z tuku. I my si později budeme muset nasadit koženou masku.“

Bylo jediné štěstí, že můj kůň měl jistý krok a o horských stezkách toho věděl víc nežli já, protože malá lámaserie upoutala veškerou moji pozornost. Viděl jsem malé děti hrát si kolem a nešlo mi na rozum, proč mají někteří mniši žít v celibátu a jiní se zase ženit a proč má mezi dvěma směry téhož vyznání existovat takový rozpor. Když jsme projížděli kolem, jen letmo vzhledli a dál se nás už nevšímali. Věnovali nám pozornost menší, než kdybychom byli kupci.

A ještě jsme šplhali výš, až jsme nad sebou spatřili bílou a okrovou stavbu přilepenou v místě, které bych označil jako naprosto nepřístupný skalní výčnělek. Můj učitel na něj ukázal: „Tam máme namířeno, Lobsangu, až tam nahoru do té poustevny. Poslední úsek cesty zdoláme až zítra ráno, protože je to cesta skutečně nebezpečná, a dnes přenocujeme tady ve skalách.“

Ještě jsme popojeli přibližně kilometr a půl a tam jsme se utábořili uprostřed skal. Ty ohromné balvany tvořily jakousi kotlinu. Dojeli jsme až do jejího středu a tam jsme sesedli s koní, které jsme uvázali a nakrmili.

Pojedli jsme svou campu a mezitím padla noc, jako když zatáhne záclonu. Zabalil jsem se do příkrývky v místě mezi dvěma skalami a odtamtud vyhlížel do dálky na světelné záblesky z Čokpori a Potaly, na jasnou měsíční zář a na Šťastnou řeku, kterou mohli v té chvíli zrovna přejmenovat na Stříbrnou řeku, neboť se třpytila jako proužek toho nejčistšího lesklého stříbra. Noc byla klidná, vítr se ztišil, nic ne nepohnulo, ba ani žádné noční ptactvo se neozývalo. Hvězdy nám třpytivě poblikávaly nad hlavou v záplavě barevných odstínů. V okamžiku jsem usnul.

Spal jsem vydatným spánkem nepřerušovaným žádnou chrámovou bohoslužbou ani čímkoli jiným, a přesto když jsem se ráno probudil, bylo mi, jako by se přese mě přehnalo stádo jaků. Byl jsem rozbolavělý až do morku kostí a měl dojem, že se dnes už neudržím v sedle ani v té nepohodlnější poloze. Pak jsem si vzpomněl na toho zatraceného koně, a jestli ho to bolí stejně jak mě, tak že mu to patří, ale vážně jsem o tom zapochyboval. Brzy náš nevelký tábor ožil shonem služebných mnichů věnujících se přípravě campy. Já jsem mezitím podnikl obhlídku okolí a znovu se zadíval na lhaské údolí. Pak jsem se otočil a pohlédl nahoru k poustevně stojící nad námi ještě asi o půl kilometru výš. Bylo to divné místo připomínající ptačí hnízdo přilepené ke stěně domu a působící dojmem, že se každým okamžikem utrhne a zřítí. Tady jsem neviděl už žádnou pěšinku ani přístupovou cestu.

Vrátil jsem se zpět do tábora, posnídal campu a přitom vyslechl, o čem si muži povídají. Hned jak jsme dojedli, můj učitel připomněl: „Budeme muset vyrazit, Lobsangu. Koně a tři mniši našeho doprovodu zůstanou tady a ten zbývající půjde s námi.“ Srdce mi poskočilo znepokojením, protože jsem si neuměl představit, jak se po tomto horském svahu až tam nahoru vyšplhám. Říkal jsem si, že když tam nevyleze ani kůň, tak já už teprve ne. Nicméně vzali jsme s sebou provazy, kterými měl jeden z koní připevněn náklad, já jsem nesl i ranec nevím čeho, můj učitel další a zavalitý mnich našeho doprovodu třetí. Zbývající mniši zářili štěstím, že mohou zůstat dole v táboře nějakou dobu bez dohledu a jiných úkolů než hlídání

koní. Vyrázili jsme a vlekli se mezi skalami stále vzhůru od jednoho nejistého úchyty k druhému. Cesta se krok za krokem zhoršovala, tudíž se do čela postavil mnich s provazem, na jehož koncích byl přivázán kámen, který vždy hodil před sebe a provazem škulbl, přičemž se kameny pokaždé někde zachytly, a on potom zatáhnutím vyzkoušel, zda provaz opravdu drží. Potom se po něm sám vytáhl nahoru a pokud možno ho upevnil ještě lip, abychom tou pomalou a záludnou cestou mohli vylézt i můj učitel a já. A tak jsme postupovali vzhůru.

Konečně jsme po zdolání jednoho obzvláště těžkého úseku stanuli na skále tvořící asi devíti metrovou plošinu zjevné vytvarovanou nějakou pradávou lavinou. Když jsem se na ni celý šťastný vysunul a překulil se přes její okraj, nejdříve jsem si klekl a teprve potom vstal. Když jsem pak pohlédl doprava, spatřil jsem pár kroků před sebou poustevnu.

Na chvíli jsme se zastavili ve snaze popadnout dech a počkali, až se nám vrátí. Velkolepost rozhledu mi učarovala. Viděl jsem potalskou střechu a dohlédl i do čokporských dvorů. Bylo patrné, že dorazil čerstvý náklad léčivých rostlin, protože všude kolem to vřelo jak v úlu a mniši se hemžili sem tam. Rušno bylo i u Západní brány. Pak jsem si ale povzdechl, protože jsem si uvědomil, že tohle mi není určeno. Mně místo toho bylo dáno zlézat nesmyslné horské svahy a obcházet poustevny, kde nemůže žít nikdo jiný než jenom blázni zazdění v kobkách.

V tu chvíli poustevna ožila a všimli jsme si, že z ní vyšli tři muži a kráčí nám naproti. Jeden byl hrozně starý a podpírali ho dva mladší. Když došli až k nám, chopili jsme se ranců a společně zamířili k poustevně.

15. KAPITOLA

Ten stařec byl slepý - úplně slepý. S podivem jsem si prohlížel jeho oči. Byly *zvláštní*. Chvilí mi trvalo, než jsem si uvědomil, z čeho plyne můj pocit, že ty oči jsou divné; až pak mi pověděli, jak oslepl...

V Tibetu se poustevníci nechávají zazdít do temných cel přilehlých k poustevně. V těchto celách vládne ta nejčernější tma. Pokud chce poustevník po uplynutí tří nebo sedmi let opět vyjít ven, tedy má-li pocit, že odloučení, do něhož se dobrovolně stáhl, by měl být učiněn konec, *návrat* si vyžádá určitý čas. Nejdříve se do střechy udělá docela malinká dírka, aby dovnitř pronikl jen skutečně tenounký paprsek světla. Otvor se postupně zvětšuje, a až přibližně za měsíc je poustevník opět schopen zrak použít, neboť během pobytu v kobce se mu zřítelnice rozšíří naplno. Pokud by mu do nich světlo prudce vniklo, v okamžiku by mu zrak nenapravitelně spálilo. Tento poustevník přebýval v cele, do níž z boku narazil padající balvan a částečně ji rozmetal. V jednom momentě seděl poustevník v cele, jak už tam ostatně seděl nějakých dvacet let, načež se z ničeho nic ozvala strašlivá rána a rachot a jedna strana poustevny byla úplně smetena a stařec se ocitl tváří v tvář žhnoucímu slunci. Na místě oslepl.

Naslouchal jsem, co stařec mému učiteli vysvětluje: „A tak jsme mu jako obvykle podali jídlo jeden den, druhý a třetí, ale zůstalo nedotčeno, a vzhledem k tomu, že náš bratr se neozývá, domníváme se, že jeho duše už vyletěla z prázdné skořápky těla.“ Můj učitel uchopil starce v podpaždí

a chlácholil ho: „Netrap se, bratře, my už zjistíme, co se stalo. Jenom nám tu celu ukažte.“

Starcovi průvodci nás vzali dovnitř a vedli přes malý dvůr. Po levé straně tam stála skupinka malých cel. Spočítal jsem, že jejich pět, všechny vypadaly velice holé a bezútěšné, prostě opravdu pouze cely, kamenné jeskyňky vyhloubené ve skalnatém svahu hory. Žádné stoly, thanky, ozdoby - nic než kamenná podlaha, kam si mnich mohl sednout či ulehnout ke spánku. Prošli jsme kolem nich a vstoupili do velké a temné místnosti, na pohled nejistě uchycené na skalním výběžku čnějícím z úbočí hory. Připadalo mi to jako výtvar velice vratký, ačkoliv tam ta stavba přežívala jistě už několik staletí.

Uprostřed této veliké ponuré místnosti se rýsovala další. Čím víc jsme se k ní blížili, tím bylo šero hustší. Vyzbrojili jsme se tedy máslovými lampičkami a vkročili do malé chodbičky, kde byla tma jako v ranci. Ušli jsme asi tak deset kroků a stanuli tváří v tvář holé zdi. Máslové lampičky vrhaly slabou zář, okolní temnotu ještě umocňující. Můj učitel uchopil jednu z nich a podržel ji ve výši ramen. Spatřil jsem, že je tam velice těsně přiléhající poklop. Můj učitel ho otevřel a hmátl do prostoru vyhlížejícího jako nějaká skříň. Zevnitř na tuto skříň hlasitě zabušil a potom se pozorně zaposlouchal. Po chvíli lampičku vysunul ještě víc do nitra skříně a já jsem si všiml, že je to jakási bednička zapuštěná do zdi. Můj učitel poznamenal: „Tohle je, Lobsangu, systém se dvěma dvířky — s těmito a ještě jedněmi vnitřními. Obyvatel cely chvíli čeká a pak na svojí straně dvířka otevře, nahmatá jídlo a vodu pro něj přichystané a vezme si je dovnitř. Světlo tam k němu v životě nedolehne a nikdo s ním nepromluví ani slovo. Navíc je pod slibem mlčení. Nyní stojíme před problémem zjistit, proč si už několik dní neodebírá jídlo; v podstatě ani nevíme, zdali je vůbec živý, či ne.“

Pohlédl do otvoru a potom na mě. Znovu obrátil pozornost k otvoru a rukou ho změřil, načež zjištěnou míru porovnal s velikostí mého těla a prohlásil: „Mám dojem, že když si odložíš roucho, mělo by se ti podařit protáhnout se dovnitř a otevřít dvířka na druhé straně. Pak se teprve ukáže, potřebuje-li mnich naši pomoc.“ „Ale, mistře, co když tam vlezu, a nedostanu se nazpátek?“ zvolal jsem polekaně.

Můj učitel okamžik uvažoval a potom mi vysvětlil, co míní. „Vyzvedneme tě a budeme držet. Ty můžeš kamenem vyrazit vnitřní dvířka a pak tě popostrčíme dovnitř. Když přitom budeš v napražených rukou držet lampičku, mělo by ti to poskytnout dost světla na to, aby ses

presvědčil, co se tam s tím mužem děje."

Můj učitel poodešel do vedlejší komory a vzal tam tři máslové lampičky, přičemž ze dvou z nich vytáhl knot a oba je přendal k třetímu, kteroužto lampičku opatrně po okraj doplnil máslem. Jeden mnich mezitím vyšel ven na dvůr a právě se vracel s docela bytelným kamenem. Podal mi ho a já jsem se pod jeho vahou úplně vychýlil do strany. „Mistře, proč ten mnich nemůže odpovědět na otázku?" Optal jsem se. „Protože je pod přísahou, protože složil řeholní slib, že určitou dobu nepromluví," zněla lámova odpověď.

Bez velkého nadšení jsem odložil roucho a otřásl se v mrazivém vysokohorském povětří zimou. Čokpori bylo studené až až, ale tady to bylo ještě horší. Ten chlad úplně štípal. Nechal jsem si tedy alespoň na nohou sandály, protože podlaha mrazila jako kus ledu.

Mezitím se kamene chopil zas mnich a pořádně jím udeřil do vnitřních dvířek, která se s hlasitým třesnutím vytrhla i se zárubní. Dospělým, ač se snažili, jak chtěli, se ale nedařilo do nitra cely nahlédnout, protože byli příliš rozložití.

Můj učitel mě tedy vyzvedl do vodorovné polohy a já jsem natáhl ruce před sebe, jako kdybych chtěl skočit do vody. Zároveň jeden z mnichů zapálil všechny tři knoty umístěné teď v jediné máslové lampičce a opatrně mi ji vložil do rukou. Pak mě začali strkat kupředu. Na vlastní kůži jsem se přesvědčil, jak drsný je povrch rozbité skříně, neboli mojí prolézačky, ale s četným funěním a povykováním jsem byl nakonec těsným otvorem přece jen protlačen za stálého lomcování a postrkování sem tam, až mi nakonec hlava a paže prošly na druhou stranu. V tu ránu mě zaplavil zápach, z něhož se dělalo špatně. Bylo to nepopsatelně hnusné. Byl to ten hnilobný zápach rozkládajícího se masa, něčeho zkaženého. Bylo to podobné, jako když člověk náhodou narazí na uhynulého jaha či koně, kteří tam leželi už nějakou dobu. Jako by se naráz zkazily veškeré léky na světě a začaly smrdět. Šlo na mě neovladatelné zvracení, ale dokázal jsem se opanovat alespoň natolik, abych lampičku udržel v ruce. V jejím mihotavém plápolání, odrážejícím se od stěny kamenné kobky, jsem starého mnicha spatřil. Zíral na mě lesknoucíma se očima a já jsem se tak strašlivě vyděsil, že jsem nadskočil, až jsem si sedřel kůži po celé délce zad. Pohlédl jsem na něj znovu a všiml si, že se mu oči světelným odrazem sice lesknou, ale nemrkají a nehýbají se. Začal jsem klátit nohama, aby mě vytáhli zpátky - a rychle! Jemně mi pomohli protáhnout se zas na druhou stranu a já se hned strašlivě pozvracel.

„Nemůžeme ho tam jenom tak nechat," prohlásil můj učitel. „Budeme nuceni strhnout kus zdi a dostat ho ven." Zotavil jsem se z nevolnosti, jež se mě zmocnila, a znovu si navlékl roucho. Ostatní se chopili náradí sestávajícího se z těžkého kladiva a ze dvou železných tyčí se zploštělými konci. Vsunuli je do průrvy v odlehle části zdi a začali do ní bušit kladivy. Blok zdívá se pomalu rozpadal a po něm další a další. Zápach byl nesnesitelný. Konečně se otvor rozšířil natolik, že se jím dokázal protáhnout člověk. Jeden mnich jím vlezl dovnitř, v každé ruce máslovou lampičku, ale v mžiku byl zpátky, ve tváři popelavý a k mému zadostiučinění předvedl stejnou scénku jako před chvílí já. „Budeme kolem něj muset ovázat provaz a vytáhnout ho," zauvažoval jeden mnich. „Rozpadá se na kusy. Už je v hodně pokročilém stupni rozkladu." Mnich tiše vyšel ven a vzápětí se zas vrátil s dlouhým provazem. Vzkročil zpátky do cely dírou ve zdi (kde došlo k zazdění původních dveří) a my jsme ho slyšeli pohybovat se uvnitř. Po chvíli vyšel ven a oznámil: „V pořádku, můžete táhnout." Dva muži šetrně zatáhli za provaz. Objevila se starcova hlava a paže. Vypadal příšerně. Mniši ho opatrně vytáhli, načež ho ohleduplné ruce přenesly ven na volné prostranství, na jehož odlehle straně mířila vzhůru do hor nepatrná stezička. Dva mniši s nákladem po ní vykročili a záhy nám zmizeli z očí. Věděl jsem, že tělo odnášejí na nějaký plochý kámen, kde ho supi zakrátko sežerou, protože v našich podmínkách tvrdé skalnaté horniny není šance těla pohřbívat jinak než formou tohoto »vzdušného pohřbu«.

Mnich, který nás provázel, mezitím prorazil menší díru i v protější straně zdi, kudy dovnitř začalo proudit trochu světla. Pak nabral několik věder vody a celou celu po jejím

posledním obyvateli propláchl. Brzy, i když nebylo jasné, za jak dlouho, celu převezme někdo další a bude tam žít dvacet... kdoví kolik let...

Později téhož dne jsme se všichni sesedli a starý slepec poznamenal: „Cítím, že tady mezi námi je někdo, jehož údělem je cestovat po dalekých zemích a hodné toho vidět. Ten vjem mi o něm přišel hned, jak jsem mu rukama sáhl na hlavu. Posad se přede mne, mládenče.“

Rozpačitě jsem přistoupil k slepému starci a sedl si přímo před něj. Zvedl ruce studené jako led a položil mi je na oholenou lebku. Prsty mi zlehka přejížděl po obrysu hlavy a hmatem mi zkoumal různé hrbolky. Nakonec poznamenal: „Čeká tě velice svízelný život.“ Tiše jsem vzdychl. Že budu mít přetěžký život, to mi sděluje kdekdo... Už jsem toho začínal mít plné zuby. „Poté, co zakusíš útrapy, zkoušky a protivenství tak, jako málokdo, dosáhneš úspěchu, ale to tě čeká až ke konci života. Svoje životní poslání, pro něž jsi přišel na tento svět - splníš!“

Všechno jsem to už znal. Vyjádřili se věštcí, jasnovidci, hvězdopřevodci a kdoví kdo ještě a všichni mi předpověděli víceméně totéž. Když stařec domluvil, pokynul rukama, a tak jsem vstal a poodstoupil, kam nejdál to šlo, nad čímž se pobaveně uchichtl.

Můj učitel se spolu s ostatními pustil do dlouhého rokování o velice vážných záležitostech. Mnohému z toho jsem ani nerozuměl, ale šlo v podstatě o proroctví předurčující, co má postihnout Tibet. Radili se, kterak nejlepším způsobem zachovat posvátné vědění a jak už se nyní pracuje na přenášení různých knih a předmětů do skrytí v horských jeskyních. Mluvili také o tom, že v chrámech budou ponechány jen padělky, aby pravá a ryzí stará díla nepadla později do spárů vetřelců.

Vyšel jsem ze dvora a sedl si na skálu s pohledem upřeným do dálky na Lhasu, spočívající v údolí zahaleném už v soumraku nadcházející noci. Jen špičky Čokpori a Potaly doposud stály ve slabém dohasínajícím světle. Vypadaly jako dva ostrovy v moři sytého purpuru. Jak jsem tam seděl, i tyto ostrovy se počínaly nořit do všehalící tmy. A vtom už se měsíční světlo přehouplo přes horský hřeben a jako vystřelený šíp se dotklo potalských střech, které se rozsvítily zlatavou září. Vstal jsem a vešel do lámaserie, kde jsem si svlékl roucho, zachumlal se do přikrývky a usnul.

Konec

Obsah:

1. KAPITOLA	3
2. KAPITOLA	9
3. KAPITOLA	15
4. KAPITOLA	21
5. KAPITOLA	28
6. KAPITOLA	34
7. KAPITOLA	40
8. KAPITOLA	47
9. KAPITOLA	55
10. KAPITOLA	62
11. KAPITOLA	69
12. KAPITOLA	76
13. KAPITOLA	84
14. KAPITOLA	93
15. KAPITOLA	102
